

การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า :
กรณีศึกษา อำเภอย่างง้อ จังหวัดนราธิวาส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2567

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การสร้างดูดยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจาก
หัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE MUSLIMAH EQUILIBRIUM IN ISLAMIC CULTURE THROUGH
PARTICIPATORY FABRIC ART : CASE STUDY AMPHOR YI-NGO,
NARATHIWAT PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy Culture - Based Design Arts

Academic Year 2024

Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วย
ศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอฮ้าง
งอ จังหวัดนครราชสีมา

โดย นางสาวศิ์ดา อีสร์น

สาขาวิชา ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะมัณฑนศิลป์
(รองศาสตราจารย์ อาวิน อินทร์ชัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิสักดิ์ สิ้นธุภาค)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร. อนุชา แผงเกษร)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศราวุฒิ ปิ่นทอง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวัต เลิศแสวงกิจ)

650430061 : ศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม แบบ 1.1

คำสำคัญ : ดุลยภาพสตรีมุสลิม, วัฒนธรรมอิสลาม, ศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม, หัตถกรรมผ้า

นางสาว คีร์ดา อีสร์น: การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล

การวิจัยเรื่อง “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม” บทบาทในพื้นที่สู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว บทบาทและความเข้าใจ สถานะ และตัวตนของผู้หญิง ในวิถีการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม ความเปลี่ยนแปลง รูปแบบของวิถีการปฏิบัติและพฤติกรรมปรับตัวของยุคสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยมีการศึกษาเปรียบเทียบว่าหลักการอิสลามกับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ในอิสลาม มีการปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างไร ภายใต้สถานการณ์ของสตรีมุสลิม เป็นประเด็นสำคัญในการช่วยให้ “การตระหนักรู้ในโลกดุนยา” สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น เป็นพลังในการต่อสู้กับความอยุติธรรมและการถูกเอาเปรียบจากปัจจัยภายนอกในกระแสโลกาภิวัตน์ กับค่านิยมพื้นฐานของสังคมไทยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษางานวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ 2) วิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ 3) การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม เพื่อค้นหาและอธิบายว่าความคาดหวังของสตรีมุสลิมในอุดมคติ ปัจจัยการสร้างดุลยภาพในชีวิตที่เกิดจากการพึ่งพาตัวเองทางสังคมตามบทบาทหน้าที่ มีแนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและการถูกคาดหวังต่อครอบครัวที่เข้ามาเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของสตรีมุสลิม จากระบบวัฒนธรรมอิสลามจารีตศาสนาแบบดั้งเดิม และระบบสังคมยุคโลกาภิวัตน์อิสลามในโลกสมัยใหม่ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ผ้า มีความเกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรม กิจกรรมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่าภาระปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการแต่งกายที่รับเข้ามา กับวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัจจัยของวิถีปฏิบัติ วิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ่านวัตถุประสงค์ ลวดลาย รูปทรงที่ปรากฏ เมื่อกระบวนการมีส่วนร่วม ในผลงานศิลปะสื่อผสม งานหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย เป็นเครื่องมือในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิมโดยชุมชนเป็นฐาน สอดคล้องกระบวนการและแนวทางในการสร้างสรรค์ จากการสรุปผลการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม จากการทดลองในการดำเนินงาน

ตามแผนกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ กับกลุ่มสตรีมุสลิม ในอำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส โดยผลจากการทดลองพัฒนามาสู่การออกแบบศิลปะแบบมีส่วนร่วม ศิลปะหัตถกรรมงานผ้า ในรูปแบบ FRABIC CRAFTS มีการนำเสนอโดยวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสำรวจและการสัมภาษณ์ การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงาน ปฏิสังสรรค์กลุ่มจากผลการประเมินผู้เข้าชมงาน จำนวน 30 คน แบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

650430061 : Major Culture - Based Design Arts

Keyword : The Muslimah Equilibrium, Islamic Culture, Participatory, Fabric Art

MISS Keeta ISRAN : THE MUSLIMAH EQUILIBRIUM IN ISLAMIC CULTURE THROUGH PARTICIPATORY FABRIC ART : CASE STUDY AMPHOR YI-NGO, NARATHIWAT PROVINCE Thesis advisor : Assistant Professor Phuvanat Rattananungsikul, Ph.D.

The research titled “Empowerment of Muslim Women: Roles in Adaptation and Change” focuses on the roles, status, and identity of Muslim women in their daily lives, as well as the transformations in their practices and adaptive behaviors in the modern era. The researcher compares Islamic principles with the changes brought about by globalization to examine how Muslim women adapt to live in harmony with these transformations. The role of Muslim women is highlighted as essential in fostering awareness of worldly life and in responding to social and cultural changes. They serve as a force against injustice and external exploitation driven by globalization. This research also considers the fundamental values of Thai society in the three southern border provinces of Thailand. The research objectives are as follows: (1) To study the Islamic cultural way of life and analyze the impact of modern global changes on Islamic lifestyles; (2) To analyze the factors influencing adaptation and the relationships within the Islamic cultural practices of Muslim women in the three southern border provinces of Thailand; and (3) To design and creatively produce contemporary textile-based artworks (fabric crafts) to foster equilibrium in the lives of Muslim women.

The research findings reveal how Muslim women are adapting amid ongoing changes, navigating between traditional Islamic religious practices and the modern, globalized world-reflecting shifts in Islamic cultural expression. This summary is based on participatory action research carried out through the implementation of an action plan with a group of Muslim women in Yi-ngo District, Narathiwat Province. The outcome of the experiment led to the development of participatory art designs in the form of fabric crafts. Based on evaluation results from 30 event participants, the majority expressed a high level of satisfaction through the administered questionnaires.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “การสร้างคุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเยื่อ จังหวัดนครราชสีมา ในวิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยคามอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือและกำลังใจจากบุคคลดังต่อไปนี้

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวนาท รัตนรังสิกุล ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้ ความช่วยเหลือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งให้ผลงานสร้างสรรค์ชุดนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และคณาจารย์ในสาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.ดร. อนุชา แผงเกษร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศรารุณี ปิ่นทอง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและปรึกษา รวมไปถึงข้อเสนอแนะและแนวทางการปรับปรุงที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์นี้ ตลอดระยะเวลาการศึกษา

ขอขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการจากทุกแขนงสาขา ในการตรวจเครื่องมือในงานวิจัย การให้ข้อมูล การสัมภาษณ์ และผู้ที่ให้ข้อมูลจากแบบสอบถามทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์นี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ครอบครัว ลูกสาวทั้งสอง รวมถึงพี่น้องในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรมทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และให้กำลังใจ ส่งผลให้ผลงานสร้างสรรค์และวิทยานิพนธ์ชุดนี้มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณศิลปินทุกท่านและผู้มีส่วนร่วมให้วิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากการเป็นแบบอย่างแนวทางที่ใช้ในการสร้างสรรค์ตลอดจน เจ้าของหนังสือ บทความวิชาการ ผู้คนในพื้นที่ชุมชนในกรณีศึกษางานวิจัยตลอดกระบวนการศึกษา ตลอดจนผู้ช่วยหลากหลายภาคส่วน เพื่อน ลูกศิษย์ และมิตรภาพดี ๆ ที่ให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือในผลงานทุกชิ้นที่ทำให้วิทยานิพนธ์เกิดขึ้น ในความสมบูรณ์ตลอดระยะเวลาของการศึกษา วิทยานิพนธ์ ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานีเสมอ

คีตดา อีสร์น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฌ
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญที่มาของปัญหาการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	5
ขอบเขตด้านพื้นที่.....	6
ขอบเขตด้านประชากร.....	6
ขอบเขตด้านเวลา.....	6
นิยามศัพท์.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
ความจำกัดของงานวิจัย.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอิสลาม ผลกระทบการดำเนินชีวิต	
การเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่.....	11
สังคมวิทยาโครงสร้างและองค์ประกอบของศาสนาอิสลาม	11
วิถีชีวิตมุสลิม กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม	18
อิสลามในยุคโลกาภิวัตน์	20
ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	24
บทบาท หน้าที่ของสตรีในสังคมก่อนอิสลามสู่ปัจจุบัน	24
สถานภาพบทบาทของสตรีมุสลิม.....	26
แนวคิดเพศสถานะของกลุ่มสตรีนิยม	32
ปัจจัยการปรับตัวพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้.....	34
สรุปแนวคิดการปรับตัว การปฏิบัติต่อสตรีในอิสลาม	35
พื้นที่ตั้งจังหวัดนราธิวาส ประวัติศาสตร์และความเป็นมา.....	36
ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนราธิวาส.....	36
ที่ตั้งของพื้นที่ชุมชน เมืองนราธิวาส	37
หลักปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณีในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม	39
สรุปการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ของมุสลิม	46
แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์.....	48
แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์.....	48
แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ชูทล์ จากการสำรวจศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คน	51
ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	52
สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	57
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศิลปะการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา Case study	57
กรณีศึกษา Case study ศิลปะการมีส่วนร่วม.....	57
ศิลปะเชิงสัมพันธ์ ที่ส่งผลถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	58

การทบทวนผลงานสร้างสรรค์ศิลปะและการออกแบบ สู่แนวทางและความเกี่ยวข้อง	64
สรุปศิลปะการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	75
งานวิจัยด้านบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้	75
งานวิจัยด้านสตรีเพศในอิสลาม สภาวารณีย์ในวิถีชีวิตมุสลิม	78
สรุปข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	86
รูปแบบการวิจัย	87
ประชากรเป้าหมาย	87
กลุ่มตัวอย่าง	87
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	88
เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria)	88
เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)	89
การนำอาสาสมัครออกจากโครงการ (Criteria for subject withdrawal)	89
การยุติโครงการ (Termination criteria)	90
วิธีดำเนินการวิจัย	90
ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา > กำหนดวัตถุประสงค์ > ตั้งสมมุติฐานงานวิจัย > ตั้งขอบเขต งานวิจัย	90
ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบแนวความคิดภาพรวมงานวิจัยด้วย Mind Map	90
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูล	90
ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลข้อมูล	90
ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครื่องมือวิจัย	90
ขั้นตอนที่ 6 การสุ่มตัวอย่าง	91
ขั้นตอนที่ 7 การเก็บข้อมูล (Data collection)	93

ขั้นตอนที่ 8 วิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล.....	93
กระบวนการขอความยินยอม.....	98
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล.....	99
การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	99
การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม.....	99
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม.....	104
กระบวนการส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยใน มนุษย์.....	105
ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	106
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	107
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง .	108
ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับวิถีสตรีมุสลิมผลกระทบต่อทัศนคติการดำเนิน ชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่.....	108
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ที่มาจากการศึกษาทบทวน ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด.....	111
ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ “อิสลามสายกลาง” (Middle Way Islam) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีมุสลิม การปรับตัว ในการรักษาคุณ ภาพของวิถีวัฒนธรรมอิสลาม.....	111
การทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ของงานสร้างสรรค์..	112
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ใน กระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม.....	116
วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน.....	116
แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	116
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน.....	117
การประกอบติดตั้งและสถานที่จัดแสดง.....	117

ผลที่ได้จากผลงานสร้างสรรค์.....	118
ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 3 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม	119
วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน.....	119
แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน.....	120
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน.....	121
ผลที่ได้จากผลงานสร้างสรรค์.....	122
ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการศึกษานำร่องใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 1 ชุดผลงานสร้างสรรค์ คุยกะกัะห์ ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการ วิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม	124
วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน.....	124
การดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะในพื้นที่ชุมชนคลองช้าง อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี โดยงานหัตถกรรมผ้า การ ปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม	129
ส่วนที่ 6 ผลของการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ราย ในรูปแบบการวิจัยเชิง คุณภาพ.....	139
ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ ผลงานสร้างสรรค์ การใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ชุดผลงาน สร้างสรรค์ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิจัยเชิงคุณภาพ ผลการ วิเคราะห์แบบการสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม	149
ส่วนที่ 8 วางแผนและออกแบบ ผลงานครั้งที่ 2 ชุดผลงานสร้างสรรค์ (BAN KUYI) ผลการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม โดยการยึดแนวคิดทฤษฎี ในการจำแนก แนวคิดของเอมิล เดอเคิร์ม (Durkheim, 1951) หน้าทีของศาสนากลไก ในการ ออกแบบผลงานสร้างสรรค์	161
การวางแผนการดำเนินการ BAN KUYI ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การออกแบบ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และความสนใจของอาสาสมัคร	161

การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop การปฏิบัติการ “ปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์กิจกรรมทางด้านศิลปกรรมกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตามจำนวนกลุ่มเป้าหมาย”	164
การจัดกิจกรรม การสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า ใน ชุมชน BAN KUYI.....	166
การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า	168
การจัดวางและสร้างพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกูย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ เมือง จังหวัดนราธิวาส.....	177
หลังจากจบกิจกรรมการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ.....	181
ส่วนที่ 9 สรุปผลการดำเนินงาน จากแบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม การ จัดนิทรรศการศิลปะชุมชน ตำบลบ้านกูย อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	183
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	186
สรุปผล	186
อภิปรายผล.....	196
ข้อเสนอแนะ.....	200
รายการอ้างอิง.....	202
ภาคผนวก.....	207
ภาคผนวก ก ผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	208
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	211
ภาคผนวก ค ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมต่อเครื่องมือการวิจัย ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC).....	227
ประวัติผู้เขียน.....	236

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตัวอย่างที่เปรียบเทียบหลักการปฏิบัติในอัลกุรอานกำหนดบทบาทของผู้หญิง มาสู่สถานะและบทบาทของสตรีมุสลิม	26
ตารางที่ 2 แสดงบทบาทผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในบริบทของศาสนาอิสลาม	31
ตารางที่ 3 วิถีชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อ ของชาวไทยมุสลิม	40
ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ่ากับประเพณี พิธีกรรม	42
ตารางที่ 5 การปรับตัวของผู้แปลกหน้า	55
ตารางที่ 6 ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ กรณีศึกษาศิลปะการมีส่วนร่วม	70
ตารางที่ 7 การยกระดับคุณภาพชีวิต	80
ตารางที่ 8 แสดงกลุ่มประชากรเป้าหมายเชิงคุณภาพ	91
ตารางที่ 9 แสดงกลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	92
ตารางที่ 10 ตารางสรุปวิธีการดำเนินงานวิจัย	95
ตารางที่ 11 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ	139
ตารางที่ 12 ข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	150
ตารางที่ 13 การบันทึกข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล และกำหนดบทสรุป เรื่องของดุลยภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล	157
ตารางที่ 14 แนวคิดทฤษฎีของอีเมล เดอเคิร์ม ในการจำแนกชนิดข้อมูล	158
ตารางที่ 15 การประเมินผลและระดับความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม	183

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย	8
ภาพที่ 2 หน้าที่ของศาสนา 4 ประการตามทัศนะของเดอโคม์	16
ภาพที่ 3 หลักการและเหตุผลของศาสนาอิสลาม	17
ภาพที่ 4 แนวคิดอิสลามสายกลาง	21
ภาพที่ 5 แนวคิดสถานภาพของสตรีในอิสลาม	22
ภาพที่ 6 แผนที่กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และจังหวัดยะลา ตั้งอยู่ตอนล่างของประเทศ ตั้งอยู่ใต้สุดของประเทศและติดกับประเทศมาเลเซีย	37
ภาพที่ 7 พื้นที่อำเภอเย็งอ และเส้นทางของแผนที่ในหมู่บ้านบูเกะปาลัส จังหวัดนราธิวาส	38
ภาพที่ 8 ภาพในสมัยอดีตลักษณะการคลุมผม เส้นแบ่งช่วงระยะเวลาในลักษณะการแต่งกายของสตรี มุสลิม	42
ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์และสาเหตุเป็นผลของวิถีในการดำรงชีวิตตามหลักอิสลาม	47
ภาพที่ 10 รูปสัญลักษณ์ในการรับรู้ของผัสสะ โรลองด์ บาร์ตส์ Roland Barthes (1915-1980).....	51
ภาพที่ 11 โครงสร้างองค์ประกอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสังคมวิทยาแนวปรากฏการณ์วิทยา จาก อัลเฟรด ชูทล์	52
ภาพที่ 12 สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	57
ภาพที่ 13 ผลงานประติมากรรม การจัดวางกับพื้นที่	58
ภาพที่ 14 Aravani Art Project: The-Future is Femme, Installation shotImage: Courtesy of India Art Fair.....	59
ภาพที่ 15 La Casa Encendida จาก Jonathan Baldock และ Stephen Friedman Gallery, London	59
ภาพที่ 16 La Casa Encendida จาก Jonathan Baldock และ Stephen Friedman Gallery, London	60
ภาพที่ 17 ประสบการณ์สุนทรีย์กับศิลปะการมีส่วนร่วม.....	61

ภาพที่ 18 El Anatsui TSIATSIA – Searching for Connection 2013 Installation view Another Man's Cloth (2006) at the Rubell Museum DC in 2022.....	61
ภาพที่ 19 ผลงานของศิลปิน Jeanne-Claude and Christo Wrapped Reichstag, Berlin 1971-95	62
ภาพที่ 20 ผลงานของศิลปิน Halil Altindere Carpet Land, 2012, C-Print, 100 x 170 cm	63
ภาพที่ 21 ผลงานของศิลปิน Pinaree Sanpitak Quiet Moments with Ma-lai Tyler Rollins Fine Art - Sep10 - Oct 24, 2015	63
ภาพที่ 22 ผลงานของศิลปิน Lalla A. Essaydi.....	64
ภาพที่ 23 ผลงานของศิลปิน Shirin Neshat (born 1957) is an Iranian visual artist who lives in New York.....	65
ภาพที่ 24 ผลงานของศิลปิน ALEX NABAUM ILLUSTRATION: REFUGEES' PATH.....	66
ภาพที่ 25 ผลงานศิลปิน Fabian Muir Mon 20 Oct 2014.....	67
ภาพที่ 26 ภาพผลงานศิลปิน Chadri Afghan 20 th century	68
ภาพที่ 27 Century-old images reveal life in Cairo in the early 1900s	68
ภาพที่ 28 Cooperativa de Alfombras de Mujeres Maya หรือ Mug Women's Rug Hooking Project.....	74
ภาพที่ 29 Women's Rug Hooking Project มีศิลปินผู้หญิงในกัวเตมาลา ระบบการสร้างพื้นที่ COMMUNITY MODEL เพื่อพัฒนาสู่แนวทางต้นแบบของกระบวนการวิจัยการวางแผนความสัมพันธ์ของชุมชน	74
ภาพที่ 30 แผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เปรียบเทียบจำนวนประชากร จังหวัดนราธิวาส ตามทะเบียนราษฎร ปี 2563-2565	76
ภาพที่ 31 การทำหน้าที่ของสถาบันชุมชน.....	77
ภาพที่ 32 องค์ประกอบด้วยกลุ่มสถาบันที่มีความสัมพันธ์ ข้อกำหนดในทำหน้าที่ ในระดับพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้และองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขดังกล่าวมาอธิบาย	79
ภาพที่ 33 กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	85
ภาพที่ 34 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ.....	89
ภาพที่ 35 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ A โลกดูดยา.....	100
ภาพที่ 36 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ B มะฮัร	101

ภาพที่ 37 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ C ฝนในโลกคุณยา.....	102
ภาพที่ 38 สรุปผลตารางแจกแจงการวิเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล	104
ภาพที่ 39 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	106
ภาพที่ 40 การนำผ้ามาคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม ในการปฏิบัติศาสนกิจที่ต้องตามหลักการแต่ง กายในชีวิตประจำวัน	113
ภาพที่ 41 กระบวนการสร้างสรรค์ วัสดุและขั้นตอนของการเย็บ ผูก และพับ ผ้าสีขาว (ผ้าอ้อมของ เด็กแรกเกิด) ผ้าลูกไม้สีขาว (ผ้าคลุมยาว ในการประดับตกแต่งชุดในพิธีการแต่งงาน) โดยการนำผ้า ทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน.....	114
ภาพที่ 42 งานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “โลกคุณยา” ขนาด 200 x 90 CM	114
ภาพที่ 43 งานแสดงผลงาน ในนิทรรศการ “เจอนั้น เจอนี้” ณ หอศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดแสดงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565	115
ภาพที่ 44 กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ้า สู่ประเพณีในวันธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร โดยนำ วัสดุและขั้นตอนของการผูก มัด ระหว่างผ้าทอถิ่นและผ้าสีขาว โดยการนำผ้า ทั้งสองชนิดมา ประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน	117
ภาพที่ 45 งานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “ชุด มะฮัร”ขนาด 200 x 60 CM.....	118
ภาพที่ 46 งานแสดงผลงาน ในนิทรรศการ “Silpa” ณ หอศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร จัดแสดงวันที่ 15-30 กันยายน 2566.....	119
ภาพที่ 47 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน สื่อมผสม การทดลองงานปักบนผืนผ้า ชุด “ฝน ในโลกคุณ ยา” โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด) ความยาว 12 เมตร ขั้นตอนของการเย็บ และปักผ้าตามรอยเส้น เย็บ เพื่อทดลองการสร้างสรรค์ ที่ผ่านกรรมวิธี การใช้วัสดุที่ประกอบด้วย น้ำการบูร ผงถ่านจากวัสดุ ธรรมชาติทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน	121
ภาพที่ 48 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน สื่อมผสม การทดลองงานปักบนผืนผ้า ชุด “ฝน ในโลกคุณ ยา” โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด) ความยาว 12 เมตร เท่ากับจำนวนในการใช้ห่อศพคนหนึ่งคน และขั้นตอนของการเย็บ และปักผ้าตามรอยเส้นเย็บ โดยมาจากบทสนทนาของผู้หญิงในพื้นที่ การ สื่อสารเพื่อทดลองการสร้างสรรค์ ที่ผ่านกรรมวิธี การใช้ รูป รส กลิ่น ในการใช้วัสดุ ที่ประกอบด้วย น้ำการบูร ผงถ่าน จากวัสดุธรรมชาติทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน	122

ภาพที่ 49 การประกอบติดตั้งกับพื้นที่ จากการทดลองวัสดุ และการใช้พื้นที่ สิ่งแวดล้อม อาคาร การ จัดวางภายนอก ในการประกอบติดตั้ง โดยให้ผู้ที่เข้าไปได้สัมผัส ถึง รูป ปรส กลิ่น ที่เกิดขึ้นจาก ผลงาน โดยกระบวนการทดลองชิ้นงานครั้งที่ 3 ชุด “ฝน ในโลกคุณยา” โดยจัดแสดงในเทศกาล ศิลปะ เชียงรายเบียนนาเล่ 2566 ผลงานการ Installation Art จัดแสดงที่ร้านชาสวรรค์บนดิน จังหวัดเชียงราย.....	123
ภาพที่ 50 ข้อค้นพบแนวทางการแก้ปัญหาวิจัย ได้กำหนดกระบวนการวิเคราะห์ที่นำไปสู่ศิลปะการมี ส่วนร่วม เป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้างความสุข.....	123
ภาพที่ 51 การศึกษานำร่อง ครั้งที่ 1 “KAKAH” คุยกะกะห์.....	124
ภาพที่ 52 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (1).....	127
ภาพที่ 53 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (2).....	128
ภาพที่ 54 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (3).....	129
ภาพที่ 55 กระบวนการสำรวจพื้นที่ สังเกตเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการสร้างสรรค์ “คุยกะกะห์” KAKAH.....	130
ภาพที่ 56 ตัวอย่างลักษณะ รูปทรงและลวดลายพรรณพฤกษา จากเทคนิคบนผืนผ้าในรูปแบบต่าง ๆ ...	131
ภาพที่ 57 ตัวอย่างลักษณะ ลวดลายพรรณพฤกษา จากเทคนิคการสร้างแบบลายปักผ้า.....	132
ภาพที่ 58 ผลงานสร้างสรรค์ “สร้างรอยเย็บ” ตัวอย่างการทดลอง ปักผ้า จากกลุ่มมุสลิมะห์ที่มา จากการทดลองกิจกรรมการปฏิบัติงานสร้างสรรค์	133
ภาพที่ 59 ผลงานสร้างสรรค์ ในกระบวนการ “สร้างรอยเย็บ” จากการทดลองกิจกรรมจากผู้เข้าร่วม	134
ภาพที่ 60 ภาพการจัดวางพื้นที่กิจกรรมและพื้นที่นิทรรศการ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	135
ภาพที่ 61 การพัฒนาการออกแบบและผลการวิเคราะห์ PAR	136
ภาพที่ 62 หมอนอิงสามเหลี่ยม จากวัสดุ การประกอบเย็บปักบนผืนผ้า.....	136
ภาพที่ 63 ครั้งที่ 1 การทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน คุยกะกะห์ ศิลปกรรมการมีส่วนร่วม ...	138
ภาพที่ 64 ครั้งที่ 2 การทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปกรรมการมีส่วนร่วม BAN KUYI ..	162

ภาพที่ 65 วางแผนออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ BAN KUYI การเตรียมทำความสะอาดเรื่องของพื้นที่/ระยะของการพัฒนา ออกแบบและวางแผนร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดนราธิวาส..... 163

ภาพที่ 66 วางแผนออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ BAN KUYI การเตรียมทำความสะอาดเรื่องของพื้นที่/ระยะของการพัฒนา ออกแบบและวางแผนร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่อำเภอวังน้อย จังหวัดนราธิวาส..... 163

ภาพที่ 67 การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop การปฏิบัติการ “ปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กิจกรรมทางด้านศิลปกรรม จากหัตถกรรมผ้า การออกแบบลายเส้น สี องค์กรประกอบการสร้างลวดลายบนกระดาษ..... 164

ภาพที่ 68 กิจกรรม การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า “การออกแบบลายเส้น” โดยใช้สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนกระดาษเป็นกระบวนการสร้างแบบลายพื้นฐาน..... 165

ภาพที่ 69 กิจกรรม การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า “การออกแบบลายเส้น” โดยใช้สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนกระดาษ โดยอธิบายและให้ความรู้การสร้างสรรค์ สู่การลงมือทำ..... 166

ภาพที่ 70 การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า “การออกแบบลายเส้น บนผืนผ้า” 167

ภาพที่ 71 การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า การออกแบบลายเส้นบนผืนผ้า โดยการนำผ้ามาขึ้นและประกอบโครงสร้าง ดึงให้ตึงทุกด้านก่อนมีการร่างทับลายเส้นด้วย จันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์..... 168

ภาพที่ 72 การนำผ้ามาขึ้นและประกอบโครงสร้าง ดึงให้ตึงทุกด้านก่อนมีการร่างทับลายเส้นด้วยจันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์ผ้า ก่อนการวางแผนเพื่อลงมือปฏิบัติจริง..... 169

ภาพที่ 73 การเขียนลายเส้นด้วย จันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์ผ้า..... 170

ภาพที่ 74 ขั้นตอนของการเตรียมผ้า หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเขียนเทียน และการสร้างสรรค์เพื่อปรากฏรูปทรงและลวดลายโดย การใช้สี เส้น การสร้างพื้นผิวบนผืนผ้า..... 171

ภาพที่ 75 การเลือกกลุ่มสีโทนร้อน และโทนเย็น โดยการเลือกสีร้อนเกือบ 80% มาจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มสตรีมุสลิม ในการใช้สีแบบคู่ ตรงข้าม คู่สีขัดแย้งแต่มีการแบ่งความสมดุล..... 171

ภาพที่ 76 การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม โดยมีการนำเสนอผลงานและรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อออกแบบกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านผืนผ้า.....	172
ภาพที่ 77 กระบวนการสร้างพื้นที่ PAR (Participatory Art).....	173
ภาพที่ 78 การพัฒนาการออกแบบและผลการวิเคราะห์ PAR.....	177
ภาพที่ 79 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง การประกอบกับพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบล ตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส.....	178
ภาพที่ 80 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง การประกอบกับพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส	178
ภาพที่ 81 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง พื้นที่การประกอบติดตั้ง ในลักษณะระบบพื้นที่ทางกายภาพ บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส	179
ภาพที่ 82 ในลักษณะระบบพื้นที่วิถีชีวิตมุสลิม ทางกายภาพ บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส.....	180
ภาพที่ 83 BAN KUYI INSTALLATION ระยะของการจัดวาง พื้นที่การประกอบติดตั้ง การนำเสนอผลงาน ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ในภาพการจัดวางกับพื้นที่ที่มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผืนผ้า ในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส.....	181
ภาพที่ 84 ข้อค้นพบและแนวทางการนำไปใช้และสร้างประโยชน์ เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในพื้นที่ “BAN KUYI”.....	182
ภาพที่ 85 ข้อค้นพบและแนวทางการแก้ปัญหาวิจัย เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในพื้นที่ “BAN KUYI”. 182	
ภาพที่ 86 ภาพประกอบผลงานสร้างสรรค์ ในการสื่อสารผ่านภาพประกอบกิจกรรมการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ ชุดBAN KUYI.....	184
ภาพที่ 87 การจัดนิทรรศการ ชุดผลงานสร้างสรรค์ คุยกะกะห์ (KAKAH) และ ชุดผลงานสร้างสรรค์ (BAN KUYI) ผลงานที่จัดแสดง เผยแพร่ผลงานด้านศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม “CBDA Academic Exhibition 3rd” ในหัวข้อ “Art-Culture and Wellness ศิลปวัฒนธรรม กับชีวิตที่เป็นสุข”	185
ภาพที่ 88 EOM: MODEL.....	199

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญที่มาของปัญหาการวิจัย

การสร้างความสุขในวิถีการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิมความเปลี่ยนแปลง แนวคิดและกระบวนการทัศน์ที่พัฒนาขึ้นในราวปีศตวรรษที่ 20 เพศสถานะ ซึ่งแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในวิถีคิดทางสังคมของเพศต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยบทบาทที่แต่ละคนในสังคมถูกคาดหวัง ฉะนั้นเพศสถานะจึงเป็นเรื่องทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ความแตกต่าง ในลักษณะทางกายภาพของเพศ การศึกษารูปแบบของวิถีการปฏิบัติกับความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมปรับตัวของยุคสมัย ความสุขในชีวิตเป็นสิ่งที่ชีวิตทุกคนมีอยู่ ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 การมองสังคม โดยเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต โดยระบบ “โครงสร้างและหน้าที่” เพื่อให้ร่างกายมีชีวิตปกติสุข ตามทัศนะของแรดคลิฟฟ์-บราวน์ การค้นหาและอธิบายว่าระบบต่าง ๆ ของสังคมมีความสัมพันธ์ร่วมกัน การศึกษาสังคมตามแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ศาสนา ที่ให้ความสำคัญกับจิตใจเหนือวัตถุ ในส่วนหนึ่งของโครงสร้าง ระบบศาสนา ที่ประกอบไปด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ องค์กรทางศาสนา ระบบการดำเนินงานเพื่อรักษา “ความสุข” ของสังคม เราสามารถศึกษาโครงสร้างและความสัมพันธ์ โดยดูจากหน้าที่ของพฤติกรรมต่าง ๆ ว่ามีส่วนช่วยในการสร้างความเป็นปึกแผ่นและรักษาความสุขของสังคมได้อย่างไร “ดุลยภาพ” มีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี มีหน้าที่หลักในการช่วยรักษาความสามัคคีกลมเกลียวทางด้านจิตใจที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อศึกษาระบบการเมือง การปกครองของสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่ามีสังคมวัฒนธรรมเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น เคยมีผู้นำสูงสุดเป็นผู้หญิง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ผู้หญิงเข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมือง ในระบบที่ถูกครอบงำโดยผู้ชาย อำนาจในการตัดสินใจจะอยู่ในมือของเพศชายมากกว่าเพศหญิง การผูกขาดอำนาจทางสังคม โดยผู้ชายก่อให้เกิดลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการแบ่งแยก และการเอาเปรียบทางเพศที่เอื้ออำนวยให้ผู้ชาย มีสถานภาพและมีสิทธิอำนาจในการตัดสินใจสูงกว่าเพศหญิง เกิดขึ้นในราวทศวรรษ 1980 ตามแนวคิดเพศสถานะของกลุ่มสตรีนิยม (Feminist movement) การตีความบทบาทสำคัญของผู้หญิงในการเคลื่อนไหวทางสังคม (ยูซุฟ กืออรูอูวีย์, 2561)

เพศสภาพของสตรีมุสลิมการอ้างอิงในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ในสิทธิมนุษยชน เมื่อปี 1990 เกิดจากองค์กรใหญ่ของอิสลามที่เราเรียกว่า องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation: OIC) (2551) ริเริ่มให้มีการศึกษาเปรียบเทียบว่าหลักการอิสลามกับความเปลี่ยนแปลงของโลกจะปรับตัวเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างไร ภายใต้สถานการณ์ภาพพทบาทของสตรีมุสลิมเป็นประเด็นความสำคัญ ในคัมภีร์อัลกุรอานก็รับรองไว้เช่นกัน ศาสนาอิสลามไม่ได้ปฏิบัติกับสตรีให้เป็นข้างเท้าหลัง หรือมองว่าสตรีไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชาย หลักคำสอนในหลักการอิสลาม “สวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าของมารดา” อ้างอิงหะดีษการทำความดีต่อพ่อแม่ สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า หลักคำสอนจากการประพุดิตน การรักษาสมดุลในวิถีของอิสลามเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า บทบาทที่สำคัญของสตรีในศาสนาอิสลาม นั่นคือการเน้นย้ำว่าสตรีให้ความหมายของการรักษาสีทธิของสตรีในหน้าที่และกฎเกณฑ์ การประพุดิตนตามวิถีของสตรีมุสลิมในปัจจัยของการดำเนินชีวิต (อิบราฮิม และคณะ, 2540)

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือการเอารัดเอาเปรียบ ของลักษณะทางสังคม อดคติ ความเชื่อ สิ่งที่ถูกเพาะบ่มให้ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ในเรื่องเพศสถานะความเข้าใจ สังคมวัฒนธรรม เชิงเปรียบเทียบในระบบการปกครองและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความหมายเชิงสัญลักษณ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง เมื่อความพยายามในการรักษาสมดุลระหว่างประชากรกับทรัพยากรธรรมชาติ เป็นผลมาจากปัญหาทางโครงสร้างที่ได้มาจากการกระทำระหว่าง วิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม จากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ การทำความเข้าใจกับการคงอยู่และการสืบเนื่องของโครงสร้างและเสถียรภาพทางสังคม หน้าที่สำคัญของระบบความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับความร่วมมือร่วมแรงระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยปัจจัยเชิงโครงสร้างทางวิวัฒนาการอิสลาม อุดมคติในเรื่องเพศที่สังคมกำหนดภายใต้สถานการณ์ จากฐานแนวคิดอิสลามเชิงวิพากษ์ หลักการด้านจารีตของอิสลาม ภายใต้กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติ นับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ความเชื่อมโยงในสมัยอารยธรรมอิสลามรุ่งเรือง สถานะของแนวความคิดหรือบัญญัติในเรื่องโลกาภิวัตน์ เป็นแนวคิดที่สะท้อนปรากฏการณ์ในความเป็นจริง แบบเชื่อมโยงของพื้นที่ และกาลเวลา สู่อุบัติการณ์ในโลกสมัยใหม่ ผู้หญิงมุสลิมที่อยู่ในขบวนการเคลื่อนไหวแบบรากฐานนิยม (Fundamentalist movement) มักถูกนำเสนอผ่านภาพตัวแทนการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปฏิบัติการทางศาสนาของผู้หญิงมุสลิมที่สามารถพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้กระทำการภายใต้บริบท อิสลามแบบดั้งเดิม (Orthodox islam) ความเคร่งศาสนาของหญิงมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นการสร้างตัวตนผ่านปฏิบัติการยอมจำนนต่อศาสนา อย่างไรก็ตามสังคมไทยมุสลิมจะยกย่องฐานะของสตรี ที่ยังคงปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้ของศาสนาที่กำหนดให้ฝ่ายชายเป็นผู้นำและฝ่ายหญิงเป็นผู้ตามอย่างเคร่งครัด (นฤมล ป่านภูมิ, 2564)

การศึกษาทำความเข้าใจสถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิม สิทธิและหน้าที่ หรือคุณสมบัติของสตรีตามแนวทางอิสลาม จะเป็นปฐมบทเบื้องต้นที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมมุสลิม เมื่อบทบาทของสตรีมุสลิม บทบาทในพื้นที่สู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว การปฏิบัติต่อสตรีในอิสลาม ภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่เหมาะสมกับความเป็นสตรีเพศในอิสลาม บทบาทและความเข้าใจ สถานะ และตัวตนของผู้หญิง สตรีมุสลิมกับบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ดร. มุฮัมหมัด อาลี อัล-ฮาซิมิ (2005) ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงเกี่ยวกับสตรีมุสลิมในอุดมคติของอิสลามไว้อย่างน่าสนใจว่า บทบาทของสตรีมุสลิมนั้นไม่ใช่เพียงแค่อุบัติบ้าน ดูแลลูก ๆ และเอาใจใส่ในงานบ้านเท่านั้น สตรีมุสลิมยังต้องสวมบทบาทสำคัญดุจตั้งวีรสตรีในการเผยแพร่อิสลามความสำคัญในบทบาทของสตรีมุสลิมสู่การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวสู่สมัยใหม่ ปัจจัยจากสถานการณ์การปรับตัวต่อบทบาทสตรีมุสลิม ในปี พ.ศ. 2550 สตรีในอิสลามเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนากับการปฏิบัติตัวของสตรีในชีวิตประจำวัน การรักษาสมดุลออย่างไร กับเป้าหมายชีวิตของการเป็นผู้หญิงที่ดี

ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิม ทักษะของสตรีมุสลิมชาวไทยที่มีทักษะความเห็นแตกต่างกันออกไปในเรื่องของศาสนบัญญัติ เรื่องการแต่งกายและรวมถึงการใช้ชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ สตรีมุสลิมมีการแสดงออกของอัตลักษณ์ การดำรงอยู่ของความศรัทธาทั้งในแง่การดำเนินชีวิต และในแง่วัฒนธรรม การแต่งกาย ความเชื่อ ความศรัทธา คำสอนต่าง ๆ ของศาสนาที่ยังคงเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติของชาวมุสลิมที่สืบทอดต่อกันมา เพื่อให้สตรีมุสลิมมีความปลอดภัยจากสังคม การแต่งกาย ตามหลักศรัทธายังคงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในศาสนาอิสลาม เป็นอารมณ์แห่งความยำเกรง เป็นความสุภาพและลุ่มลึกผู้สวมใส่และผู้พบเห็น ปัจจุบันการแต่งกายสตรีมุสลิม มีการปรับให้เหมาะสมกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของตนมากขึ้น โดยยึดหลักแนวทางการปฏิบัติที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์สตรีมุสลิมไว้ได้อย่างชัดเจน (วารสาร สำนึก, 2565) ดังนั้นจากวัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีมุสลิมในปัจจุบันกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ต่าง ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์และความทันสมัย ทั้งในลักษณะที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและท้องถิ่นต่าง ๆ ถูกกัดกร่อนและถูกบีบคั้นให้สร้างความเข้มแข็งและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนนั้น เมื่อพิจารณาในมิติของอัตลักษณ์ของมุสลิมปรากฏการณ์หนึ่งที่กำลังเกิดขึ้น ก็คือการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์มุสลิม ในกระแสการแข่งขันระหว่างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและอัตลักษณ์อิสลามสากล และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมภายนอกที่มีพลังการครอบงำและผลก็คือ อัตลักษณ์มุสลิมได้ถูกหล่อหลอม ปรับเปลี่ยน เลื่อนไหลตามวัฒนธรรมตะวันตกแต่ก็ยังสามารถอยู่รอดได้ในสนามแห่งการต่อรองทางอัตลักษณ์ได้อย่างน่าสนใจ (ฮาฟิส สาและ, 2557)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า อัตลักษณ์มุสลิมกับโลกโลกาภิวัตน์ วิถีฤตในสังคมและภาวะสงครามที่สร้างอำนาจ ภายใต้ความขัดแย้งหลังเหตุการณ์ การวิพากษ์ศาสนาอิสลามกับข้อบังคับ

ในหลักคำสอนของจารีตและกฎหมายตามกฎหมายเกณฑ์ของการประพฤตินั้น หลังการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบ ที่สร้างความไม่เข้าใจกับการตั้งคำถามของคนนอกพื้นที่และในพื้นที่ ว่าในความเป็นจริงแล้วเราเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและปรับตัว ซึ่ง เอมีลี เดอร์ไคม (1951) ได้เสนอเรื่องการมีดุลยภาพของสังคม ว่าเกิดจากการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social solidarity) โดยในสังคมขนาดเล็กที่มีโครงสร้างง่าย ๆ จะมีการยึดเหนี่ยวทางสังคมโดยยึดถือค่านิยม จารีต ประเพณี ความคิด ความเชื่อ เจตคติแบบเดียวกัน (Mechanical solidarity) ส่วนสังคมขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นไปตามสถานภาพและบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่ (Organic solidarity) การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงจากแบบแรกไปเป็นแบบที่สอง ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีโครงสร้างง่าย ๆ ไปสู่สังคมที่มีโครงสร้างซับซ้อนเสมอ เพื่อรักษาความสมดุลหรือเสถียรภาพของสังคมไว้อย่างราบรื่น ดังนั้นการปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของสตรีมุสลิมมุสลิม จากระบบวัฒนธรรมอิสลามจารีตศาสนาแบบดั้งเดิม และระบบสังคมยุคโลกาภิวัตน์อิสลามในโลกสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม” ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ความสมดุล การปรับตัวในวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และสามารถช่วยพัฒนาสังคม การเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยชุมชนเป็นฐาน จึงเป็นที่มาของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัย การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่
2. วิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้
3. การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม

สมมติฐานการวิจัย

วิถีวัฒนธรรมอิสลาม วิถีในการดำเนินชีวิต และปัจจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ศิลปกรรมจากหัตถกรรมผ้า ด้วยการสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม เพื่อสร้างความสมดุลในวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกัน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเยี่ยง จังหวัดนราธิวาส มีขอบเขต ในการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอิสลาม
  - 1.1 โครงสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอิสลาม
  - 1.2 วิถีการดำเนินชีวิต ยุคโลกาภิวัตน์อิสลามโลกสมัยใหม่
  - 1.3 วัฒนธรรมอิสลามในสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ศึกษาข้อกำหนดของศาสนาอิสลามในหลักปฏิบัติทางศาสนา
  - 2.1 กรอบและข้อกำหนดในหลักคำสอนและความเชื่อทางศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง
  - 2.2 วิธีปฏิบัติตามหลักคำสอนที่ส่งอิทธิพลต่อวัฒนธรรมอิสลามในปัจจุบัน
  - 2.3 วิถีวัฒนธรรมอิสลามกับข้อบังคับทางศาสนา ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง การปรับตัวทางวัฒนธรรม
3. ศึกษาแนวคิดและบทบาทของสตรีมุสลิม
  - 3.1 วิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้
  - 3.3 ในโองการ (อายะฮ์) คัมภีร์อัลกุรอานข้อกำหนดของผู้หญิงมุสลิม
  - 3.4 บทบาทของสตรีมุสลิมในอิสลาม สิทธิ หน้าที่ในการปฏิบัติตน
  - 3.5 แนวคิดการปรับตัวของผู้หญิงมุสลิมในชายแดนใต้
4. ศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย
  - 4.1 ความสัมพันธ์ของ ผ้า ในโลกมุสลิม ความสัมพันธ์ในประเพณีและพิธีกรรมทางวัฒนธรรม
  - 4.2 ศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” ในกระบวนการสร้างสรรค์และการปฏิบัติสู่กระบวนการวิจัยสร้างสรรค์

4.3 แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม การออกแบบกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ในพื้นที่
สาธารณะ

4.4 ต้นแบบจากวัตถุ งานแม่พิมพ์ สัญญา ในการศึกษาลวดลาย รูปทรงที่ปรากฏ
บนลายผ้า

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาข้อมูลด้านสังคม และวัฒนธรรม กรณีศึกษาในพื้นที่สามจังหวัด มีเนื้อที่รวมประมาณ 10,936.864 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6.80 ล้านไร่ จังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่มากที่สุด 4,475.430 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่อำเภอเมืองนราธิวาส 305.1 ตารางกิโลเมตร และ อำเภออื่นอีก 200.5 ตารางกิโลเมตร

ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ 814,121 คน คือ จำนวนประชากรสตรีมุสลิม ในจังหวัดนราธิวาส อำเภอเมืองนราธิวาส 127,115 คน อำเภออื่นอีก 47,643 คน ประชากรหญิงมากกว่า โดยศึกษาขอบเขตด้านกลุ่มประชากรเป้าหมายของการสำรวจสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน จังหวัดนราธิวาสและพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง โดยแบ่งกลุ่มประชากรจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) และกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลยิงอ ตำบลละหาร ตำบลจอบาะ ตำบลลูโบะบายะ ตำบลลูโบะปือซา และตำบลตะปอเยาะ โดยกำหนดตัวแทนประชากรในพื้นที่ชุมชน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำในชุมชนภาคท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางศาสนาของพื้นที่ในกรณีศึกษา จากโต๊ะหม่อม โต๊ะครู ครูสอนโรงเรียนศาสนา ผู้อำนวยการโรงเรียน ในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาข้อมูลและการวิจัยในพื้นที่ โดยกำหนดขอบเขตด้านเวลา ในการศึกษาวิถีชุมชน ด้วยปฏิทินชุมชน ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินอิสลาม (ปีฮิจเราะห์ศักราช) 1 รอบปีตามปฏิทินชีวิต ในช่วงเดือนสิงหาคม 2567 ถึง กรกฎาคม 2568

นิยามศัพท์

คุณภาพของสตรีมุสลิม หมายถึง วิถีวัฒนธรรมอิสลามข้อกำหนดของหลักคำสอน กระบวนทัศน์ของผู้หญิง ที่ส่งผลต่อความเชื่อและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสตรีมุสลิมในวิถีปฏิบัติ

เพศสภาพ หมายถึง ป่งบอกสถานะและบทบาททางเพศของบุคคล ซึ่งมีมิติทางกายภาพ สรีระ อารมณ์ พฤติกรรม สังคม และวัฒนธรรม

วัฒนธรรมอิสลาม หมายถึง วัฒนธรรมของมุสลิมในการอาศัยอยู่ในชุมชนตามครรลองของ ศาสนาและความเชื่อซึ่งครอบคลุมถึงวิถีชีวิตทุกด้าน

คัมภีร์อัลกุรอาน หมายถึง การอ่านหรือการรวบรวมหลักการศรัทธาที่อิสลามทุกคนต้องปฏิบัติ

มุสลิม หมายถึง เป็นบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม ศาสนาเอกเทวนิยมที่อยู่ในธรรมเนียมมุสลิม คือ บุคคลที่อุทิศตนเพื่อสักการะพระเจ้าโดยเฉพาะอิสลาม ทำให้ศาสนาและความศรัทธาของผู้หนึ่งพึ่งอยู่กับพระเจ้าแต่เพียงองค์เดียว

โลกาภิวัตน์ หมายถึง การทำให้แพร่หลายไปทั่วโลก ความเป็นไปทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงที่กระทบถึงกันทั่วโลก

การปรับตัวทางวัฒนธรรม หมายถึง เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม

ศิลปะการมีส่วนร่วม (Participation art) หมายถึง แนวทางในการสร้างงานศิลปะที่มีส่วนร่วมของสาธารณชนในกระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปะแบบมีส่วนร่วมหรือแบบโต้ตอบสร้างการทำงานร่วมกันแบบไดนามิกระหว่างศิลปิน ผู้ชม และสิ่งแวดล้อมทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างจากศิลปะเชิงโต้ตอบที่อิงตามชุมชนและศิลปะที่มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

หัตถกรรมผ้า หมายถึง หัตถกรรมหรืองานฝีมือซึ่งเป็นกรรมวิธีการผลิตผืนผ้าด้วยรูปแบบต่าง ๆ จนได้เป็นผืนผ้า เฉพาะกลุ่มที่เสริมเป็นสื่อการสร้างความสุข

ปีฮิจเราะห์ศักราช หมายถึง ระบบปฏิทินจันทรคติซึ่งประกอบด้วย 12 เดือน และใน 1 ปีจะมี 354 หรือ 355 วัน ใช้กำหนดวันเหตุการณ์ในหลายประเทศมุสลิม เพื่อกำหนดวันที่เหมาะสมในการเฉลิมฉลองวันสำคัญและเทศกาลในศาสนาอิสลาม

สัญลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (Meaning) แทนของจริงหรือตัวแทนของสิ่งอื่นในบริบทหนึ่ง ๆ สัญลักษณ์สามารถเป็นได้ทั้งวัตถุ เสียง รูปภาพ หรือการกระทำใด ๆ ที่สื่อความหมาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ครั้งนี้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

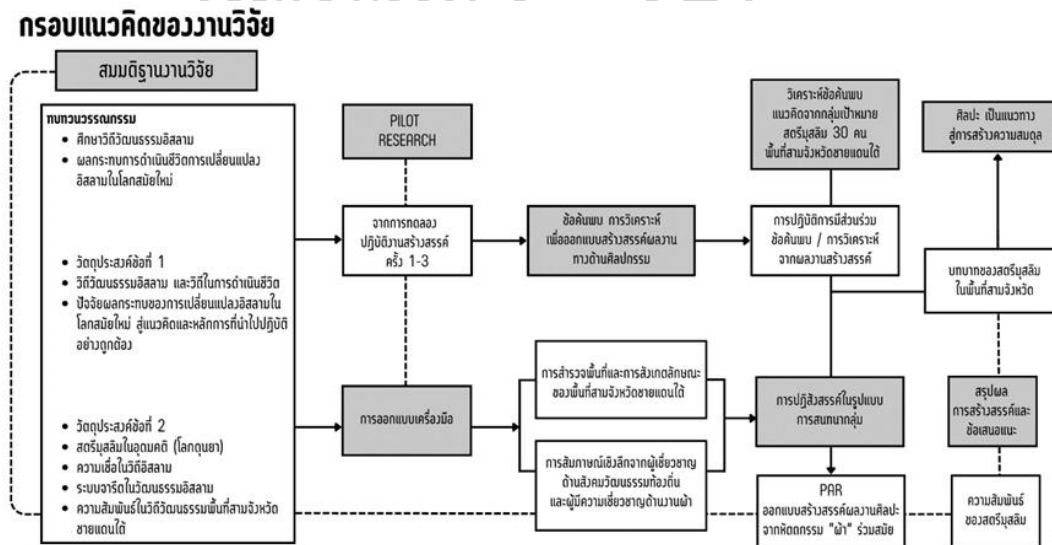
1. เชิงวิชาการ ได้องค์ความรู้ที่ส่งผลต่อความสมดุลในวิถีการดำเนินชีวิต จากความคาดหวังของสตรีมุสลิม ปัจจัยของการสร้างดุลยภาพ
2. เชิงสร้างสรรค์ ได้ประยุกต์แนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วม ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรมผ้า ความสัมพันธ์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน ศิลปะจึงเป็นฐานให้นำมาสู่

การสร้างผลงานต้นแบบ สู่กระบวนการทัศนทางศิลปะ แนวคิดการสร้างดุลยภาพ การปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ในยุคโลกาภิวัตน์อิสลามในโลกสมัยใหม่

3. เชิงสังคม วัฒนธรรม ได้พื้นที่ของการสื่อสาร กระบอกเสียงของการแสดงออกภายใต้สภาวะความกดดัน จากความรู้สึกของกลุ่มสตรีมุสลิม ระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่สร้างความเข้าใจในระดับพื้นฐาน ลดความขัดแย้งในระดับครอบครัว สร้างแนวทางให้เกิดกระบวนการทัศนผ่านงานศิลปกรรมการมีส่วนร่วมจากหัตถกรรม ผ้า ส่งเสริมการสร้างคุณค่าในตัวเอง พื้นที่ในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมตามวัตถุประสงค์และตัวแปรของการวิจัยที่มุ่งเน้นหาข้อค้นพบ “การสร้างดุลยภาพ” การปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของสตรีมุสลิมมุสลิม จากระบบวัฒนธรรมอิสลามจารีตศาสนาแบบดั้งเดิม และระบบสังคมยุคโลกาภิวัตน์อิสลามในโลกสมัยใหม่ เพื่อนำแนวคิดมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ศักยภาพของสตรีมุสลิมในการเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยชุมชนเป็นฐาน และสามารถช่วยพัฒนามิติด้านสังคม สามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัยได้ดังต่อไปนี้

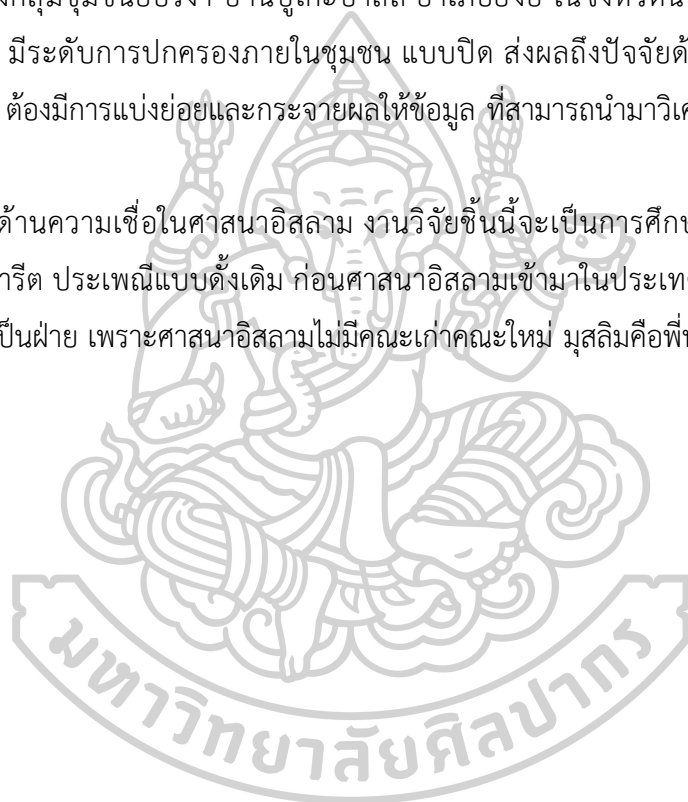
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ความจำกัดของงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างคัลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ความสมดุลการปรับตัวในวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมีความจำกัดของการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. ด้านการศึกษาพื้นที่ เนื่องจากการลงพื้นที่ในชุมชน สํารวจข้อมูลในขั้นต้น พบว่า ระบบโครงสร้างของกลุ่มชุมชนยี่อริงา บ้านบูกะปาลัส อำเภอยี่งอ ในจังหวัดนราธิวาส ที่มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำกลุ่ม มีระดับการปกครองภายในชุมชน แบบปิด ส่งผลถึงปัจจัยด้านการใช้ภาษาท้องถิ่น การสัมภาษณ์ ต้องมีการแบ่งย่อยและกระจายผลให้ข้อมูล ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยได้

2. ด้านความเชื่อในศาสนาอิสลาม งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ความเชื่อในจารีต ประเพณีแบบดั้งเดิม ก่อนศาสนาอิสลามเข้ามาในประเทศไทย การไม่แบ่งมุสลิมเป็นกลุ่มหรือเป็นฝ่าย เพราะศาสนาอิสลามไม่มีคณะเก่าคณะใหม่ มุสลิมคือพี่น้องกัน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในบทนี้เป็นการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน การสร้างคุณภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วย ศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษา ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการทบทวนงานวิจัยต่าง ๆ ในการศึกษาจากเอกสารภายใน และต่างประเทศ โดยมีเนื้อหา ทั้งจากเอกสารที่ตีพิมพ์และไม่ได้ตีพิมพ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอิสลาม ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ 2) ข้อมูลเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสตรีมุสลิมต่อการปัจจัยการปรับตัวพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ 3) พื้นที่ตั้ง จังหวัดนราธิวาส ประวัติศาสตร์และความเป็นมา 4) แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ 5) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศิลปะการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา Case Study 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 7) สรุปข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งแสดงรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

1 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอิสลาม ผลกระทบ การดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

- 1.1 สังคมวิทยาโครงสร้างและองค์ประกอบของศาสนาอิสลาม
- 1.2 วิถีชีวิตมุสลิม กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม
- 1.3 อิสลามในยุคโลกาภิวัตน์

2. ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 บทบาท หน้าที่ของสตรีในสังคมก่อนอิสลามสู่ปัจจุบัน
- 2.2 สถานภาพบทบาทของสตรีมุสลิม
- 2.3 แนวคิดเพศสถานะของกลุ่มสตรีนิยม
- 2.4 ปัจจัยการปรับตัวพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้
- 2.5 สรุปแนวคิดการปรับตัว การปฏิบัติต่อสตรีในอิสลาม

3. พื้นที่ตั้งจังหวัดนราธิวาส ประวัติศาสตร์และความเป็นมา

- 3.1 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนราธิวาส
- 3.2 ที่ตั้งของพื้นที่ชุมชน เมืองนราธิวาส
- 3.3 หลักปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณีในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม

- 3.4 สรุปการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ของชุมชนมุสลิม
4. แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์
  - 4.1 แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์
  - 4.2 แนวปรากฏการณ์วิทยา ชูท์ จากการศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คน
  - 4.3 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
  - 4.4 สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
5. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศิลปะการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา Case study
  - 5.1 กรณีศึกษา Case Study ศิลปะการมีส่วนร่วม
  - 5.2 ศิลปะเชิงสัมพันธ์ ที่ส่งผลถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
  - 5.3 การทบทวนผลงานสร้างสรรค์ศิลปะและการออกแบบ สู่แนวทางและความเกี่ยวข้อง
  - 5.4 สรุป ศิลปะการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 6.1 งานวิจัยด้านบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้
  - 6.2 งานวิจัยด้านสตรีเพศในอิสลาม สภาวะการณ์ในวิถีชีวิตมุสลิม
7. สรุปข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมอิสลาม ผลกระทบการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

สังคมวิทยาโครงสร้างและองค์ประกอบของศาสนาอิสลาม

กลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย จะประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ ยิ่งสังคมใหญ่ มากเพียงใด ความหลากหลายทางเชื้อชาติวัฒนธรรม อาจจะมีมากขึ้นเท่านั้น ในประเทศไทย ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ คือ นอกจากชนเชื้อชาติไทยแต่เดิมแล้วยังมีชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น จีน อินเดีย มอญ เขมร ลาว ญวน พม่า มาเลย์ เปอร์เซีย อาหรับ ฯลฯ บรรดากลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะค่อนข้างแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่ม “ชาวไทยมุสลิม” กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกับชนกลุ่มใหญ่ในชาติในเรื่องศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภายใน กลุ่มเองก็ประกอบด้วยคนที่มีบรรพบุรุษมาจากหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์นี้จึงมักถูกเรียกว่า “ชนกลุ่มน้อย” ชาวมุสลิมนับเป็นชนกลุ่มน้อยในเมืองไทย เหตุที่จัดเป็นชนกลุ่มน้อยเพราะชาวมุสลิม มีศาสนา ภาษาขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ (รัชนี สาดเปรม, 2521)

กลุ่มชาติพันธุ์คนไทยมุสลิม ที่อาศัยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ หมายถึง ผู้คนในดินแดนมลายู ที่เรียกตัวเองว่า มลายู หรือออฆานายู นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ยังเรียกตัวเองว่า มลายูมุสลิม และไทยมุสลิมตามโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ขณะที่คนนอกวัฒนธรรมมักเรียกพวกเขาแบบเหมารวมว่า อิสลาม มุสลิม หรือแขกซึ่งเป็นการเรียกที่มีความคลาดเคลื่อนและไม่ได้ หมายถึงคนมลายูมุสลิม กลุ่มชาติพันธุ์มลายูจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน อาศัยอยู่บริเวณคาบสมุทรมลายู ภาคใต้ของประเทศไทย ปัจจุบันชาวมลายูส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส นักประวัติศาสตร์พบหลักฐานว่า ชาวมลายูอาศัยอยู่บริเวณเมืองโบราณยะรัง เป็นชุมชนโบราณในลุ่มน้ำปัตตานีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในแหล่งชุมชนโบราณทางภาคใต้ คาดว่ามีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-13 กระทั่งพุทธศตวรรษที่ 18-19 จึงย้ายศูนย์กลางของเมืองไปที่ชายฝั่งทะเล ต่อมาในช่วงศตวรรษที่ 19-23 ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณอาณาจักรปัตตานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างทางทะเลและทางบกที่รุ่งเรือง ระหว่างนี้ ได้เกิดความขัดแย้งและสงครามระหว่างเมืองปัตตานีกับสยาม ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2330-2334 สยามได้เข้าปกครองปัตตานี แต่ทว่า ช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของปัตตานีกับข้าราชการสยามในเรื่องกฎระเบียบปฏิบัติ และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ กระทั่งปี 2359 สยามยกเลิกระบบการปกครองระบบสุลต่านหรือราชามาเป็นการแต่งตั้งเจ้าเมืองจากกรุงเทพฯ พร้อมกับแยกปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองยี่ริง (ยะหริ่ง) เมืองสายบุรี เมืองหนองจิก เมืองรามันเมืองระแงะ เมืองยะลา แต่ละหัวเมืองอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าเมือง ที่มีอำนาจในการปกครองกันเองอย่างเป็นอิสระ แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าเมืองสงขลา กระทั่งเมื่ออำนาจของราชาหรือสุลต่านปัตตานีและเจ้าเมืองยุติลง คนมลายูในพื้นที่ต่อสู้กับอำนาจสยามอย่างต่อเนื่อง การต่อสู้ได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดนจนกระทั่งปัจจุบัน ภายหลังจากการปฏิวัติสยาม เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน รัฐบาลได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาลมาเป็นการบริหารราชการแผ่นดินส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็นจังหวัดอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน มณฑลปัตตานีเดิมมี 4 จังหวัด จัดแบ่งเหลือเพียง 3 จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อัตลักษณ์ความเป็นมลายูมีความชัดเจนในด้านการผสมผสานระหว่างจารีตดั้งเดิมกับศาสนาอิสลาม เนื่องจากผู้คนในคาบสมุทรมลายูนั้นประกอบด้วยผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม ความเป็นมลายู จึงสะท้อนผ่านรูปแบบบ้านเรือน สถาปัตยกรรมเก่าแก่ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และพิธีกรรมที่เกิดจากการผสมผสานของแนวคิดพราหมณ์-ฮินดู และแนวคิดอิสลามมาปฏิวัติ การเข้ามาเผยแพร่ศาสนาอิสลามในดินแดนอุษาคเนย์ (สุตารัตน์ ศรีอุบล, 2566)

เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกัน และแสดงความแตกต่างในการแสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรม เชื้อชาติในกลุ่มคนมลายูส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส บางส่วนอยู่ในจังหวัดสงขลา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพฯ คือ บางกะปิ มีนบุรี และหนองจอก ซึ่งกลุ่มคนมลายูในกรุงเทพฯ ที่ย้ายถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ไม่สามารถพูดภาษามลายูได้ อีกทั้งอาจไม่ได้สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของปัตตานีมาจนกระทั่งปัจจุบัน ส่วนคนมลายูที่โยกย้ายเข้ามาทำงาน หรือศึกษาต่อในกรุงเทพฯ และปริณทณายังคงพูดภาษามลายูและสืบทอดวัฒนธรรมของมลายูปัตตานี ซึ่งจำนวนประชากรมลายูในประเทศไทยมีความแตกต่างกันไปตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566) ผลการสรุปแผนพัฒนาภูมิภาคใต้ชายแดน 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) ข้อมูลจากรายงานประจำปีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระบุว่า จำนวนประชากรมลายูจากข้อมูลกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,012,921 คน ซึ่งแยกเป็น ประชากรชาย 997,429 คน และประชากรหญิง 1,015,492 คน ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.62 นับถือ ศาสนาอิสลามร้อยละ 16.94 นับถือศาสนาพุทธ และอีกร้อยละ 0.44 นับถือศาสนาอื่น ๆ (คริสต์/ฮินดู) ทำให้พื้นที่ 3 จชต. มีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีประชาชนที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีประชาชนกว่าร้อยละ 80 เป็นผู้ ที่นับถือศาสนา อิสลามและยึดถือหลักอิสลาม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งหลักอิสลามดังกล่าวปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565)

โครงสร้างของอิสลามประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 2 ส่วนที่มุสลิมทุกคนจะต้องยึดมั่น คือ ต้องมีความศรัทธาเป็นพื้นฐานและต้องแสดงออกซึ่งการปฏิบัติจากความศรัทธานั้น ทั้งนี้เพื่อความ เป็นเอกภาพของมุสลิมอันเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญ บ้านซึ่งมั่นคงแข็งแรงจะต้องมีโครงสร้างของ บ้านที่ดีฉันใดมุสลิมที่ดีสมบูรณ์ จะต้องมีความดีของอิสลามอยู่ในตนอย่างครบถ้วนและถูกต้องฉัน นั้น คือจะต้องนำอิสลามเข้าไว้ในตัว มิใช่ใส่ไว้เป็นหน้ากากพร้อมที่จะถอดและเปลี่ยนได้ทุกขณะ มิใช่ แยกอิสลามไว้อีกส่วนหนึ่งหรือเป็นเพียงส่วนประกอบของชีวิต โครงสร้าง 2 ส่วนของอิสลาม ได้แก่ โครงสร้างที่เป็นหลักความศรัทธาหรือรูกอนอิหม่าน มีทั้งหมด 6 ประการและโครงสร้างในส่วนที่เป็น หลักการปฏิบัติ หรือรูกอนอิสลามมีทั้งหมด 5 ประการ หลักศรัทธา 6 ประการ ที่ประกอบไปด้วย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

1. ศรัทธาในพระองค์เดียว
2. ศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ของพระองค์
3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ทั้งหลายของพระองค์
4. ศรัทธาในบรรดาราชูลของพระองค์

5. ศรัทธาในวันสุดท้ายและการเกิดใหม่ในวันปรโลก

6. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะของพระองค์

โครงสร้างที่เป็นหลักความศรัทธา มุสลิมจะต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาว่า พระองค์อัลลอฮ์ (ซุบห์ ๓) เป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียว โดยไม่ตั้งใจ สิ่งใดขึ้นมาเป็นภาคี ความศรัทธาในประการแรกนี้ มิใช่จะแสดงถึงความเป็นเอกภาพของพระเจ้าเท่านั้น หากแต่เป็นการสร้างความเป็นเอกภาพความเชื่อในตนให้แก่มุสลิม นอกจากมุสลิมจะศรัทธาว่ามีพระเจ้าองค์เดียวแล้ว มุสลิมจะต้องศรัทธาต้องยอมรับในคุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้า เช่น พระองค์ทรงรู้ ทรงเห็น ทรงยิน ทุกสรรพสิ่งทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ตลอดจนในหัวใจของมนุษย์ ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งมวล ทรงเมตตาการุณา ทรงอภัยเสมอ ทรงความยุติธรรม ฯลฯ (สำนักจุฬาราชมนตรี, 2561) หากมุสลิมคนใดเข้าใจถึงหลักการศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าอย่างถ่องแท้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลนั้น เพราะจะเป็นสิ่งที่ทำให้เขาละเว้นความชั่วกระทำแต่ความดี มีพลังหรือกำลังใจในการเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้นอิสลามจึงเร่งให้มนุษย์ใช้ความคิด สติปัญญาในการรู้จักกับพระเจ้า เช่น จากการสังเกต การศึกษาจากสิ่งรอบข้าง แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็ต้องยอมรับความจริงว่ามนุษย์มีขีดจำกัด ฉะนั้นในบางสิ่งบางประการ มนุษย์จึงไม่สามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ด้วยสายตาและแท้จริง พระองค์เป็นสิ่งที่เกินกว่าสติปัญญาของมนุษย์ล่วงรู้ ความศรัทธาในข้อนี้จึงเป็นสิ่งที่ครอบคลุมมุสลิมจะต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดอบรมปลูกฝัง (Socialization) ให้แก่เยาวชนเป็นเบื้องต้น เพราะความเข้าใจในหลักการความศรัทธาต่อพระเจ้านี้ จะเป็นทั้งทางนำและเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของชาวมุสลิมได้ตลอดไป จึงกล่าวได้ว่าความศรัทธาประการนี้เป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมที่มีคุณภาพ และศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ เป็นบ่าวของพระเจ้าประเภทหนึ่ง มีคุณสมบัติแตกต่างไปจากมนุษย์ เช่น ไม่กิน ดื่ม ไม่นอน ไม่มีเพศ ไม่กระทำสิ่งใดตามอารมณ์ชอบ มนุษย์ไม่ทราบรูปร่างที่แท้จริง คือ ไม่อาจเห็นตัวตนได้ แต่มลาอิกะฮ์สามารถแปลงร่างต่าง ๆ ได้ ตามบัญชาของพระเจ้ามลาอิกะฮ์ถูกสร้างขึ้นมาเป็นจำนวนมาก ผู้ที่จะเป็นมุสลิมได้สมบูรณ์ จะต้องศรัทธาว่ามลาอิกะฮ์ มีจริงซึ่งการศรัทธาในข้อนี้ก็เป็ผลดีแก่มนุษย์ จะทำให้เขาทำความดี ละเว้นความชั่วเพราะแต่ละคนจะมีมลาอิกะฮ์ คอยบันทึกความดีความชั่วอยู่ทุกขณะ ซึ่งหลักปฏิบัติ 5 ประการ ได้แก่ (อะมีน บิน อับดุลลอฮ์ อัช-ชะกอวีย์, 2565)

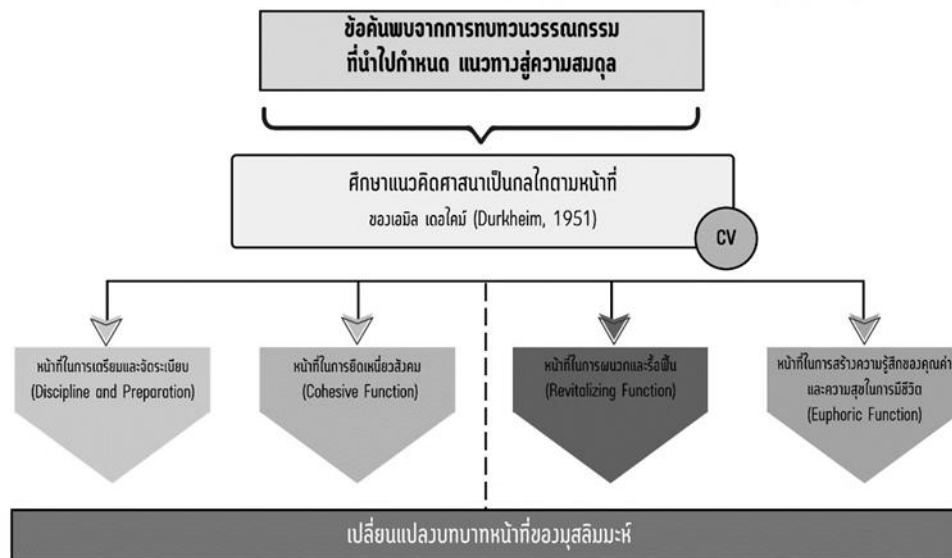
1. การปฏิญาณตน
2. การนมาซหรือการละหมาด 5 เวลา
3. การถือศีลอด 3
4. การบริจาคซะกาต
5. การประกอบพิธีฮัจญ์

จากหลักการศรัทธา 6 ประการดังกล่าว ยังมิได้ทำให้ผู้มีความศรัทธาเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์ หากมิได้ปฏิบัติตามหลักการความศรัทธาด้วยการปฏิบัติ (รูกอนอิสลาม 5 ประการ) มีผู้ถามท่านศาสดา

มุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ว่าอิสลามคืออะไร ท่านตอบว่า “อิสลามคือ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด ท่านนบีมุฮัมมัด เป็นศาสนทูต (รอซูล) ของอัลลอฮ์ การดำรงมาฆ การบริจาคซะกาต การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนและการฮัจญ์ (อัล-หะดีษ) ฉะนั้นหลักปฏิบัติ 5 ประการ จึงได้แก่ การปฏิญาณตน หัวใจของการเป็นมุสลิมคือการกล่าวคำปฏิญาณว่า “อัสซะดฺอันลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ วะอัสซะดฺอันนะมุฮัมมัดร์เราะหฺมุซซัลลอฮฺ” “ข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺและแท้จริงมุฮัมมัดเป็นศาสนทูต (รอซูล) ของอัลลอฮฺ” (วุฒิชัย สายบุญจวง, 2554)

การปฏิญาณอันเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิมนี้ ต้องมีใช้การปฏิญาณที่ออกมาแต่เพียงวาทะหากแต่ต้องเป็นการปฏิญาณที่ออกมาจากจิตใจด้วยความศรัทธาอย่างแท้จริง ซึ่งจะแสดงถึงความศรัทธาความจริงใจนี้ได้คือ ปฏิบัติ เพราะแท้จริงการยอมรับในเอกภาพของพระเจ้าองค์เดียว และการยอมรับในความเป็นศาสนทูตของท่านศาสดามุฮัมมัดจะนำไปสู่การยอมรับปฏิบัติในสิ่งที่พระองค์ใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ อัล-กรุอาน รวมทั้งแบบฉบับและโอวาทของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ที่ที่เรียก ชุนวนะหฺปะจิมิโอะวาทของท่านศาสดามุฮัมมัด (ศ็อลฯ) ตอนหนึ่งกล่าวว่า “แท้จริงฉันได้ทั้งสองสิ่งไว้ คือแบบฉบับของฉัน หากพวกท่านยึดมั่น แต่สองสิ่งนี้พวกท่านจะไม่หลงทางเลย” หน้าที่ของศาสนา สถาบันสังคมเปรียบเทียบได้กับอวัยวะส่วนต่าง ๆ แต่สถาบันเป็นโครงสร้างอย่างหนึ่งทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของสังคม นักสังคมวิทยา จึงแบ่งประเภทของสถาบันสังคมตามหน้าที่ที่แต่ละสถาบันปฏิบัติ การใช้กฎหมาย ข้อบังคับทางศาสนาจะเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมสังคม ทั้งนี้เพราะศาสนาได้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ (อะบู อิสรอฟีล อัลพะฎอนีย์, 2563)

1. หน้าที่ในการเตรียมและจัดระเบียบ Discipline and preparation หน้าที่นี้จะเป็นส่วนพิธีกรรมของศาสนา จะหัดให้บุคคลมีระเบียบวินัยด้วยตัวเองและเตรียมตนเพื่อชีวิตในสังคม
2. หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวหรือผนึกเข้ากับสังคม (Cohesive function) ศาสนาและพิธีกรรมจะทำหน้าที่ในอันที่จะสร้างความหมายของการที่มนุษย์จำต้องอยู่ร่วมกันมีอารมณ์และความรู้สึกทำนองเดียวกันตลอดจนแสดงออกในแนวเดียวกันเป็นการสร้างพลังของการรวมเป็นกลุ่ม
3. หน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (Revitalizing Function) ศาสนาและประเพณี จะทำหน้าที่สร้างศรัทธาความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีตให้คงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสังคม
4. หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกของคุณค่าและความสุขของการมีชีวิต (Euphoric function) พิธีกรรมทำให้เกิดความสุขในการมีชีวิตร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นการลดความกดดันหรือความเศร้าโศกในจิตใจ

ภาพที่ 2 หน้าที่ของศาสนา 4 ประการตามทัศนะของเดอไคม์

จากหน้าที่ของศาสนา 4 ประการตามทัศนะของเดอไคม์ กล่าวได้ว่าอิสลามได้ทำหน้าที่ดังกล่าวครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับสังคมมุสลิมอิสลามทำหน้าที่ควบคุมสังคมได้มีประสิทธิภาพดีกว่ากฎหมายบ้านเมือง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น หลาย ๆ อย่างเป็นสิ่งที่กฎหมายควบคุมไม่ถึงหรือบดทวงโทษไม่รุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ไม่ได้ใช้อิสลามเป็นแนวทางในการออกกฎหมายหลาย ๆ อย่าง จึงเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย แต่สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นสาเหตุของปัญหาสังคมที่นำมาซึ่งความไม่เป็นระเบียบในสังคม อาทิการผลิต การจำหน่ายการดื่มสุรา การค้าประเวณีในรูปแบบต่าง ๆ ฯลฯ ฉะนั้นกรณีของสังคมไทยมุสลิม อิสลามจึงมีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมมุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งกว่ากฎหมายบ้านเมืองทั้งนี้เพราะการตอบแทนทั้งความดีและความชั่วจากพระผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ซุบห์ ฯ) นั้นมหาศาลกว่ากฎหมายบ้านเมืองนัก จากที่กล่าวมานี้คืออิสลามในภาพของการเป็นศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่สำคัญของโลกศาสนาหนึ่ง แต่ในข้อจริงแล้วอิสลามเป็นมากกว่าศาสนา กล่าวคือ อิสลามเป็นวัฒนธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งอิสลามเป็นธรรมนูญของชีวิตมุสลิม (Code of life) (ประชาไท, 2558)

นอกจากความเข้าใจอันเป็นต้นตอสำคัญของความรู้จากอัลกุรอาน 1 อีก 3 อย่าง คือ อักล (AQL) นักล (NAQL) และกัซฟ (KASHF) ในคำสอนของกุรอานจะพบว่า ได้มีการแนะนำให้คนบางคนอธิบายข้อเท็จจริงบางอย่างโดยใช้เหตุผลให้บางคนอธิบายโดยใช้ชนบประเพณีและบางคนก็ให้ใช้ ญาณวิสัย ในหนังสือ DEVELOPMENT OF MUSLIM THEOLOGY กล่าวว่า ในความคิดด้านศาสนาของมุสลิมนั้น มีเส้นด้ายสามเส้นถักทอประสานกันอยู่อย่างชัดเจน คือ TRADITION (นักล)

เหตุผล (อักล) และความลับที่เผยแล้ว (กัซฟ) ทั้งสามอย่างนี้อยู่ในเยื่อสมองของศาสดามุฮัมมัด และมาอยู่ในคำสอนของท่านตั้งแต่ท่านสิ้นชีวิตไปบางครั้งอันนี้ก็สำคัญมากที่สุด บางครั้งก็อันนั้นตามแต่นักคิดของสมัยนั้น แต่จะมีทุกอย่างอยู่ในบางระดับเสมอ (Duncan, 1903)

ศาสนาอิสลามมีความคิดด้วยหลักการและเหตุผล ก็คือความคิดแบบใคร่ครวญ ยอมรับและปฏิบัติตามคำบัญชาของพระเจ้าเป็นเจ้า บวรากฐานของศีลธรรม และจิตวิญญาณที่ดีและมีความหมาย การที่มนุษย์ได้กระทำความดี เมื่อทุกคนต้องปฏิบัติศาสนากิจ เสมือนมีเส้นด้ายสามเส้นถักทอประสานกันอยู่อย่างชัดเจน คือ อักล นักล และกัซฟ หมายถึง 1) อักลหรือเหตุผลก็คือ การคิดแบบใคร่ครวญ ด้วยวิธีนี้เราจะรู้ถึงความจริงใหม่ ๆ โดยอาศัยความจริงที่ได้มาหรือที่รู้อยู่แล้วบนข้อกำหนดและหนทางของมัน ก็คือทางแห่งเหตุผล ซึ่งมาจบลงที่ข้อสรุปโดยวิธีใช้หลักฐาน 2) นักล ในอิสลามรวมถึงกุรอาน หะดีษและ ประวัติศาสตร์ แต่ต้นตำรับนี้ก็มีใจว่าจะมีได้ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง เราไม่อาจละเลยความจริงในประวัติศาสตร์ได้ ส่วนหะดีษนั้นก็เป็ข้อเท็จจริงและกุรอาน คือ การเปิดเผยจากพระเจ้าอันเป็นความรู้ทางด้านญาณวิสัยของผู้ที่มีค่าควรแก่การไว้วางใจ และ 3) กัซฟ หรือญาณวิสัย คือ วิธีที่จะรู้ได้โดยตรงหรือในทันที โดยไม่ต้องมีความเข้าใจหรือการหาเหตุผล ประสบการณ์โดยตรง เป็นประสบการณ์ ซึ่งไม่ต้องอาศัยเหตุผลหรือสติปัญญา นักวิชาการผู้ได้กล่าวถึง กัซฟ ว่าเป็น “สัญชาติญาณซึ่งกลายเป็นความสำนึกตนซึ่งสามารถที่จะใคร่ครวญถึงเรื่องราวขยายออกไปได้โดยไม่จำกัด” (อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต, 2560)

ภาพที่ 3 หลักการและเหตุผลของศาสนาอิสลาม

มุสลิมหรือ ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติศาสนากิจเหมือนกันหมด ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว คือ พระอัลลอฮ์โดยมีท่านนบีมุฮัมมัด เป็นศาสดา และเป็นผู้ประกาศศาสนา ส่วนอิหม่ามเป็นเพียงผู้นำในการนมัสการพระเจ้าเท่านั้น ทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติตามคำบัญชาของพระเจ้าเป็นเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในอิสลาม ทำให้เกิดความสันติกับตนเองและสังคม เกิดความสามัคคีที่ต่อกับพวกพ้องเดียวกันและที่แตกต่างกัน ให้มีความกลมกลืนสามารถอาศัยอยู่ในสังคมร่วมกันได้ เกิดความปรารถนาดีและความสำนึก ทำให้มนุษย์ได้พบกับ

สันติภาพทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เป็นการชุมนุมบรรดามุสลิมในอันที่จะสร้างความมั่นใจแก่ตัวเอง และยืนหยัดพ้นระลอกพันทางศาสนาตลอดจนความมั่นคงทางสังคม บนรากฐานของศีลธรรม และจิตวิญญาณที่ดีและมีความหมายการที่มนุษย์ได้กระทำความดี อัลลอฮ์ไม่ได้เป็นผู้ลิขิต พระองค์ทรงให้มนุษย์ได้คิด ตัดสินใจเอง ว่าสิ่งไหนดีไม่ดีขึ้นอยู่กับกระทำความดี เหตุการณ์ในปัจจุบันต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก็เกิดจากสิ่งที่มนุษย์ได้เลือก ตัดสินใจที่จะทำ เช่น ปัญหาบ้านเมือง เศรษฐกิจ ความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม คือสิ่งที่มนุษย์จะต้องรับผิดชอบ ในสิ่งที่ได้กระทำไว้

วิถีชีวิตมุสลิม กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม

วิถีชีวิตมุสลิมกับวัฒนธรรมอิสลาม ศาสนาอิสลามเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่กำหนดขึ้นโดยอัลลอฮ์ (ช.บ.) หรือซุบ มาจากซุบฮานาฮูวาตะอาลา แปลว่า มหาบริสุทธิ์ความสูงส่งยิ่งแด่พระองค์ เป็นคำสวดดีภาษาอาหรับ เมื่อมุสลิมเอ่ยพระนามของอัลลอฮ์จะกล่าวคำสวดดีด้วยเสมอ) ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งรวมทั้งโลกและมนุษย์ เริ่มเผยแพร่ครั้งแรก ในปี ค.ศ. 610 โดยศาสดามูฮัมหมัด (ช.ล.) หรือ (คือลฯ) มาจากค็อลลัลลอฮ์อะลัยฮิวะซัลลัม แปลว่า ขอความเจริญและความสันติสุข จงประสบแต่ท่าน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2561)

วัฒนธรรมอิสลาม (Islamic culture) คือ วิถีในการดำเนินชีวิตหรือรูปแบบพฤติกรรมของมุสลิม ตลอดจนถึงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความศรัทธาว่าอัลลอฮ์ (ช.บ.) คือพระเจ้าองค์เดียวและมูฮัมหมัด (คือลฯ) คือ ศาสนทูตของพระองค์ วัฒนธรรมอิสลามมีที่มาสำคัญที่สุด 2 ประการ คือ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

1. มาจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งพระองค์อัลลอฮ์ (ช.บ.) ได้ประทานให้แก่ มนุษยชาติ โดยผ่านท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือลฯ) ดังนั้นมุสลิมทั่วโลกจึงถือเอาคัมภีร์นี้มาเป็นธรรมนูญในการดำเนินชีวิต

2. จากสุนนะห์ของท่านศาสดามูฮัมหมัด(คือลฯ) เมื่อวัฒนธรรมอิสลามไม่ได้มีที่มาจากเพียงความคิดความเชื่อของมนุษย์แต่ละคนหรือคนใดคนหนึ่งเท่านั้น หากแต่มาจากพระเจ้าเป็นเจ้าของสำคัญ ฉะนั้นวัฒนธรรมอิสลามจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สถานที่ สิ่งแวดล้อม หรือค่านิยมของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมอิสลาม จึงถูกจัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่แข็ง อนึ่งเพื่อให้เกิดความเข้าใจ คำว่า ซุนนะห์ หมายถึง วจาหรือคำพูด (หะดีษ) การปฏิบัติหรือจริยวัตรและคำชี้ขาด ในปัญหาใดปัญหาหนึ่งของท่านศาสดา มูฮัมหมัด (คือลฯ) ตลอดจนคำกล่าวและการปฏิบัติของบรรดาสหายและผู้ใกล้ชิด ซึ่งท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือลฯ) ให้การรับรองหรือไม่คัดค้าน หะดีษ หมายถึง โอวาทหรือคำกล่าวของท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือลฯ) ดังนั้น ซุนนะห์ จึงมีความหมายกว้างกว่าหะดีษ เพราะหะดีษเป็นส่วนหนึ่งของซุนนะห์

วัฒนธรรมอิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่ได้วางรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้อย่างครบสมบูรณ์ที่สุด หากแต่วัฒนธรรมอิสลามแตกต่างจากวัฒนธรรมอื่น ๆ ในความเชื่อว่า วัฒนธรรม

อิสลามมิได้สร้างขึ้นโดยมนุษย์แต่ผู้สร้างและประทานวัฒนธรรมอิสลามให้แก่มนุษยชาติ ก็คือ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) มนุษย์มีหน้าที่แต่เพียงเป็นผู้รับ ผู้ปฏิบัติ ผู้ถ่ายทอด และสืบทอด วัฒนธรรมด้วยตัวของสสารและการปฏิบัติ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อ กับวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งอาจจะเปลี่ยนไปจากสาเหตุของกาลเวลา ค่านิยม และสถานที่ เมื่อมุสลิมคือผู้มีความศรัทธา ความตระหนักว่า ทุกสรรพสิ่งในจักรวาลรวมทั้งทุกชีวิตถูกบังเกิดด้วยความเมตตาปราณีจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) และทุกชีวิตจะต้องกลับคืนสู่พระองค์ ดังนั้นวิถีชีวิตมุสลิมจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรำลึกถึงพระองค์ ด้วยการสรรเสริญ ด้วยกราบขอขอบพระคุณ ขอความเมตตาจากพระองค์ ขออภัย ผิดจากระองค์ ฯลฯ ตลอดเวลา ดังนั้นวัฒนธรรมอิสลามในส่วนใหญ่ที่เป็นพฤติกรรมทางวาจาหรือวจีกรรม อันเนื่องด้วยการเริ่มต้นหรือสิ้นสุด ในการแสดงความรู้สึกต่าง ๆ ความศรัทธาหรือมโนกรรมที่ว่า จากความศรัทธาว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น นำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตายและตื่นจนหลับ ในช่วงชีวิตที่เราทุกคนต่างถือปฏิบัติด้วยใจที่ศรัทธา (กระทรวงการ ต่างประเทศ, 2561)

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต (Culture is a way of life) เป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินไปตามความเชื่อ ประเพณี หรือค่านิยมทางชาติพันธุ์ ความหมายของ “วัฒนธรรม” ในพจนานุกรมของ Merriam webster อ้างถึงใน Bartleby (2021) ระบุว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่กระทำพฤติกรรม เฉพาะคุณค่าของความเชื่อ ค่านิยม และสัญลักษณ์ที่พวกเขายอมรับ โดยทั่วไปโดยไม่ต้องคิดถึง พวกเขาและที่ส่งต่อกันด้วยการสื่อสารและ เลียนแบบจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมยังเป็นที่รู้จักกันว่า เป็นวิธีการแสดงความคิดเห็นและมุมมองของ เป็นที่ทราบกันดีว่าการปฏิบัติบางอย่างสามารถโต้แย้ง และนำเสนอได้มาก อย่างไรก็ตามพวกเขาจะต้องได้รับการเคารพในเรื่องของการเคารพ ในค่านิยม ของตนเอง วัฒนธรรม หรืออารยธรรม ที่มองในแง่กว้างของชาติพันธุ์ คือความสมบูรณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ คุณธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถและนิสัยอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะสมาชิกของสังคม สภาพของวัฒนธรรมในสังคมต่าง ๆ ของมนุษยชาติเท่าที่ สามารถตรวจสอบได้ในหลักการทั่วไป เป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับการศึกษากฎแห่งความคิดและการกระทำของมนุษย์ (Tylor, 1889) Edward B. Tylor นักมานุษยวิทยา ชาวอังกฤษผู้บุกเบิก ในหนังสือ ของเขา Primitive culture ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2414 ซึ่ง ไทเลอร์ กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ ทั้งหมดที่ซับซ้อนซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม และ ความสามารถและนิสัยอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะสมาชิกของสังคม แน่แน่นอนว่าไม่จำกัดเฉพาะผู้ชาย ผู้หญิงครอบครอง และสร้างมันขึ้นมาเช่นกัน ตั้งแต่สมัยของไทเลอร์ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ได้กลายเป็นจุดสนใจหลักของมานุษยวิทยา นอกจากนี้ ไทเลอร์ ยังกล่าวว่าการศึกษาศังคมจะไม่ สมบูรณ์หากปราศจาก ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคมนั้น เพราะวัฒนธรรมและ สังคมเป็นของคู่กันมนุษย์ เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เกิดและเติบโตในสภาพแวดล้อม

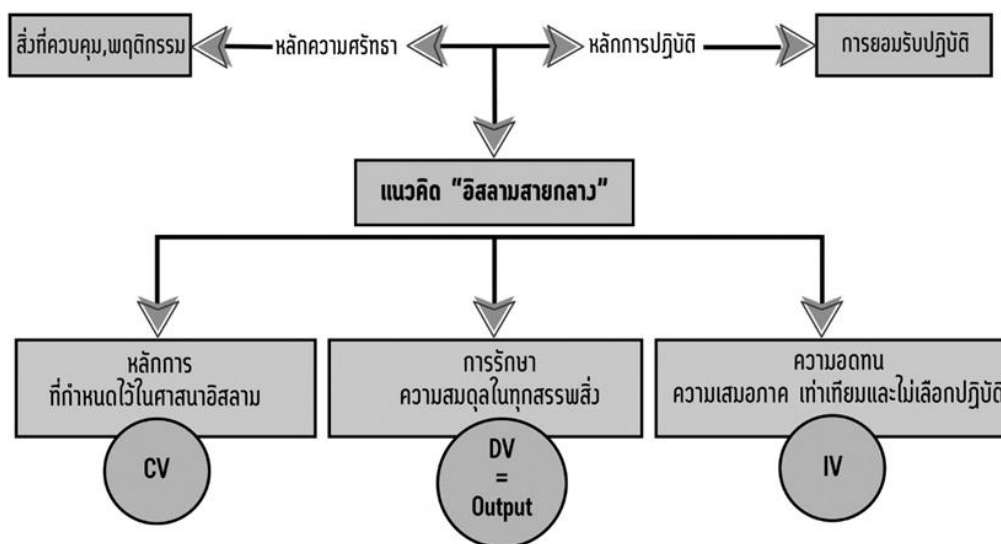
ที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรม (UKEssays, 2018) วัฒนธรรม คือ ผลรวมของพฤติกรรมที่เรียนรู้ แบ่งปัน และถ่ายทอดทางสังคมที่รวมถึง ความคิด ค่านิยม และขนบธรรมเนียมของกลุ่มคน จำนวนมากพอสมควร คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนเดียวกันประกอบเป็นสังคม สมาชิกของสังคมแบ่งปันภาษากลาง ซึ่งอำนวยความสะดวกในการ 22 แลกเปลี่ยนวันต่อวันกับผู้อื่นและมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมร่วมกัน “วัฒนธรรม” กับคำว่า “สังคม” ที่เป็นคู่กัน วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของผู้คน (Culture is the way of life of the people) ในขณะที่สังคมถูกจัดระเบียบ (A society is an organized) มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่ปฏิบัติตามวิถีชีวิตที่กำหนด สรุปคือ สังคมประกอบด้วยผู้คน วิถีปฏิบัติตนคือวัฒนธรรมของพวกเขา (Nadel, 2006)

อิสลามในยุคโลกาภิวัตน์

เมื่ออิสลามเข้ามาในอุษาคเนย์นี้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 ฉะนั้นอิสลามก็น่าจะเริ่มเข้ามาในดินแดนไทยปัจจุบันนับตั้งแต่เวลานั้นเป็นต้นมา หากจะเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของชาติไทยจากจุดเริ่มต้นของกรุงสุโขทัย คือ ประมาณ พ.ศ. 1800 หรือพุทธศตวรรษที่ 18 ทำให้กระแสการฟื้นฟูอิสลามในปัจจุบัน คือ การตีความศาสนาอย่างกว้างด้วย อิสลามกับแนวคิดโลกาวิสัย ตามแนวคิดกระแสการฟื้นฟูอิสลามกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) กระบวนการขับเคลื่อนดังกล่าวได้ทำให้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้คนสิ่งของ เงินทุน องค์ความรู้ค่านิยม อุดมการณ์ตลอดจนวัฒนธรรมเกิดการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ด้วยความรวดเร็วและทั่วถึงโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการสื่อสารที่ทันสมัย จนส่งผลให้ท้องถิ่นที่อยู่ บนเส้นทางการเคลื่อนผ่านนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในท้ายที่สุด โลกาภิวัตน์ในโลกมุสลิม การพบกันระหว่างศาสนาอิสลามซึ่งถือเป็นตัวแทนความเชื่อและจารีตแบบดั้งเดิมกับลัทธิความเป็นสมัยใหม่ เป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงกันค่อนข้างมาก ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็มาจากการประกาศตัวตนเป็นปฏิบัติระหว่างสองตัวแทนจากทุนนิยมตะวันตกและจารีตทางศาสนาของโลกอิสลาม ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่าที่ผ่านมา ปัญหาความขัดแย้งที่สำคัญเกิดขึ้นส่วนใหญ่มาจากความไม่ลงรอยกันของชาวมุสลิมกับหมู่ประเทศตะวันตกที่นำไปสู่สงครามในปัจจุบัน จึงมีกระแสการปฏิเสธหลายสิ่งหลายอย่างที่มาจากโลกตะวันตก ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของกระบวนการโลกาภิวัตน์ และความเป็นสมัยใหม่ของชาวมุสลิมทั่วโลก

แนวคิด “อิสลามสายกลาง”

องค์ประกอบโครงสร้างของอิสลาม ประกอบด้วย ที่สำคัญ 2 ส่วน

ภาพที่ 4 แนวคิดอิสลามสายกลาง

อิสลาม : ศาสนาแห่งสันติภาพและบทบาทของสตรีมุสลิม

อิสลามเป็นศาสนาที่มีพื้นฐานบนหลักแห่งสันติภาพ และสอนให้มุสลิมดำรงรักษาสันติภาพในสังคม หลักคำสอนของอิสลามมาจาก คัมภีร์อัลกุรอาน คำสอนของศาสดามุฮัมมัด (อัลหะดีษ) และการตีความของนักวิชาการศาสนา (อุลามาอ์) อิสลามยอมรับในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม และให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีในอิสลาม

อิสลามได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับบทบาทและสถานภาพของสตรีไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นทั้งการคุ้มครองสิทธิของสตรีและการส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมภายใต้หลักศาสนา แนวคิดหลักเกี่ยวกับสตรีมุสลิมมี ดังนี้

1. การปกป้องสถานภาพความเป็นสตรี อิสลามกำหนดมาตรการคุ้มครองสตรีจากการถูกเอาเปรียบหรือกลายเป็นเพียงเครื่องมือทางกามารมณ์ของสังคม และ ป้องกันไม่ให้สตรีตกเป็นเหยื่อของการแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลที่ละโมภ

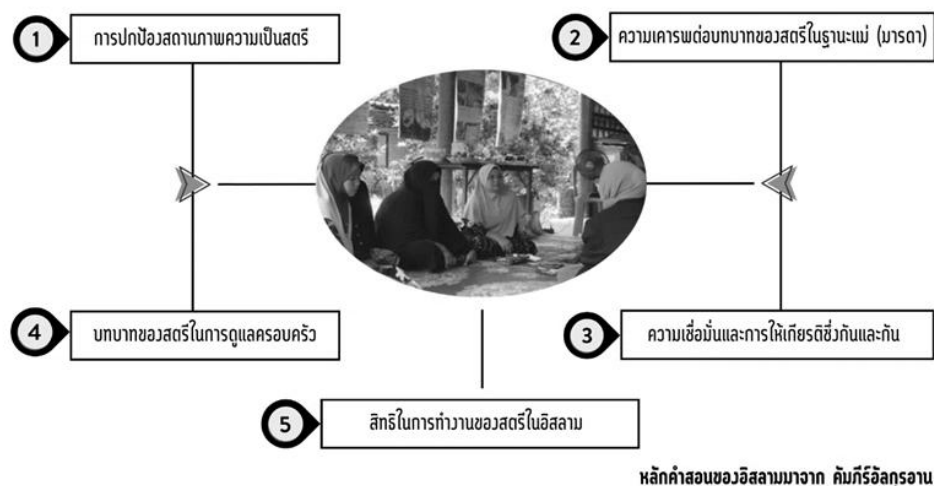
2. ความเคารพต่อบทบาทของสตรีในฐานะแม่ (มารดา) อิสลามให้ความสำคัญกับบทบาทของมารดา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความห่วงใย อาหาร และความละเอียดอ่อนมากกว่าบุรุษ และ ศาสนาอิสลามยกย่องบทบาทของแม่สูงสุด โดยมีคำกล่าวจากศาสดามุฮัมมัดว่า “สรวงสวรรค์อยู่ใต้เท้าของมารดา”

3. การถือว่าการกิจของสตรีเป็นส่วนหนึ่งของการอิบาดะฮ์ (การเคารพภักดีต่อพระเจ้า) บทบาทของสตรีในการดูแลครอบครัว การเอาใจใส่สามี และการอบรมเลี้ยงดูบุตร ถือเป็นการปฏิบัติศาสนกิจ (อิบาดะฮ์) ที่ได้รับผลบุญจากพระเจ้า อิสลามไม่ได้มองว่าหน้าที่เหล่านี้เป็นเพียงภาระของสตรี แต่เป็นบทบาทที่มีเกียรติและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคม

4. การสร้างครอบครัวแห่งความสุข อิสลามสนับสนุนให้ครอบครัวมีพื้นฐานจากความเชื่อมั่นและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันของสามีและภรรยาต้องเป็นไปด้วยความรักและความเข้าใจ เพื่อสร้างสังคมที่แข็งแกร่ง

5. สิทธิในการทำงานของสตรีในอิสลาม อิสลามอนุญาตให้สตรีทำงานนอกบ้านได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่เหมาะสม เช่น การแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยและการทำงานที่ไม่ละเมิดศีลธรรมทางศาสนา สตรีสามารถมีบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมได้โดยไม่สูญเสียศักดิ์ศรีและอัตลักษณ์ทางศาสนา

ศึกษาแนวคิดสถานภาพของสตรีในอิสลาม

ภาพที่ 5 แนวคิดสถานภาพของสตรีในอิสลาม

ภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิมในอุดมคติ

ในเชิงศิลปะและจินตนาการทางวัฒนธรรม สตรีมุสลิมในอุดมคตินักถูกนำเสนอผ่านลักษณะของความงามที่มีความศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์ ภาพลักษณ์ของเธอแสดงถึงการผสมผสานระหว่างความแข็งแกร่งและความอ่อนโยน ในบางบริบทของงานศิลปะ อาจมีการแสดงถึงมิติทางจิตวิญญาณผ่านสัญลักษณ์ เช่น ความงามที่สมดุลระหว่างโลกแห่งวัตถุและจิตวิญญาณ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับ การให้รูปลักษณ์แก่พระผู้เป็นเจ้า (อัลลอฮ์) นั้นขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่าพระเจ้าทรงอยู่เหนือการเปรียบเทียบและไม่อาจถูกจำลองเป็นภาพใด ๆ การจินตนาการพระเจ้าในลักษณะของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตจึงไม่ใช่แนวทางที่ได้รับการยอมรับในอิสลาม

การตีความสถานภาพของสตรีมุสลิมในสังคมสมัยใหม่

แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพของสตรีมุสลิมในอิสลามยังคงเป็นประเด็นที่มีการตีความแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในบางประเทศที่ยึดถือกฎหมายอิสลามอย่างเข้มงวด บทบาทของสตรีอาจถูกจำกัดในบางด้าน แต่ในอีกหลายประเทศ สตรีมุสลิมสามารถมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างเสรีมากขึ้น การปรับตัวของสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่จึงต้องอยู่บนพื้นฐานของ “อิสลามสายกลาง” (Middle way islam) ที่เน้นความสมดุลระหว่างหลักศาสนาและการใช้ชีวิตในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีของสตรีมุสลิม ในขณะที่ยังคงยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนา

ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน เหตุวินาศกรรม 11 กันยายน 2544 หรือ 9/11 ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่งผลทำให้ผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงของโลกหันมาสนใจเรื่องอิสลามและคนมุสลิมอีกครั้ง ประจวบกับเมื่อ ปี 2547 ได้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้สังคมไทยกลับมาสนใจเรื่องคนมุสลิมที่อยู่ในภาคใต้ของไทย การรับรู้ของสาธารณชนไทยเกี่ยวกับการแสดงบทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องด้วยปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ สถานการณ์ความรุนแรงที่ยืดเยื้อใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่กลายมาเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้เกิดข้อสงสัยและข้อถกเถียงจำนวนมากต่อชุมชนชาวมุสลิมบางกลุ่มใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐไทย และสร้างกระแสการฟื้นฟูอิสลาม วิถีมุสลิมกับโลกโลกาภิวัตน์ ในกระแสการฟื้นฟูอิสลามในปัจจุบัน คือ การตีความทางศาสนาอย่างกว้าง อิสลามกับแนวคิดโลกาวิสัยชี้ให้เห็นว่ากระแสการฟื้นฟูอิสลาม แนวคิดที่ว่าด้วยกระแสการฟื้นฟูอิสลามของนักคิด นักปฏิรูปสมัยใหม่อัตลักษณ์ ความเป็นมุสลิมมีลักษณะที่แตกต่างจากอัตลักษณ์ของศาสนิกอื่นอย่างสำคัญในแง่ที่มุสลิมไม่สามารถผสมกลมกลืนกับอัตลักษณ์อื่นได้อย่างง่ายดาย นอกเหนือจากการต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม แล้วมุสลิมยังต้องเผชิญกับข้อถกเถียงอันยังไม่ลงตัวจากอิทธิพลทางความคิด รวมทั้งกระแสแนวคิดเรื่องการฟื้นฟูศาสนาอิสลามที่ทำให้มุสลิมในประเทศไทยไม่เพียงแต่ต้องปรับตัว หรือต่อรองอัตลักษณ์กับกระแสท้องถิ่นเท่านั้น

แต่พวกเขาจะต้องรับมือ ต่อรองกับกระแสสังคมภายในชุมชนมุสลิมโลก รวมทั้งกระแสความทันสมัยแบบสากลไปด้วยพร้อมกัน ทำให้ในภาพรวมปัญญาชนมุสลิมรุ่นใหม่มี แนวโน้มที่จะก้าวพ้นอัตลักษณ์ท้องถิ่นมากขึ้น เมื่อมุสลิมกับวัฒนธรรมอิสลาม การคงอยู่ของวัฒนธรรมความรู้อิสลามที่มีอย่าง ต่อเนื่องนั้น มาจากแรงบันดาลใจหรือการกระตุ้น เชิญชวนในอิสลามให้มีความปรารถนา ความรักอย่างแรงกล้าต่อความรู้ที่ปลูกฝังโดยหลักคำสอน ในอัลกุรอาน คำพูดและแบบอย่างของท่านศาสนทูตอัลลอฮ์ (ซ.บ.) ในการแสวงหาความรู้ ที่ส่งผลให้บรรดาปวงประชาญ์ดิ้นรนต่อสู้เพื่อความก้าวหน้าทางด้านความรู้ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง มีเพียงการที่เราใช้ชีวิตกันอยู่ในปัจจุบันการผสมผสานมิติของกระแสสมัยใหม่นิยมแบบตะวันตกมาปรับใช้กับกระแสจารีตดั้งเดิมแบบอิสลาม การเผชิญหน้าตามกระแสความเป็นสมัยใหม่ ผ่านการสื่อสารและเทคโนโลยี แนวคิดหลักการทางศาสนาอิสลามสมัยใหม่ ภายใต้บริบททางสังคมที่มุสลิมมีความจำเป็นในการอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น กระแสโลกาภิวัตน์และกระแส การฟื้นฟูอิสลามการประนีประนอมทางอัตลักษณ์ ถือเป็นทักษะสำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์ความ สอดรับกับหลักการทางศาสนาและวิถีชีวิตประจำวันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกดุนยา คือ โลกที่เราใช้ชีวิตกันอยู่ในปัจจุบัน (สำนักจุฬาราชมนตรี, 2561)

ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทบาท หน้าที่ของสตรีในสังคมก่อนอิสลามสู่ปัจจุบัน

ท่านหญิงอาอิชะห์ ภรรยาของท่านนบีมุฮัมมัด เป็นสตรีที่มีความพิเศษคนหนึ่งนางเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องกฎหมาย การแพทย์และบทกวี และถูกถือว่าเป็นหนึ่งในบรรดาผู้ทรงความรู้ระดับผู้นำชั้นนำในยุคแรกของศาสนาอิสลาม นางได้บันทึกชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ไว้มากมาย ด้วยความเป็นผู้ทรงความรู้ที่ปราดเปรื่องและเป็นครูชั้นดี นางได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของท่านนบีอย่างซาบซึ้งและลึกซึ้ง ท่านหญิงอาอิชะห์ ได้อุทิศเวลาของนางให้การเผยแผ่คำสอนของอิสลาม

หลักการอิสลามได้ถือว่าเป็นพันธกิจของผู้หญิงและผู้ชายที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือในการประกอบความดีและการปกป้องความชั่วร้าย ดังที่อัลลอฮ์ได้บัญญัติไว้ในอัลกุรอานไว้ ความว่า “และพวกเจ้าจงช่วยเหลือในเรื่องคุณธรรมและความยำเกรง แต่พวกเจ้าอย่าได้ช่วยเหลือกันในเรื่องบาปและเป็นศัตรูกัน” (อัลกุรอาน 5 : 2) “และบรรดาผู้ศรัทธาทั้งชายและหญิงต่างคนต่างเป็นมิตรของกันและกัน พวกเขาใช้แต่ความดีการกระทำในสิ่งต้องห้าม พวกเขาดำรงละหมาด บริจาค ซะกาต รักดีต่ออัลลอฮ์และศาสนาดของพระองค์พวกเขาเหล่านั้นอัลลอฮ์ทรงเมตตาแน่นอน แท้จริงอัลลอฮ์ทรงอำนาจ” (อัลกุรอาน 9 : 71) ดังนั้น การเป็นผู้นำ/นักการเมืองของสตรีจึงไม่ขัดกับบัญญัติของอิสลาม เนื่องจากภายใต้หลักการกลุ่มบุคคลทั้งชายและหญิงดังกล่าว ทำหน้าที่ส่งเสริมการทำความดีและห้ามปรามความชั่วที่จะเกิดขึ้นส่วนการเป็นผู้นำของสตรีนั้น นักวิชาการและผู้รู้ด้านศาสนาส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ไม่ขัดหลักศาสนาอิสลาม ยกเว้นการเป็นอิหม่ามในการนำ

ละหมาด ซึ่งปัจจุบันการนำนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและแนวทางการจัดการศึกษาตามกรอบข้างต้นสู่การปฏิบัติใช้ในบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยในด้าน อัตลักษณ์พิเศษของพื้นที่เป็นสำคัญ กล่าวคือ ประชากรในพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 นับถือศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะ ในจังหวัดยะลา ปัตตานี สตูล และนราธิวาสนั้นมีอิสลามอาศัยหนาแน่นกว่าจังหวัดสงขลา ศาสนาอิสลามมี ความความผูกพันกับแผ่นดิน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างมากกว่าศาสนาอื่น ๆ ชาวไทยมุสลิมปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่เมื่อศาสนาอิสลามได้เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคแห่งนี้ผ่านพ่อค้าชาวอาหรับที่มีการค้าขายกับชาวจีน การเข้ามาของอิสลามในพื้นที่แห่งนี้ได้นำมาซึ่งความก้าวหน้าทางด้าน การแผ่กระจายของการศึกษาอิสลามอย่างมาก (Pitsuwan, 1982 อ้างถึงใน Wangle & Watchareeya, 1987) ทั้งนี้อิสลามเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญในการศึกษาหาความรู้ อิสลามได้ให้แรงจูงใจสำหรับผู้นับถือศาสนาในการแสวงหาความรู้และการศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งความรู้จะนำมาสู่แนวทางที่ถูกต้องในการเข้าใจสังคม จึงไม่แปลกใจที่มุสลิมในภูมิภาคแห่งนี้ได้ แสดงความกระตือรือร้นต่อการศึกษาอิสลามให้เห็นเป็นประจักษ์ การจะศึกษาทำความเข้าใจสถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในแต่ละสังคมอาจจะมี ความแตกต่างกันไปบ้าง ตามเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ประเทศ ตลอดจนลัทธิการปกครอง แต่ทุกสังคมมุสลิมย่อมมีสิ่งหนึ่ง ที่เหมือนกันคือการยึดถือตามแนวทางของอิสลาม ตามคำสอนในพระอัลกุรอานและตลอดจน คำสอนของนักวิชาการศาสนาท่านอื่น ๆ ดังนั้น หากจะเริ่มกันที่หลักคำสอนของอิสลามแล้ว การเรียนรู้และทำความเข้าใจในสถานภาพ สิทธิและหน้าที่หรือคุณสมบัติของสตรีตามแนวทางอิสลามในอัลกุรอานกำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้ชัดเจนทั้งในฐานะที่เป็นบุตร เป็นภรรยา เป็นแม่ เป็นสมาชิกของสังคม ในการทำงานหาเลี้ยงชีพ และการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ในการแสวงหาความรู้ในการแสดงความคิดเห็นในครอบครัวและสังคม ในทางกฎหมาย ซึ่งในการทำงานหาเลี้ยงชีพและการเป็นเจ้าของทรัพย์สินอิสลาม มิได้ห้ามสตรีไม่ให้ทำงาน แม้ว่าจะเน้นว่างานเบื้องต้นของสตรี คือการดูแลครอบครัวและบ้าน มุสลิมหลายคนเชื่อว่าผู้หญิงควรจะทำงานก็ต่อเมื่องานนั้น ไม่ขัดต่อคำสอนของศาสนา ซึ่งมีการแปลความว่าคืองานที่ไม่ทำให้เธอเสื่อมเกียรติในฐานะสตรี ซึ่งในหลายสถานการณ์ก็ได้แปลความว่าจะต้องเป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับชายอื่นที่ไม่ใช่บุคคล ในครอบครัว ในบางสถานที่กฎหมายอิสลามอนุญาตให้สามีหรือบิดาห้ามผู้หญิงมิให้ทำงานได้ และหากเธอมีงานอาชีพของตนเองแล้ว ก็ไม่มีข้อบังคับแต่ประการใดว่าเธอจะต้องแบ่งปันรายได้ให้ครอบครัวหรือสามี แต่ในทางกลับกันแล้ว สามีมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูภรรยาด้วยรายได้ที่หามาได้ ดังตารางที่ 1 ตัวอย่างที่เปรียบเทียบหลักการปฏิบัติในอัลกุรอานกำหนดบทบาทของผู้หญิง มาสู่สถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิม

ตารางที่ 1 ตัวอย่างที่เปรียบเทียบหลักการปฏิบัติในอัลกุรอานกำหนดบทบาทของผู้หญิง มาสู่สถานะและบทบาทของสตรีมุสลิม

อัลกุรอานกำหนดบทบาทของผู้หญิง	สถานะและบทบาทของสตรีมุสลิม	แนวคิดบทบาทในการพัฒนาสตรีมุสลิม
บุตรี เป็นภรรยา เป็นแม่	บทบาทของสตรีมุสลิม ตัวตนของผู้หญิง	ระดับปัจเจกบุคคล
สตรีคือการดูแลครอบครัววงกลับไปอยู่กับแม่ของท่าน เพราะแท้จริงสวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้าของนาง" (เศาะฮี้หฺ อัล-ญามิอฺ, 1248)	บทบาทของสตรีเพศในครอบครัว บริบทครอบครัว เครือญาติ และชุมชนของผู้หญิงชาวบ้านมุสลิมในหมู่บ้านของจังหวัดชายแดนภาคใต้	ระดับครอบครัว ผู้หญิงศึกษา ศาสนามากขึ้น และมีวัตรปฏิบัติทางศาสนา
สตรีในอิสลามคือศาสนาที่ปกป้องสถานภาพและศักดิ์ศรีของผู้หญิงที่โดดเด่นที่สุดในบรรดาศาสนาที่มีอยู่ในปัจจุบัน (ยูโซ๊ะ สาและ, 2557)	บทบาทของสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน ผู้หญิงชนชั้นกลางหรือปัญญาชนมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความรู้ทางศาสนา ได้มีบทบาทสำคัญ ในทางศาสนาในการปฏิบัติตามหลักการศาสนา	ระดับท้องถิ่นหรือชุมชนแท้จริงแล้วศาสนาอิสลามไม่ได้ปิดกั้นการทำงานเพื่อสร้างสรรค์สังคมและการทำงานนอกบ้านของฝ่ายหญิง
สตรีในอัลกุรอานได้ยกสถานะของผู้หญิงให้มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทัดเทียมกับผู้ชาย (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2557)	บทบาทของผู้หญิงอพยพย้ายถิ่น ครอบครองปัจจัยการผลิตและมีบทบาท สิทธิ และอำนาจในระบบครัวเรือน	ระดับสังคมส่วนรวมหรือเครือข่ายว่าด้วยตัวตนทางศาสนากับสถานะและบทบาทในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของผู้หญิง

สถานภาพบทบาทของสตรีมุสลิม

จากบทความเรื่อง “Women and Islam” สตรีในสังคมมุสลิมกำหนดความคาดหวังหรือต้องมี “หน้าที่” อะไรบ้างต่อสังคม เมื่อวิเคราะห์ในสถานะและบทบาทของสตรีมุสลิม พบว่า (Khanum, 2008)

การกระทำและการปฏิบัติในหลักคำสอน เมื่อเธอควรมีความคิดดีและทำดีต่อผู้อื่น ผู้หญิงมุสลิมที่แท้จริงต้องมีบุคลิกสง่างาม เป็นมิตร อ่อนน้อม อ่อนโยนทั้งคำพูดและการกระทำต่อบุคคลอื่น เธอมีความรักในเพื่อนมนุษย์และเป็นที่ยกย่องในหมู่คนที่ห้อมล้อม ดังเช่นที่พระศาสดาทรงเป็นบุคคล

ที่ดีเลิศในการมีความคิดที่ดีต่อบุคคลอื่นตลอดเวลา คุณสมบัติในการเป็นคนที่ดีและทำดีนี้ หากเป็นผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ แล้ว อาจจะได้มาเพราะการศึกษา และอบรมที่ดี แต่หากเป็นมุสลิมแล้ว การมีความเชื่อในอิสลามและปฏิบัติตามหลักคำสอนจะหล่อหลอมให้บุคคลนั้น เป็นผู้ที่มีจิตใจดีและส่งผลทำให้กระทำดีต่อบุคคลอื่นเสมอมา เพราะอิสลามเป็นศาสนาเดียวที่มี บทกำหนดในการปฏิบัติแม้แต่ในเรื่องเล็กน้อยของทั้งชายและหญิง แต่สิ่งเหล่านั้นจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สมานฉันท์ และเคารพซึ่งกันและกันในสังคม

1. เธอควรซื่อสัตย์ สตรีมุสลิมพึงมีความสัตย์จริงต่อบุคคลอื่น ทั้งนี้เพราะหลักคำสอนของอิสลามสนับสนุนความซื่อสัตย์และถือว่าความซื่อสัตย์คือคุณสมบัติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ มุสลิมจะต้องไม่พูดโกหก และต้องไม่กระทำการหลอกลวง สตรีมุสลิมเชื่อมั่นในความสัตย์ซื่อว่าจะนำไปสู่การกระทำดี และจะนำเธอไปสู่สวรรค์ และในทางตรงข้าม บุคคลที่คดโกงก็จะเดินทางไปสู่นรกเช่นกัน

2. เธอต้องหลีกเลี่ยงการกล่าวเท็จ สตรีมุสลิมที่แท้จริงคือบุคคลที่ได้รับการกล่อมเกลามาโดยคำสอนและแนวทางของอิสลามย่อมไม่กล่าวเท็จ เพราะการกล่าวเท็จ คือ ฮาราม หรือ การกระทำความผิด เช่นนั้นแหละ และผู้ใดให้เกียรติต่อข้อห้ามทั้งหลายของอัลลอฮ์ มันก็จะเป็นการดีแก่เขา ณ ที่พระเจ้าของเขา และปศุสัตว์ทั้งหลายได้เป็นที่อนุมัติแก่พวกเขา เว้นแต่บางสิ่งที่ถูกบอกกล่าวไว้แก่พวกเขา ดังนั้นพวกเขาจึงปลิกตัวให้พ้นจากความโสมม ซึ่งหมายถึงเจ็ดทั้งหลาย และจงออกห่างจากการกล่าวคำเท็จ” (อัลกุรอาน 22 : 30) การเป็นพยานเท็จนอกจากจะเป็น “ฮาราม” แล้วยังเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับสตรีมุสลิม การเป็นพยานเท็จทำให้เธอเสื่อมเสียเกียรติยศและการยอมรับ ทำให้เธอเป็นคนคดโกงในสายตาผู้อื่น พระคัมภีร์อัลกุรอานเขียนไว้ชัดเจนว่า และบรรดาผู้ไม่เป็นพยานในการเท็จ และเมื่อพวกเขาผ่านเรื่องไร้สาระ พวกเขาผ่านไปอย่างมีเกียรติ” (อัลกุรอาน 25 : 72)

3. เธอต้องให้คำแนะนำที่บริสุทธิ์ใจ สตรีมุสลิมที่แท้จริงไม่เพียงแต่จะต้องหลีกเลี่ยงคุณสมบัติที่ไม่ดีแล้ว เธอยังต้องมีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจต่อผู้ที่เธอคบค้าสมาคม หากเธอเห็นว่าเขาเหล่านั้นกระทำความผิด เธอพึงชักนำเขาไปในทางที่ดีโดยการให้คำแนะนำที่บริสุทธิ์ใจและจริงใจ การชักจูงบุคคลที่หลงผิดให้กลับมาเชื่อในอัลลอฮ์ เป็นหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของผู้นับถืออิสลามทุกคน คำแนะนำที่บริสุทธิ์ใจนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับ Salah (การปฏิบัติละหมาด) และ Zakah (การบริจาคชะกาต) ตามคำสอนของท่าน Sahabi Jarir Ibn Abdullah และเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นที่มุสลิมทุกคนพึงมีในวันพิพากษาโลก

4. เธอพึงเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้อื่นในการกระทำดี สตรีมุสลิมที่มีจิตวิญญานบริสุทธิ์ เพราะหลักอิสลามคือปราศจากความเห็นแก่ตัวและมีความรักในเพื่อนมนุษย์ย่อมปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็นและรู้จัก ความดีจะเป็นที่ประจักษ์และบุคคลที่ล้อมรอบเธอก็ได้รับประโยชน์ ไม่ว่าจะเธอจะทำดีนั้นเพื่อตัวเองหรือเพื่อผู้อื่น เพราะเธอรู้ว่าบุคคลที่นำทางบุคคลอื่นไปในทางที่ดีจะได้รับรางวัลจากการกระทำนั้น ดังเช่นที่พระศาสดากล่าวไว้ว่า “บุคคลใดที่นำผู้อื่น

ในการทำดียอมได้รับรางวัลเช่นเดียวกับที่บุคคลนั้นได้รับ” (อัลฮาดิษ) สตรีมุสลิมจะไม่โอ้อวด ในการกระทำดีของตนเยี่ยงหญิงขายของพยายามขายสินค้า เพียงเธอผู้เดียวรู้ว่าเธอทำดีก็พอแล้วที่จะได้รับประทานรางวัลจากอัลลอฮ์ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งกว่าชื่อเสียงใด ๆ โดยวิถีทางเช่นนี้ ความดีของเธอจะแพร่หลายจรจายไปในชุมชน และทุกคนจะมีโอกาสที่จะทำในสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงช่วยให้เขากระทำมุสลิมที่แท้จริงยอมนำทางบุคคลอื่นให้กระทำดีทันทีที่มีโอกาส

5. เธอต้องไม่โก่ง หลอกหลวง หรือทรยศหักหลัง สตรีมุสลิมที่จริงจังยอมมีความสัตย์ซื่อเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน เธอจะไม่โก่ง หลอกหลวง หรือทรยศหักหลัง เพราะเธออยู่เหนือคุณสมบัติที่ไร้ค่าเหล่านั้น ความสัตย์ซื่อต้องการความคิดที่จริงจัง ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ และยุติธรรม หากมีคุณสมบัติเหล่านี้แล้ว ในใจของเธอจะไม่เหลือที่สำหรับความคดโกงหรือหลอกหลวง การยอมรับหลักอิสลาม คือความจริงโดยธรรมชาติและจะขับไล่บาปโทษของการหลอกหลวง คดโกง หรือทรยศหักหลัง ดังเช่นที่ท่านศาสดากล่าวไว้ในฮาดิษว่า “ใครก็ตามที่จับอาวุธต่อต้านเรายอมไม่ใช่คนหนึ่งในพวกเรา และผู้ที่คดโกงเราก็ไม่ใช่พวกเราด้วย” สังคมมุสลิมจึงมีแต่ความบริสุทธิ์ใจ ซื่อตรง จริงใจต่อกัน คำสัญญาทั้งปวงจะได้รับการปฏิบัติตาม หากมีผู้ทรยศหรือคดโกงในสังคม ย่อมถือว่าผู้นั้นคือศัตรูของสังคม

6. เธอต้องรักษาสัญญา คุณสมบัตินี้ของสตรีมุสลิมคือการรักษาสัญญา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่คู่ไปกับความสัตย์ซื่อ การรักษาสัญญาได้รับการยกย่องสรรเสริญ เป็นเครื่องหมายสูงส่งของคนดี สตรีได้มีคุณสมบัตินี้ยอมประสบความสำเร็จในชีวิต ได้รับความรัก ความเคารพ และความชื่นชมจากบุคคลอื่น ผลจากคุณสมบัตินี้ทำให้เธอมีศีลธรรม เป็นที่รักของบุตรชายหญิง เป็นที่ชื่นชมในหมู่เพื่อนฝูงคนที่รู้จักเธอ เป็นคุณสมบัตินี้เบื้องต้นของมุสลิมที่มีความเชื่อในอิสลาม มีหลายบทในอัลกุรอานที่เน้นในเรื่องนี้ เช่น “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงรักษาสัญญาให้ครบถ้วนเถิด”

7. เธอต้องไม่เสแสร้ง สตรีมุสลิมที่แท้จริงยอมซื่อตรง เปิดเผยในคำพูดและความคิดเห็น ไม่เสแสร้ง ไม่ยกยอปอปั้น เพราะเธอรู้ว่าตามหลักอิสลามแล้ว การเสแสร้งคือ ฮาราม หรือการกระทำผิดหลักของอิสลามคือการให้สิทธิปกป้องคุ้มครองบุคคลในสังคมทั้งชายและหญิง ให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสมกับเพศและสถานภาพ การปฏิบัติตามคำสอนยอมนำไป ซึ่งการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นในเบื้องต้น ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

แต่นอกเหนือจากนั้น หลักของอิสลามยังกำหนดหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคมเป็นการตอบแทนสังคมที่ให้พวกเขาได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หากทุกคนในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ที่ พึงมีต่อสังคมแล้ว จะทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ยิ่งขึ้น กลายเป็นสังคมที่มีแต่ความสมานฉันท์ ทั้งหญิงและชายในสังคมมุสลิมต่างมีบทบาท สิทธิ และหน้าที่ อาจจะมีเหมือนหรือแตกต่างกันไปบ้างก็เพราะความเหมาะสมตามธรรมชาติ อิสลามมิได้บอกว่าชายเหนือหญิงหรือหญิงเหนือชาย แต่ทั้งสองเพศยอมมีสิทธิและหน้าที่ตามเพศของตนเอง หากทั้งสองเพศยึดตามหลักอิสลามแล้ว ก็จะอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง ตั้งแต่ในหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม คือในครอบครัวไปจนถึงในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล

จังหวัด ประเทศ และในโลก เป็นความจริงที่ไม่สามารถจะโต้แย้งได้ว่า ความไม่รู้นำไปสู่ความไม่เข้าใจกัน และความไม่เข้าใจกันนั้นก็นำไปสู่สิ่งที่ร้ายแรงกว่านั้นคือความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน การทำความเข้าใจกับหลักคำสอนของอิสลามจะทำให้รู้และเข้าใจในสังคมมุสลิม เป็นเกราะป้องกันความเข้าใจผิดที่จะนำมาซึ่งการเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ในทางเดียวกัน คนมุสลิมที่ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนต่อสังคมตามหลักอิสลาม ก็ย่อมจะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอน ซึ่งนำมาซึ่งสันติสุขและสมานฉันท์ในสังคม

สำหรับบทบาทในการทำงานนอกบ้านสำหรับสตรีมุสลิม ได้แก่ (สำนักจุฬาราชมนตรี, 2561)

1. ต้องเป็นงานที่ละหมาดตามหลักศาสนา มิใช่งานที่ศาสนาห้ามหรือเป็นงานที่ชักนำไปสู่สิ่งต้องห้าม เช่น การเป็นเลขานุการส่วนตัวของผู้จัดการชาย ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้เวลาสองต่อสองกับนายจ้างอยู่เสมอ

2. ต้องประพฤติตนตามแบบฉบับของสตรีมุสลิมยามที่ต้องอยู่นอกบ้าน เช่น ในการแต่งกาย ซึ่งอัลลอฮ์ทรงตรัสไว้ในซูรอฮ์อันนุร อายะฮ์ 31 ว่า ต้องไม่เปิดเผยเครื่องประดับใด ๆ ยกเว้นบางส่วนที่อนุญาตเท่านั้น (ที่ใบหน้าและฝ่ามือ) การเดิน ซึ่งอัลลอฮ์ทรงรับสั่งไว้ในที่เดียวกันว่า อย่าพยายามเดินในท่าระทระทวยหรือเดินแบบกระเทีบบ้า เพื่อให้ได้ยินเสียงประดับในร่างกายของตน การพูดจา ซึ่งอัลลอฮ์ทรงรับสั่งว่า ให้พูดจาดี ๆ อย่าใช้สุ้มเสียงยั่ววนชาย (อัลอะห์ซาบ: 32)

3. ต้องเป็นงานที่ไม่ทำให้ภารกิจอื่นของสตรีซึ่งจำเป็นมากกว่างานนอกบ้านต้องเสียหาย เช่น การทำงานนอกบ้านทำให้ภารกิจการดูแลสามีและงานในบ้านทุกอย่างเสียหาย ถ้าเป็นเช่นนี้ สตรีก็ควรรงงานดังกล่าวเสีย

ดังนั้น สถานภาพของสตรีไทยมุสลิม สิทธิ และกฎเกณฑ์ในบทบาทสตรีมุสลิม จากการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็น “บทบาทผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในพื้นที่สาธารณะ ในบริบทของศาสนาอิสลาม” จึงถือเป็นความท้าทายในการที่จะศึกษาถึงหลักคำสอนศาสนาอิสลามเกี่ยวกับผู้หญิง รวมทั้งศึกษาทัศนคติของผู้นำศาสนาอิสลามต่อบทบาทผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ภายใต้บริบทสังคมปัจจุบัน การศึกษาวิจัยชิ้นนี้ยังได้สำรวจบทบาทของผู้หญิงมุสลิมที่มีบทบาทโดดเด่นในมิติงานด้านต่าง ๆ โดยพยายามถอดบทเรียน จากแนวทางในการปฏิบัติหรือการปรับตัวของผู้หญิงมุสลิมภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนงานเพื่อสังคม โดยเป้าหมายหลักของการศึกษาชิ้นนี้ คือ การเปิดพื้นที่สาธารณะ โดยพยายามสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวแก่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการขับเคลื่อนงานภาคประชาสังคมในพื้นที่

จากการศึกษาข้อมูลและทบทวนงานวิจัย พบว่า ผู้หญิงมุสลิมที่มีบทบาทในพื้นที่สาธารณะส่วนใหญ่ ได้รับแรงกดดันจากความคาดหวังทั้งจากครอบครัวในการรับผิดชอบงานบ้านและเลี้ยงบุตร

ผู้หญิงได้รับแรงกดดันให้ประพฤติตนอยู่ในจารีตที่ตีงาม ขณะเดียวกัน ผู้หญิงกดดันตัวเองด้วยการพยายามพัฒนาศักยภาพของตัวเองให้เป็นที่ยอมรับจากสังคมอีกด้วย ระบบชายเป็นใหญ่การกดขี่ผู้หญิงอย่างเป็นระบบ ด้วยบทบาทและข้อกฎหมายในการบังคับใช้สำหรับผู้หญิงมุสลิม ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกปฏิบัติ ส่งผลกระทบต่อสตรีมุสลิมทั้งในด้านจิตใจและด้านคุณภาพชีวิต จากการสำรวจผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคประชาสังคมนั้นพบว่า สตรีมุสลิมยังขาดชุดข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและสิทธิสตรีในอิสลาม โดยเฉพาะบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ และยังคงมีการผลิตซ้ำมายาคติทางความคิดเกี่ยวกับเพศสภาพความเป็นผู้หญิงในลักษณะที่เป็นเพศที่หวั่นไหวง่าย มีอารมณ์ไม่มั่นคง ไม่เหมาะสมในการเป็นผู้นำผู้หญิงที่คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเพื่อศึกษา พบว่าทุกคนมีลักษณะร่วมที่สำคัญหลายประการ อันส่งผลให้ได้รับการยอมรับในชุมชนพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เช่น มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน การมีจิตสาธารณะ ความอดทน ความสามารถรับแรงกดดันต่าง ๆ การเป็นนักประสานงานที่ดี การยึดมั่นในหลักการศาสนาอิสลาม และมีการขอคำปรึกษาหารือกับผู้นำศาสนาในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอยู่ประจำ (รอฮานี ดาโอ๊ะ และคณะ, ม.ป.ป.) ทั้งนี้ในการส่งเสริมบทบาทและความเชื่อมั่นของผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ ในการทำงานในพื้นที่สาธารณะได้แนวทางดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2561)

1. ควรมีการส่งเสริมให้แกนนำผู้หญิงมุสลิมมีบทบาทและส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศาสนาอิสลาม ทั้งด้านแนวคิด กระบวนการทำงานที่เป็นรูปธรรม เช่น การมีส่วนร่วมในกระบวนการหลักสูตรฝึกอบรมก่อนแต่งตั้งงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและเปิดพื้นที่ให้ผู้หญิงมุสลิมมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด

2. ผู้หญิงมุสลิมที่มีบทบาทการทำงานในพื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องพัฒนาทักษะความรู้ต่าง ๆ ทั้งด้านศาสนาและความรู้ทางโลก

3. ควรมีการจัดทำชุดข้อมูลความรู้ และการอบรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง และผู้ชายในอิสลาม และการขับเคลื่อนประเด็นผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่สาธารณะ

4. ในการขับเคลื่อนการทำงานเพื่อผู้หญิงควรมีการปรึกษาหารือประสานงานสร้างความร่วมมือกับนักวิชาการศาสนา ผู้นำศาสนา องค์กรหรือหน่วยงานด้านศาสนาอิสลาม

สตรีมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดและหลักการพัฒนาบทบาทสตรีมุสลิมกับการพัฒนาพื้นที่ชุมชน อิสลามมิได้ห้ามในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลง และมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่สลับซับซ้อนเกิดขึ้นมากกว่าในอดีต โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมที่รุนแรง ส่งผลกระทบต่อเด็ก ผู้หญิงและคนในสังคมวงกว้างอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ผู้หญิงออกมาสู่พื้นที่สาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาทางสังคมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้รู้ นักวิชาการศาสนาได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อผู้หญิงมุสลิมที่ทำงานในพื้นที่สาธารณะสิ่งที่ผู้หญิงมุสลิมต้องถือปฏิบัติ ดังนี้ (นุรลฮุตา อับรู, 2565)

1. ตั้งเจตนาในการทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์
2. ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการศาสนาเพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติตนสอดคล้องกับหลักการศาสนา
3. ต้องป้องกันการเกิดพิตนะห์ (ความเสื่อมเสีย เสียหาย) ต่อผู้หญิง ครอบครัว และสังคม เช่น การแต่งกายต้องมิดชิดตามหลักการศาสนาอิสลาม เมื่อทำงานกับเพศชายต้องระมัดระวังเรื่องการวางตัว กิริยา วาจาให้อยู่ในขอบเขต เป็นต้น
4. ต้องรู้จักบริหาร จัดการงานบ้าน โดยการปรึกษารื้อหรือกับสามีและคนในครอบครัว เพื่อแบ่งเบาบทบาทหน้าที่ และแบ่งเบาหน้าที่ของผู้หญิง

ตารางที่ 2 แสดงบทบาทผู้หญิงมุสลิมชายแดนใต้ในบริบทของศาสนาอิสลาม

บทบาทของผู้หญิง	สิทธิ หน้าที่	กิจกรรมทางศาสนาของผู้หญิง
บทบาทความผู้นำ ในชุมชน	สิทธิในความเป็นมนุษย์ สิทธิในการเป็นสมาชิกในครอบครัว สิทธิในการแสดงความคิดเห็นใน ครอบครัวและสังคม	บทบาทสำคัญในความรับผิดชอบ และความเคารพ ในหน้าที่การทำ กิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา
กิจกรรมทางสังคม	สิทธิในการแสวงหาความรู้ สิทธิในการทำงานหาเลี้ยงชีพ สิทธิในทางกฎหมาย	ความสัมพันธ์ในระบบ เครือญาติ และระบบการผลิตตำแหน่งเป็นผู้นำ ทางการ
ยอมรับในฐานะที่เป็น มุสลิมมะห์ (มุสลิม ผู้หญิง)	สิทธิในการปฏิบัติศาสนกิจ สิทธิในการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	คุณค่าแบบอิสลามสำหรับผู้หญิง สถานภาพและบทบาทของพวกเธอ ทั้งในชีวิตครอบครัวและในพื้นที่ สาธารณะ

ผู้หญิงมุสลิมกับการมีส่วนร่วม จากตารางที่ 2 บทบาทการทำงานในพื้นที่สาธารณะ เพื่อสังคมของผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน พบว่าบางบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยงานบริหารกิจการศาสนาอิสลาม ทำให้ผู้หญิงมุสลิมภาคประชาสังคมในพื้นที่ได้มีการทบทวนบทบาทของตนเอง และแนวทางในการมีส่วนร่วมกิจการทางศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในพื้นที่และส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงเป็นผลในทางปฏิบัติ

แนวคิดเทศสถานะของกลุ่มสตรีนิยม

ท่ามกลางมายาคติที่สังคมมีต่อเรื่องเพศและต่อแนวคิดสตรีนิยม ความท้าทายที่ผู้หญิงไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน อันเกิดจากความขัดแย้งทางสังคมการเมือง และการปกครองนั้นมีความซับซ้อนและบีบคั้นผู้หญิงกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มผู้หญิงที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ และเข้าไม่ถึงการจัดสรรทรัพยากร เพื่อปกป้องสิทธิของตนเอง แนวคิดสตรีนิยม จึงยังมีความจำเป็นและมีได้จำกัด อยู่แค่การเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ผู้หญิงและเพศหลากหลายทุกกลุ่มสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและพ้นจากการถูกเลือกปฏิบัติ สะท้อนปัญหาปัจจุบัน เพื่อนำแนวคิดสตรีนิยม มาขับเคลื่อน การสื่อสารสาธารณะผ่านสื่อสังคม ได้ตระหนักถึงความซับซ้อนไขว่กันของปัญหา ที่ทำให้ผู้หญิงต้อง รับภาระการดูแลสมาชิกของครอบครัว ในระดับชุมชน และระดับสังคม อันเกิดจาก ความสัมพันธ์ทาง อำนาจระหว่างเพศที่ไม่เท่าเทียม ระหว่างเพศชายและเพศหญิง การถูกคาดหวังด้วยกรอบทางศาสนา และชุดแนวคิดของกลุ่มคนในระดับผู้นำ จากกรณีวิเคราะห์แนวคิดผู้หญิงมุสลิมที่อยู่ในขบวนการ เคลื่อนไหวแบบรากฐานนิยม (Fundamentalist movement) มักถูกนำเสนอผ่านภาพตัวแทน การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปฏิบัติการทางศาสนาของผู้หญิงมุสลิม ที่สามารถพัฒนาศักยภาพ ความเป็นผู้กระทำการภายใต้บริบท อิสลามแบบดั้งเดิม (Orthodox Islam) ความเคร่งศาสนาของ หญิงมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เป็นการสร้างตัวตนผ่านปฏิบัติการยอมจำนนต่อศาสนา อย่างไรก็ตามสังคมไทยมุสลิมจะยกย่องฐานะของสตรีที่ดี ที่ยังคงปฏิบัติตนให้อยู่ภายใต้ตาม ข้อกฎหมายของการแต่งงานของศาสนา ที่กำหนดให้ฝ่ายชายเป็นผู้นำและฝ่ายหญิงเป็นผู้ตามอย่าง เคร่งครัด (จามะรี เชียงทอง, 2563)

ในเชิงโครงสร้างสังคม อิสลามได้วางกรอบแนวทางเกี่ยวกับบทบาทของสตรีมุสลิม โดยให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างศรัทธา วิถีปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมทางสังคม สตรีมุสลิมในอุดมคติจึงมิใช่เพียงผู้ที่ดำรงชีวิตตามหลักศาสนา แต่ยังเป็นผู้ที่เข้าใจความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม โดยรอบ รักษาคุณค่าและศีลธรรม ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง ของโลก การวางบทบาทของสตรีมุสลิมภายใต้กรอบศาสนาอิสลามจึงเป็นกระบวนการที่มีความ เชื่อมโยงกับระบบความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างสมดุล

แนวคิดสตรีมุสลิมในศิลปะและอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ในบริบทของกระแสโลกาภิวัตน์ ภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิมไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแคในมิติทางศาสนา แต่ยังมีมิติทางสังคมและ การเมืองที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา ภายใต้ ระบบการปกครองที่วางอยู่บนรากฐานของ Political participation หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง สตรีมุสลิมมีบทบาทในการเจรจาต่อรองเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มศาสนาและชุมชนทาง ชาติพันธุ์ แนวคิดนี้สะท้อนผ่านงานศิลปะที่แสดงออกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของสังคมและแนวคิดแบบตะวันตก

ในแง่ของการศึกษาผ่านงานศิลปกรรม แนวคิดสตรีนิยม เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์และวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของ ซิโมน เดอ-โบว์วัวร์ (Simone de Beauvoir, 1908–1986) นักคิดทางปรัชญาที่เสนอแนวคิดเรื่อง The Second sex ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของเพศหญิงในสังคมชายเป็นใหญ่ แนวคิดของเธอสะท้อนว่า ความเป็นสตรีมิได้ถูกกำหนดจากธรรมชาติทางชีวภาพเท่านั้น แต่เป็นผลมาจากกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่หล่อหลอมขึ้น เมื่อแนวคิดนี้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับสถานภาพของสตรีมุสลิม จะเห็นได้ว่ามีความซับซ้อนและความท้าทายในการปรับตัวของสตรีมุสลิมในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิด อัจฉลภาวะนิยม (Existentialism) ที่เน้นการตระหนักรู้ถึงการมีอยู่ของตนเอง และการสร้างอัตลักษณ์ผ่านการเลือกและการตัดสินใจ ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนสิทธิและเสรีภาพของสตรี โดยเฉพาะการเรียกร้องความเท่าเทียมทางสังคมและวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดสตรีนิยมแบบตะวันตกมาใช้กับสังคมมุสลิม ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งให้ความสำคัญกับสมดุลระหว่างสิทธิและหน้าที่ของบุคคล สตรีมุสลิมสามารถมีบทบาทในสังคมและเศรษฐกิจได้ แต่ต้องอยู่ในกรอบของศาสนบัญญัติ ซึ่งเป็นหลักการที่แตกต่างจากแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลโดยปราศจากข้อจำกัดทางศาสนา ศิลปะที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิมมักเกี่ยวข้องกับ การสร้างอารมณ์ทางสุนทรียะ (Aesthetic emotion) ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เกิดจากการกระตุ้นผ่านภาพ เสียง หรือสัญลักษณ์ทางศิลปะ แนวคิดนี้นำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในสังคมและศาสนา เช่น สตรีควรมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองหรือไม่ การกำหนดบทบาทของสตรีตามหลักศาสนาเป็นข้อจำกัดหรือเป็นการปกป้อง ภายใต้กระบวนการคิดทางศิลปะ สตรีมุสลิมมิได้เป็นเพียง “ผู้ถูกกำหนดบทบาท” แต่เป็นผู้ที่สามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเอง โดยผ่านการสื่อสารทางวัฒนธรรม งานศิลปะของสตรีมุสลิมบางชิ้นสะท้อนถึงความขัดแย้งระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของสตรีมุสลิมในโลกปัจจุบัน

การนำเสนอภาพ “สตรีมุสลิมในอุดมคติ” ไม่เพียงแต่เป็นการสะท้อนความงามเชิงวัฒนธรรม แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของแนวคิดทางศาสนา จิตวิญญาณ และสังคมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของสตรีมุสลิม ศิลปะมีบทบาทในการสร้างพื้นที่ให้กับการตีความและการตั้งคำถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ สตรีนิยม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในท้ายที่สุด แนวคิดอิสลามสายกลาง (Middle way Islam) เป็นหลักการที่ช่วยให้สตรีมุสลิมสามารถดำรงอยู่ในโลกสมัยใหม่โดยไม่สูญเสียรากเหง้าทางศาสนา ขณะที่ยังสามารถมีบทบาทในสังคมได้อย่างสมดุล งานศิลปะที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิม จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับศรัทธา เสรีภาพ และอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมให้กับโลกภายนอก ในขณะที่ยังคงรักษาแก่นแท้ของศาสนาและวัฒนธรรมเอาไว้

ดังนั้น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติไม่จำเป็นต้องมีการตกลง ยอมรับ ยืนยัน ส่งเสริม สามารถ ปฏิเสธทางเลือก ระหว่างการถูกยอมจำนนต่อแรงกดดันทางสังคม การขับเคลื่อนการสื่อสารกับสังคม มายาคติทางเพศ นอกจากนี้จะต้องทำงานกับสาธารณชนแล้ว อีกด้านที่สำคัญคือ การทำงานกับ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้หญิงและเพศหลากหลายในสถาบันทางสังคม การสามารถตั้งคำถามกับความเข้าใจ เรื่องผู้หญิงและมายาคติที่ยังคงเป็นอุปสรรคต่ออุปสรรคอันมีที่มาจากอคติทางเพศในการส่งเสริม ความเป็นธรรมทางสังคม ความคาดหวังของสังคมยังผูกผู้หญิงไว้กับความรับผิดชอบในการดูแล ความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว งานบ้านยังถูกคาดหวังว่าเป็นบทบาทของผู้หญิง ผู้หญิงที่ทำงาน นอกบ้านมักมีคำถามเรื่องความสมดุลของงานนอกบ้านและความรับผิดชอบในฐานะแม่และเมีย ทั้งที่ ผู้ชายที่มีครอบครัวและต้อง ทำงานนอกบ้านไม่ถูกคาดหวัง ซึ่งเป็นปัจจัยให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งเลือก ที่จะให้ความสำคัญต่อครอบครัวแทนการแสวงหาโอกาส เพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน (สถาบันดำรงราชานุภาพ, 2551)

สตรีนิยมและขบวนการขับเคลื่อนทางสังคมของผู้หญิงไทย ในการสร้างความเป็นธรรม ระหว่างเพศจากอดีตสู่บริบทร่วมสมัยในปัจจุบัน พบว่า ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การเห็นถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างเพศเกิดความเหลื่อมล้ำสร้างความไม่เป็นธรรม ทางสังคม ตลอดจนพัฒนาการของความพยายามที่จะเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างเพศ สู่สภาวะ การปรับตัวในสถานภาพของผู้หญิงชนบทในพื้นที่ชุมชน พัฒนาการของการสร้างความเป็นธรรม ทางเพศในประเทศไทย การเพิ่มขึ้นของตัวแสดงที่หลากหลายในการกำหนดและต่อรองวาระทาง เพศสภาพ เช่น ปัญญาชน นักวิชาการ กลุ่มผู้หญิงและ ภาคประชาสังคม การกำหนดประเด็นและ แบบแผน การปฏิบัติตามเพศสภาพได้เคลื่อนไหวอำนาจแบบปฏิบัติตามเพศสภาพของผู้หญิงชายในสังคม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วม สู่แนวทางปฏิบัติที่มีความสมดุลร่วมกัน (ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ, 2560)

ปัจจัยการปรับตัวพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

ด้วยสถานการณ์ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดน โดยขาดความเข้าใจต่อสาเหตุที่มาของ จุดเริ่มต้นคลื่นของความรุนแรงที่เกิดขึ้น นำมาสู่การขาดความเข้าใจต่อสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวมุสลิม ในอิสลามกระแสโลกาภิวัตน์ จุดเริ่มต้นของปัญหาคลื่นความรุนแรงและ บานปลายจนถึงในปัจจุบัน จากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่ส่งผลอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเวลาหลาย ทศวรรษจากปัญหาพื้นฐานสู่บรรยากาศทางสังคม ช่วงความขัดแย้งในสถานการณ์ ความไม่สงบ ในปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน

หลักการด้านจารีตของอิสลาม ภายใต้กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติในพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนใต้เป็นพื้นที่ที่มีบริบทด้านความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แนวทางการปฏิบัติตามหลักการ

ความเชื่อในอัตลักษณ์ของมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของสตรีในพื้นที่สาธารณะที่ถูกจำกัดด้วยข้อกำหนดของจารีตและศาสนา แต่ภายหลังการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ส่งผลให้ผู้หญิงแสดงบทบาทในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ และบทบาทในการทำงานเพื่อสังคม เนื่องจากบทบาทของผู้คนในชุมชน มองสถานะและหน้าที่ของผู้หญิงภายใต้ความคาดหวัง และความรับผิดชอบของการเป็นสตรีมุสลิมที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับข้อห้ามศาสนาว่าผู้หญิงสามารถแสดงบทบาทในที่สาธารณะ ทำงานขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมได้หรือไม่อย่างไร (สุทิน สนองฝัน, 2555)

สรุปแนวความคิดการปรับตัว การปฏิบัติต่อสตรีในอิสลาม

ความสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาการปรับตัวของสตรีในอิสลาม หลักของอิสลาม คือ การให้สิทธิปกป้องคุ้มครองบุคคลในสังคมทั้งชายและหญิงให้ได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสมกับเพศและสถานภาพ การปฏิบัติตามคำสอนย่อมนำไปซึ่งการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นในเบื้องต้น ซึ่งจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แต่นอกเหนือจากนั้น หลักของอิสลาม ยังกำหนดหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคม เป็นการตอบแทนสังคมที่ให้พวกเขาได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หากทุกคนในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ที่พึงมีต่อสังคมแล้ว จะทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ยิ่งขึ้น กลายเป็นสังคมที่มีแต่ความสมานฉันท์ ทั้งหญิงและชายในสังคมมุสลิม ต่างมีบทบาท สิทธิ และหน้าที่ อาจจะมีเหมือนหรือแตกต่างกันไปบ้างก็เพราะความเหมาะสมตามธรรมชาติ อิสลามมิได้บอกว่าชายเหนือหญิงหรือหญิงเหนือชาย แต่ทั้งสองเพศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามเพศของตนเอง หากทั้งสองเพศยึดตามหลักอิสลามแล้ว ก็จะอยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง ตั้งแต่ในหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม คือ ในครอบครัว ไปจนถึงในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด ประเทศ และในโลก จากแนวคิดดุลยภาพของสตรีมุสลิมและปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับตัว เอมีลี เดอร์โคม (Emile, 1951) ได้เสนอเรื่องการมีดุลยภาพของสังคม ว่าเกิดจากการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social solidarity) โดยในสังคมขนาดเล็กที่มีโครงสร้างง่าย ๆ จะมีการยึดเหนี่ยวทางสังคม โดยยึดถือค่านิยม จารีต ประเพณี ความคิด ความเชื่อ เจตคติแบบเดียวกัน (Mechanical solidarity) ส่วนสังคมขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นไปตามสถานภาพและบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่ (Organic solidarity) การยึดเหนี่ยวทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากผู้หญิงที่เป็นกำลังสำคัญสร้างแรงผลักดันที่ส่งต่อเมื่อความจริงที่ไม่สามารถจะโต้แย้งได้ว่า ความไม่รู้นำไปสู่ความไม่เข้าใจกัน และความไม่เข้าใจกันนั้นก็จะเป็นไปสู่อะไรที่ร้ายแรงกว่านั้นคือความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน การทำความเข้าใจกับหลักคำสอนของอิสลามจะทำให้รู้และเข้าใจในสังคมมุสลิม เป็นเกราะป้องกันความเข้าใจผิดที่จะนำมาซึ่งการเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

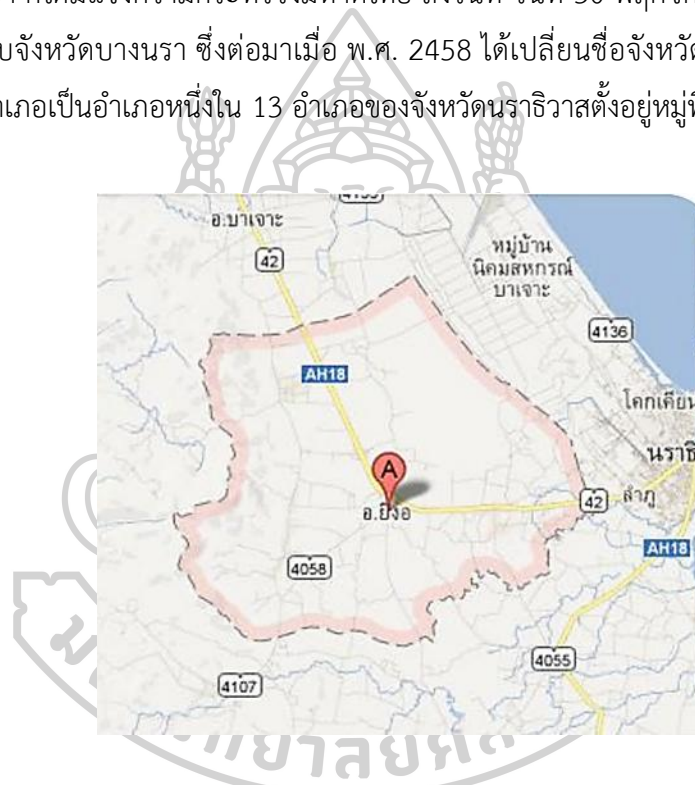
พื้นที่ตั้งจังหวัดนราธิวาส ประวัติศาสตร์และความเป็นมา

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนราธิวาส

ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนราธิวาส เป็นเพียงหมู่บ้านชาวประมง ซึ่งตั้งอยู่ปากแม่น้ำบางนราติดชายทะเลอ่าวไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านบางนราถูกจัดให้อยู่ในเขตปกครองของเมืองสายบุรี ต่อมาถูกย้ายมาอยู่ในปกครองของเมืองระแงะ ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งในมณฑลปัตตานี ปี พ.ศ. 2355 เกิดมีโจรร้ายปล้นสะดมมากมายในมณฑลปัตตานี เหลือกำลังที่พระยาปัตตานีจะจัดการลงได้ จึงขอความช่วยเหลือ ไปยังพระยาสงขลา ให้ช่วยมาปราบปรามจนสำเร็จ พร้อมทั้งวางนโยบายแบ่งแยกเมืองปัตตานีออกเป็น 7 หัวเมือง คือ เมืองปัตตานี เมืองหนองจิก เมืองยะลา เมืองรามัน เมืองระแงะ เมืองสายบุรี และเมืองยะหริ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเกิดกบฏใน 4 หัวเมืองปักษ์ใต้ โดยมีพระยาปัตตานี พระยาหนองจิก พระยายะลา และพระยาระแงะ สมคบรวมกัน พระยาสงขลา จึงยกกำลังมาปราบปราม โดยมีพระยายะหริ่งเป็นกำลังสำคัญช่วยทำการปราบปรามจนสำเร็จ ภายหลังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาราชการ เมืองระแงะสืบต่อจากพระยาระแงะที่หลบหนีไป และได้ย้ายที่ว่าการจากบ้านระแงะมาตั้งใหม่ที่ตำบลตันหยงมัส หรืออำเภอระแงะ ในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงยกเลิกการปกครองแบบเก่า ขณะเดียวกับ บ้านบางนราได้เจริญขึ้นเป็นชุมชนใหญ่ จนกลายเป็น เมืองศูนย์กลางทางการค้าชายฝั่งทางบก และทางทะเล และเพื่อให้การดูแลและขยายเมืองเป็นไปด้วยดี ในวันที่ 27 กรกฎาคมปีเดียวกัน จึงมีประกาศ พระบรมราชโองการ ให้แยก 7 หัวเมือง ออกจากมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า มณฑลปัตตานี ในช่วงนี้ได้ย้าย ที่ว่าการจากเมืองระแงะมาตั้งที่บ้านมะนาลอ และในปี พ.ศ. 2458 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสมณฑลปักษ์ใต้ ได้เสด็จ พระราชดำเนินยังบ้านบางนราในวันที่ 10 มิถุนายน และพระราชทานชื่อว่า นราธิวาส อันมีความหมายว่า ที่อยู่ของคนดี ถัดมาในปี พ.ศ. 2465 มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคครั้งใหญ่โดยการ เปลี่ยนชื่อเมืองมาเป็นจังหวัดเมืองนราธิวาส จึงเปลี่ยนมาเป็น จังหวัดนราธิวาส นับแต่นั้นเป็นต้นมา (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2564)

มลายู ซึ่งเป็นภาษาถิ่นในท้องที่จังหวัดนราธิวาส มักเพี้ยนมาจากภาษามลายูอันแท้จริง คำ “ยี่ริงงา” จึงเพี้ยนมาเป็น “ยี่งอ” เหตุที่ใช้คำว่า “ยี่งอ” เป็นชื่อท้องถิ่นนั้น เพราะปรากฏว่าแต่ครั้งก่อนนั้น พืชที่กล่าวมานี้มีมากในท้องถิ่น จึงได้เรียกชื่อท้องถิ่นตามชื่อว่า “ยี่งอ” ครั้งในสมัยเมื่อยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นอำเภอจึงได้ถือเอาคำว่า “ยี่งอ” เป็นชื่อของอำเภอ ซึ่งอำเภอ ยี่งอ เดิมเป็นหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งขึ้นกับเมืองสายบุรี ครั้งต่อมาเมื่อรัฐบาลได้ดำเนิน การปกครอง ตามกฎข้อบังคับสำหรับบริเวณ 7 หัวเมือง เมื่อ ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2445) จึงจัดตั้งเป็นอำเภอขึ้น เรียกว่า “อำเภอยี่งอ” คงขึ้นอยู่กับเมืองสายบุรีอย่างเดิม ต่อมาเมื่อ ร.ศ. 128 ทางราชการได้ยกฐานะอำเภอบางนราขึ้นเป็นจังหวัด เรียกว่า จังหวัดบางนรา ก็ได้มีแจ้งความกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ วันที่ 30 พฤศจิกายน ร.ศ. 128 ท้องถิ่นที่อำเภอขึ้นกับจังหวัดบางนรา ซึ่งต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2458 ได้เปลี่ยนชื่อจังหวัดบางนราเป็น “จังหวัดนราธิวาส” อำเภอเป็นอำเภอหนึ่งใน 13 อำเภอของจังหวัดนราธิวาสตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลยี่งอ

ภาพที่ 7 พื้นที่อำเภอ ยี่งอ และเส้นทางของแผนที่ในหมู่บ้านบุเกะปาลัส จังหวัดนราธิวาส

หมายเหตุ: ข้อมูลชุมชนต้นแบบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลยี่งอ

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนราธิวาส, 2560

ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศทั่วไปฤดูกาล ฤดูกาลของจังหวัดนราธิวาสแบ่งตามลักษณะของลมฟ้าอากาศของประเทศไทยออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลทางตะวันออกของภาคใต้ อุณหภูมิจึงไม่ลดลงมากอากาศจึงไม่หนาวเย็นเหมือนในประเทศไทยตอนบน นอกจากนี้ลมจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดปกคลุมอ่าวไทย

ลักษณะอากาศทั่วไป จังหวัดนราธิวาสอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีลมพัดจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นลมเย็นและแห้งจากประเทศจีน พัดผ่านอ่าวไทยเข้าปกคลุมจังหวัดนราธิวาส ทำให้ตอนบนตั้งแต่ภาคกลางขึ้นไปมีอากาศหนาวเย็น และแห้งแล้งทั่วไป แต่ภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ลงไป มีฝนตกชุก เพราะลมมรสุมที่พัดผ่านอ่าวไทย จึงทำให้มีฝนตกทั่วไปตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป อากาศจึงไม่หนาวเย็นดัง เช่น ภาคอื่น ๆ ที่อยู่ทางตอนบนของประเทศ และจังหวัดนราธิวาสซึ่งอยู่ทางด้าน ฝั่งตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลของลมนี้เต็มที่ จึงมีฝนตกอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีอากาศหนาวเย็นเป็นครั้งคราว ลมมรสุมอีกชนิดคือลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดผ่านมหาสมุทรอินเดีย จึงพาเอาไอน้ำและความชุ่มชื้นมาสู่ประเทศไทย แต่เนื่องจากเทือกเขาตะนาวศรีด้านตะวันตกซึ่งปิดกั้นกระแสลมไว้ ทำให้บริเวณภาคใต้ฝั่งตะวันออก และจังหวัดนราธิวาสมีฝนตกน้อยกว่าภาคใต้ฝั่งตะวันตก

จากแผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส พ.ศ.2561-2564 ลักษณะประชากรจังหวัดนราธิวาส นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 82 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 17 นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 1 ซึ่งจังหวัดนราธิวาสมีมัสยิด 637 แห่ง สำหรับภาษาที่ใช้สื่อสารในพื้นที่ค่อนข้างหลากหลาย เพราะมีหลายกลุ่มมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ อาทิ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยภาคใต้อื่น ๆ ภาษาถิ่นสำเนียงเงาะ เป็นภาษาอัตลักษณ์ประจำถิ่นของอำเภอตากใบ สำหรับประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมใช้ภาษาพื้นเมืองหรือภาษายาวีในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาไทย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส, 2566)

หลักปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณีในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม

อิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติ ความเชื่อ ประเพณีในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม จากวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ภายใต้กรอบแนวคิดและแนวปฏิบัตินับจากอดีตสู่ปัจจุบัน ในวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อประกอบในพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม ในศาสนาอิสลาม สิ่งปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเป็นแบบแผน อันไม่เกี่ยวกับศาสนกิจ เรียกว่าเป็นมูอามะลาต หรือ ประเพณีทางสังคมมุสลิมสามารถปฏิบัติได้หากไม่ขัดกับศาสนบัญญัติ เช่น ประเพณีการทักทายทำความเคารพ ฯลฯ ในเรื่องของประเพณี ในเรื่องของพิธีต่าง ๆ เช่น พิธีที่ทำให้แก่เด็กแรกเกิด พิธีแต่งงาน การจัดการเกี่ยวกับความตาย ฯลฯ ก็ล้วนแต่เป็นพิธีหรือประเพณีที่ถูกกำหนดรูปแบบไว้ แต่สมัยท่านศาสดา จึงถือว่าเป็นพิธีหรือประเพณีที่เป็นศาสนากิจที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง โดยมีเอกลักษณ์ทางสังคมและวิถีความเชื่อของประเพณี ที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของประเทศ (สุदारัตน์ ศรีอุบล, 2566)

ตารางที่ 3 วิถีชีวิต พิธีกรรม ความเชื่อ ของชาวไทยมุสลิม

วิถีชีวิต	พิธีกรรม	ความเชื่อ
1. มาแกบูลูละ	ประเพณีการกินเหนียวของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม	การเลี้ยงอาหารในวันที่มีโอกาสเกิดขึ้นในชุมชน
2. เรื่องความสะอาด คือ การขลิบผิวหนัง	“มาโซะยาวิ” ซึ่งจะกระทำแก่เด็กชายและมีการจัดเลี้ยงอาหารในวันเข้าสู่สุนัต	สุนัตหมู่บ้าน การกระทำแก่เด็กชาย ที่มีอายุระหว่าง 2-10 ปี
3. วันอีฎิ้ลฟิตริหรือที่เรียกว่า วันฮารีรายอ	ตรงกับวันที่หนึ่งของเดือนเซาวาล ซึ่งเป็นเดือนที่ 10 ทางจันทรคติ จากการดูดวงจันทร์	วันรื่นเริงเนื่องจากการสิ้นสุดการถือศีลอด ในเดือนรอมฎอน เป็นการกลับเข้าสู่สภาพเดิม
4. วันเมาลิด	วันเกิด ซึ่งหมายถึงวันสมภพของนบีมุฮัมมัด มีการอัญเชิญคัมภีร์ อัล-กุรอาน	วันเฉลิมฉลองเนื่องในวันสมภพของนบีมุฮัมมัด และการรำลึกถึงวันที่ท่านลี้ภัยจากนครเมกกะ ไปสู่นครมาดีนะห์
5. วันอาชูรอ	วันที่ 10 ของเดือนมุฮัรรอณ ซึ่งเป็นเดือน ทางศักราชอิสลาม	เกิดน้ำท่วมใหญ่ยังความเสียหายแก่ทรัพย์สินไร่นาของประชาชน ทั่วไปทำให้เกิดการขาดอาหารบริโภค ซึ่งในสมัยท่านนบีนุฮนำข้าวของที่รับประทานได้มากวนเข้าด้วยกัน แล้วแบ่งกันรับประทานในครอบครัว พี่น้อง ญาติ หรือการแบ่งและจ่ายให้กับคนในชุมชน

กรณีการศึกษาที่มาในระบบความสัมพันธ์ของวิถีปฏิบัติ ผ่านสัญลักษณ์ของผ้าในวิถีชีวิตประจำวันของมุสลิม ที่ปรากฏในเอกสารข้อมูลวัฒนธรรมอิสลาม “ผ้าสีขาว” เป็นจุดเริ่มต้นในวัฒนธรรมอิสลามตามหลักของความศรัทธาและหลักปฏิบัติ อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนอยู่ในหลักที่ถูกต้อง ตั้งแต่เกิดจนตาย ตื่นจนหลับ กล่าวได้ว่าพฤติกรรมของมุสลิมจะต้องอยู่บนครรลองของอิสลาม รอยต่อการบอกเล่าทางประวัติศาสตร์ รากเหง้ามาจากการใช้ประโยชน์ ในวิถีชีวิตประจำวัน มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางโลกและศาสนา ดังเช่น สัญลักษณ์ที่สื่อถึงการปฏิบัติตนของผู้สวมใส่ และสังคมในแง่มุมของเครื่องแต่งกายในประเพณีและพิธีกรรมการปฏิบัติ เมื่อความผูกพัน “ผ้า”

นำไปสู่การเชื่อมโยงความเปลี่ยนแปลงของประเพณีการส่งต่อวิถีชีวิต ในวัฒนธรรมของมุสลิม การใช้ผ้าในวิถีชีวิตและขนบประเพณี การเปรียบเทียบปฏิบัติวิถีชีวิตตามหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม

จากตัวอย่างรูปแบบการแต่งกายของมุสลิม จากบทบัญญัติในอิสลามที่มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ (สุดาร์ตน์ ศรีอุบล, 2566)

1. มุสลิมต้องแต่งกายเรียบร้อย เสื้อผ้าที่ใส่ต้องปกปิดสิ่งที่พึงสงวนและเป็นอาภรณ์ประดับกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออยู่ในที่ชุมชนหรือที่มีบุคคลอื่นนอกจากคนในครอบครัว การแต่งกายของชายมุสลิม จำเป็นต้องปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า การเปิดขาอ่อน เช่น นุ่งกางเกงขาสั้น จึงเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ไม่ว่าจะเฉพาะผู้หญิงแต่รวมทั้งผู้ชายด้วย ทั้งนี้รวมทั้งห้ามมิให้มองขาอ่อนทั้งของคนเป็นและคนตาย ขณะเดียวกันผ้าถุง (กางเกง กระโปรง) ก็ต้องไม่ยาวเกินกว่าตาดุ่ม การแต่งกายของผู้หญิงมุสลิม จำเป็นต้องปกปิดทั่วร่างกาย ตั้งแต่ศีรษะเว้นไว้แต่ใบหน้าและฝ่ามือ

ดังนั้น ผู้หญิงมุสลิมจึงจำเป็นต้องคลุมศีรษะหรือฮิญาบโดยผ้าคลุมศีรษะนั้นต้องปิดลงมาถึงหน้าอก และเสื้อผ้าที่สวมใส่จะต้องไม่บางและรัดรูป ไม่แต่งกายโดยเพื่ออวดเครื่องประดับ ส่วนผู้หญิงที่แก่มาแล้วเป็นที่อนุโลมหากจะแต่งกายไม่มีมิดชิดเท่าผู้หญิงวัยอื่น ๆ (เช่น จะไม่ต้องคลุมศีรษะ ไม่ต้องปกปิดจนเหลือแต่ใบหน้าและฝ่ามือ) แต่การแต่งกายอย่างมิดชิดก็เป็นสิ่งที่ดีกว่าหากนางจะกระทำได้

2. การแต่งกายนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสะอาด กล่าวคือทั้งร่างกายและเสื้อผ้าต้องสะอาด ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจากการแต่งกายต้องอยู่ในภาพแห่งการเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เช่น ทั้งร่างกายและเสื้อผ้าต้องสะอาดเกลี้ยงเกลา ปราศจากกลิ่นและสีแห่งความสกปรก หากเป็นชายก็ต้องไม่ปล่อยให้ผมยุ่งรุงรัง

3. การแต่งกายนั้นต้องแสดงออกซึ่งความเป็นมุสลิม กล่าวคือ ต้องให้แตกต่างจากศาสนิกอื่น เช่น ให้สะอาดเรียบร้อย มิดชิด อาทิ ผู้หญิงต้องคลุมฮิญาบผู้ชายควรไว้หนวดเครา

ภาพที่ 8 ภาพในสมัยอดีตลักษณะการคลุมผม เส้นแบ่งช่วงระยะเวลาในลักษณะการแต่งกายของสตรีมุสลิม

ที่มา: John & Bryan, 2009

วิถีชีวิตตามหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ้าในประเพณีและพิธีกรรม การเชื่อมโยงระบบความเชื่อ ผ้าในวิถีชีวิตของมุสลิม ตั้งแต่เกิดจนตาย ที่แบ่งโครงสร้างให้เข้าใจ ตัวอย่างจากภาพตาราง การอธิบายและยกตัวอย่าง การวิเคราะห์ วัฒนธรรมในชีวิต ประเพณีและการปฏิบัติตนที่สัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ้ากับประเพณี พิธีกรรม

วิถีชีวิต	ประเพณี พิธีกรรม	ผ้า ความสัมพันธ์ ในวิถีชีวิตประจำวัน
การเกิดทารกทุกคนที่เกิดมา จะถูกจํานองด้วยอาภักดิ์ของ เขา ซึ่งจะนำไปเชือดไถ่ตัวเขาในวันที่ 7 พร้อมกับการตั้งชื่อและโกนผมของทารก	ประเพณีอาภักดิ์ เมื่อเด็กอายุครบ 7 วัน (การโกนผมและตั้งชื่อเด็ก) เด็กผู้ชาย เชือดแพะสองตัว เด็กผู้หญิงเชือดแพะตัวเดียว 1. เนื้อที่เชือดจะแบ่งเป็นสามส่วน แบ่งปันแก่ญาติพี่น้องและคนยากจน	1. ผ้า สีขาวบาง ห่อหุ้มตัวเด็กทารก ผ้าการมัดตัว ให้เสมือนความอบอุ่นในท้องมารดา 2. การนำผ้า และ อาหาร มาสวมใส่ให้เด็กผู้หญิง ในวันที่โกนผม 3. ใช้ผ้า สีพื้น สีเรียบ สะอาดและสบายตา 4. ผ้า ความบริสุทธิ์ ความงาม ความปลอดภัย

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิถีชีวิต	ประเพณี พิธีกรรม	ผ้า ความสัมพันธ์ ในวิถีชีวิตประจำวัน
	2. การขอบคุณต่อความกรุณาของอัลลอฮ์ และขอให้พระองค์ดูแลรักษาคุ้มครองทารกนี้สืบไป	 <p>ผ้าสาหลู, ผ้าอ้อม ผ้า Cotton, ผ้าดิบ</p>
	การวิเคราะห์สรุป ผ้าขาว ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอิสลาม การเกิด สะท้อนถึงปัจจัย การประยุกต์ใช้ สี ที่ส่งผลต่อ ความหมาย และการดูแลรักษา คุ้มครองทารก	สัญลักษณ์ของสี สีขาว ความบริสุทธิ์ สันติภาพ ความสงบสุข ความดี ความเรียบง่าย ความสะอาดความไร้เดียงสา ความอ่อนเยาว์ ความหลุดพ้น ความว่างเปล่า ความเบา ความเท่าเทียม การเกิด การแต่งงาน ความตาย
การเข้าสู่สู่นัด (เด็กผู้ชาย) ชื่อของพิธีกรรม มาโสะยาวี (ภาษายาฮี)	<p>พิธีชลิบอวัยยะเพศของเด็กชายในวัย 8-12 ปี</p> <p>- สู่นัด ซึ่งมีความหมายเดียวกัน ยืมมาจากภาษาอาหรับ ชุนนะหฺ แปลว่าแนวทางศาสนทูต การเข้าสู่สู่นัด ซึ่งเป็นคำของวลี มาซุกญาวี (แปลว่า เข้า ยาฮี) (มลายูมุสลิม) ด้วยการชลิบที่ปลายอวัยยะเพศชายเป็น ประเพณีที่เด็กผู้ชาย ผู้ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามจะต้องทำสู่นัดเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ส่วนเด็กชายมุสลิมจะทำสู่นัดเมื่อแรกเกิดได้ 3 วัน หรือ 5-6 วัน หรือก่อนที่จะบรรลุนิติภาวะ เพื่อความสะอาดของร่างกายเวลาที่จะประกอบพิธีทางศาสนา</p> <p>การวิเคราะห์สรุป ผ้า มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และกิจกรรมทางความเชื่อ เหมาะกับทุกเพศทุกวัยและใช้ในชีวิตประจำวันในชุมชน ผ้าเป็นของที่มีคุณค่า ที่บรรพบุรุษส่งต่อ ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ที่ส่งผลต่อการใช้งานร่วมกัน</p>	<p>1. ผ้าใสร่ง สวมใส่ในการเข้าพิธีของเด็กผู้ชาย</p> <p>2. สวมชงเกี๊ยะ สวมใส่เสื้อผ้า ใส่เครื่องประดับตกแต่งและสวมใส่ชงเกี๊ยะ ผู้ชายจะมีหมวกทรงกลม หรือใส่สวมใส่สำหรับเข้าร่วมศาสนกิจ หรือเข้าร่วมในพิธีสำคัญต่าง ๆ ตลอดจนชีวิตประจำวัน</p> <p>3. ผ้าลือปัส ผ้าสารพัดประโยชน์ที่คนมลายูนิยมใช้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจ</p> <p>3. ผ้าลือปัส ผ้าสารพัดประโยชน์ที่คนมลายูนิยมใช้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจจากยุคนบรรพบุรุษ ในความเป็น อัตลักษณ์มลายู เป็นผ้าที่คนมลายูนิยมใช้โพกหัว พันหัว หรือใช้งานอย่างอื่น เช่น มาโสะยาวี คือการตัดหนังหุ้มปลายอวัยยะ</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิถีชีวิต	ประเพณี พิธีกรรม	ผ้า ความสัมพันธ์ ในวิถีชีวิตประจำวัน
		<p>สีพันธุช่ายหรือสามารถใช้ऊ้มเต็กเล็ก ใส่ผลไม้ และอื่น ๆ และมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ประเพณี และกิจกรรมทางความเชื่อ เหมาะกับทุกเพศทุกวัยและใช้เป็นวิถีชีวิตในชุมชนหรือในงานต่าง ๆ</p> <p>สัญลักษณ์ของการแต่งกาย การแต่งกายของผู้ชาย โดยการนำผ้าสโร่งผ้าลือบัส เป็นผ้าสำคัญสำหรับสวมใส่ในการประกอบพิธีกรรม ผ้าสองชนิดนี้ ความเหมือนกันคือ การใช้สี ที่มีความสะอาดผ้าไปทางสีเหลือง สีแดง การตั้งดูงของการมองเห็น เพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย</p>
<p>การแต่งงาน งานเลี้ยงฉลองแต่งงานเราเรียกว่า “วะลิมะฮฺ”</p>	<p>กะห์ เป็นพิธีแต่งงานของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม เริ่มต้นเมื่อชายหญิงตกลงใจกันและฝ่ายชายจะส่งผู้ใหญ่ไปสู่อเรียกว่า มาโอะมินตะ หรืออมินัน การสู่อนี้จะตกลงกันระหว่างผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย เกี่ยวกับเรื่องมะฮัร สิ้นสอด ทองหมั้น และตกลงเรื่องกำหนดวันแต่งงาน (นิกะห์) การทำพิธีนิกะห์ในขั้นต้นกำหนดการแต่งงานไว้เพื่อเป็นเกียรติยกย่องแก่ผู้หญิงให้สิทธิแก่เธอ ที่จะตอบตกลงยินยอมเข้าพิธีนิกะห์เปิดเผยและมีการรับรู้จากพยานอย่างชอบธรรม</p>	<p>1. มะฮัร สิ้นสอด ในการประกอบพิธีนิกะห์ตามหลักศาสนา อันเป็นทรัพย์สินที่วาญิบชายต้องมอบก่อนทำสัญญาสมรสหรือได้ทำการตกลงก่อนที่จะทำสัญญาสมรส เป็นการแลกเปลี่ยนที่ชายได้สมรสกับนาง</p> <p>2. ผ้าคลุมฮิญาบ สำหรับสวมใส่ในการประกอบพิธีและชุดแต่งงานของเจ้าสาว สีขาว งดงามและเรียบง่าย ปิดเอวรัดอย่างถูกต้อง ในการแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักปฏิบัติ</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิถีชีวิต	ประเพณี พิธีกรรม	ผ้า ความสัมพันธ์ ในวิถีชีวิตประจำวัน
<p>ตาย ลาอิลลาอะฮิลลัลลอฮ์</p> <p>การตายด้วยจิตใจที่มั่นคงอยู่กับสัจธรรมอันสูงสุด</p>	<p>องค์ประกอบของการนิกะฮ์</p> <p>ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เจ้าบ่าว เจ้าสาว 2. วะลีหรือผู้ปกครอง 3. พยานจำนวน 2 ท่าน 4. ผู้กล่าวคุฎบะฮ์ หรือ คำอบรม 5. มะฮัร 6. การกล่าวเสนอและตอบรับนิกะฮ์ <p>การวิเคราะห์สรุป</p> <p>ผ้า เชื่อมโยงสายใยครอบครัว เครือญาติ ความผูกพันและประเพณี แต่งงาน การเฉลิมฉลองในการส่งมอบ แทนสัญลักษณ์ ความงาม ความรัก คุณค่า ในการสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ผ้า ในพิธีกรรมที่ส่งต่อกันจากบรรพบุรุษของคนในชุมชน ในพื้นที่นั้น ซึ่งยังคงทำกันเป็นส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้อาัยล์</p> <p>แท้จริงเราเป็นของอัลลอฮ์และแท้จริงเราเป็นผู้กลับไปหาอัลลอฮ์</p> <p>การตายคือการกลับไปสู่ความเมตตาของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ</p> <p>สิ่งที่ต้องกระทำให้แก่มัยยิตก่อนนำไปฝัง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดแต่งมัยยิตให้สะอาด เรียบร้อย 2. อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด 3. การนำมัยยิตไปละหมาดญะนาซะฮ์อ ที่มีสยิด 	<ol style="list-style-type: none"> 3. การแสดงความยินดี สิ่งดีงามในความเชื่อตามชนบประเพณีที่ส่งต่อกันจากบรรพบุรุษ เช่น ในงานนิกะฮ์ หรือการแต่งงาน สัญลักษณ์ของการอยู่ร่วมกัน 4. บุงหะซีเร๊ะ (พานหมากพลู) <p>บุงหะซีเร๊ะ (ดอกไม้ไข่)</p> <p>บุงหะซีเร๊ะ บุงหะซีเร๊ะ แปลว่าดอกเตย (ขนมดอกเตย) (ดอกเตยพานั้น ดอกมีสีขาว ผลมีลักษณะเป็นเหลี่ยมคล้ายคลึงกับขนมบุงหะซีเร๊ะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผ้าขาว คลุมร่างมัยยิต 2. ผ้าฝ้ายสีขาวสะอาดที่ฟอก จำนวน 3 ผืน 4. ขนาดยาว 12 เมตร 5. การทอศพ “กะผั้น” การทอศพให้มีมิติ ศีรษะจรดปลายเท้า

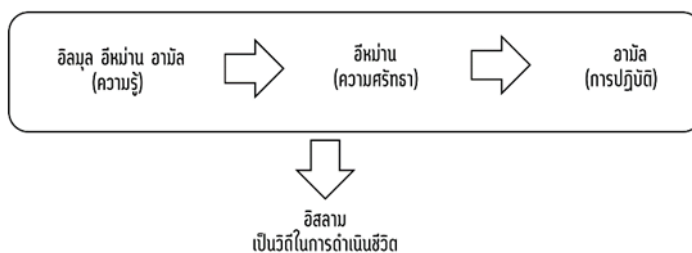
ตารางที่ 4 (ต่อ)

วิถีชีวิต	ประเพณี พิธีกรรม	ผ้า ความสัมพันธ์ ในวิถีชีวิตประจำวัน
	<p>ความตายอยู่ไม่ไกลจากตัวเราเลย หลังสิ้นใจ มุสลิมต้องจัดพิธีฝังศพ ภายใน 24 ชั่วโมง</p>	<p>6. "สีขาว" เป็นหลักฐานที่ใช้ส่งเสริมการ กระผ่น เพราะในสีขาวมันรวมไว้ทุกอย่าง ความสวยงาม สะอาด บริสุทธิ์</p>
	<p>การวิเคราะห์สรุป</p> <p>1.ผ้าสีขาว คือ การที่สามารถ สัมผัสและเข้าถึง ดิน ที่สะอาด บริสุทธิ์ น้อมรับในความยำเกรงต่อ พระเจ้า</p> <p>2.ศาสนาอิสลาม ไม่มีโลกของ ความตาย มีเพียงการที่เราใช้ชีวิต กันอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่เห็นที่เป็นใน โลกนี้เป็นเพียงของชั่วคราว ทุก อย่างที่ผ่านมาเข้ามาในชีวิต</p>	<div style="display: flex; flex-direction: column; align-items: center;"> </div> <p>สัญลักษณ์ของสี</p> <p>สีขาว ความสงบสุข ความดี ความเรียบง่าย ความสะอาด ความไร้เดียงสา ความอ่อน เยาว์ ความหลุดพ้น ความว่างเปล่า ความ เบา ความเท่าเทียม การเกิดการแต่งงาน ความตาย ศาสนา</p>

สรุปการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ของมุสลิม

ความรู้ ความศรัทธา และการปฏิบัติ (อิหลุมล อีหม่าน และอามัล) จากความรู้ (อิหลุมล) จะนำมนุษย์ไปสู่ความศรัทธา (อีหม่าน) ซึ่งความศรัทธาที่สำคัญที่สุด ที่เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของมุสลิมก็คือ ความศรัทธาว่า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) เป็นพระเจ้าองค์เดียวและมุฮัมมัด (ศ็อลลา) คือ ศาสนทูตจากพระองค์ จากความศรัทธานี้เองก็จะนำมนุษย์ไปสู่การปฏิบัติ (อามัล) และเป็นการปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม กล่าวคืออามัลศอลิฮีน หากความรู้ที่มีอยู่นั้นเป็นความรู้ที่ถูกต้องดีงาม

“เพราะฉะนั้นความรู้จึงเป็นรากแก้ว และการเชื่อฟังปฏิบัติตามจึงเป็นรากฝอย การงานจะดีหรือเลวเนื่องมาจากความรู้” (ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2513) ดังนั้นศัพท์ อ รับทั้ง 3 คำ ซึ่งคือ 3 “อ” ได้แก่ อิลมุล (ความรู้) อิหม่าน (ความศรัทธา) และอามัล (การปฏิบัติ) จึงมีความสัมพันธ์และเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ

ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์และเป็นเหตุเป็นผลของวิถีในการดำรงชีวิตตามหลักอิสลาม

ที่มา: ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, 2513

เมื่ออิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ดังนั้นทุกพฤติกรรมของมุสลิมก็ต้อง คือ อิสลามหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งมุสลิมจะต้องนำเอาอิสลามมาไว้ในตัวในหัวใจ อิสลามจะต้องไปด้วยกัน กับมุสลิมทุกอย่างก้าวของชีวิต ในทุกเวลาและทุกสถานที่ ด้วยเหตุนี้มุสลิมทุกคนจึงมีหน้าที่ทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามให้แก่รุ่นต่อ ๆ ไป และมีหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมอิสลามให้คงอยู่ ด้วยหน้าที่ของมุสลิม ดังกล่าวนี้

1. ผู้ศรัทธาทุกคนจะต้องยืนหยัดบนหลักความเชื่อ หลักศรัทธา เจตนารมณ์ สติปัญญา และจริยธรรมของเขาให้มีความเข้มแข็งมั่นคงอยู่เสมอ
2. มีการประพฤติปฏิบัติของผู้ศรัทธาจะต้องมีความจริงจังและจริงใจในการปฏิบัติและต้องพากเพียรแสวงหาในหนทางที่จะได้มาเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมด้วยเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีอันแข็งแกร่ง
3. ผู้ศรัทธาจักต้องเพียรพยายามแสวงหาสิ่งที่ยังประโยชน์แก่เขา ครอบครัว สังคมแห่งอัลอิสลามในทุก ๆ มิติของชีวิตทั้งในโลกดุนยาและอาคีเราะฮ.โดยเหตุนี้เอง อิสลามมิใช่เป็นศาสนาที่สอนให้มนุษย์นั่งงอมืองอเท้าไม่ทำมาหากินรอให้โชคปัจจัยไหลหลั่งเข้ามาและก็ได้สอนให้ยึดติดเป็นนักบวช นักพรตสละโลกและโดดเดี่ยววิเวกตัวเองออกจากมิติของโลกนี้ แต่อย่างไรเลย
4. มุสลิมถูกวางอยู่บนฐานแห่งการพึ่งพาในเดซานุภาพของอัลเลาะห์ (ช.บ.) ในการประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัด อย่าได้สิ้นหวังในพระเมตตาธิคุณของพระองค์ อีกทั้งมวลผู้ศรัทธานั้น

อย่าได้เชื่อมั่นพลังในตัวของเขาเองเพียงอย่างเดียวเพราะบางทีในบางสถานการณ์ เขาอาจจะเผชิญกับอุปสรรคนานัปการและความทุกข์ยากลำบากโดยที่เขาอาจจะหลุดพ้นจากวังวนแห่งการนั้นได้หากไม่ได้รับการช่วยเหลือและทางออกแห่งความสะดว่ง่ายดายจากพระองค์

5. อิสลามมิใช่เป็นศาสนาที่สอนให้มนุษย์ครองชีวิตของตัวเองให้อยู่ในภาวะที่อ่อนแอ นั่งอมมืองอเท้าโดยไม่ทำมาหากิน หมดอาลัยตายอยากสิ้นหวังในความเมตตาของอัลเลาะห์ (ช.บ.) โดยการพึ่งพาขอต่อผู้อื่นเป็นอาจิม เพราะฉะนั้นอิสลามไม่สนับสนุนอิทธิพลทั้งประณามพฤติกรรม การขอทานและขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเป็นอาชีวะ

6. อิสลามมิใช่เป็นศาสนาที่สั่งสอนให้ผู้คนฝันเพื่องเพื่อฝันลม ๆ แล้ง ๆ และจมปลักอยู่กับอดีตแห่งความรื่นรมย์ทุกข์ ฉะนั้นอิสลามจึงเป็นศาสนาแห่งการสร้างสรรค์ มิใช่เพื่อการทำลาย อีกทั้งเป็นศาสนาแห่งการดำเนินชีวิตที่มั่นคงแข็งแรง ไม่สยบยอมแพ้ต่อความอ่อนแอใด ๆ เลย หากแต่พระเจ้าเป็นเจ้า อัลลอฮ์ (ซุบฮาน่า) ได้ทรงมอบหมายหน้าที่อันมีเกียรติยิ่งนี้ให้แก่มุสลิมทุกคน ทั้งชาย และหญิงอย่างเท่าเทียม

วิถีในการดำเนินชีวิตอิสลาม เป็นศาสนาแห่งสันติภาพและใฝ่ฝันหาความสันติตามหลักการ อิสลามสอนให้ชำระไว้ซึ่งสันติภาพ บนพื้นฐานที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้ อิสลามได้ยึดหลักคำสอนที่มาจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ อุลามาฮ์ ในหลักการของศาสนบัญญัติ และยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนให้สิทธิเสรีภาพในการนับถือสุวิถึปฏิบัติ

แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

แนวคิดสัญญาวิทยา ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

การใช้ทฤษฎีพื้นฐานการรับรู้ทางสุนทรียะ โดยมุ่งเน้นสรุปประเด็นผลการศึกษา ค้นคว้า และนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงาน เมื่อการรับรู้ความงาม เป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดจากภายในตัววัตถุ (Perception aesthetic) ในขณะที่ทุกสิ่งมีความหมายในตัวของมันเอง ทุกสิ่งกลับไม่ได้สร้างความหมายด้วยตัวของมันขึ้นมาเอง มนุษย์เป็นผู้สร้างความหมายให้กับมันทั้งสิ้นและมีได้อยู่ภายใต้วิสัยของมนุษย์ ในบริบทที่เป็นปัจเจกที่จะสร้างความหมายให้กับสิ่งใด ต้องอาศัยมนุษย์อย่างน้อยสองคนขึ้นไปที่จะทำมันให้เกิดความหมายขึ้นมา เมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์และศึกษาข้อค้นพบเชิงเปรียบเทียบ ในวัตถุทางศิลปะและความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การให้คุณค่าทางสุนทรียะกับวัตถุ ผ่านรูปทรงในลักษณะงานสามมิติที่ออกแบบ เพื่อแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม ผู้ศิลปะการจัดวาง Perception of a space ที่ถูกสร้างจากปรากฏการณ์ร่วมกัน (Semeion, 2553)

ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนเนื้อหาของผลงานกับส่วนรูปทรงจากการถ่ายทอดมโนทัศน์ ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเฉพาะเจาะจง ด้วยการนำหลักการและแนวคิด

การใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาและทฤษฎีทางศิลปะ ในการตีความและแสดงออกในส่วนของเนื้อหา ที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายความหมายและคุณค่าผลงานตามหลักทางทฤษฎี องค์ประกอบในการวิเคราะห์โครงสร้างที่สัมพันธ์กันในการแสดงออก โดยที่การรับรู้ ถึงความหมายของสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การมองเห็น การได้กลิ่น การสัมผัส การได้ยินและสภาวะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ โดยเฉพาะเรื่องของการรับรู้สุนทรียะ เพื่อให้เป็นทางนำและแนวทางในการดำเนินชีวิตจากแก่นแท้และความเข้าใจในกระบวนการการรับรู้ร่วมกัน มนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติถ่ายทอดและสืบทอดวัฒนธรรมอิสลาม และนำมาใช้โดยวางอยู่บนหลักของความศรัทธา (วารุณี พองแก้ว, 2535) ดังนั้น อิสลามคือการดำเนินชีวิต การเข้าใจ และรับรู้บนพื้นฐานของความจริง แก่นแท้ในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม “ผ้า” กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลาม ผ้าที่ใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วิธีการส่งต่อและถ่ายทอดประเพณี ทางวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคม จุดเริ่มต้นของผู้วิจัย นำกระบวนการของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่นำไปสู่การปฏิบัติชุมชนในกระบวนการวางแผนกิจกรรม เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโดยสื่อสาร ผ่านวัตถุและลวดลายที่ปรากฏในงานหัตถกรรมผ้าที่สะท้อนในผลงานทางด้านศิลปกรรม อัตลักษณ์ร่วมในการรับรู้ทางวัฒนธรรมผ่านงานผ้า ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ในวิถีชีวิตมุสลิม ผ้ากับวิถีชีวิตประจำวัน และผ้ากับประเพณี พิธีกรรม การแต่งกายในอัตลักษณ์ทางศาสนาของสตรีมุสลิม เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็น กรอบแนวคิดที่นำมาพัฒนาเครื่องมือและกระบวนการวิจัยที่เชื่อมโยงไปสู่กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

การรับรู้พื้นฐานของมนุษย์ เป็นคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใคร มีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อแบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่น อย่งไร ในการแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่มีความหมายเป็นที่เข้าใจร่วมกัน และรับรู้ถึงการแสดงออกทางพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางสังคมที่ส่งต่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริบททางสังคมร่วมกันพื้นฐานทางการรับรู้ของมนุษย์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้ (อภิชาติ แจ่งจันทร์, 2553)

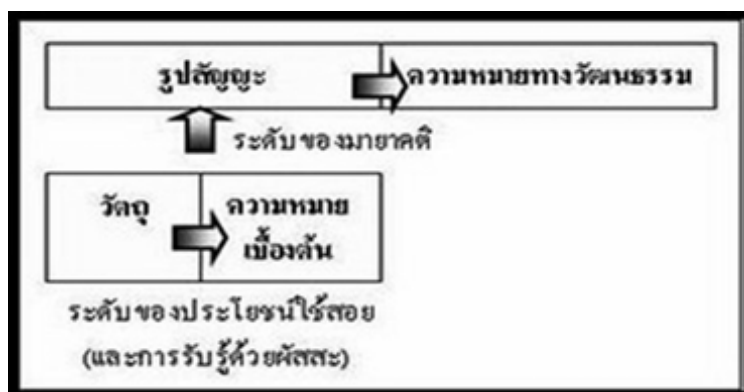
1. การรับรู้ความงามที่เกิดจากสภาพของความเป็นวัตถุ เป็นการรับรู้คุณค่าของความงามที่เป็นคุณสมบัติภายในตัววัตถุหรือผลงานศิลปะ ปรากฏให้เห็นในลักษณะความเหมาะสมของขนาด สัดส่วน รูปร่าง รูปทรง เส้น สี แสงเงาๆ การรับรู้ความงามจากธรรมชาติ ความงามในผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ในลักษณะที่เหมาะสมของการนำทัศนธาตุมาจัดองค์ประกอบศิลป์
2. การรับรู้ความงามได้จากจิตกำหนด เป็นการรับรู้คุณค่าของความงามที่เกิดจากความรู้สึกและจิตใจของแต่ละคนที่เป็นตัวกำหนด โดยคุณค่าของความงามของวัตถุหรืองานศิลปะ

ที่ขึ้นอยู่กับความชอบ รสนิยมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามคติ ความเชื่อ ของบุคคลหรือสังคมในแต่ละยุคสมัย

3. การรับรู้ความงามได้จากสภาวะความสัมพันธ์ของวัตถุและจิตใจ เป็นการรับรู้คุณค่าของ ความงามที่เกิดจากสภาวะความสัมพันธ์ของวัตถุหรือผลงานศิลปะที่มีคุณค่า ความงามอยู่จริง จิตใจ ต้องอยู่ในสภาพพร้อมที่จะรับรู้และชื่นชมต่อคุณค่าความงามในวัตถุหรือผลงานศิลปะ สร้างหลักเกณฑ์ และเครื่องมือในการพิจารณา จึงเป็นการรับรู้คุณค่าของความงามที่สมบูรณ์ ที่เกิดจากสภาวะ ความสัมพันธ์ของวัตถุหรือผลงานศิลปะที่มีคุณค่าความงามอยู่ในจิตใจอย่างแน่วแน่

เมื่อผ่านกระบวนการวิเคราะห์และศึกษาข้อค้นพบเชิงเปรียบเทียบ ในวัตถุทางศิลปะและ ความคิด การตัดสินใจ การวางแผน การให้คุณค่าทางสุนทรียะกับวัตถุ ผ่านรูปทรงในลักษณะงาน สามมิติที่ออกแบบ เพื่อแปรสภาพการรับรู้ของสิ่งแวดล้อม สู่ศิลปะการจัดวาง Perception of a space ที่ถูกสร้างจากปรากฏการณ์ร่วมกัน โดยศึกษาความสัมพันธ์ ในระบบของชุมชนสัญลักษณ์ ระหว่างวิถีชีวิต ความผูกพัน วิถีมุสลิม ความหมายของสัญลักษณ์สำคัญของรูปสัญลักษณ์ “สัญลักษณ์” หรือ “สัญลักษณ์” มาจากคำว่า Semiotics และ Semiology ทั้งสองความจากรากศัพท์ภาษากรีกคำเดียวกัน คือ Semeion แปลว่า Sign หรือสัญลักษณ์ Semiotics เป็นคำที่ นักปรัชญาชาวอเมริกัน ชาร์ล เพียร์ซ (Charles, 1958) ใช้และทำให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย การใช้ สัญลักษณ์ ในงานสร้างสรรค์ ที่ถูกกำหนดโดยสำนักและไร้สำนัก สัญลักษณ์ที่ทรงพลังใน การแสดงออก ส่วนมากจะเป็นสัญลักษณ์ที่มาจากจิตไร้สำนึก การเข้าถึงภายในความรู้สึกได้ตรง และรุนแรงกว่า มาจากส่วนลึกของจิต ที่กลมกลืนไปกับรูปทรงและความหมาย ที่สื่อสารกันระหว่างกัน

โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland, 1973) เป็นคนแรกที่ริเริ่ม ประยุกต์แนวคิดของสัญลักษณ์ ที่พัฒนาขึ้นมาจากภาษาศาสตร์ มาใช้ในการวิเคราะห์ภาพต่าง ๆ บาร์ตส์ เรียก ผลกระทบจาก การมองเห็นแวบแรก (Immediate visual impact) ว่า Denoted meaning (หรือ First-order or basic meaning) และเรียกความหมายเชิงวัฒนธรรมที่เราเชื่อมโยงเข้ากับสิ่งที่มองเห็นว่า Connoted meaning (หรือ Second-order meaning) หรืออีกนัยหนึ่ง Denoted meaning อ่างความถึง การที่หมายรู้ (Recognition) เป็นความหมายที่อ้างอิงจากการที่ภาพ “เชื้อเชิญ” ให้ตีความ และให้ ความหมายแก่ภาพนั้น และความหมายที่ให้แก่ภาพนั้นก็อาจเกินไปกว่าที่ศิลปิน แนวคิดนี้ของ บาร์ตส์ ช่วยปูพื้นฐานให้เราประยุกต์สัญลักษณ์มาใช้กับทัศนธรรมและวัตถุธรรม และเมื่อกล่าวถึงความหมาย เชิงวัฒนธรรม จำต้องเข้าใจถึงอิทธิพลของบาร์ตส์ที่มีต่อแนวคิด “หลังโครงสร้างนิยม” (Post-structures) แนวคิดหลังโครงสร้าง นิยมไม่มองภาษาในเชิงโครงสร้าง แต่มองภาษาในฐานะ กระบวนการวางโครงสร้าง (Structuring process) ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดหลัง โครงสร้างนิยมมุ่งเน้น การศึกษาผลกระทบจาก ภาษาและบทบาทของปัจเจกบุคคลในการสร้าง ความหมาย

ภาพที่ 10 รูปสัญลักษณ์ในการรับรู้ของผัสสะ โรลองด์ บาร์ตส์ Roland Barthes (1915-1980)

ที่มา: วรรณพิมล อังคศิริสรรพ, 2544

แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา ชูทล์ จากการสำรวจศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คน

โดยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสังคมวิทยาแนวปรากฏการณ์วิทยา จาก อัลเฟรด ชูทล์ (Alfred, 1967) ได้นำแนวคิดของฮุสเซอร์ล แนวปรากฏการณ์วิทยา “ชูทล์ สนใจเรื่องของ ชีวิตประจำวัน เขาศึกษาและสร้างความรู้ที่เป็นสามัญสำนึก Common Sense knowledge เป็นความรู้ที่เป็นสามัญสำนึก ได้จากสำรวจศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คนในพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อให้เห็นผู้กระทำทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ที่ผู้กระทำมีระหว่างกันและกัน นำไปสู่ ความเข้าใจ สำนึก และพฤติกรรมของมนุษย์

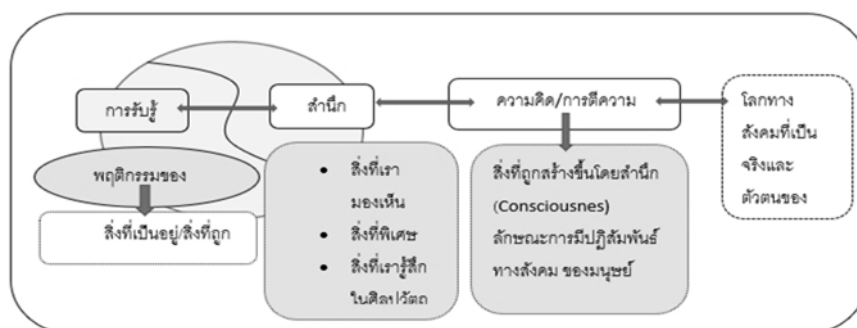
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา โดยรายงาน การวิจัยฉบับนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้กระบวนกรสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรม สู่ศิลปะการมีส่วนร่วม PARTICIPATION ART ในการจัดวางกับพื้นที่ให้กับชุมชน โดยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสังคมวิทยาแนวปรากฏการณ์วิทยา จาก อัลเฟรด ชูทล์ (Alfred, 1967) ซึ่งพบว่า “ชูทล์ สนใจเรื่องของชีวิตประจำวัน เขาศึกษาและสร้างความรู้ที่เป็นสามัญสำนึก Common sense knowledge ความรู้ที่เป็นสามัญสำนึก ได้จากสำรวจศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คนในพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อให้เห็นผู้กระทำทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ที่ผู้กระทำมีระหว่างกันและกัน นำไปสู่ ความเข้าใจ สำนึก และพฤติกรรมของมนุษย์

จากองค์ประกอบสามอย่างที่ทำให้เราเข้าใจระเบียบสังคมในชีวิตประจำวัน

1. สามัญสำนึก Common sense การตีความและการกระทำตามแบบของตัวเรา
2. การจัดประเภท Typification การจัดแบ่งสิ่งต่าง ๆ และบุคคลประเภทต่าง ๆ ตามประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

3. ภาวะตอบสนองกัน Reciprocity การคาดคะเนว่าคนอื่นก็รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่รับรู้ร่วมกันทางสังคมองค์ประกอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นจิตวิสัย เป็นตัวกำหนดระเบียบในชีวิตประจำวัน ทำให้โลกแห่งสามัญสำนึกที่ผู้คนรับรู้ร่วมกัน สร้างระเบียบของสังคม ไม่ให้เกิดความสับสนวุ่นวายเข้ามาแทนที่ หากสังคมไม่มีโลกทางสังคมที่ผู้คนรับรู้ร่วมกัน สังคมนั้นก็จะดำรงอยู่ไม่ได้ดัง ศาสนาอิสลาม คือ ศาสนาที่สอนวิถีชีวิตเพื่อให้สามารถดำเนินได้อย่างสุขสงบและรับรู้ทำความเข้าใจร่วมกันได้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันทุกศาสนา

แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา จาก อัลเฟรด ชูทล์

ภาพที่ 11 โครงสร้างองค์ประกอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสังคมวิทยาแนวปรากฏการณ์วิทยา จาก อัลเฟรด ชูทล์

ที่มา: Alfred, 1967

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมพัฒนาโดย แรดคลิฟฟ์บราวน์ (Radcliffe, 1922) ได้รับอิทธิพลจากเดิร์คไฮม์ ปฏิเสธทฤษฎีจิตวิทยาในยุคของเขา เพราะมันเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ทางสังคมว่า ตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล เดิร์คไฮม์บอกว่า นักสังคมวิทยาควรเน้นศึกษาสังคมไม่ใช่ปัจเจกบุคคล เพราะปรากฏการณ์ทางสังคมอยู่นอกตัวมนุษย์ เช่น หน้าที่ของศาสนาอยู่ตรงที่มันทำให้เกิดเสถียรภาพทางสังคมขึ้น ไม่ใช่เพราะทำหน้าที่ทางจิตวิทยาสำหรับปัจเจกบุคคล เดิร์คไฮม์ ให้ความสนใจกับเสถียรภาพทางสังคมซึ่งคือกลไกที่ทำให้ส่วนต่าง ๆ ของสังคมนารวมกันและคงอยู่ตามกาลเวลา เดิร์คไฮม์ ให้อิทธิพลกับแรดคลิฟฟ์ บราวน์ ต่อมา แรดคลิฟฟ์บราวน์ ให้ความสำคัญว่าบรรทัดฐานต่าง ๆ รวมทั้งค่านิยมความรู้สึกและพิธีกรรมต่าง ๆ มีอำนาจเหนือปัจเจกบุคคลและมันช่วยยึดสังคมเข้าไว้ด้วยกัน

สิ่งที่แรดคลิฟฟ์บราวน์ ใ้ไว้ในวิชามานุษยวิทยา คือ ความคิดที่ว่า ระบบสังคม ๆ ประกอบไปด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่าง ๆ โครงสร้างทางสังคม คือ แบบแผนที่อยู่ได้นาน โดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโครงสร้าง จะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของพฤติกรรม และถึงแม้ว่าแรดคลิฟฟ์บราวน์ จะสนใจว่าสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่งานส่วนใหญ่ของ แรดคลิฟฟ์บราวน์ คือ การทำความเข้าใจกับการคงอยู่และการสืบเนื่องของโครงสร้างและเสถียรภาพทางสังคม สำหรับหน้าที่สำคัญของโครงสร้างของอย่างหนึ่ง คือ การที่ทำให้เกิดเสถียรภาพทางสังคม และการคงอยู่ของระบบสังคม งานส่วนมากของแรดคลิฟฟ์บราวน์ และของนักการหน้าที่อื่น ๆ จะเน้นศึกษาระบบเครือญาติ เพราะนั่นคือ หลักการจัดระเบียบสำคัญที่สุดในสังคมที่ไม่รู้หนังสือ ตัวอย่างทฤษฎีการหน้าที่ แรดคลิฟฟ์บราวน์ คือ ความสัมพันธ์แบบสนุกสนานรื่นเริง (Joking relation) ความสัมพันธ์แบบนี้ประกอบไปด้วยความเป็นมิตรและศรัทธามันมีลักษณะเหมือนกับการหยอกล้อกันในสังคมไทยของเรา และในสังคมจำนวนมาก ความสัมพันธ์แบบนี้มีอยู่ในหมู่บุคคลต่าง ๆ ที่มีสถานภาพบางอย่างที่เฉพาะ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยแม่ยาย แรดคลิฟฟ์ บราวน์ ใช้ข้อมูลชาติพันธุ์วรรณาจากบางสังคม เพื่อแสดงว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอยู่ระหว่างคนที่มีความผูกพันกันทางสังคม แต่มีความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่โดยการยอมรับความขัดแย้ง และโดยการจัดการกับมันอย่างเป็นทางการความสัมพันธ์ดังกล่าวลดโอกาสที่จะทำให้เกิดความขัดแย้ง และทำให้สังคมทั้งหมดคงอยู่ต่อไปได้ ผู้วิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่นิยมของแรดคลิฟฟ์บราวน์ ว่ามักเน้นตรงการคงอยู่หรือเสถียรภาพของระบบสังคม รวมทั้งการหน้าที่และความมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ทำให้ทฤษฎีนี้ละเลยความขัดแย้ง การทำหน้าที่ที่ไม่ดี รวมทั้งละเลย การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้ทฤษฎีนี้มีประโยชน์น้อย เมื่อใช้ศึกษาสังคมซับซ้อน และเมื่อมองย้อนหลังแล้วดูเหมือนว่าทฤษฎีนี้ให้ความประทับใจผิด ๆ เกี่ยวกับความมั่นคงถาวรและความกลมกลืนกันในสังคมที่ไม่รู้หนังสือด้วย อย่างไรก็ตาม การหน้าที่ทางสังคม เป็นมโนภาพสำคัญมโนภาพหนึ่งในการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมที่ต่างกันจำนวนมากอาจถูกศึกษา โดยดูว่าส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมทำอะไรบ้าง เพื่อทำให้เกิดเสถียรภาพของกลุ่ม

เมื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลถึงการกระทำทางสังคม ในแนวความคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม ในการปรับตัว Gehmacher (1974) ได้ศึกษาถึงการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่นโดย ยึดถือขบวนการที่ผู้ย้ายถิ่นเข้าไปอันหนึ่งอันเดียวกัน (Integration) กับสังคม ที่เป็นท้องถิ่น ปลายทางของผู้ย้ายถิ่นตามกฎบูรณาการ ซึ่งแบ่งขบวนการปรับตัวออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นที่ผู้ย้ายถิ่นปรับตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของงานที่ทำ (Working Environment) เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับงานยินยอมปฏิบัติตามระเบียบและบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับ

มอบหมาย และยังปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นปลายทาง ซึ่งขั้นนี้การย้ายถิ่นจะใช้เวลาในการปรับตัวไม่นาน

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นปรับตัวเองให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมปลายทาง เช่น การใช้ภาษา หรือการทำกิจกรรมในเวลาว่าง และกิจนิสัยต่าง ๆ ให้เป็นไปตามลักษณะของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ในขั้นนี้ผู้ย้ายถิ่นยังคงไม่มีความสัมพันธ์กับสังคมโดยส่วนร่วมกับท้องถิ่นปลายทาง ความสำคัญของการปรับตัวใน ขั้นนี้คือ การปรับตัวในเรื่องรูปแบบการบริโภค และลักษณะวิถีชีวิตประจำวัน สำหรับ ผู้ย้ายถิ่นที่มีครอบครัวในถิ่นต้นทาง และมีความตั้งใจย้ายถิ่น กลับไปยังถิ่นต้นทางจะเป็นผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวได้

ขั้นที่ 2 ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่ผู้ย้ายถิ่นสามารถปรับตัวเองให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคมในท้องถิ่นปลายทางในลักษณะต่าง ๆ คือสามารถใช้ภาษาพื้นเมืองของสังคม โดยไม่ปรากฏให้เห็นถึงลักษณะวัฒนธรรมเดิมของผู้ย้ายถิ่น มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนพื้นเมืองในท้องถิ่นปลายทางหรือมีความตั้งใจ อย่างมากที่จะอยู่ในท้องถิ่นปลายทางอย่างถาวรหรืออยู่จนครบวาระของการปฏิบัติหน้าที่ หรือวาระที่ต้องปลดออกจากงานที่ทำงานโดยสรุปว่า การปรับตัวนอกจากจะเป็นการปรับตัวทางกายและชีวภาพแล้ว การปรับตัวที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปรับตัวทางพฤติกรรมและวัฒนธรรมนั้น คือ เมื่อบุคคล ตัดสินใจเลือกในการแก้ปัญหา การปรับตัวเป็นกลไกการจัดการ (Coping mechanism) ที่มนุษย์ แสดงออกเพื่อบรรลุนความต้องการหรือการปรับ (Adjust) วิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว หรือสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับชีวิต และจุดประสงค์ของเขา (Bennett อ้างถึงใน Pelto, 1989) ความสัมพันธ์หลังเหตุการณ์ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้หลังปี พ.ศ. 2547 ปัจจัยเหตุที่จะก่อให้เกิดการปรับตัว (Antecedent factors) และปัจจัยผลที่เกิดจากการปรับตัว (Outcome factors) คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้แปลกหน้า ซึ่งปัจจัยสาเหตุนั้นจะพิจารณาได้เป็น 3 ระดับ คือ ปัจจัยระดับระบบ (System-level factors) ปัจจัยระดับบุคคล (Individual-level factors) และปัจจัยระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal-level factors) โดยยกตัวอย่างตารางการปรับตัวที่มีความเกี่ยวข้อง ดังนี้

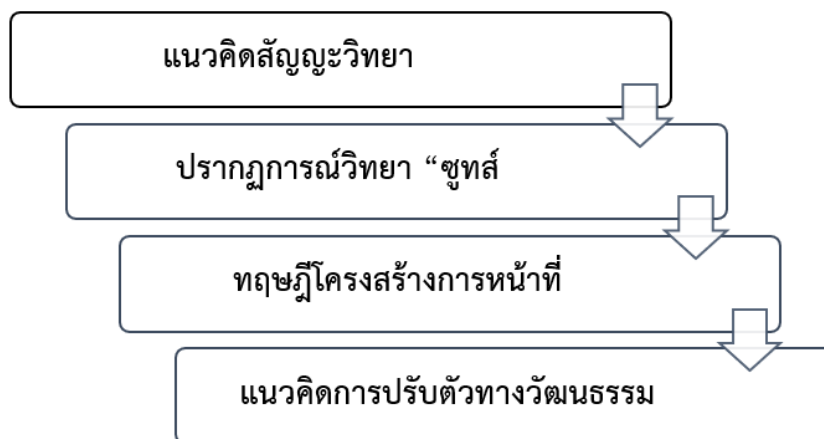
ตารางที่ 5 การปรับตัวของผู้แปลกหน้า

ระดับ	การปรับตัว
<p>1. ปัจจัยระดับระบบ (System-level factors) คือ ปัจจัยของสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ ในวัฒนธรรมเจ้าบ้านที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้แปลกหน้า</p>	<p>ลักษณะการต้องปฏิบัติตามในเชิงวัฒนธรรม (Cultural assimilation) คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติหรือลักษณะวัฒนธรรมของประเทศเจ้าบ้านที่มีต่อผู้ที่มา อยู่ใหม่ในสังคม ที่มีลักษณะต้องให้ผู้มาอยู่ใหม่ปรับตัว (Assimilationist society) วัฒนธรรมของกลุ่มชนเจ้าบ้านจะเข้มแข็งมาก ในขณะที่สังคมแบบพหุวัฒนธรรม (Culturally plural society) สังคมจะยอมรับถึงความ แตกต่างกัน ของแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้มีการติดต่อกันระหว่างวัฒนธรรมอีกด้วย ความหมายของคนแปลกหน้า (Host culture's meaning definition concerning the role of strangers) คนแปลกหน้าในแต่ละวัฒนธรรมย่อมมีความหมาย แตกต่างกัน บางวัฒนธรรมมองว่าคนแปลกหน้าเป็นผู้บุกรุก ก็จะเกิดอคติไม่ยอมรับคนจากต่างวัฒนธรรม เป็นต้น</p> <p>ระยะห่างทางวัฒนธรรม (Cultural distance) คือระดับการปรับตัวทางจิตวิทยาของผู้แปลกหน้าที่จะเชื่อมความแตกต่างทางวัฒนธรรมตนเองและความแตกต่างทาง วัฒนธรรมเจ้าบ้านให้เข้ากันได้ โดยอาศัยการใช้ความสามารถทางการสื่อสารเพื่อช่วยในการปรับตัวระหว่างวัฒนธรรม</p>
<p>2. ปัจจัยระดับบุคคล (Individual-level factors) มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาทั้งสิ้น 4 ประเด็นดังนี้</p>	<p>1. แรงจูงใจ (Motivation orientation) คือแรงจูงใจที่จะย้ายออกจาก วัฒนธรรมของตนเองเพื่อที่จะเข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่</p> <p>2. ความคาดหวัง (Individual expectation) คือความคาดหวังถึงเหตุการณ์ จะเกิดขึ้นและผลของเหตุการณ์นั้น ซึ่งความคาดหวังที่จะช่วยให้เกิดการปรับตัวก็คือ ความคาดหวัง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงและความคาดหวังในเชิงบวก หรือ มองโลกในแง่ดี</p> <p>3. ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม (Cultural knowledge) และความรู้ในเชิง ปฏิสัมพันธ์ (Interaction-base knowledge) เช่น ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ การเมืองและ เศรษฐกิจ ของประเทศเจ้าบ้าน เรียนรู้ภาษา วิธีการสื่อสารตาม วิธีการบริหารงานวิธีการแก้ปัญหา และวิธีการ ตัดสินใจแบบเจ้าบ้าน</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ระดับ	การปรับตัว
	4. ลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality attributes) คนที่มีลักษณะอดทน ต่อความกำกวม (Tolerance for ambiguity) ยอมรับสถานการณ์ต่างๆที่ยังไม่สามารถเข้าใจได้แจ่มแจ้ง ได้ มีความยืดหยุ่น มีแรงขับเคลื่อนและความมุ่งมั่นในใจ (Internal locus of control) จะเป็นลักษณะที่ช่วยส่งเสริมการปรับตัวได้
ปัจจัยระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal-level factors) มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาทั้งสิ้น 3 ประเด็นดังนี้	<p>1. เครือข่ายที่ติดต่อด้วย (Contact network) เครือข่ายทางสังคมที่ผู้แปลก หน้าติดต่อด้วยมีบทบาทสำคัญ 3 ประการคือ</p> <p>1.1 ช่วยเหลือทางด้านจิตใจและความรู้สึก (Affective support)</p> <p>1.2 ช่วยเหลือด้านการงาน (Instrumental support)</p> <p>1.3 ช่วยเหลือทางการให้ข้อมูล (Informational support)</p> <p>2. การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass media uses) สื่อที่เป็นของวัฒนธรรมเดิมของตนนั้นจะเป็นสิ่งที่มีบทบาทในการลดความเครียดที่เกิดขึ้นมาจากการที่ต้องเข้ามาอยู่ใน วัฒนธรรมใหม่ ส่วนสื่อของเจ้าบ้านนั้นเป็น เสมือนสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับผู้แปลกหน้าใน การที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ โดยที่ผู้แปลกหน้าไม่ต้องไปเผชิญกับสถานการณ์จริง</p>
2.ปัจจัยระดับบุคคล (Individual-level factors) มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาทั้งสิ้น 4 ประเด็นดังนี้	3. ทักษะในการสื่อสารระหว่างบุคคล (Adaptive interpersonal skills) คือ ทักษะที่จะจัดการกับความเครียดภายในใจ ทักษะที่จะสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทักษะในการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 12 สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลในการปรับตัว (Outcome factors) ซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมนั้นเป็นขั้นตอนที่จัดลำดับความสัมพันธ์ ที่จัดลำดับฐานคิดในกระบวนการและแนวทางของการปรับตัวในสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรม เมื่อแนวคิดสัญญาวิทยาพื้นฐานให้สามารถนำมาประยุกต์ศาสตร์มาใช้กับทัศนธรรมและวัฒนธรรม โดยวางแผนจากปรัชญาการณวิทยา “ซูทส์” มีลักษณะเป็นจิตวิสัย เป็นตัวกำหนดระเบียบในชีวิตประจำวัน ทำให้โลกแห่งสามัญสำนึกที่ผู้คนรับรู้ร่วมกัน เมื่อทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ว่าด้วยความคิดของระบบสังคม ๆ ที่ประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่าง ๆ มีแบบแผน โดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโครงสร้างจะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของพฤติกรรม สู่แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม ปรับตัวกับตนเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตที่ดำเนินต่อไปอย่างมีสติ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องศิลปะการมีส่วนร่วม กรณีศึกษา Case study

กรณีศึกษา Case study ศิลปะการมีส่วนร่วม

จากแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์ผ่านตัวอย่างของสิ่งที่เขาเรียกว่าศิลปะเชิงสัมพันธ์ ตาม Bourriaud (2022 อ่างถึงใจ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2559) ศิลปะเชิงสัมพันธ์ครอบคลุมถึง “ชุดของการปฏิบัติทางศิลปะ ซึ่งใช้เป็นจุดเริ่มต้นในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติของ

ความสัมพันธ์ของมนุษย์และบริบททางสังคม แทนที่จะเป็นพื้นที่ที่เป็นอิสระและเป็นส่วนตัว” งานศิลปะสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผู้คนมารวมกันเพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ใช้ร่วมกัน โดยอ้างว่า “บทบาทของงานศิลปะไม่ได้เป็นการสร้างความเป็นจริงในจินตนาการและยูโทเปียอีกต่อไป แต่เป็นวิธีการใช้ชีวิตและรูปแบบของการกระทำภายในของจริงที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นขนาดใดก็ตามที่ศิลปินเลือก” ในหนังสือ *Esthétique relationshipnelle* (สุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์) คำที่ใช้ครั้งแรกในปี 1996

ภาพที่ 13 ผลงานประติมากรรม การจัดวางกับพื้นที่

ที่มา: เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, 2559

ศิลปะเชิงสัมพันธ์ ที่ส่งผลถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ศิลปะเชิงสัมพันธ์ ที่ส่งผลถึงแนวคิดรูปแบบการแสดงออกที่ใช้ภาษา ความรู้ และเทคนิคที่หลากหลาย ผลงานที่ได้สามารถเชื่อมโยงกับศิลปะการแสดง ศิลปะการมีส่วนร่วมทางสังคม ความร่วมมือระหว่างวิทยาศาสตร์และศิลปะ ศิลปะสิ่งแวดล้อม ศิลปะเมือง และศิลปะ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และสามารถแนะนำความสัมพันธ์ของผู้ชมที่แตกต่างกัน เช่น การนำเสนอในพื้นที่แหวกแนว เส้นทางเดินเท้า หรือในที่สาธารณะแบบมีส่วนร่วม ในทิศทาง การเติบโตของศิลปะที่สร้างความเปลี่ยนแปลง รูปแบบศิลปะอินดี้แบบดั้งเดิมและพื้นที่บ้านเปิดตัวโครงการ Young Collectors Program ที่ขยายออกไป โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้และเสริมสร้างศักยภาพให้กับนักสะสมหน้าใหม่ ในช่วงของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการแพร่ระบาด ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในตลาดศิลปะโลก จุดประสงค์ของงานแสดงศิลปะจึงมีความเกี่ยวข้องใหม่ ซึ่งทำให้เราต้อง

พิจารณาบทบาทของเราในโลกศิลปะอีกครั้ง เพื่อรักษาบทสนทนาทางวัฒนธรรมนี้ในโครงการศิลปะสาธารณะ เพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงานของเราภายในภูมิภาค

ภาพที่ 14 Aravani Art Project: The-Future is Femme, Installation shotImage: Courtesy of India Art Fair

ที่มา: Stir world, 2025

ภาพที่ 15 La Casa Encendida จาก Jonathan Baldock และ Stephen Friedman Gallery, London

ที่มา: Jonathan & Stephen Friedman Gallery, 2025

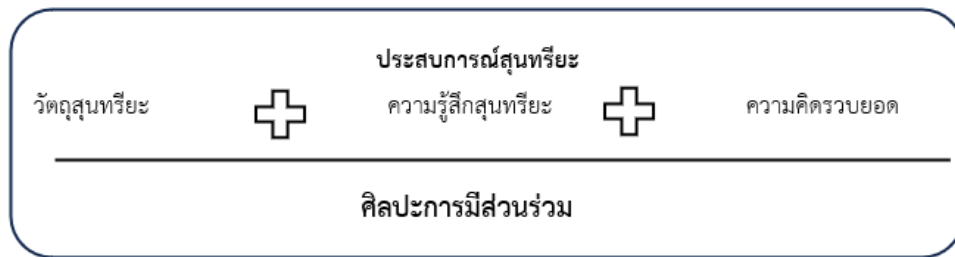
Jonathan Baldock พุดถึงลวดลายศิลปะพื้นบ้าน ศาสนานอกกรีต และงานฝีมือ 'I'm Still Learning' ที่ La Casa Encendida ผสมผสานองค์ประกอบของจักรวาลเข้าด้วยกัน โดยมีคำถามมากมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ เพศวิถี และงานฝีมือ Jonathan Baldock เป็นศิลปินที่ปัจจุบันอาศัยอยู่ในสหราชอาณาจักร ซึ่งมีผลงานก้าวข้ามขอบเขตของสื่อโดยการสำรวจงานประติมากรรมการจัดวาง และการแสดงอย่างง่ายดาย เขาทำงานร่วมกับสิ่งทอและเซรามิก โดยใช้ความเข้าใจเชิงพื้นที่เพื่อนำเสนอสิ่งเหล่านี้ควบคู่กับแนวคิดที่เขาต้องการถ่ายทอดเกี่ยวกับบาดแผลทางจิตใจ ความเครียด ความรู้สึก ศิลธรรม และจิตวิญญาณ ผลกระทบสื่อเนื้อที่สร้างให้เกิดกระบวนการและรูปแบบของการทำงาน ศิลปะการมีส่วนร่วม การเคลื่อนไหวของกระแสการทำงานศิลปะในวงกว้าง การมีส่วนร่วมผ่านการตีความด้านมิติของสังคม วัฒนธรรม และชนบประเพณี มาสู่รูปแบบสร้างสรรค์ (Jonathan & Stephen Friedman Gallery, 2025)

จากตัวอย่างแนวคิดของการทำงานศิลปะการรับรู้สุนทรียะ เพื่อให้เป็นทางนำและแนวทางในการดำเนินชีวิต จากแก่นแท้และความเข้าใจในกระบวนการการรับรู้ร่วมกัน มนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติถ่ายทอดในงานศิลปะ จากประสบการณ์การรับรู้ทางสุนทรียะที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างวัตถุ ความรู้สึก ความคิด เรียนรู้วิธีการตีความและอภิปรายการงานศิลปะ สำรวจระเบียบวินัยทางศิลปะอย่างลึกซึ้ง ผ่านเลนส์ของการเคลื่อนไหวทางศิลปะและผลงานของศิลปิน ประวัติศาสตร์ศิลปะ เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ และวิธีการใช้งานเพื่อพัฒนาเทคนิคการสร้างงานศิลปะส่วนบุคคลที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวิธีการที่ศิลปิน

ภาพที่ 16 La Casa Encendida จาก Jonathan Baldock และ Stephen Friedman Gallery, London

ที่มา: Jonathan & Stephen Friedman Gallery, 2025

ภาพที่ 17 ประสบการณ์สุนทรียกับศิลปะการมีส่วนร่วม

ศิลปะการมีปฏิสัมพันธ์โดยศึกษาเกี่ยวกับการออกแบบสร้างสรรค์ศิลปะการมีส่วนร่วมที่ชุมชนในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เมื่อกลับมาย้อนดูในอดีตถึงกระบวนการศึกษาการทำงานศิลปะ ตั้งแต่ปี 1971-1995 ในแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานการเคลื่อนไหวของกระแสการปฏิรูปแนวคิดการจัดการของการทำงาน ที่ส่งผลถึงวัดสุหนทรียะ ความรู้สึกลสุนทรียะ เพื่อสรุปความคิดรวบยอดสู่กระบวนการจัดวางกับพื้นที่ ศิลปะเชิงโครงสร้างในบริบทของชีวิต การเมืองและการปกครองที่สะท้อนถึงศิลปะของชาติพันธุ์

ภาพที่ 18 El Anatsui TSIATZIA – Searching for Connection 2013 Installation view Another Man's Cloth (2006) at the Rubell Museum DC in 2022

ที่มา: Jack Shaiman Gallery, 2024

El Anatsui เกิดจากขบวนการทางศิลปะหลังได้รับเอกราชในแอฟริกาตะวันตกในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 El Anatsui ศิลปินชาวกานาที่มีผลงานศิลปะสิ่งทออันเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และไม่เหมือนใคร ด้วยการใช่วัสดุโลหะแทนผ้าและเส้นใย แรงบันดาลใจในการสร้างผลงานชิ้นนี้มาจากเรื่องราวชีวิตในวัยเด็กของ Anatsui ที่โตมาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพทอผ้า

“Kente” ซึ่งเป็นผ้าทอมือพื้นถิ่นของชาวกานา ในอดีตผ้าชนิดนี้ถูกสวมใส่เป็นเสื้อคลุมโดยหมู่ราชวงศ์ชนชั้นปกครองและชนชั้นสูงเท่านั้น แต่ปัจจุบัน “Kente” ถูกนำมาสวมใส่อย่างแพร่หลายในโอกาสพิเศษต่างๆ El Anatsui ได้สร้างสรรค์ “Fresh and Fading Memories, 2007” โดยเลือกใช้วัสดุผ้าขวดสุราที่ถูกทิ้งเป็นวัสดุหลัก เพื่อสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ทางการค้าระหว่างทวีปแอฟริกาและยุโรป

ประวัติศาสตร์ศิลปะที่ผ่านมา การนำเสนอรูปลักษณ์ของผ้าหรือสิ่งทอนั้นเป็นที่นิยมชมชอบในหมู่ศิลปิน นับแต่ครั้งโบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน รูปทรงของผ้าที่พับ จับจีบ และผ้าม่าน ถูกนำเสนออย่างโดดเด่นในภาพวาดสีน้ำมัน ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังปูนเปียก ภาพปูนต้ำ และประติมากรรมที่ทำจากไม้ หินอ่อน หรือสำริด, การใช้ผ้าห่ออาคารไรชส์ทาคเองก็ได้แรงบันดาลใจจากศิลปะคลาสสิกแบบประเพณีเหล่านี้ เช่นเดียวกับเสื้อผ้าอาภรณ์ หรือผืนหนังที่เป็นสิ่งที่เปราะบางและแสดงความหมายถึงธรรมชาติอันไม่จีรังยั่งยืนของสรรพสิ่งในโลก ศิลปะสาธารณะร่วมกันมาตั้งแต่ ค.ศ. 1961 ศิลปะในโลกเสรีประชาธิปไตยในยุโรปยุคแรก ศิลปิน Jeanne-Claude and Christo on the roof of the Reichstag during the realization of “Wrapped Reichstag, Berlin 1971-95”

ภาพที่ 19 ผลงานของศิลปิน Jeanne-Claude and Christo Wrapped Reichstag, Berlin 1971-95

ที่มา: Wolfgang, 1995

ศิลปะเพื่อสังคมและการเมือง แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ในข้อจำกัดแบบตัวแทน ไปสู่งานที่เปิดโอกาสให้ผสมผสานช่วงเวลาในชีวิตประจำวัน โดยใช้รหัสตลกขบขันของวัฒนธรรม โดยสร้างปรากฏการณ์ทางวัตถุ ในประเด็นข้อโต้แย้งโดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ ของวัสดุที่นำไปสู่ศิลปะการแปรเปลี่ยนตามสภาพบริบทของพื้นที่ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของสังคม

ภาพที่ 20 ผลงานของศิลปิน Halil Altındere Carpet Land, 2012, C-Print, 100 x 170 cm

ที่มา: Halil, 2012

งานศิลปะการสร้างสื่อวัตถุในรูปแบบสร้างพื้นที่ว่าง ขอบเขต เสียง วัตถุและกลิ่นในสภาวะแวดล้อมของผลงานชุดนี้ คือปัจจัยสำคัญเพื่อกระตุ้นเร้าสภาวะสัมผัสของผู้ชม พื้นฐานการรับรู้ทางสุนทรียะ ระบบการสร้างพื้นที่ทางศิลปะและการกำหนดมิติ การรับรู้ รูป กลิ่น เสียง ปฏิสัมพันธ์ของการสร้างพื้นที่ภายในนิทรรศการและพื้นที่สาธารณะภายนอกในการกำหนดแนวทางของการรับรู้ทางสุนทรียะ

ภาพที่ 21 ผลงานของศิลปิน Pinaree Sanpitak Quiet Moments with Ma-lai Tyler Rollins
Fine Art - Sep10 - Oct 24, 2015

ที่มา: Merrliy, 2015

การทบทวนผลงานสร้างสรรค์ศิลปะและการออกแบบ สู่แนวทางและความเกี่ยวข้อง

แนวคิดสตรีมุสลิมที่ส่งผลต่อแนวทางในการทำงาน เพื่อสร้างคุณค่าและแรงผลักดัน จากตัวอย่างแนวคิดของ ซีโมน เดอ โบวัวร์ (1908 อ้างถึงใน ลักษณะวัตต์ เจริญพงศ์, 2544) ด้วยคำพูดดังกล่าวทำให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างสตรีเพศ เป็นคุณสมบัติทางกายภาพที่เกิดจากกระบวนการสร้างความเป็นเพศผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ ที่สร้างอารมณ์ทางสุนทรียะเป็นอารมณ์ที่ถูกกระตุ้นหรือทำให้เกิดขึ้น ในความเรียบง่ายของ สี และความกลมกลืนในภาพ ทำให้เกิดงานสีที่เรียบง่ายและควบคุมของ Fra Angelico ความสวยงามมาสู่ตัวแบบที่เรียบง่ายสงบของเธอ แม้ว่าเธอจะไม่เคยบอกว่าเธอสามารถทำนายหรือเป็นตัวแทนของความลึกกลับแห่งศรัทธาที่ปกปิดไว้ได้แต่ Nickerson (2004) ก็สามารถนำเสนอชีวิตอาชีวะที่ขับเคลื่อนด้วยวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและความกล้าหาญส่วนตัวได้อย่างตรงไปตรงมา ในเพศสภาวะ ปีตาทิปโตย และสตรีนิยมการศึกษาแนวคิดในเรื่องเพศสภาพและสตรีนิยม สตรีชาวฝรั่งเศส ข้อต่อรองทางสังคมที่แสดงออกผ่านงานศิลปะ ภายใต้ข้อเรียกร้องจากแนวคิดสตรีนิยม การนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับปฏิบัติการทางศาสนาของผู้หญิงมุสลิมที่สามารถพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้กระทำการภายใต้บริบท อิสลามแบบดั้งเดิม (Orthodox Islam) ความเคร่งศาสนาของหญิงมุสลิม

ภาพที่ 22 ผลงานของศิลปิน Lalla A. Essaydi

ที่มา: Lalla, 2021

ภาพที่ 23 ผลงานของศิลปิน Shirin Neshat (born 1957) is an Iranian visual artist who lives in New York

ที่มา: Shirin, 2011

การสื่อสารภาพเหตุการณ์ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ความเปลี่ยนแปลงของโลก การตื่นตัวของศิลปิน ในฐานะช่างภาพและศิลปินวิดีโอ Shirin Neshat ได้รับการยอมรับจากผลงานภาพผู้หญิงอันงดงามของเธอที่ซ้อนทับด้วยอักษรเปอร์เซียทั้งหมด (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในซีรีส์ Women of Allah) นอกจากนี้เธอยังกำกับวิดีโอหลายเรื่อง เช่น Anchorage (ปี ค.ศ. 1996) และฉายบนผนังสองฝั่งตรงข้าม ได้แก่ Shadow under the Web (ปี ค.ศ. 1997) Turbulent (ปี ค.ศ. 1998), Rapture (ปี ค.ศ. 1999) และ Soliloquy (ปี ค.ศ. 1999) ชื่อเสียงของเธอเริ่มเป็นที่รู้จักในระดับสากลมากขึ้นในปี ค.ศ. 1999 เมื่อเธอได้รับรางวัลนานาชาติจากงาน XLVIII Biennial of Venice with Turbulent and Rapture ซึ่งพบกับความสำเร็จอย่างล้นหลามต่อสาธารณชนหลังจากการแสดงรอบปฐมทัศน์ทั่วโลกที่สถาบันศิลปะแห่งชิคาโกในเดือนพฤษภาคม ปี ค.ศ. 1999 ด้วย Rapture Neshat พยายามเป็นครั้งแรกในการถ่ายภาพ โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างสุนทรียะบทกวี และอารมณ์ที่น่าตกใจ ด้วยแรงปะทะของการแสดงออกผ่านการสื่อสาร

ภาพที่ 24 ผลงานของศิลปิน ALEX NABAUM ILLUSTRATION: REFUGEES' PATH

ที่มา: Alex, 2017

ภาพประกอบของ Alex Nabaum สำหรับนิตยสาร Fletcher ของมหาวิทยาลัย Tufts มาพร้อมกับ “เส้นทางผู้ลี้ภัยสู่การพึ่งพาตนเอง” ซึ่งเป็นบทความที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ ศิลปะการอพยพย้ายถิ่น เมื่อศึกษารูปแบบ Islamic feminism ในสตรีนิยมกระแสหลัก ในการเคลื่อนไหวของผู้หญิงมุสลิมที่ไปอยู่ในขบวนการสตรีนิยมจะเห็นได้ว่า ขบวนการนักสตรีนิยมหลังอาณานิคม หรือ Post colonial feminist หรือ นักสตรีนิยมที่อยู่ในกระแสแนวคิดสตรีนิยมหลังโครงสร้างทั้งหมด เพราะว่าหลังโครงสร้างนิยมให้ความสนใจกับเรื่องการก่อสร้างองค์ความรู้และเข้าไปปรับเปลี่ยนมุมมอง และแทนที่ด้วยนักคิดใหม่ คือ วิธีการของกลุ่มหลังโครงสร้างนิยม ถ้าเป็นแนวคิดสตรีนิยมหลังอาณานิคม ก็จะเป็นนักสตรีนิยมที่เป็นผู้หญิงมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศที่เคยอยู่ภายใต้อาณานิคม โดยเฉพาะในตะวันออกกลาง ที่อยู่ภายใต้อาณานิคมอย่างชัดเจน และเป็นการเมืองไม่ว่าจะเป็นประเทศในภูมิภาค South East Asia เอง อย่างมาเลเซีย อินโดนีเซีย หรือสิงคโปร์ ทำให้เกิด Social movement หรือขบวนการการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็น Sister in Islam, Musuwah, KUPI รวมไปถึง วาริยะห์ ที่เป็นการเคลื่อนไหวของ LGBTQ มุสลิม และการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และการรวมตัวกันของกลุ่ม LGBTQ ที่ยังคงมีข้อถกเถียงขึ้นมาในกลุ่มชุมชนแม้ว่าประเทศหรือกลุ่มชุมชนจะมีความก้าวหน้าในเรื่องของการเปิดรับความแตกต่างมากมายแค่ไหนก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีกลุ่มคนที่มองว่าพวกเขาเหล่านั้นยังคงเป็นลูกหลานมุสลิมและไม่ควรกีดกันหรือปิดบังคนในพื้นที่มุสลิม สิ่งที่ส่งต่อในระบบการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องส่งผล

ถึงฐานคิดของนักขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ทั้งในองค์ความรู้ทางด้านศิลปกรรม และกลุ่มนักวิจัยที่เป็นกระแสหลักของการรื้อสร้างประกอบร่าง แนวคิดและการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในทุกมิติของการทำงาน

แนวคิดการตั้งแต่วันที่ 2014 กลุ่มรัฐอิสลามแห่งอิรักและลิแวนต์ (ISIL) ได้คัดเลือกชายและหญิงมุสลิมตะวันตกให้เข้าสู่อุดมการณ์หัวรุนแรงมากขึ้น ว่าเหตุใดสตรีมุสลิมยุโรปตะวันตก โดยเฉพาะจากฝรั่งเศสและบริเตนใหญ่ จึงสมัครใจอพยพไปยังดินแดนของ ISIL เพื่อสนับสนุนกลุ่มอิสลามสุดโต่ง โดยจะประเมินการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในขบวนการก่อการร้ายครั้งก่อน ๆ และเสนอแรงจูงใจที่เป็นไปได้ 5 ประการในการย้ายถิ่น ได้แก่ ความคับข้องใจต่อสังคมตะวันตก อุดมการณ์ ความสัมพันธ์ การเป็นเจ้าของ การยืนยันตัวตน และการสรรหาบุคลากร แบบกำหนดเป้าหมาย หลายประการ อย่างไรก็ตาม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่าโซเชี่ยลมีเดียและแคมเปญโฆษณาชวนเชื่อของ ISIL เป็นพลังที่แข็งแกร่งที่สุดที่ผลักดันผู้หญิงไปสู่แนวคิดการย้ายถิ่นฐานในโลกตะวันตก และต่อมาในอีกฝั่งเคลื่อนไหว ศิลปินสร้างรูปแบบงานศิลปะการถ่ายภาพ บูร์กาที่ออสเตรเลีย - ในภาพก่อนที่รัฐสภาออสเตรเลียจะถอยจากการตัดสินใจอันเป็นที่ถกเถียง ในการแบ่งแยกผู้หญิงที่สวมผ้าปิดหน้าในแกลเลอรีสาธารณะ ช่างภาพ Fabian Muir ได้ออกเดินทางเป็นระยะทาง 10,000 กม. เพื่อถ่ายภาพบูร์กาในทิวทัศน์ที่ออสเตรเลีย

ภาพที่ 25 ผลงานศิลปิน Fabian Muir Mon 20 Oct 2014

ที่มา: Fabian, 2014

ภาพที่ 26 ภาพผลงานศิลปิน Chadri Afghan 20th century

ที่มา: Chadri, 1972

ภาพที่ 27 Century-old images reveal life in Cairo in the early 1900s

ที่มา: Daily Mail, 1990

การแต่งกายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการเลื่อนไหลทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงของสงคราม และการขยายตัวในสังคม ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามทั่วโลก ระหว่างปี 1900 ถึง 1936 เผยให้เห็นว่าชีวิตประจำวันในกรุงโคโรเป็นอย่างไรในช่วงเวลาที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และยังแสดงให้เห็นถึงเสน่ห์ของ วัฒนธรรมและการแต่งกาย รอยต่อของเส้นเวลา การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวหลังจากตั้งคำถามกับทุกสิ่งที่ได้รับจากการสอนให้เป็นจริงและซุกซิว วาทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความเชื่อ การก็ค้นพบสิ่งแปลกประหลาดที่เรียกว่า อิสลาม ส่งผลถึงการเรียนรู้ว่าอิสลามไม่ใช่ทั้งวัฒนธรรมหรือลัทธิ และไม่สามารถเป็นตัวแทนจากส่วนหนึ่งของโลกได้ ฉันทระหนักได้ว่าอิสลามเป็นศาสนาของโลกที่สอนเรื่องความอดทน ความยุติธรรม และเกียรติยศ และส่งเสริมความอดทน ความสุภาพเรียบร้อย และความสมดุล ขณะที่การศึกษาความศรัทธาที่พบว่าอิสลามสอนให้นับถือศาสดาพยากรณ์ทุกคน ตั้งแต่โมเสส พระเยซู ไปจนถึงมุฮัมมัด ซึ่งทุกคนสอนมนุษยชาติให้หันมาศรัทธาพระเจ้าองค์เดียวและประพาดิติน ด้วยจุดประสงค์ที่สูงกว่า การระลึกถึงคำวิงวอนของอิสลามในเรื่องสติปัญญาและรู้สึกประทับใจกับคำพูดของศาสดามุฮัมมัดที่ว่า “การได้มาซึ่งความรู้เป็นสิ่งบังคับสำหรับมุสลิมทุกคน ไม่ว่าจะชายหรือหญิง” ฉันทรู้สึกประหลาดใจที่นักคิดมุสลิมอย่างอัล-คาวาริซมี ผู้ก่อตั้งพีชคณิตยอมรับวิทยาศาสตร์และความมีเหตุผล อิบน์ ฟิรนาส ผู้พัฒนา กลไกการบินก่อนดาวินชี; และอัล-ชาห์ราวี บิดาแห่งศัลยกรรมสมัยใหม่ กล่าวว่า นี่คือนักคิดที่บอกให้ฉันทค้นหาคำตอบและใช้สติปัญญา ตั้งคำถามกับโลกรอบตัวฉัน

จากประเด็นการยกตัวอย่างผ่านแนวคิดและกระบวนการทัศนในงานสร้างสรรค์จากตัวอย่างแนวคิดสตรีนิยม ที่เชื่อว่ามนุษย์มิใช่วัตถุแต่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก มีความต้องการ “อัตถิภาวนิยม” แนวทางที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากรอบแห่งวัฒนธรรมของสังคม นักสตรีนิยมที่เป็นผู้หญิงมุสลิม สุนทรียะ เป็นอารมณ์ที่ถูกกระตุ้น ให้เกิดขบวนการในการเคลื่อนไหวของสังคม

ประเด็นจากการเน้นย้ำถึงเสรีภาพและการต่อสู้เพื่อการสร้างตนเองได้หล่อหลอมให้เกิด การเมืองที่ปฏิวัติและปลดปล่อย ผ่านการวิเคราะห์ผลงานศิลปะฐานแนวคิดของนักสตรีนิยม ในกระบวนการมีส่วนร่วมกับความสัมพันธ์ระหว่างศรัทธาและเสรีภาพและความไม่เข้าใจ เป็นข้อถกเถียงในประเด็นเชิงวิพากษ์ ผ่านอารมณ์ของแนวคิดทางศิลปะ ส่งผลให้กรอบศีลธรรม อันสูงส่ง หายไป และส่งผลให้ประสบการณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของยุคใหม่ เช่น ความวิตกกังวล ความแปลกแยก ความเบื่อหน่าย และความไร้ความหมายเกิดขึ้น การมีส่วนร่วมกับการแยกตัว ทฤษฎีและความเป็นกลางได้นำหลักการทางภาคทฤษฎีที่สอดคล้องกับหลักทางศาสนา เพื่อมาประยุกต์ใช้ในบริบทพื้นที่ และสถานการณ์ที่เหมาะสม ด้วยกระบวนการ และกิจกรรมทางศิลปะ การร่วมกันสร้างความรู้ ความเข้าใจกับการสร้างสัมพันธ์ภาพ ที่ใช้แทนการสื่อสาร ใช้ลดความตึงเครียด ผ่อนคลายอารมณ์ และระบายความรู้สึกนึกคิดออกมาอย่างอิสระ จากประสบการณ์ส่วนตัวที่เราใช้ในชีวิตประจำวันอย่าง เป็นรูปธรรมกับโลกดูญา วิธีชีวิตมุสลิม การใช้ชีวิตในปัจจุบันด้วยการศรัทธาและมีความอดทน

ต้นรถในการปฏิบัติ เพื่อหาความหมายและให้ความหมายในกระบวนการทางศิลปะ การสนับสนุน เสริมสร้างกำลังใจ การเสริมสร้างพลังใจ Empowerment ความภาคภูมิใจในตนเอง และให้โอกาส แห่งการเปลี่ยนแปลงกับการดำรงอยู่ ด้วยสภาวะการสร้าง ความสมดุลและรักษาสีทิว เสรีภาพ ที่จะ แสดงออกซึ่ง ความต้องการอย่างมีความสุข ในโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตัวเองได้

ตารางที่ 6 ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ กรณีศึกษาศิลปะการมีส่วนร่วม

ศิลปะการมีส่วนร่วม	ศิลปะกลุ่มผู้หญิง Southeast Asian art	ศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์
ศิลปะการมีส่วนร่วม การสร้างพื้นที่การเรียนรู้สาธารณะ	โฆตง โรยอง : จิตวิญญาณชุมชนในศิลปะร่วมสมัย ตะวันออกเฉียงใต้	ศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์ Multicolores
	<p>Gotong Royong มาจากคำภาษาชวา Gotong ("งาน"และ Royong ("ร่วมกัน") วลี 'Gotong Royong' มีต้นกำเนิดมาจากประเพณีเก่าแก่ที่แต่ละบุคคลร่วมมือกันในความพยายามของชุมชน โดยปฏิบัติตามพันธกรณีทางสังคมภายในชุมชนของตน แนวคิดทางวัฒนธรรมนี้มีความสำคัญอย่างลึกซึ้งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายของหมู่เกาะมาลายู ซึ่งความพยายามในการทำงานร่วมกันเป็นสัญลักษณ์ของจิตวิญญาณโดยรวมของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม</p>	<p>Multicolores การบอกเล่า ผ่านวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมทั้งความก้าวหน้าทางศิลปะและการเติบโตส่วนบุคคล จากการบันทึกผ่านหนังสือบันทึกวิวัฒนาการของผู้หญิงและศิลปะของพวกเขา ผู้อ่านเรียนรู้วิธีที่ผู้หญิงบางคนเอาชนะอุปสรรค อย่าง Carmen ซึ่งหลังจากที่เข้าร่วมครั้งแรกที่เสนอในปี 2009 ต่อมากลายเป็นครูสอนพรมและไปเป็นตัวแทนหลายสีที่ตลาดศิลปะพื้นบ้านนานาชาติซานตาเฟ หรือ Glendy ที่เริ่มทำงานเป็นพี่เลี้ยงเด็กตั้งแต่อายุ 8 ขวบออกจากโรงเรียนเพื่อทำงานและช่วยเหลือ</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ศิลปะการมีส่วนร่วม	ศิลปะกลุ่มผู้หญิง Southeast Asian art	ศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์
<p>โดยมีจุดมุ่งหมาย</p> <p>1.เพื่อรักษา ปลูกฝัง และสร้างระบบสนับสนุนแบบบูรณาการสำหรับผู้มีความสามารถเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนที่หลากหลาย และสถาบันต่าง ๆ</p> <p>2.สามารถสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกัน เพื่อแบ่งปันความรู้และแนวคิด ตลอดจนส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม</p>	<p>อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม</p> <p>ในผลงานของศิลปินร่วมสมัย 8 คนจากอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย นำเสนอผลงานของชุมชนและการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันที่หลากหลาย งานศิลปะเผยให้เห็นธีมและหัวข้อที่หลากหลายในสื่อต่าง ๆ เช่น ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เรื่องเล่าของผู้หญิงในชีวิตประจำวัน ความหวงแหนถึงอดีตทาง</p>	<p>ครอบครัวของเธอ แต่งงานตั้งแต่อายุ 17 ปี ในปี 2010 เธอตัดสินใจที่จะทำให้ลูกทั้งเจ็ดคนของเธอมีชีวิตที่ดีขึ้น และผ่านการขายพรมของเธอ เธอสามารถเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของครอบครัวของเธอในเชิงบวกเมื่อลูก ๆ ของเธอยังเข้าโรงเรียนต่อไปและทำการซ่อมแซมเธอ บ้านบ้าน นอกจากนี้เพราะทักษะที่เธอได้รับมาเขาจึงกลายเป็นครูที่</p>
<p>Ruangrupa : GUDSKUL: การศึกษากลุ่มศิลปะร่วมสมัย และระบบนิเวศน์ (หรือ Gudskul พุดสั้นๆ ว่าออกเสียงคล้ายกับ "โรงเรียนดี" ในภาษาอังกฤษ)</p> <p>เป็นพื้นที่การเรียนรู้สาธารณะที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกฝนความเข้าใจในคุณค่าส่วนรวม เช่น ความเสมอภาค การแบ่งปัน ความสามัคคี มิตรภาพ และการอยู่ร่วมกัน</p>	<p>วัฒนธรรม และแม่แต่เกมกระดานแบบดั้งเดิม mancala พวกเขาตรวจสอบความเกี่ยวข้องร่วมสมัยของพิธีกรรมทางศาสนาและจิตวิญญาณ สัตว์ในตำนานที่เป็นสัญลักษณ์ และจังหวะที่ยั่งยืนของชีวิตในหมู่บ้าน จากมุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกับสร้างสรรค์ 'Gotong Royong' ที่หลากหลายในการเผชิญกับความท้าทายร่วมสมัยและโลกาภิวัตน์</p>	<p>ปรึกษาและเลขาธิการหลายสี่ที่มีคุณค่าการผลิตพรมถักโครเชต์/ตะขอแบบพิเศษที่ไม่ใช่ผลกำไรตั้งอยู่ในกัวเตมาลาซึ่งส่งเสริมให้สตรีชาวมายัน มีนวัตกรรมผ้าที่ผสมผสานศิลปะพรมเข้ากับองค์ประกอบการออกแบบและสีสันทันที่ได้รับแรงบันดาลใจจากลวดลายของการทอผ้าแบบดั้งเดิม พรมเป็นสัญลักษณ์ของนวัตกรรม ความพยายามทาง จากวิถีชีวิตของสตรีกลุ่มสตรี</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ศิลปะการมีส่วนร่วม	ศิลปะกลุ่มผู้หญิง Southeast Asian art	ศิลปะของกลุ่มชาติพันธุ์
<p>ศิลปะในหมู่บ้าน ลัมบังคือคำเรียกยุงข้าวประจำหมู่บ้านในวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอินโดนีเซีย (Melayu culture) ที่กลุ่มประเทศในอาเซียนใช้กัน เป็นวัฒนธรรมร่วมอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นยุงข้าวที่คนในหมู่บ้านหรือชุมชนใช้สอยร่วมกัน ทุกชุมชนที่มีลัมบัง จึงต้องร่วมมือกันจัดสรรและคำนวณการเก็บและแจกจ่ายเสบียงในลัมบังเพื่อให้มีกินถึงวันข้างหน้า ซึ่งการร่วมมือร่วมใจและการทำงาน</p>		<p>ชาวมาเลย์น แบบดั้งเดิม พรหม เป็นสัญลักษณ์ของนวัตกรรม ความพยายามทาง จากวิถีชีวิตของสตรีกลุ่มสตรีชาวมาเลย์น เปลี่ยนชีวิตของพวกเขาผ่านศิลปะและนวัตกรรม" ในการผลักดันศักยภาพและโอกาสของพื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงชีวิตของกลุ่มสตรีกัวเตมาลา มาเลย์ผ่านศิลปะและนวัตกรรมอย่างไร</p>
<p>ร่วมกันเช่นนี้ก็คือวิธีการทำงานศิลปะที่เกิดขึ้นที่ Documenta 15 โดย ruangrupa ได้เชิญ 14 กลุ่มศิลปินและ 54 ศิลปินเดี่ยวจากทั่วโลก รวมแล้วนับพันชีวิต ให้มาร่วมกันนำเสนอ งานศิลปะที่สะท้อนถึงการ ทำงานเชื่อมโยงเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของศิลปิน</p>		

สรุปศิลปะการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ

การเผชิญกับความท้าทายร่วมสมัยและโลกาภิวัตน์ ศิลปะการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ (Public space) ในตัวอย่างกรณีศึกษา ปี 2017 การฝึกอบรมด้านเทคนิคอย่างโปรแกรม Multicolored

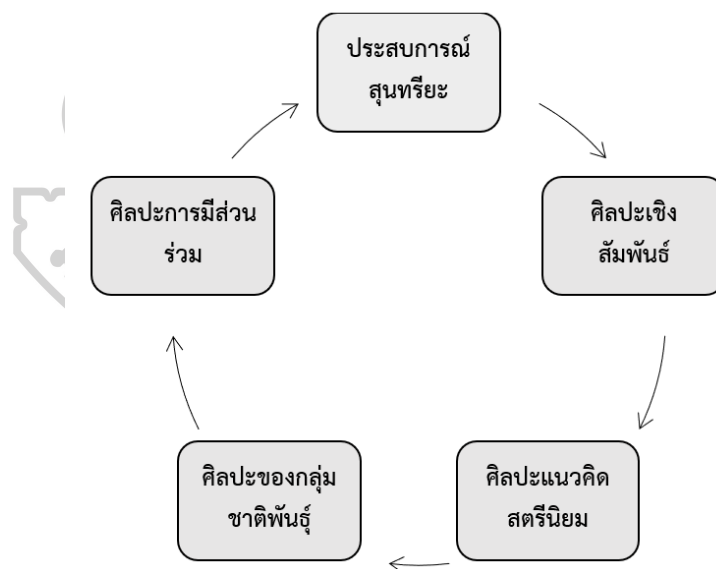
นำเสนอเป้าหมายเพื่อสนับสนุนความเป็นอยู่ของศิลปิน รวมถึงส่งเสริมการเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจของพวกเขา รวมถึง “Leadership program” ภายใต้ช่วงระยะเวลาสามปีที่ได้รับการออกแบบด้วยวิธีการแบบองค์รวม การตระหนักว่าการเป็นผู้นำที่ดี คุณจะต้องตระหนักถึงตัวเอง ในขณะที่มีทักษะด้านองค์กรและเทคนิคที่ดี ซึ่งในแต่ละเดือน ผู้นำสตรีจะเดินทางจากชุมชนของตนไปยัง Panajachel เพื่อเข้าร่วมในการศึกษาอย่างเป็นทางการสองวันกับชั้นเรียนในภาษาอังกฤษและสเปน การแสวงหาความคิดสร้างสรรค์ การพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพและแรงจูงใจ และการให้คำแนะนำของแต่ละบุคคล

จากตัวอย่างประเด็นความเหลื่อมล้ำของสังคมการแสดงวิสัยทัศน์ของศิลปิน ในวัฒนธรรมชวาเมียน การเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ใช้แล้วเป็นพรมที่ไม่ซ้ำกัน แต่ละคนชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยกระดาษ ดินสอ เศษผ้า เข็มตะขอ ความรักและจินตนาการในปี 2006 เมื่อศิลปินชาวอเมริกันในพรมเข็มตะขอและครู Mary Anne Wise พร้อมกับศิลปินสิ่งทอ Jody Slocum เยี่ยมชม Guatemala เพื่อดูความร่ำรวยสิ่งทอของประเทศ แต่นอกเหนือจากสิ่งทอที่พวกเขาเห็นความยากจน การเลือกปฏิบัติต่อวัฒนธรรมมายา และโศกนาฏกรรมที่เกิดจากดินถล่มในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง พวกเขาตัดสินใจที่จะรวมพลังและช่วยเหลือผู้หญิงเหล่านี้ โดยมีเป้าหมายคือการรักษาขนบธรรมเนียมผ่านกระบวนการที่สร้างสรรค์ขึ้น ทำให้ผู้หญิงได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เช่น การออกแบบการวาดภาพซึ่งไม่มีใครเคยทำ และส่งผลให้พรมที่เป็นเอกลักษณ์ด้วยการออกแบบและรูปแบบส่วนบุคคลที่สะท้อนถึงมรดกของชวาเมียนจากศิลปินที่มีพรสวรรค์ที่จะได้รับการสรรเสริญ ในขณะที่สร้างพรมด้วยการเย็บพิเศษไม่ใช่ศิลปะพื้นเมือง แต่เข้ากันได้กับชีวิตของสตรีกัวเตมาลา ค่าใช้จ่ายอุปกรณ์น้อยที่สุด และเสื้อผ้ารีไซเคิลตัดเป็นแถบบาง ๆ เป็นแหล่งที่มาที่ราคาไม่แพงเนื่องจากวัสดุที่ใช้สำหรับพรม ซึ่งผู้หญิงส่วนใหญ่เป็นช่างทอผ้า พวกเขามีความรู้สึที่แท้จริงในการทอผ้าจากเสื้อผ้าพื้นเมืองของพวกเขา แต่พวกเขาไม่มีทักษะการออกแบบโดยธรรมชาติในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือความสามารถในการเปลี่ยนสิ่งที่พวกเขาคิดไว้บนกระดาษหรือผ้าสำหรับศิลปะพรมรูปแบบใหม่นี้

ตัวอย่าง Cooperativa de Alfombras de Mujeres Maya หรือ Mug Women's Rug Hooking Project มีศิลปินผู้หญิงมากกว่าหกสิบคนกระจายไปทั่วทั้งเจ็ดชุมชนในกัวเตมาลา ผ่านการขายพรมของพวกเขา ผู้หญิงมีรายได้ที่ยั่งยืนซึ่งพวกเขาสามารถสนับสนุนครอบครัวและการศึกษาของเด็กได้ ศิลปินได้รับตั้งแต่ 41% ถึง 51% ของราคาปลีก ขึ้นอยู่กับสินค้าที่พวกเขาทำ ที่เหลือกำลังลงทุนในโครงการสังคมและการศึกษาของสหกรณ์ ระบบกลไกของต้นน้ำในการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง เพื่อเป็นกรณีศึกษาในตัวอย่างของการสร้างพื้นที่ COMMUNITY MODEL เพื่อพัฒนาสู่แนวทางต้นแบบของกระบวนการวิจัยการวางแผนระบบความสัมพันธ์ของชุมชน

ภาพที่ 28 Cooperativa de Alfombras de Mujeres Maya หรือ Mug Women's Rug Hooking Project

ภาพที่ 29 Women's Rug Hooking Project มีศิลปินผู้หญิงในกัวเตมาลา ระบบการสร้างพื้นที่ COMMUNITY MODEL เพื่อพัฒนาสู่แนวทางต้นแบบของกระบวนการวิจัยการวางแผน ความสัมพันธ์ของชุมชน

ที่มา: Multicolores Guatemala, 2023

สรุปจากการวิเคราะห์แนวคิดของกระบวนการ ยกตัวอย่างในกรณีศึกษา Case study ศิลปะการมีส่วนร่วม จากประสบการณ์สุนทียะ ความสัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความคิดของการปฏิบัติการทางศิลปะ ซึ่งใช้เป็นจุดเริ่มต้นในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติการของความสัมพันธ์ของมนุษย์และบริบททางสังคม พื้นฐานการรับรู้ทางสุนทียะ ระบบการสร้างพื้นที่ทางศิลปะและการกำหนดมิติ การรับรู้ ผ่านปฏิสัมพันธ์ของการสร้างพื้นที่ เชื่อมโยงกับศิลปะการมีส่วนร่วมทางสังคมและความร่วมมือทางศิลปะ สิ่งแวดล้อม การเมือง และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนถึงศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งหลักการของศิลปะการเสริมพลังใจ เป็นสื่อในการแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก ความขัดแย้ง และความต้องการ ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในส่วนลึกของจิตใจ สร้างกระบวนการ Empowerment ทางศิลปะ เช่น การยกตัวอย่าง Ruangrupa ศิลปะการสร้างพื้นที่การเรียนรู้สาธารณะ ยง : จิตวิญญาณชุมชนในศิลปะร่วมสมัยตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ในจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย จะสนับสนุนแนวคิดด้านศิลปะภายในบริบทของเมือง ของกลุ่มโฆเตง โรย การปฏิบัติตามพันธกรณีทางสังคมภายในชุมชนของผู้หญิง ความเกี่ยวข้องของพิธีกรรมทางศาสนาและจิตวิญญาณ จากมุมมองทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง เมื่อแบ่งประเด็นกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยพบว่า แนวคิดทางวัฒนธรรมในระบบนิเวศ มีสุนทียะเป็นแก่นหลักสำคัญ การสร้างระบบสนับสนุนแบบบูรณาการสำหรับผู้มีความสามารถเชิงสร้างสรรค์ในระบบการจัดการชุมชนที่หลากหลายและสามารถสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกัน เพื่อแบ่งปันความรู้และแนวคิด ตลอดจนส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ที่สามารถกระจายกลุ่มเป็นพื้นที่การเรียนรู้สาธารณะ ในการฝึกฝน สร้างความเข้าใจในคุณค่าส่วนรวม การสร้างโอกาสและศักยภาพของกลุ่มคน ในพื้นที่ได้ความเสมอภาค เมื่อศิลปะ คือการการแบ่งปันระหว่างคน พื้นที่ ชุมชน กิจกรรม และ ความสามัคคี ในมิตรภาพ การอยู่ร่วมกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยด้านบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้

ผู้หญิงหรือสตรีนับเป็นสมาชิกของสังคมที่สำคัญและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอย่างยิ่งในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาครอบครัว สังคม และประเทศชาติใหญ่มีความเจริญก้าวหน้า มั่นคงและสงบสุข หากสังคมใดมีสตรีที่ประเสริฐและมีคุณภาพที่ดีแล้ว อนาคตของเยาวชนในสังคมก็จะมีคุณภาพและจะส่งผลให้ ประเทศชาติและโลกนี้สามารถที่จะพัฒนาไปอย่างสงบสุขและเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจากข้อมูลของจำนวนประชากรรวมกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,721,744 คน ซึ่งแยกเป็นประชากรชาย 1,834,232 คน และประชากรหญิง 1,887,512 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.99 นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 28.10 นับถือศาสนาพุทธ และอีกร้อยละ 0.91 นับถือศาสนาอื่น ๆ (คริสต์/ฮินดู) ซึ่งประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของ 3 จชต. ประกอบด้วยจังหวัด

ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยมีประชากรรวม 1.95 ล้านคน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83 นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นที่ 3 จังหวัด มีจำนวนประชากรหญิงมากกว่า ประชากรชายจากทั้งหมด (ชอลีฮะห์ หะยี สะมะแอ, 2557)

อำเภอ	ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2563)			ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2564)			ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2565)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
เมือง	63,163	64,097	127,260	75,016	75,015	150,031	63,243	63,515	126,758
ระแงะ	46,229	47,695	93,924	46,210	47,765	93,975	46,346	47,968	94,314
สุโหงโก-	37,954	41,387	79,341	34,144	37,477	71,621	37,435	40,920	78,355
ตากใบ	36,221	37,481	73,702	35,630	36,907	72,537	36,531	37,868	74,399
รือเสาะ	36,743	37,075	73,818	36,995	37,364	74,359	37,149	37,530	74,679
สุโหงปาตี	28,424	29,146	57,570	23,813	24,450	48,263	27,319	28,109	55,428
แว้ง	27,011	27,850	54,861	26,588	27,492	54,080	26,786	27,653	54,439

อำเภอ	ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2563)			ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2564)			ทะเบียนราษฎร (30 มิถุนายน 2565)		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
บาเจาะ	27,367	28,193	55,560	27,462	28,347	55,809	27,617	28,573	56,190
ยี่งอ	23,157	23,769	46,926	23,330	23,973	47,303	23,388	24,080	47,468
เจาะไอร้อง	20,543	20,498	41,041	20,501	20,603	41,104	20,589	20,659	41,248
ศรีสาคร	20,868	20,229	41,097	21,174	20,560	41,734	21,345	20,733	42,078
จะแนะ	19,965	19,302	39,267	20,022	19,421	39,443	20,215	19,571	39,786
สุคีริน	13,632	13,060	26,692	13,368	12,906	26,274	13,511	13,059	26,570
รวม	401,277	409,782	811,059	404,25	412,28	816,533	401,47	410,23	811,712

ภาพที่ 30 แผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เปรียบเทียบจำนวนประชากร จังหวัดนราธิวาส ตามทะเบียนราษฎร ปี 2563-2565

ที่มา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส, 2568

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า การทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากแนวคิดและการวิเคราะห์ จำนวนประชากร ปัจจัยของประชากร ผู้หญิง มีจำนวนมากกว่า ตั้งแต่ฐานข้อมูลในปี พ.ศ. 2563-2565 และแนวโน้มที่มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นว่าจำนวนและแรงผลักดันในการขับเคลื่อน โอกาสและศักยภาพในพื้นที่ที่มีการเติบโตด้วยกลุ่มประชากรผู้หญิง รวมทั้ง หน้าที่ ในระบบของสถาบันทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งดำเนินการภายใต้พื้นที่ จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ในมิติทางสังคมจากสถาบันครอบครัว พบว่า ในภาพรวม

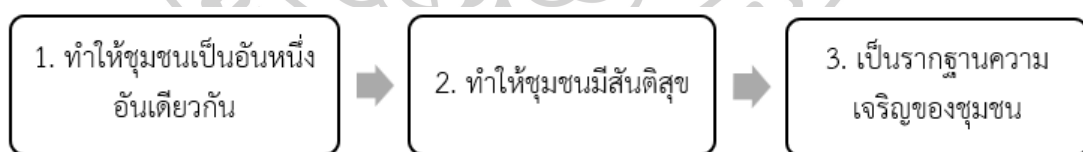
สถาบันครอบครัวทำหน้าที่อยู่ในระดับมาก จากองค์ประกอบพื้นฐานของการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางระหว่างสมาชิกของครอบครัวอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการทำหน้าที่ดูแลญาติอาวุโสหรือผู้ชราของครอบครัวและการทำหน้าที่อบรมบุตร-ธิดาให้รู้จักและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส, 2568)

เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามลักษณะพื้นที่ที่นับถือศาสนาจะพบว่า การทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวจะเริ่มมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ จะพบว่าการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวในชุมชน คือมีรากฐานมาจากครอบครัวเป็นศูนย์กลางระหว่างสมาชิกของครอบครัว โดยมีครอบครัวที่อบรมให้รู้จักและเข้าใจขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน เมื่อครอบครัวเป็นศูนย์กลางระหว่างสมาชิกของครอบครัว ความสอดคล้องกับสภาพของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

สถาบันการศึกษาในชุมชน พบว่าทำหน้าที่มีและองค์ประกอบของตัวแปร จากการทำหน้าที่ของสถาบันการศึกษาในชุมชน คือ การสร้างกิจกรรมส่งเสริมประโยชน์การทำให้ชุมชนรักและช่วยกันรักษาวัฒนธรรม การอบรมเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง และการทำให้กลุ่มคนในหมู่บ้านเกิดความรู้สึกรักและสามัคคี

สถาบันทางศาสนาในชุมชน พบว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบตัวแปรการทำหน้าที่ของศาสนาในชุมชน ในกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นการร่วมตัวให้ชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สถาบันครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน การทำให้ชุมชนมีสันติสุข และการทำหน้าที่เป็นรากฐาน ในระดับความเข้าใจของชุมชน

ภาพที่ 31 การทำหน้าที่ของสถาบันชุมชน

จากการศึกษาและสำรวจพื้นที่ชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้วิจัย ร่วมกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ ร่วมกับภาคส่วนในพื้นที่ของหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำโครงการ โดยทำหน้าที่ในระดับพื้นที่หน่วยย่อย เพื่อสร้างแนวคิดและระบบในระดับฐานราก โดยศึกษาจากลักษณะพื้นที่ที่นับถือศาสนาอิสลาม ความเปลี่ยนแปลงหลัง ปี พ.ศ. 2547 ในระดับการทำหน้าที่หน่วยย่อย ที่กระจายตัวในโครงสร้างของชุมชน เมื่อศึกษาจากภาพรวมของการทำหน้าที่ในกลุ่มชุมชนมุสลิม คือ การประสานกลุ่มองค์กร หน่วยงานภาครัฐที่สอดคล้องและมี

การทำหน้าที่ของเครือข่ายในระดับสถาบันทางสังคมกับแนวทางการสร้างสันติและความสามานฉันท์อย่างยั่งยืน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น

สถาบันครอบครัว มีการทำหน้าที่อยู่ในระดับสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนมุสลิมใน 3 รายการ คือ

1. ครอบครัวอบรมบุตรธิดาให้รู้จักและรักขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน
2. ครอบครัวเป็นศูนย์กลางระหว่างสมาชิกของครอบครัว
3. การดูแลญาติอาวุโสหรือผู้ชราของครอบครัวจาก 3 ที่มีกลุ่มผู้สูงอายุเฉลี่ยต่อครอบครัว

ในการสร้างความเป็นปึกแผ่น ความสามัคคีที่สะท้อนถึงความเป็นครอบครัวขยาย มีความผูกพันระหว่างเครือญาติสูง ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสภาพความเป็นจริงระดับพื้นที่ในปัจจุบัน

สถาบันการศึกษา การทำหน้าที่ให้ชุมชนรักและช่วยกันรักษาวัฒนธรรมเป็นมรดกสืบไป การอบรมเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง และการทำให้สมาชิกในหมู่บ้านเกิดความรู้สึกรักและสามัคคี ลีประเด็นที่น่าสนใจ

สถาบันศาสนาอิสลาม มีการทำหน้าที่ทำให้ชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ชุมชนมีสันติสุข และเป็นรากฐานความเจริญของชุมชน

งานวิจัยด้านสตรีเพศในอิสลาม สภาวะการณ์ในวิถีชีวิตมุสลิม

จากงานวิจัยวิถีวัฒนธรรมอิสลามสู่ดุลยภาพของสตรีมุสลิม สนุทริยะเซิงสัมพันธ์ ศิลปะการมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้าร่วมสมัย : กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน อำเภอโยง จังหวัดนราธิวาส (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2561) พิจารณาในเชิงทฤษฎีทางสังคมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการสร้างสันติสุขในระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ภายใต้กรอบบทบาทหน้าที่และความคาดหวังของสังคม ด้วยเหตุผลที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. สถาบันและการทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบความเชื่อทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญ ความดีงามและความสูงส่งของมนุษย์ที่เหนือกว่าและแตกต่างจากสัตว์โลกประเภทอื่น ๆ ประชาชนให้การยอมรับในบทบาทและหน้าที่ของสถาบันเหล่านั้น แม้กระทั่งการถูกลงโทษดำเนินคดีจากสถาบันเมื่อกระทำผิด

2. หน้าที่ของสถาบันโดยเนื้อหาสาระล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดและกลั่นกรองมาแล้วในระดับหนึ่ง โดยอาศัยรากฐานความเชื่อทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระทั่งตกลึกและเป็นที่ยอมรับของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

3. เมื่อมีความเชื่อในเบื้องต้นว่าสถาบันและหน้าที่ของสถาบันแต่ละแห่งเป็นสิ่งที่ดี มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม การยอมรับจากชุมชนอื่นหรือระหว่างชุมชนควรจะเกิดขึ้น ยอมรับในความแตกต่างและพร้อมที่จะทำความเข้าใจ “สิ่งที่เป็นความแตกต่างนั้นเอานำไปสู่การอยู่ร่วมกัน

อย่างเหมาะสมและเกิดคุณภาพทางสังคมต่อไป” จากองค์ประกอบด้วยกลุ่มสถาบันที่มีความสัมพันธ์ มีแรงผลักดันที่มีผลกระทบต่อความสามารถการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชน

สถานภาพและบทบาท : ที่บอกหน้าที่ของกลุ่มประชากร และกลุ่มสตรีมุสลิม รวมทั้ง บทบาทที่เกี่ยวข้อง

รากฐานความเชื่อ : ทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระทั่งคกผลึก และเป็นที่ยอมรับของ ชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมา

วิถีชาวบ้าน: จารีต และกฎหมาย ที่กำหนดแนวทางไว้ และมีการกำหนดหน้าที่ที่จะต้อง กระทำ เพื่อให้สังคมคงสภาพอยู่ได้

ภาพที่ 32 องค์ประกอบด้วยกลุ่มสถาบันที่มีความสัมพันธ์ ข้อกำหนดในทำหน้าที่ ในระดับพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้และองค์ประกอบที่เป็นเงื่อนไขดังกล่าวมาอธิบาย

ที่มา: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2561

ทั้งนี้พบว่า ส่วนใหญ่มีความชัดเจน ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นและกลายเป็นจุดอ่อนของปัญหา และคำถามในงานวิจัยกลับเป็นประเด็นทางโครงสร้างภายในในระดับฐานรากของชุมชน และการเมือง หน้อยย่อยของกลุ่มพื้นที่ในการจัดการตนเอง ในระดับชุมชนการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ โดยกลับมาทบทวนและศึกษากระบวนการติดตาม หลังเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2547 การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในการสร้างกระบวนการ “ต้นแบบ” ที่จะนำไปสู่ การสร้างประโยชน์เพื่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ให้มากขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ศักยภาพและอุปสรรคในการประกอบอาชีพของสตรีในพื้นที่การยกระดับคุณภาพชีวิต รายได้ การศึกษา สมรรถนะแรงงาน เพื่อวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและสันติสุข เป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ของทรัพยากรมนุษย์ทั้งทักษะฝีมือแรงงาน ระดับและคุณภาพการศึกษาโดยส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต และสร้างสังคมเข้มแข็งยั่งยืนด้วยทุนพหุวัฒนธรรม จากฐานของอัตลักษณ์วัฒนธรรม ท้องถิ่น จากตารางที่ 7 ผู้วิจัยพบว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ ความเข้าใจในความพยายามในการส่งเสริมทุนมนุษย์ของสตรีได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและ

เป็นส่วนสำคัญ ในการลดอุปสรรคและส่งเสริมความก้าวหน้าของสตรีโดยตรง โดยเฉพาะการเข้าถึงทุน ในการประกอบอาชีพ และพัฒนาตนเอง

ตารางที่ 7 การยกระดับคุณภาพชีวิต

ข้อมูลพื้นฐาน พ.ศ. 2562	แนวทางการเสริมศักยภาพและ โอกาสของสตรีมุสลิม	การยกระดับคุณภาพชีวิต (เป้าหมาย 2562-2569)
1. ภาคกลุ่ม แรงงาน	ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน	พัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อประกอบอาชีพ
2. อัตรา การว่างงาน	ระดับชุมชน	พัฒนาและสนับสนุนยกระดับทักษะฝีมือ แรงงาน
3. การศึกษา	ระดับครอบครัว	ขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน
4. ความ ยากจน	ระดับสังคม	ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง
5. วิถีชีวิต สุขภาวะ สุขภาพ	ระดับท้องถิ่นหรือชุมชน	สนับสนุนให้กีฬาเป็นฐานในการสร้างวิถีชีวิต เพื่อสุขภาพ การอยู่ร่วมกันในสังคม พหุวัฒนธรรม และแก้ปัญหาสังคม

สำหรับประเทศไทยในภาพรวมก็มีแผนพัฒนาสตรีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ โดยแผนดังกล่าวมีเป้าประสงค์ในการดัดศักยภาพของสตรีมาช่วยในการสร้างสรรค์ สังคม ซึ่งในส่วนของจังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหาร จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือ ศอ.บต. ได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนabatบาทสตรีจังหวัดชายแดน ภาคใต้ขึ้นเพื่อส่งเสริมบทบาทสตรี เป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง รวมไปถึงการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในโลกอิสลามก็เช่นเดียวกัน องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation : OIC) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่เป็นการรวมตัวของ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในโลกมุสลิมที่ใหญ่ที่สุด ตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับความเป็น ประชาชาติเดียวกัน (อุมมะฮ์) ก็มีความตระหนักถึงความจำเป็นในการยกระดับสิทธิของสตรี รวมไปถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของสตรีมุสลิมให้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความสุข และจากการตระหนักดังกล่าว OIC ได้จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม

สตรี หรือ OPAAW ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสิทธิสตรีมุสลิม จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เป็นที่รู้กันว่า สตรีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ใน ทุกมิติไม่ว่าจะเป็น สังคม การเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ หรือ แม้กระทั่งระดับท้องถิ่น ในอดีตที่ผ่านมา อาจจะมีปัญหาในเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในสิทธิของสตรีเมื่อเทียบกับบุรุษ ซึ่งส่งผลให้สตรีไม่สามารถที่จะใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างมหาศาลมาช่วยในการสร้างสรรค์สังคมได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ณ ปัจจุบัน การตระหนักถึงความสำคัญของพลังแห่งสตรีได้นำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาในเรื่องความไม่เท่าเทียมที่สตรีได้รับ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับสังคมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สตรีมุสลิมเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับครอบครัว และในระดับชุมชน แผนพัฒนา และส่งเสริมสตรี สิ่งจำเป็นที่ต้องมีในทุกสังคม

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี (พ.ศ. 2566-2570) การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติของแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี (พ.ศ. 2566-2570) ทิศทางของแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรีฯ ให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์และการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสตรี การปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมให้มีความตระหนักต่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ช่วยลดภาระการดูแลที่ไม่มีค่าตอบแทน มีมาตรการ คัดกรองทางสังคมที่ ให้ความมั่นคงในการดำรงชีวิตของสตรี เปิดโอกาสให้สตรีพัฒนาศักยภาพของตนเอง สามารถเป็นผู้ประกอบการและสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กหญิงให้ก้าวไป ข้างหน้าพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษใหม่ ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมด้วย การส่งเสริมให้สตรีผู้ถูกกระทำจากความรุนแรงสามารถเข้าถึงความยุติธรรม การมีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ ในการคุ้มครองสตรี และมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ รวมทั้งสนับสนุนให้สตรีเป็นผู้นำและหุ้นส่วนการพัฒนาที่เข้มแข็งในทุกระดับเพื่อสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคระหว่างเพศ โดยที่มีระบบฐานข้อมูลจำแนกเพศในการพัฒนา

การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรี (พ.ศ. 2560-2564) และแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาสตรี ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2563-2565) ภาพรวมจะเห็นได้ว่า การดำเนินการตามมาตรการที่ 2 : เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ (Empowerment measures) มากที่สุด โดยเสริมพลังและเพิ่มบทบาทของผู้หญิงในการมีส่วนร่วมในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมบทบาทและทักษะบุคลากรหญิงในการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ

ทรัพยากรมนุษย์ 2.1 เป้าหมายของสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคน ตลอดช่วงชีวิต 2.1.1 ประเด็นที่ 1 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคม ร่วมปลูกฝังค่านิยมวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ ทั้งคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งการยอมรับความ หลากหลายของสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนหลากหลาย ซึ่งรวมถึงผู้ชายและผู้หญิง และใช้กลไก ชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมจากเยาวชน ใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยมสร้างสรรค์ ในการพัฒนาอาชีพสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การพัฒนาสังคมการอยู่ร่วมกันในความหลากหลาย ของคนต่างเพศ ต่างศาสนาในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ บทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ส่งผลให้ผู้หญิงและผู้ชาย มีประสบการณ์ร่วม ถึงได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งแตกต่างกันส่งผลต่อการให้ผู้หญิงและผู้ชายได้ เข้าถึงทรัพยากรและอำนาจในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร เพื่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และ กำหนดนโยบายการสร้างสันติสุข ที่แตกต่างกันด้วยกระบวนการ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีมิติ เพศสภาพ เป็นเงื่อนไขสำคัญเบื้องต้นในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม เสถียรภาพเชิงโครงสร้าง และสันติภาพที่ยั่งยืน (Ropers, 2002) เพราะสังคมที่มีความสงบสันติได้จะต้องสร้างการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริง ที่ทุกเสียงมีความหมายและทุกเสียงของกลุ่มทางสังคมจะต้องได้ยินเสียง เพื่อความ ต้องการจะได้รับการตอบสนอง เกิดจากการต้องใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของ สตรีในการเสริมสร้างสันติสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าและ เป็นพลังสำคัญของการพัฒนาสังคม ยอมรับบทบาทสตรีและเปิดโอกาสการสนับสนุนให้สตรีสามารถ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ มีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาสังคมโดยรวม จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า สำหรับผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะเป็นมุสลิม แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นใน ทุกศาสนา ทุกเพศ ทุกวัยการรวมตัวของกลุ่มประชาสังคมผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากการรวมตัว เพื่อเข้ามาขับเคลื่อนการทำงานอันมีจุดประสงค์ร่วมกัน ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น โดยการเสริมสร้างศักยภาพในการประกอบอาชีพของสตรีในพื้นที่

โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมศักยภาพและโอกาสของสตรีมุสลิมภายใต้ บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังปี 2547

1. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในแต่ละจังหวัด ของพื้นที่ควรเข้า มีหาช่องทางช่วยเหลือไม่เพียงเฉพาะกลุ่มสตรีในระดับฐานราก
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาฝีมือแรงงานควรเข้ามามีบทบาทใน การพัฒนาฝีมือ การทำงาน อาทิ การพัฒนาในเรื่องการตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร ซึ่งถือเป็นอาชีพที่ยังไม่ได้รับการ พัฒนาฝีมือในการทำงาน
3. หน่วยงานในระดับท้องถิ่นสร้างพื้นที่การมีกิจกรรมทางสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดเครือข่าย การมีส่วนร่วมของการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่ม สตรีมุสลิม โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีหม้ายในพื้นที่

จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจาก พื้นที่ในการมีกิจกรรมทางกายของสตรีการสร้างแรงจูงใจเชิงกายภาพ

4. องค์กรทางศาสนาหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรมีนโยบายโดยตรงต่อกลุ่มสตรีในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องจิตใจการให้ความรู้ในเรื่องหลักการทางศาสนาอาจจะไม่เพียงพอ ต่อการดำเนินชีวิตของสตรี การเข้ามาส่งเสริมและพัฒนาในด้านวิถีชีวิต เช่น การให้ความสำคัญในเรื่องการมีกิจกรรมทางกายภาพ ส่งเสริมระบบและสร้างชุด ความรู้ทางศาสนา ในรูปแบบใหม่ต่อการให้ความสำคัญที่สื่อสารร่วมกัน

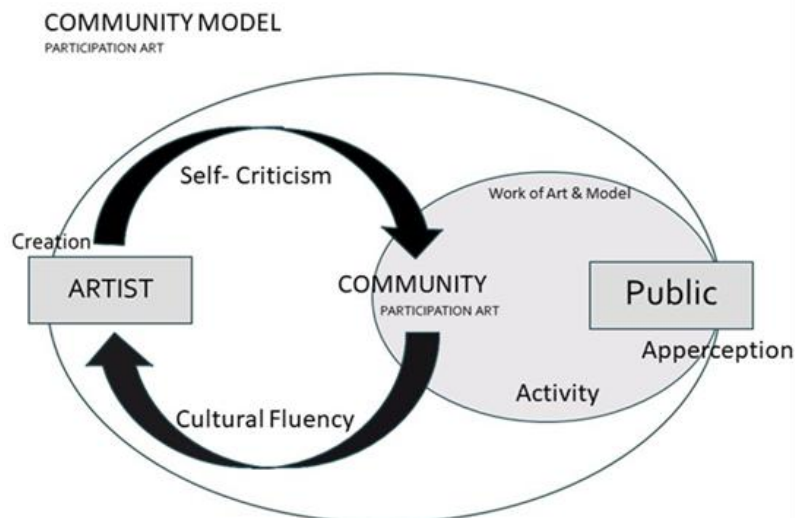
การขับเคลื่อนเพื่อหนุนเสริมการทำงานของผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่สาธารณะโดยเฉพาะในพื้นที่ที่ผู้หญิงยังเข้าไปมีบทบาทน้อย เช่น ในทางการเมืองในการบริหารกิจการทางศาสนา เป็นต้น ถือว่าเป็นประเด็นค่อนข้างใหม่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การทำงานในระยะแรกและระยะเวลาดังกล่าวไป จึงถือเป็นความท้าทาย และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกัน ในลักษณะพันธมิตร เพื่อหนุนเสริมให้เกิดพลัง ซึ่งที่ผ่านมามีองค์กรภาคประชาสังคม นักวิจัย นักวิชาการ นักวิชาการศาสนา ผู้รู้ด้านศาสนาถือเป็นพันธมิตรสำคัญในการทำงานร่วมกัน ทั้งทางด้านงานวิชาการ งานวิจัย ที่จะช่วยสนับสนุนให้การผลักดันเชิงนโยบาย รวมทั้งการขับเคลื่อนงานของกลุ่มผู้หญิงมีน้ำหนักและตั้งอยู่บนฐานของความรู้ การให้คำปรึกษาด้านศาสนาเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ รวมทั้งการแสวงหาทางออกร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างก้าวเดิน

บทบาทสำคัญในกระบวนการสันติภาพ (Paffenholz, 2015) ถ้าองค์กรประชาสังคมยอมรับและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงก็จะช่วยเป็นหลักการเสริมพลังและศักยภาพให้แก่ผู้หญิงในกระบวนการสร้างสันติสุขด้วย เพื่อให้ผู้หญิงได้ศึกษากระบวนการงานวิจัยที่ค้นคว้า ต่อยอดและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบ ในการเรียนรู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษากลุ่มสตรีมุสลิมระบบความสัมพันธ์ ในการศึกษาเรียนรู้ชุมชนที่สร้างความเข้าใจร่วมกันในพื้นที่สามจังหวัดในชายแดนใต้ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาพื้นที่ในระยะยาว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ทั้งทักษะฝีมือ แรงงาน ระดับและคุณภาพ การศึกษาโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดสร้างสังคมเข้มแข็งยั่งยืนด้วยทุนพหุวัฒนธรรม การปรับตัวในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล เมื่อวิถีปฏิบัติตามหลักศาสนากับการปฏิบัติตัวของสตรีในชีวิตประจำวันเป็นแนวทางของการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สรุปข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยด้านศิลปะเชิงสัมพันธ์ ศิลปะการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะร่วมกับชุมชน การศึกษากระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านงานศิลปะ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของการกระทำระหว่างมนุษย์ในสังคมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งศิลปะ คือ ประสบการณ์ทางสุนทรียะ พื้นฐานในการจัดระบบและระเบียบที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์และแบบแผนการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาตลอดของช่วงความเปลี่ยนแปลง ศิลปะการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในกระบวนการข้อต่อรองและปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่าง พื้นที่ ชุมชน และสังคม จากการผสมผสาน ประณีประนอม ความร่วมมือ การแข่งขัน ความขัดแย้ง เส้นขนานของกระบวนการหนึ่งของสังคม เป็นรูปแบบในการพัฒนาสังคม กลุ่มคน การแสดงออกสามารถกำหนดรูปแบบการกระทำในลักษณะไหน และต้องการความสัมพันธ์ในลักษณะใด เพื่อให้เกิดการบรรลุจุดหมายและแรงกระตุ้นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม การสร้างเครื่องมือทางด้านศิลปกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและทดลองแนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ให้เกิดความเป็นระเบียบการเรียนรู้ในสังคมการอยู่ร่วมกัน เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ผลของวัฒนธรรมเชิงบวก ที่ทำให้มนุษย์ ศิลปะ เกิดการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนให้กลุ่มสังคมวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมีการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน

การสรุปแนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการลงพื้นที่วิจัยโดยกลุ่มบุคคลร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เห็นปัญหาและทางแก้ โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองจนเกิดองค์ความรู้เชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย และคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่าง Kerlinger (1988) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก็คือ การแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยการมีบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อมให้เห็นปัญหาของตัวเองและเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหาโดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริงแก้ปัญหาได้จริง ซึ่ง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้น มีวัตถุประสงค์ไปเพื่อการแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย ผ่านงานทางด้านศิลปกรรม โดยวิธีการที่ให้ชุมชน-พื้นที่-กลุ่มคน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วม กับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมเพื่อทดลองและปฏิบัติการลงมือทำส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัย

ภาพที่ 33 กระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคนในชุมชน (Community center) ร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออก หรือทางแก้ปัญหามาของชุมชนร่วมกัน และทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสรรค์ ส่งเสริม สื่อสาร ส่งต่อ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน เข้าใจ และเล็งเห็นคุณค่าในปัญหา หน้าที่ และร่วมกันแก้ปัญหามาของตนเอง ศิลปะคือการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างสมดุล ระหว่างปัญหา การแก้ปัญหา การพัฒนาและการสร้างโอกาส โดยหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม การยอมรับพื้นฐานองค์ความรู้ทางด้านศิลปะ งานทัศนกรรม จากภูมิปัญญาที่ของคนในชุมชน จากการลงมือกระทำให้ความเข้าใจ (ดั้งเดิม) ที่เป็นนามธรรมออกมาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า PAR นั้นเป็นการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งวิธีการวิจัย และการพัฒนามนุษย์ทางอย่างแท้จริง ศิลปะการมีส่วนร่วม สร้างสรรค์การทำงานร่วมกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนได้ดีขึ้น และเกิดแนวคิดในการพัฒนา ที่ยั่งยืนและบูรณาการความเข้าใจได้อย่างมีเอกภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส” มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาประเด็นหลัก 1) เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ และ 3) เพื่อศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม โดยการศึกษาวิจัยนี้จะมีวิธีการดำเนินงานการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบตาม สมมุติฐาน และ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาข้างต้น วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในแบบผสมวิธี (Mixed method) โดยขั้นแรกจะใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปรากฏการณ์วิทยา แนวคิดอิสลามเชิงวิพากษ์ บนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรมอิสลาม และการศึกษากระบวนการทางด้านมนุษยวิทยาในการวิจัยภาคสนาม การตีความที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของมนุษย์เป็นแนวทางปฏิบัติการ ในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส เพื่อสามารถนำผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสำรวจและการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล การแก้ปัญหา สิ่งประดิษฐ์ และนวัตกรรมทางด้านสังคม เป็นเครื่องมือที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ประชากรเป้าหมาย
3. กลุ่มตัวอย่าง
4. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
5. วิธีดำเนินการวิจัย
6. กระบวนการขอความยินยอม
7. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

10. กระบวนการส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
11. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ที่ประกอบไปด้วย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการ (Methodology) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มและการปฏิบัติ สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม

ประชากรเป้าหมาย

การวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประชากรเป้าหมายที่ผู้วิจัยเลือกศึกษา จากกลุ่มสตรีมุสลิม

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การเลือกกลุ่มประชากร ในพื้นที่ศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญใน 3 ด้าน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า

จำนวน 2 คน

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสำรวจและการปฏิบัติ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มสตรีมุสลิม ในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 30 คน จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประชากรจากกลุ่มสตรีมุสลิม การคัดเลือกจากชุมชนอำเภอยิ่งอ พื้นที่ในการดำเนินการ ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกจากการเข้าถึงชุมชน อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ ประกอบด้วย 6 ตำบล จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ตำบลละ 5 คน ได้แก่ ตำบลยิ่งอ ตำบลละหาร ตำบลจอบาะ ตำบลลูโบะบายะ ตำบลลูโบะปือซา และตำบลตะปอเยาะ

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การเลือกกลุ่มประชากร ในพื้นที่ศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส จากการลงพื้นที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดตัวแทนประชากรในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ประกอบด้วย 3 กลุ่ม จากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้นำชุมชนและประชาชน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ครั้งนี้ เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณลักษณะของประชากรที่ต้องการศึกษา จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลจาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จากผู้นำชุมชนและประชาชน ในพื้นที่ชุมชนและอำเภอใกล้เคียง ที่ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมผู้ระบุตามทะเบียนราษฎร์เป็นผู้กำเนิดในพื้นที่
จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่เป็นระยะเวลาสั้นออกจากฐานข้อมูล
จำนวน 2 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่
ใกล้เคียง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

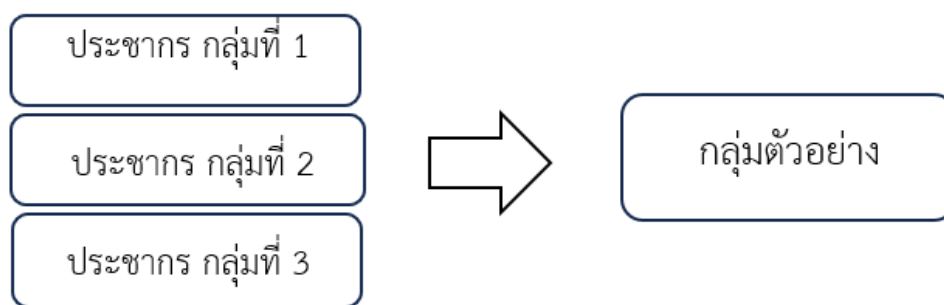
การวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือการเก็บข้อมูลจะเป็นไปในรูปแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกลุ่มที่จะทำการเก็บข้อมูล จะประกอบด้วย 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คนดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม

กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า

ภาพที่ 34 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เป็นลักษณะการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ สมาชิกภายในกลุ่มมีคุณลักษณะแตกต่างกัน (Heterogeneity within group) แต่คุณลักษณะของกลุ่ม (Cluster) แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน (Homogeneity between group) โดยทั่วไปจะเป็นการแบ่งกลุ่มตามลักษณะ จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ ลักษณะประชากรและการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ประชากร จังหวัดนราธิวาส

การกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยไม่จำกัดที่จะต้องเป็นกลุ่มเดียวกัน โดยการกำหนด อายุ เพศ สถานะ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยจำแนกเป็นสองกลุ่ม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมผู้ระบุตามทะเบียนราษฎร์เป็นผู้กำเนิดในพื้นที่ เช่น เครือญาติหรือบุคคลภายนอกที่เข้ามารับจ้างหรือใช้ประโยชน์จากพื้นที่เป็นระยะเวลาเวลานานมากกว่า 1 ปี

กลุ่มที่ 2 กลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่เป็นระยะเวลาสั้นออกจากฐานข้อมูล

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่ใกล้เคียงเกณฑ์การคัดเลือกจากการสำรวจและการสัมภาษณ์ ตัวอย่างที่สุ่มมาจากประชากรที่เลือกมาอย่างเจาะจง การคัดจากการสำรวจและการสัมภาษณ์ แบบมีส่วนร่วมภายในชุมชน จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม การรวมกลุ่มสตรีมุสลิม หรือกลุ่มตัวแทน อาสาสมัครในท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการกลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ เป็นลักษณะการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เป็นเพศชาย
2. อายุต่ำกว่า 18 ปี

การนำอาสาสมัครออกจากโครงการ (Criteria for subject withdrawal)

เมื่ออาสาสมัครตัดสินใจออกจากโครงการ

การยุติโครงการ (Termination criteria)

หากเกิดความไม่สบายใจในการเข้าร่วมกิจกรรม สามารถยุติ หรือขอลอนตัวออกได้ทันที โดยจะไม่นำข้อมูลของท่านมาประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา > กำหนดวัตถุประสงค์ > ตั้งสมมุติฐานงานวิจัย > ตั้งขอบเขตงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบแนวความคิดภาพรวมงานวิจัยด้วย Mind Map

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูล

การศึกษาข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. การศึกษาข้อมูล และทบทวนวรรณกรรม
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเบื้องต้นโดยการสังเกต

ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างเครื่องมือวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) สำหรับสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลาม ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นแบบกรอกข้อมูลสั้น ๆ ประกอบด้วย อาชีพ เวลา และสถานที่

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ถามเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิต รากฐานของโครงสร้างด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ที่ส่งผลถึงวิถีชีวิตและบทบาทในพื้นที่ชุมชนสู่การเปลี่ยนแปลง ในระบบสังคมยุคโลกาภิวัตน์อิสลามโลกสมัยใหม่

2. ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

โดยเป็นนักวิชาการหรือผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน โดยมีประสบการณ์ในการทำงานมีเกี่ยวข้องกับด้านนั้น ๆ ในหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ประกอบไปด้วย

- 2.1 ด้านสังคมด้านสังคมและศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน
- 2.2 ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 2 คน
- 2.3 ด้านงานออกแบบศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า จำนวน 2 คน

ขั้นตอนที่ 6 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

มีกลุ่มประชากรเป้าหมาย จำนวนทั้งหมด 6 คน แบ่งเป็นกลุ่มคนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และกลุ่มที่ 3 ผู้ที่เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านสภาวะจิตใจ จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงกลุ่มประชากรเป้าหมายเชิงคุณภาพ

อันดับ	ความสัมพันธ์กับพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง	คุณสมบัติหรือเกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน
1	ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านสังคมและศาสนาอิสลาม	ครูสอนศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา	เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ในชุมชน	2 คน
2	ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น	กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ผู้ที่มีบทบาทในการดูแลคนในพื้นที่ ชุมชน	เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ในชุมชน และมีผลงานในการพัฒนาพื้นที่	2 คน
3	ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า	นักวิชาการ หรือ อาสาสมัครชุมชน	เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ ในชุมชน และเคยทำงานร่วมกับคนในพื้นที่	2 คน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การเลือกกลุ่มประชากร ในพื้นที่ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จากการลงพื้นที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดตัวแทนประชากรในพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือก ประกอบด้วย 3 กลุ่ม

จากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ในทะเบียนราษฎรเป็นผู้กำเนิดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

(ครู อาจารย์ นักศึกษา)

การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เป็นลักษณะการสุ่มตัวอย่างที่ประชากรแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ ลักษณะประชากรและการสุ่มตัวอย่าง จังหวัดนราธิวาส โดยการกำหนด อายุ เพศ สถานะ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในชุมชน โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ในทะเบียนราษฎรเป็นผู้กำเนิดในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส และในเขตพื้นที่ใกล้เคียง

(ครู อาจารย์ นักศึกษา)

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ส่วนได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและความสมัครใจ โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอยี่งอ จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตำบลละ 5 คน

2. การมีส่วนร่วมในงานศิลปะชุมชนโดยงานหัตถกรรมผ้า โดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายจากคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 9 แสดงกลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีแบบมีส่วนร่วม

อันดับ	กลุ่มประชากร เป้าหมาย	กลุ่มตัวอย่าง	คุณสมบัติหรือ เกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน
1	กลุ่มผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม ในทะเบียนราษฎรเป็นผู้ กำเนิดในพื้นที่จังหวัด นราธิวาส	มีบทบาทในการอาศัยอยู่ใน พื้นที่ กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทน ชุมชน และชมรมหรือตัวแทน จากการรวมกลุ่มของสตรี มุสลิมในพื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประชากร จากกลุ่มสตรี มุสลิมแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบ อ้างอิงด้วยด้วย บุคคลและผู้เชี่ยวชาญ	30 คน

ตาราง 9 (ต่อ)

อันดับ	กลุ่มประชากร เป้าหมาย	กลุ่มตัวอย่าง	คุณสมบัติหรือ เกณฑ์การคัดเลือก	จำนวน
2	กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัด นราธิวาส และในเขต พื้นที่ใกล้เคียง	มีบทบาทในการประกอบ อาชีพหรือการรวมกลุ่ม นันทนาการในพื้นที่ กลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มงาน หัตถกรรมจากปราชญ์ใน ชุมชน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ งานวัฒนธรรม ช่างฝีมือ นักออกแบบ และศิลปิน จากในพื้นที่ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส และในเขต พื้นที่ใกล้เคียง		
3	กลุ่มผู้พักอาศัยในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัด นราธิวาส และในเขต พื้นที่ใกล้เคียง	มีบทบาทในเกี่ยวกับ การศึกษาในพื้นที่ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และนักรการศึกษาในพื้นที่		

ขั้นตอนที่ 7 การเก็บข้อมูล (Data collection)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม
2. กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า

ขั้นตอนที่ 8 วิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ใช้การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) โดยจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค แบบการวิเคราะห์คำหลัก (Domain analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดกลุ่มคำด้านต่าง ๆ แล้วนำมาจัดเรียงความสัมพันธ์ และสร้างคำหลัก มาจัดบันทึกในตารางการวิเคราะห์ แล้วนำมาตรวจสอบสอบสามเส้า (Triangulation) ในรูปแบบ 1) Data triangulation

2) Reviews triangulation 3) Methods triangulation และ 4) Theory triangulation มาใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูล และจัดระบบลำดับในการวางแผน เครื่องมือในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) จำแนกชนิดและการเปรียบเทียบลักษณะของข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีช่วยในการสร้างข้อสรุปนั้น โดยจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค แบบการวิเคราะห์คำหลัก (Domain analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดกลุ่มคำด้านต่าง ๆ แล้วนำมาจัดเรียงความสัมพันธ์ และสร้างคำหลัก มาจัดบันทึกในตารางการวิเคราะห์

จากวิธีการดำเนินงานวิจัย ทั้ง 8 วิธีข้างต้น ของวิจัยเรื่อง “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ที่มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ และ 3) เพื่อศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิมสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 10 ตารางสรุปวิธีการดำเนินงานวิจัย

จุดประสงค์	ประเภทงานวิจัย	ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือวิจัย	การเก็บข้อมูล	การตรวจสอบเครื่องมือ	แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์และอธิบาย
<p>จุดประสงค์</p> <p>1. เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่</p>	การวิจัยเชิงคุณภาพ	<p>สัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญใน 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง</p> <p>กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านสังคมและศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน</p> <p>กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน 2 คน</p> <p>กลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า จำนวน 2</p>	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	<p>1. การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจดบันทึก</p> <p>2. การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง</p>	<p>1. การคัดกลุ่มจากตัวแทนอาสาสมัครในท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้นำในพื้นที่</p> <p>2. การสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง</p>	<p>- วิถีอิสลาม</p> <p>- โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม</p> <p>- โครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิต</p> <p>- อิสลามโลกสมัยใหม่</p>

ตาราง 10 (ต่อ)

จุดประสงค์	ประเภทงานวิจัย	ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือวิจัย	การเก็บข้อมูล	การตรวจสอบเครื่องมือ	แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์และอธิบาย
จุดประสงค์ 2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัวความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้	การวิจัยเชิงคุณภาพ	กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านสังคมและศาสนาอิสลาม - ครูสอนศาสนา กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น - ผู้นำชุมชน กำนัน และผู้ใหญ่ บ้าน กลุ่มที่ 3 ผู้มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	ตรวจสอบสอบสามเส้า 1. Methods triangulation การเปรียบเทียบ 2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลและจริยธรรมวิจัย	- หลักการสอนและ ความเชื่อทางศาสนาอิสลาม - วิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิม - สตรีมุสลิมในอิสลาม สิทธิหน้าที่ในการปฏิบัติ - อัตวิสัยระหว่างกัน - การปรับตัวทางวัฒนธรรม
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	เป็นกลุ่มสตรีมุสลิม ในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	การสนทนากลุ่ม	โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มด้วยการลงพื้นที่ และการปฏิบัติสร้างสรรค์	- การวิเคราะห์ข้อของปัญหา - สังเคราะห์จากข้อคำถาม ปลายเปิดใน	

ตาราง 10 (ต่อ)

จุดประสงค์	ประเภทงานวิจัย	ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือวิจัย	การเก็บข้อมูล	การตรวจสอบเครื่องมือ	แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์และอธิบาย
		จำนวน 30 คน จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน โดยทำการคัดเลือกจากชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส		ผลงานศิลปกรรม	ข้อเสนอและประเด็นเพื่อนำมาเปรียบเทียบ	
จุดประสงค์ 3 เพื่อศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม	การวิจัยเชิงคุณภาพ	กลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ประชากร จากกลุ่มสตรีมุสลิมด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง การคัดเลือกจากชุมชน	1. แบบสัมภาษณ์ สำหรับการสนทนากลุ่ม 2. การลงมือปฏิบัติการ - งานสร้างสรรค์และงานประยุกต์	กิจกรรมการสาธิตและการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม	1. การวางแผน (Planning) 2. การลงมือปฏิบัติตามแผน (Acting) 3. การสังเกตผล (Observing) 4. การสะท้อนผล (Reflecting) พัฒนาความคิด การค้นหาแนวทาง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา	- พื้นที่เชิงทางกายภาพของชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส - วิถีปฏิบัติของมุสลิม ลักษณะจารีต ชนบประเพณีดั้งเดิมในอดีต - การปรับตัวทางวัฒนธรรม - แนวคิดศิลปะเชิงสัมพันธ์ กระบวนการมีส่วนร่วม การ

ตาราง 10 (ต่อ)

จุดประสงค์	ประเภทงานวิจัย	ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือวิจัย	การเก็บข้อมูล	การตรวจสอบเครื่องมือ	แนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์และอธิบาย
		อำเภอเมือง จังหวัด นราธิวาส				ออกแบบ กิจกรรม ศิลปะ สร้างสรรค์ใน พื้นที่สาธารณะ
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการ	กลุ่มสตรีมุสลิม มีความ เชี่ยวชาญในงาน ฝีมือ งานปักผ้า งานเย็บผ้า งาน ตัดเย็บ ในการ ลงมือปฏิบัติการ ในการ สร้างสรรค์ ผลงานจำนวน 30 คนรวมทั้งผู้ ที่เข้าชมผลงาน สร้างสรรค์	1.แบบ ประเมินผล จากการปฏิบัติ ผลงาน สร้างสรรค์	- แบบประเมิน ความพึงพอใจ การปฏิบัติ สร้างสรรค์ ผลงาน ศิลปกรรม	1. การวางแผน (Planning) 2. การลงมือ ปฏิบัติสร้างสรรค์ 3. การวัด คุณภาพ เครื่องมือ 4.การอภิปราย และการสรุปผล	

กระบวนการขอความยินยอม

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ขอความยินยอมทางวาจาและการกระทำ โดยมีการใช้รหัสแทนชื่อ-สกุล เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น หากเป็นการลงนามอาจย้อนกลับ หรือระบุถึงตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกได้ และจะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการสนทนากลุ่มด้วยการลงพื้นที่ และการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ขอความยินยอมด้วยวาจาและการกระทำ โดยมีการใช้รหัสแทนการลงนาม โดยมีการนำภาพผลงานศิลปะจัดแสดงนิทรรศการชุมชน และจะมีการบันทึกภาพ แต่จะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและการวัดผล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนและกระบวนการ ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก 1 ชุด เครื่องมือทั้งสองชิ้นใช้ข้อความเหมือนกัน ข้อคำถามทั้งหมดมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีการวิจัยและตัวแปร โดยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หลังจากได้นิยามปฏิบัติการของตัวแปรทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในด้านศิลปกรรมและการออกแบบ-สร้างสรรค์ ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมอิสลามรวม 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item congruency)

การสร้างมาตรวัดเมื่อได้ผลจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาสร้างมาตรวัดเชิงจิตวิสัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคะแนนมาตรวัดความคิดเห็นไว้ 3 ระดับ ประกอบด้วย เหมาะสม ไม่แน่ใจ ไม่เหมาะสม โดยเริ่มจากความคิดเห็นที่ระบุว่าเหมาะสม อยู่ในระดับ 1 ความคิดเห็นที่ระบุว่าไม่แน่ใจอยู่ในระดับ 0 ความเห็นที่ระบุว่าไม่เหมาะสมอยู่ในระดับ -1 พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเป็นลักษณะปลายเปิดเพื่อเปิดกว้างให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิระบุข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา/ปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย

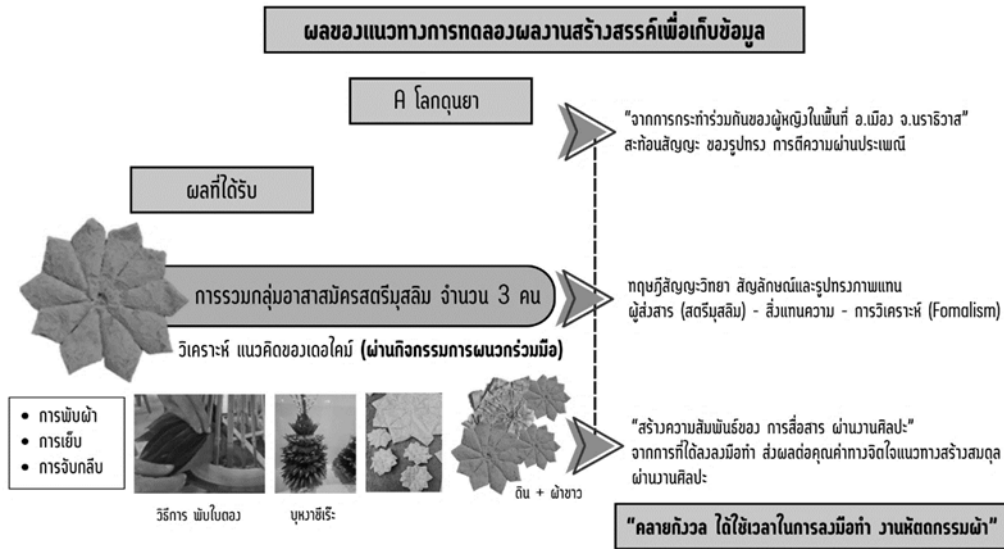
การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม

จากการสังเกต ปรากฏการณ์ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์การจำแนกกลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) จำแนกชนิดและการเปรียบเทียบลักษณะของข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันของปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีช่วยในการสร้างข้อสรุปนั้น โดยจำแนกข้อมูลในระดับจุลภาค แบบการวิเคราะห์คำหลัก (Domain analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกลุ่มคำด้านต่าง ๆ แล้วนำมาจัดเรียงความสัมพันธ์ และสร้างคำหลัก มาจัดบันทึกในตารางการวิเคราะห์

แนวทางการทดลองออกแบบผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูล

A โลกดูญา

- เพื่อศึกษาหลักความทรงจำและหลักปฏิบัติทางวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีที่เป็นศาสนากฎที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาในชีวิตประจำวัน
- เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ผ้าสีขาวที่วิถีชีวิตในวัฒนธรรมอิสลาม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือ	การนำเครื่องมือไปใช้
การสังเกต	แบบบันทึกการสังเกต • จุดบันทึกการสังเกต • มีการใช้เครื่องมือจากการสังเกต • ผ่านการสนทนา	<ul style="list-style-type: none"> สังเกตผ่านพฤติกรรมและกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมในเมือง นราธิวาส จำนวน 3 คน มีการทดลองใช้เครื่องมือ จากวัสดุธรรมชาติ ดิน และวัสดุสังเคราะห์ ผ้า มีการวางใบตองแห้ง สีสด คัด คั้นสี ผึ่ง สีคละ-วันตก สีสำหรับกระบวนการ
การสัมภาษณ์	แบบบันทึกการสัมภาษณ์ • จุดบันทึกการสัมภาษณ์	<ul style="list-style-type: none"> มีการถาม - ตอบ และพบว่า สตรีมุสลิมในพื้นที่ อ.เมือง จ.นราธิวาส มีทักษะเชิงช่างทำผ้า มีทักษะเบื้องต้น ที่สามารถนำไปใช้ต่อและพัฒนาตนเองได้ มีการเลือกวัสดุ ในทางออกจากการถามตอบกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์คือออกแบบที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม

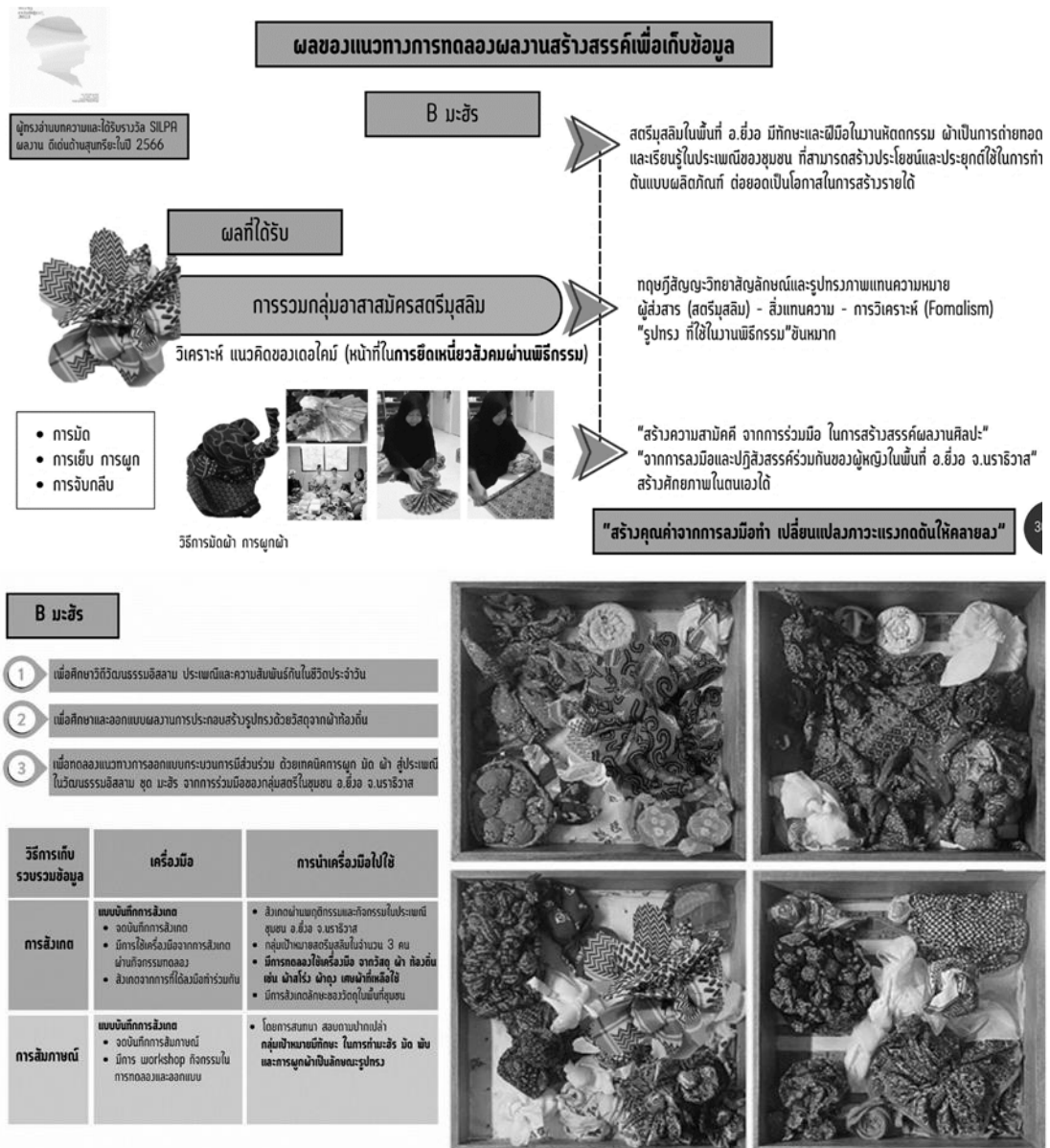
THE MUSLIM EMBROIDRY IN ISLAMIC CULTURE THROUGH PARTICIPATORY FABRIC ART : CASE STUDY AMPKOR YANG, NARATHIWI PROVINCE

ภาพที่ 35 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ A โลกดูญา

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม A โลกดูญา ส่วนของกระบวนการมีส่วนร่วม จากกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วม “สตรีมุสลิม” การรวมกลุ่มอาสาสมัครจำนวน 3 คน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในการตัดสินใจ และอาสาสมัครในการเข้าร่วม โดยนำข้อมูลจากการกลุ่มตัวอย่างมาจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์ในชุมชน จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ปราบกฏการณ์ แนวคิดและทฤษฎีสัญชาตญาณวิทยาที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็นในหลักปฏิบัติทาง

วัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการผนวกร่วมมือ ด้วยการทบทวนจากทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะจง จากข้อความของเครื่องมือที่ใช้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของการสื่อสาร ผ่านงานศิลปะ ด้วยวิธีการด้านหัตถกรรมผ้า ผลจากการได้ลงมือทำ ลดความคลายกังวล ที่ส่งผลต่อคุณค่าทางจิตใจ ในแนวทางสร้างความสมดุล

ภาพที่ 36 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ B มะฮัร

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยงานหัตถกรรมผ้า B มะฮัร ส่วนของกระบวนการทดลองผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วม “สตรีมุสลิม” การรวมกลุ่มอาสาสมัคร ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ในการตัดสินใจ และอาสาสมัครในการเข้าร่วม โดยนำข้อมูลจากการกลุ่มตัวอย่าง จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ปรากฏการณ์ แนวคิดและทฤษฎีสัญญาวิทยาที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น ในประเพณีและความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมการยึดเหนี่ยวสังคมผ่านพิธีกรรม ด้วยการ ทบทวนจากทฤษฎีและการสนทนา สอบถามจากข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ เพื่อทดลอง การออกแบบวัสดุจากผ้าท้องถิ่น ด้วยเทคนิค วิธีการด้านหัตถกรรมผ้า การผูก การมัดผ้าและการจับ กลีบ เป็นทักษะและฝีมือจากความร่วมมือของชุมชน ที่สามารถสร้างความสามัคคี ในการสร้าง ประโยชน์และประยุกต์ใช้ในการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ ต่อยอดโอกาสในการสร้างรายได้การปฏิสังสรรค์ จากการผลิตสิ่งของทำ เพื่อสร้างศักยภาพที่มีในตนเองได้ เปลี่ยนแปลงภาวะแรงกดดันให้คลายลง

ภาพที่ 37 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ C ฝนในโลกอุญา

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยงานหัตถกรรมผ้า C ฝนในโลก ดุนยา ส่วนของกระบวนการทดลองผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วม “สตรีมุสลิม” การรวมกลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 2 คน ในพื้นที่อำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส ในการ ตัดสินใจเข้าร่วม โดยนำข้อมูลจากการกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ และการสังเกต วิเคราะห์แนวคิด ปรัชญาการณวิทยา ชูทส์ ศึกษาชีวิตประจำวันของผู้คนในพฤติกรรม การรับรู้-สามัญสำนึก ผ่านตัวอักษร ภาษามลายูท้องถิ่นที่ปรากฏการณ์บนผืนผ้า แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็นในการใช้ผ้า ประเพณี ความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิตในโลกดุนยา ผ่านวัตถุในพิธีกรรม กิจกรรมการยึดเหนี่ยวสังคม ด้วยการทบทวนจากทฤษฎี และการสัมภาษณ์ กลุ่มอาสาสมัครที่มีแรงกดดันสูงในครอบครัวสูง จากข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ ในการออกแบบวัสดุจากผ้าในพิธีกรรม ด้วยเทคนิค ด้านหัตถกรรมผ้า การเย็บปักผ้า การพิมพ์วัสดุลงบนผืนผ้า การสื่อสารผ่าน อัญญาณภาษา ที่แสดงออกผ่านความรู้สึก และอารมณ์ จากแรงกดดันภายในที่ไม่ได้เปิดเผย เป็นวิธีการระบายและการแสดงออก เพื่อให้สภาวะ ความเครียดและแรงกดดันคลายลง

จากผลของแนวทางการทดลองผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูล ในการวิเคราะห์การจำแนก กลุ่มข้อมูลเชิงคุณภาพ การเปรียบเทียบลักษณะของข้อมูล เพื่อหาความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน ของปรากฏการณ์ แนวคิดปรากฏการณ์ของชูทส์และทฤษฎีสัญญาวิทยา เพื่อช่วยในการ สื่อสาร วิเคราะห์ สัญลักษณ์และรูปทรงแทนภาพ โดยจำแนกข้อมูลวิธีการใช้สื่อทางศิลปะและกระบวนการ สร้างสรรค์ จากความร่วมมือของชุมชนในกลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมอาสาสมัคร ในพื้นที่นราธิวาสจาก ผลกระทบและแรงกดดันที่ส่งผลต่อจิตใจ และครอบครัวสู่แนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติ ศิลปะ การมีส่วนร่วม สภาวะการรักษาสมดุลโดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ และกำหนดขยายขอบเขต การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ภาพแทนความรู้สึกที่ไม่อาจบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้ ศิลปะ ภาพเป็นหนทางหนึ่งและมักจะเป็นก้าวแรกในการจัดระเบียบและแสดงความรู้สึก จากประสบการณ์ ที่ประสบพบเจอ ที่สำคัญที่สุด โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำจัดเรียงความสัมพันธ์ มาจัด บันทึกลงในตารางการวิเคราะห์

สรุปลดตารางแจกแจงการวิเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

แสดงผลของการใช้เครื่องมือวิเคราะห์	A โลกดูยา	B มะธัร	C ฝนในโลกดูยา
การสัมภาษณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> พบว่า มีความเครียด แต่สามารถจัดการได้ด้วยตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> พบว่า มีความเครียดน้อย/มีกิจกรรมของตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> พบว่า มีความเครียด และความเก็บกดภายในมาก
การสังเกต 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้เครื่องมือ ทาหัตถกรรมผ้า กับกลุ่มในวัยอำเภอ ยี่ว จ.นเรศวร วัตถุประสงค์ของชุมชน ทักษะ-ชำนาญฝีมือ 	<ul style="list-style-type: none"> ใช้เครื่องมือ ทาหัตถกรรมผ้า ในพื้นที่ตำบลเมือง จ.นเรศวร วัตถุประสงค์ของชุมชน สามารถพัฒนาแบบในการดำเนินงานผลิตภัณฑ์ได้ ทักษะ-ชำนาญฝีมือ มีการพัฒนาและสร้างโอกาสได้ 	<ul style="list-style-type: none"> กลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิม ในชุมชน เมืองจังหวัดนเรศวร กลุ่มที่มีแรงกดดันภายในครอบครัวสูง ปัญหาและแรงกดดันที่อีกอัน ไม่สามารถอธิบายให้ใครรับรู้ได้
การสำรวจ 	<ul style="list-style-type: none"> มีทักษะ การเขียนในทางหัตถกรรมผ้า มีการนิยมประดิษฐ์ ดอกบุษบาชรี จากใบตองที่ใช้ในพิธีกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> มีการทดลองวัสดุและสรีระประโยชน์ จากวัสดุผ้าที่ถักกันในชุมชนได้ 	<ul style="list-style-type: none"> มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยน ด้วยภาษาหลายท้องถิ่น พูดคุยกันในชุมชนเป็นส่วนใหญ่
วิเคราะห์ผลจาก 3 แนวทาง 	1. ฆนระบดอ่คุณภพชวีต : การให้ผู่ฆนระบดอ่ในควมสมรถ และฝีมือในทักษะและศกภพที่ตนเองมี	2. ฆนระบดอ่คุณภพชวีต : สมรถนำทักษะไปใช้และฝีมือ จาควมหัตถกรรมผ้า การเปลยัฒนเปลววัสดุ หรือการประยุกต์ใช้ เพื่อดอ่ยอ่เสริมสร่วรายได้	3. ฆนระบดอ่ศภพชวีต : ควมเก็บกด ก็สามารถสร้งการผ่นคลยผ่านวณศบปะได้ จาการเขียน หรือ แลวออกด้วยภพพที่ไม่ผิดหลักของการสื่อสาร
การตระหนักรู้ ในคุณค่า ศักยภาพขอความเป็นสตรีมุสลิม			

ภาพที่ 38 สรุปลดตารางแจกแจงการวิเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. หลักความเคารพในบุคคล

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ขอความยินยอมทางวาจาแทนการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร เนื่องจากเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล หากเป็นการลงนามอาจย้อนกลับ หรือระบุดึงตัวบุคคลผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกได้ มีการบันทึกเสียงและภาพ แต่จะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

1.2 เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการสนทนากลุ่มด้วยการลงพื้นที่ และการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และขอความยินยอมด้วยวาจาและการกระทำ มีการใช้รหัสแทนชื่อ-นามสกุล มีการนำภาพผลงานศิลปะจัดแสดงนิทรรศการชุมชน และจะมีการบันทึกภาพ แต่จะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

2. หลักการให้ประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่อาสาสมัคร (Risk and benefit)

โครงการนี้อาจมีความเสี่ยง/อันตรายที่มีผลกระทบต่อสภาพทางสังคม ศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม หรือการดำเนินชีวิตของผู้เข้าร่วมการวิจัย มีการระบุบางข้อคำถาม เนื่องจากในบางคำถาม บางกิจกรรม อาจทำให้ท่านอาจจะรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ เครียด กับบางคำถามท่านมีสิทธิ์ ที่จะไม่ตอบคำถามเหล่านั้นทันที นอกเหนือจากที่ได้แสดงในเอกสารฉบับนี้ หากท่านมีข้อสงสัยใด ๆ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านสามารถสอบถามจาก

ผู้ทำวิจัยได้ตลอดเวลา เพื่อให้ท่านตัดสินใจว่าจะอยู่ในโครงการวิจัยต่อไปหรือจะขอลงตัวออกจากโครงการวิจัยหากมีข้อสงสัยใด ๆ เกี่ยวกับความเสี่ยงที่อาจได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการวิจัย ท่านสามารถสอบถามได้จากผู้ทำวิจัยได้ตลอดเวลา

3. หลักความยุติธรรม (Justice)

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโครงการต่ออาสาสมัครทุกคนอย่างถูกต้อง โดยมีการกระจายความเสี่ยงและผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในเกณฑ์การคัดเลือก-คัดออกได้มีการวางเกณฑ์ของกลุ่มตัวอย่างและอาสาสมัครไว้เรียบร้อยแล้ว

4. การรักษาความลับของอาสาสมัคร (Privacy and confidentiality)

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ รักษาข้อมูลให้เป็นความลับ ด้วยการบันทึกข้อมูลส่วนตัวด้วยการใช้รหัสแทนชื่อ-นามสกุล และข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัย ในการบันทึกข้อมูลในแบบเก็บข้อมูล มีการบันทึกข้อมูลเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ และไม่มีการบันทึกข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยในเชิงลึก บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวที่มีรหัสป้องกันบุคคลอื่นไม่สามารถเปิดได้ เก็บเอกสารในตู้/ลิ้นชัก ที่มีกุญแจล็อก และผู้วิจัยเท่านั้นที่มีกุญแจเปิด-ปิด ทั้งนี้จะเก็บเอกสารไว้ต่อเป็นเวลา 2 ปี หลังสิ้นสุดการวิจัยโดยผู้วิจัย และจะทำลายเอกสารทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ในกรณีที่มีการถ่ายภาพจะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

4.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม รักษาข้อมูลให้เป็นความลับ ด้วยการบันทึกข้อมูลส่วนตัวด้วยการใช้รหัสแทนชื่อและข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยในการบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ส่วนตัวของผู้วิจัย มีการบันทึกข้อมูลเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ โดยข้อมูลที่เปิดเผยจะมีการทำลายแบบเอกสาร ทำการเก็บเอกสารในตู้/ลิ้นชัก ที่มีกุญแจล็อก และผู้วิจัยเท่านั้นที่มีกุญแจเปิด-ปิด ทั้งนี้จะเก็บเอกสาร ไว้ต่อเป็นเวลา 2 ปี หลังสิ้นสุด การวิจัย เอกสารจะเก็บไว้เป็นเวลา 2 ปี มีการทำลายเอกสารทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดการวิจัย ในกรณีที่มีการถ่ายภาพจะมีการเบลอภาพ หรือถ่ายมุมข้างเพื่อไม่สามารถระบุตัวตนได้

กระบวนการส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

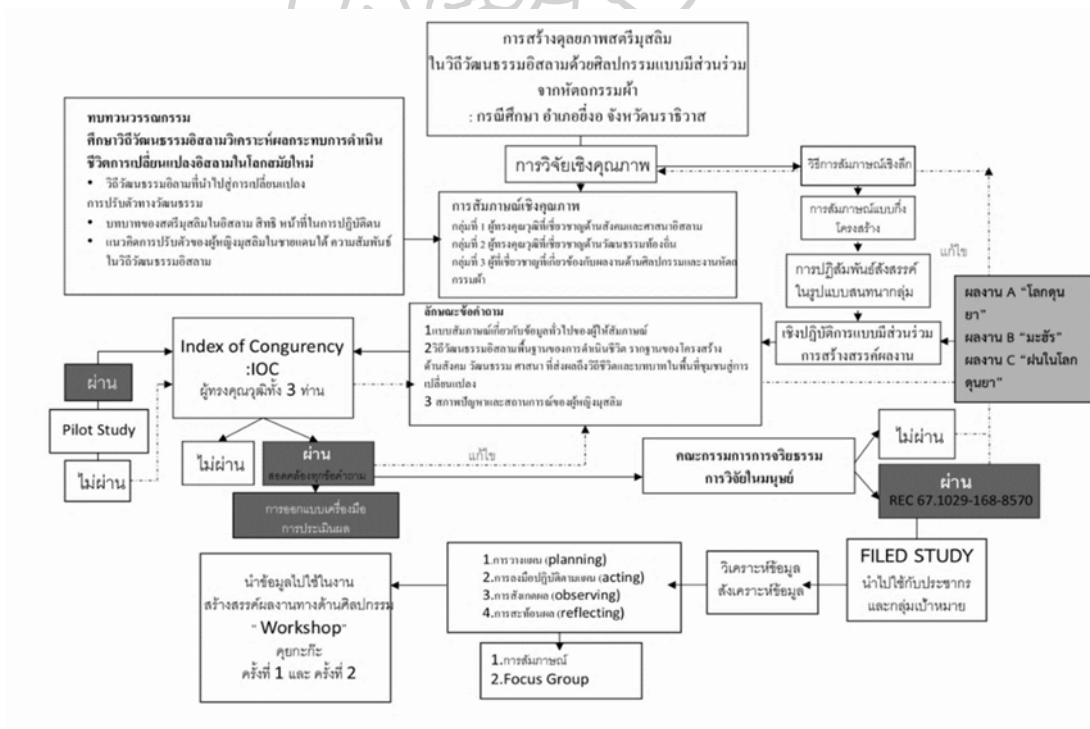
โครงการวิจัย การสร้างคุณภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งง จังหวัดนราธิวาส มีการดำเนินการส่งโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ก่อนที่จะนำเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการวิจัย และผู้วิจัยได้ “ผ่าน”

การอบรมจริยธรรมการวิจัยใน “โครงการอบรมหลักจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ ประจำปี 2565” จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ในวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2565

โครงการวิจัย การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ “ผลการพิจารณาการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์” การรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2568 รหัสโครงการ REC 67.1029-168-8570) และเมื่อโครงการวิจัยได้ผ่านการรับรองผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป และได้ข้อมูลจากการเก็บข้อมูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยไว้ดังภาพที่ 39

ภาพที่ 39 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรม แบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิม พื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ 3) เพื่อศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม ซึ่งเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของสตรีมุสลิม จากระบบวัฒนธรรมอิสลามจารีตศาสนาแบบดั้งเดิม และระบบสังคมในยุคโลกาภิวัตน์อิสลามในโลกสมัยใหม่ ปัจจัยการสร้างดุลยภาพในชีวิตที่เกิดจากการพึ่งพาตัวเองทางสังคม โดยมีการทบทวนวรรณกรรม บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนาอิสลาม มาประกอบการศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าว แล้วนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบเป็นผลงานสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ เพื่อสร้างให้ดุลยภาพของสตรีมุสลิมเกิดความสมดุล โดยใช้ศิลปะเป็นฐานการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม ศึกษาจากกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส และพื้นที่ชุมชนใกล้เคียง ศึกษาผลกระทบภายในจิตใจ และการถูกคาดหวังต่อครอบครัวที่เข้ามาเป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งในมิติด้านสังคมข้อบังคับด้วยกรอบและหน้าที่ของการปฏิบัติ จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนา ในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ท่าน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มด้วยการลงพื้นที่ และการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม มาสังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้าต่อไป ในบทนี้ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ข้อมูล 5 ส่วนตามลำดับการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสังคม ในวิถีสตรีมุสลิม ผลกระทบต่อทัศนคติการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ที่มาจากการศึกษาทบทวน ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด “อิสลามสายกลาง” (Middle Way Islam) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์การปรับตัว และบทบาทของสตรีมุสลิม ในการรักษาดุลยภาพของวิถีวัฒนธรรมอิสลาม การทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ของงานสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 3 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการศึกษานำร่องใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 1 ชุดผลงานสร้างสรรค์ คุยกะก๊ะห์ ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 6 ผลของการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ราย ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ ผลงานสร้างสรรค์ การใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ชุดผลงานสร้างสรรค์ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์แบบการสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม

ส่วนที่ 8 วางแผนและออกแบบ ผลงานครั้งที่ 2 ชุดผลงานสร้างสรรค์ (BAN KUYI) ผลการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีในการจำแนกแนวคิดของเอมิล เดอไคม์ (Durkheim, 1951) หน้าที่ของศาสนากลไกในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์ ขั้นตอนวางแผนการดำเนินการ การจัดนิทรรศการศิลปะชุมชน ตำบลบ้านกูย อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

ส่วนที่ 9 สรุปผลการดำเนินงาน จากแบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม การจัดนิทรรศการศิลปะชุมชน ตำบลบ้านกูย อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส และภาพผลงานการจัดแสดงนิทรรศการ เผยแพร่ผลงานด้านศิลปะการออกแบบเชิงวัฒนธรรม ณ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสังคม ในวิถีสตรีมุสลิม ผลกระทบต่อทัศนคติการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับวิถีสตรีมุสลิมผลกระทบต่อทัศนคติการดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

1. ปรากฏการณ์ของอุดมคติอิสลามในโลกสมัยใหม่ อดีตในช่วงศตวรรษที่ 20 เกิดกระแสการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic Revivalism) หรือการตื่นตัวทางศาสนา ซึ่งสามารถมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ของอิสลาม (Islamic Globalization) กระแสนี้ทำให้มุสลิมทั่วโลก

เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยอิสลามไม่ได้เป็นเพียงศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นวิถีชีวิตที่ครอบคลุมแนวทางปฏิบัติและคุณค่าทางสังคม (วรรณกรรม สันนา, 2566) ศาสนาอิสลามจึงกลายเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของผู้ศรัทธา โดยกำหนดระเบียบแบบแผนและแนวทางการปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของมุสลิมในบริบทสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ทำให้มุสลิมต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย ตั้งแต่การรักษาความเคร่งครัดทางศาสนา ไปจนถึงการผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ากับหลักศาสนา อิสลามไม่ได้เน้นเพียงการศรัทธาในเชิงความเชื่อแต่ยังให้ความสำคัญกับการปฏิบัติที่สะท้อนถึงความศรัทธาอย่างแท้จริง (Pradubmook, 2023) คำสอนในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของศาสดามุฮัมมัดได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนา โดยเชื่อว่าผู้ที่ยึดมั่นในคำสอนเหล่านี้จะไม่หลงทางการเป็นมุสลิมไม่ได้หมายถึงเพียงการปฏิบัติตามด้วยวาจาเท่านั้น หากแต่ต้องมาจากจิตใจที่ศรัทธาอย่างแท้จริง ซึ่งศรัทธานี้จะสะท้อนผ่านการปฏิบัติ ตามหลักการอิสลาม การยอมรับในเอกภาพของพระเจ้าและการเป็นศาสนทูตของศาสดามุฮัมมัด (ศ็อล ฯ) จะนำไปสู่การปฏิบัติตามคำสอนในคัมภีร์อัล-กุรอาน และแบบฉบับของศาสดา หรือที่เรียกว่า ซุนนะฮ์ ดังที่ท่านศาสดาได้กล่าวว่า “แท้จริง ฉันได้ทั้งสองสิ่งไว้ คือ คัมภีร์ของอัลลอฮ์และแบบฉบับของฉัน หากพวกท่านยึดมั่นในสองสิ่งนี้ พวกท่านจะไม่หลงทางเลย” ในบริบทของสตรีมุสลิม บทบาทและอัตลักษณ์ของพวกเธอถูก กำหนดโดยทั้งหลักศาสนาและโครงสร้างทางสังคม หน้าที่ของศาสนาในฐานะสถาบันทางสังคม สามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของเอมิล เดอเคอิม (Durkheim, E. 1951) ซึ่งระบุว่าศาสนามีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หน้าที่ในการเตรียมและจัดระเบียบ (Discipline and Preparation) ศาสนาเป็นกลไกที่ฝึกฝนบุคคลให้มีระเบียบวินัยและเตรียมพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเอง 2) หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวสังคม (Cohesive Function) ศาสนาและพิธีกรรมช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่สอดคล้องกัน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของผู้ศรัทธา 3) หน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (Revitalizing Function) ศาสนาเป็นกลไกที่ช่วยธำรงขนบธรรมเนียมประเพณีโดยทำให้หลักคำสอนในอดีตยังคงมีบทบาทในสังคมปัจจุบัน สิ่งนี้เป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิม 4) หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกของคุณค่าและความสุขในการมีชีวิต (Euphoric Function) พิธีกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดความสุขและความสงบทางจิตใจ แต่ยังทำหน้าที่ลดความตึงเครียดและความทุกข์ในสังคม (วิฑูร เลาหวิที, 2563)

2. ในโลกสมัยใหม่สตรีมุสลิมต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกาภิวัตน์ มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสตรีมุสลิม ทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษา การทำงาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม สตรีมุสลิมยังคงต้องยึดมั่นในหลักศาสนา พร้อมทั้งปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคม

โดยไม่สูญเสียอัตลักษณ์ของตน บทบาทของศาสนาในสังคมมุสลิมยังคงมีความสำคัญต่อการกำหนดอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของสตรีมุสลิม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมจะส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของพวกเธอ แต่ศาสนายังคงทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินชีวิต (ทิพย์สุตา รังสิมนตราภิ, 2562) การศึกษาบทบาทของศาสนาในชีวิตของสตรีมุสลิม จึงเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจถึงกระบวนการปรับตัวของพวกเธอในโลกสมัยใหม่ อิสลามไม่ได้เป็นเพียงศาสนา แต่ยังเป็น “ธรรมนูญแห่งชีวิต” (Code of Life) ที่ครอบคลุมทุกแง่มุมของการดำเนินชีวิต ทั้งศีลธรรม กฎหมาย และวัฒนธรรม การเป็นมุสลิมจึงไม่ได้หมายถึงเพียงการปฏิบัติตามด้วยวาจา แต่ต้องเป็นความศรัทธา ที่แสดงออกผ่านการปฏิบัติตามคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบฉบับของศาสดามุฮัมมัด (ซุนนะฮ) ในหลายประเทศที่ไม่ได้ใช้กฎหมายอิสลามเป็นหลัก การปฏิบัติตามหลักศาสนา ยังคงมีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรมของมุสลิมอิสลามสามารถควบคุมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากฎหมายบ้านเมืองในบางกรณี เนื่องจากแนวคิดทางศาสนามีแรงจูงใจที่ลึกซึ้งกว่ากฎหมายทางโลก (ทวีลักษณ์ พราภขม, 2563)

การศึกษาปรากฏการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก มุสลิมจำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและเรียกร้องให้มีการนำกฎหมายชารีอะห์ (Sharia Law) มาใช้ในระบอบการปกครองมากขึ้น การตีความหลักคำสอนทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงจากการผูกขาดของนักวิชาการศาสนาไปสู่การมีส่วนร่วมของกลุ่มชนมุสลิมที่กว้างขึ้น ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนแนวคิดทางสังคมและศาสนาในลักษณะที่หลากหลาย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ มุสลิมทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัว โดยการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลก เข้าด้วยกัน อิทธิพลของทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้นำมาสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวทางการมองโลกและการเข้าถึง “ความจริง” (Truth) ของสิ่งต่าง ๆ ทฤษฎีนี้เน้นการรื้อสร้าง (Deconstruction) แนวคิดที่เคยถูกยอมรับว่าเป็นแก่นแท้ของอัตลักษณ์และความหมาย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมไทย แนวคิดเหล่านี้มีผลกระทบต่อการกำหนดอัตลักษณ์ของมุสลิมไทย โดยเฉพาะสตรีมุสลิม ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความสมดุลระหว่างหลักศาสนากับกระแสสมัยใหม่ การทบทวนวรรณกรรมจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ การปรับตัว และบทบาทของสตรีมุสลิมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ที่มาจากการศึกษาทบทวน ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

ผลการวิเคราะห์ที่มาจากการศึกษาทบทวน ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด “อิสลามสายกลาง” (Middle Way Islam) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ การปรับตัว และบทบาทของสตรีมุสลิม ในการรักษาคุณภาพของวิถีวัฒนธรรมอิสลาม

ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ “อิสลามสายกลาง” (Middle Way Islam) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีมุสลิม การปรับตัว ในการรักษาคุณภาพของวิถีวัฒนธรรมอิสลาม

การรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นความท้าทายที่สำคัญของมุสลิมยุคใหม่ โลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและแนวคิด ซึ่งอาจท้าทายต่อค่านิยมดั้งเดิมของสังคมมุสลิม การปรับตัวของมุสลิมจึงต้องอาศัยแนวทางที่ยืดหยุ่น โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของศาสนาไว้ ในขณะที่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างสมดุล เนื่องจากในสังคมสมัยใหม่ สตรีมุสลิมต้องรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกาภิวัตน์เปิดโอกาสให้พวกเขาเข้าถึงการศึกษาและบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน ก็สร้างแรงกดดันที่อาจทำลายอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาจึงยังคงเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมและสร้างเอกภาพในชุมชนมุสลิม (วิลาลีนี สุขกา และคณะ, 2562) ในหลายประเทศที่ไม่ได้ใช้กฎหมายอิสลามเป็นพื้นฐาน ปัญหาทางสังคม เช่น การจำหน่ายสุรา การค้าประเวณี และพฤติกรรมอื่น ๆ อาจถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติ แต่ในมุมมองของอิสลาม สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมและศีลธรรม อิสลามจึงไม่ได้เป็นเพียงศาสนา แต่ยังเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของสตรีมุสลิมอย่างลึกซึ้ง การศึกษานี้เกิดจากความสนใจในบทบาทและอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมในบริบทโลกสมัยใหม่ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม สตรีมุสลิมต้องเผชิญกับการปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง แต่ยังคงยึดมั่นในหลักศาสนาประเด็นที่น่าสนใจ คือ ศาสนาไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยกำหนดวิถีชีวิตของสตรีมุสลิม แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ การต่อรองทางวัฒนธรรม และการปรับตัวต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงงานวิจัยนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจว่าสตรีมุสลิมสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนได้อย่างไร ภายใต้บริบทที่แตกต่าง และศาสนายังมีอิทธิพลต่อแนวทางการดำรงชีวิตของพวกเขาเพียงใดในโลกสมัยใหม่

จากการทบทวนวรรณกรรมศึกษาปรากฏการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก มุสลิมจำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและเรียกร้องให้มีการนำกฎหมายชารีอะห์ (Sharia Law) มาใช้ในระบบการปกครองมากขึ้น การตีความหลักคำสอนทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลง จากการผูกขาดของนักวิชาการศาสนาไปสู่การมีส่วนร่วมของกลุ่มชนมุสลิมที่กว้างขึ้น ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อน

แนวคิดทางสังคมและศาสนาในลักษณะที่หลากหลายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ มุสลิมทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัว โดยการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลกเข้าด้วยกัน อิทธิพลของทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้นำมาสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวทางการมองโลกและการเข้าถึง “ความจริง” (Truth) ของสิ่งต่าง ๆ ทฤษฎีนี้เน้นการรื้อสร้าง (Deconstruction) แนวคิดที่เคยถูกยอมรับว่าเป็นแก่นแท้ของอัตลักษณ์และความหมาย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทย แนวคิดเหล่านี้มีผลกระทบต่อข้อกำหนดอัตลักษณ์ของมุสลิมไทยโดยเฉพาะสตรีมุสลิม ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาความสมดุลระหว่างหลักศาสนากับกระแสสมัยใหม่ การทบทวนวรรณกรรมจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ การปรับตัว และบทบาทของสตรีมุสลิมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ของงานสร้างสรรค์ ผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 1 “ผ้า” กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลาม

1. วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

- 1.1 เพื่อศึกษาหลักความศรัทธาและหลักปฏิบัติทางวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีที่เป็นศาสนากิจที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนในชีวิตประจำวัน
- 1.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ผ้าสีขาวกับวิถีชีวิตในวัฒนธรรมของมุสลิม ประกอบสร้างรูปทรงด้วยวัสดุจากผ้า ผ่านงานเย็บ ปัก ผูก พับ แล้วนำไปจัดวางกับพื้นที่

2. การคัดเลือกของปรากฏการณ์ที่ใช้ในการศึกษา

- 2.1 ปรากฏการณ์ของอุดมคติอิสลามในโลกสมัยใหม่
- 2.2 บทบาทและอัตลักษณ์ของสตรีมุสลิมสมัยใหม่
- 2.3 ผ้า สร้างเอกภาพและอัตลักษณ์ของมุสลิมไทย

3. แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบไปด้วยแนวคิด 2 หัวข้อหลักดังนี้

3.1 แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ปรากฏการณ์ทางสังคม ที่ส่งผลต่อเปลี่ยนแปลงพื้นที่บริบททางสังคมร่วมกัน พื้นฐานทางการรับรู้ของมนุษย์ร่วมกัน โดยศึกษาความสัมพันธ์ สัญญะระหว่างวิถีชีวิต ความผูกพัน วิถีมุสลิม ด้วยการนำหลักการและแนวคิดการใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาและทฤษฎีทางศิลปะ รวมทั้งหลักศรัทธาหลักปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม

ภาพที่ 40 การนำผ้ามาคลุมศีรษะของผู้หญิงมุสลิม ในการปฏิบัติศาสนกิจที่ถูกต้องตามหลักการ แต่งกายในชีวิตประจำวัน

3.2 แนวความคิดในการศึกษา

เพื่อศึกษาผ้ากับวิถีชีวิตประจำวัน สัญลักษณ์ที่สะท้อนตัวตนสตรีมุสลิม ผ้าที่สตรีมุสลิมนำมาสวมใส่มีปฏิสัมพันธ์กับผลงานอย่างไร และส่งผลต่อวิถีชีวิตความศรัทธาอย่างไร โดยนำข้อมูลและประเด็นในจากผลของแนวทางในการทดลองผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูลในหลักปฏิบัติทางวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการผนวกร่วมมือ ด้วยการทบทวนจากทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของการสื่อสาร ผ่านงานศิลปะ ด้วยวิธีการด้านทัศนกรรมผ้า ผลจากการได้ลงมือทำ ลดความคลายกังวล ที่ส่งผลต่อคุณค่าทางจิตใจในแนวทางสร้างความสมดุลที่ส่งผลถึงผลงานออกแบบสร้างสรรค์

4. ขั้นตอนการสร้างสรรคผลงาน

การแต่งกายของสตรีมุสลิม ผ้าฮิญาบ หรือตะละกอง ผ้าที่สตรีมุสลิมนำมาสวมใส่ในการละหมาด ความศรัทธาในการควบคุมพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตมุสลิม โดยนำเอาปรากฏการณ์ความสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ้ากับประเพณี พิธีกรรมในวัฒนธรรม การใช้ ผ้า ในวิถีชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตายผ่าน “ผ้าสีขาว” มาสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงาน ในรูปแบบศิลปะ การจัดวาง (Installation Art) โดยการนำผ้าและดินมาสร้างพื้นผิว จากวัสดุ ในสัดส่วนของการผสมน้ำดินชนิดต่าง ๆ จากพื้นที่ ในสัดส่วนของการทำขึ้นพื้น ด้วย ผ้า และดิน

ภาพที่ 41 กระบวนการสร้างสรรค์ วัสดุและขั้นตอนของการเย็บ ผูก และพับ ผ้าสีขาว (ผ้าอ้อมของเด็กแรกเกิด) ผ้าลูกไม้สีขาว (ผ้าคลุมยาว ในการประดับตกแต่งชุดในพิธีการแต่งงาน) โดยการนำผ้า ทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน

5. การประกอบติดตั้งและสถานที่จัดแสดง

การประกอบและติดตั้งผลงาน โครงสร้างของเหล็กในการประกอบ ผ้ายับดิน และเย็บติดกันในแต่ละชิ้นส่วน ที่มีความหนักโดยจัดทำโครงแบบแยก เพื่อขนย้ายสำหรับการเดินทางประกอบติดตั้งนิทรรศการ โดยให้ผู้ชมสามารถเข้าไปยืนในพื้นที่ การรับรู้ผ่านร่างกายในทิศทางการจัดวางของการยืนละหมาด ซึ่งตรงกับทิศ “กิบลัต” ศาสนกิจในการปฏิบัติของคนมุสลิม

ภาพที่ 42 งานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “โลกตุนยา” ขนาด 200 x 90 CM

6. ผลที่ได้จากผลงานสร้างสรรค์

จากการจัดทำผลงานสร้างสรรค์ “โลกตุนยา” ได้แนวความคิดการใช้ทฤษฎีสัญวิทยาและพื้นฐานทางการรับรู้ของมนุษย์ร่วมกัน มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

6.1 สัญญาจากวัสดุ ผ้า กับประเพณี พิธีกรรมในวัฒนธรรม

6.2 การใช้ผ้า ในวิถีชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตาย มาสร้างสรรค์และจัดแสดงผลงาน และวิเคราะห์ “ผ้า” กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลาม”

6.3 ภาพตัวแทน ผ้า คือ สัญลักษณ์ผ่าน “ผ้าสีขาว” ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีและการปฏิบัติตน ผ้าอาภรณ์ในวิถีชีวิต สิ่งที่สัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน

6.4 ออกแบบพื้นที่และประสบการณ์ การรับรู้ของผลงาน ทิศทางการจัดวางของการย่นละหมาด ซึ่งตรงกับทิศ “กิบลัต” ศาสนกิจในการปฏิบัติของคนมุสลิม ผ่านการทำความเข้าใจ การใช้ Sense ของการมองเห็น การได้กลิ่น การสัมผัส เรื่องเล่า “เวลา เมื่อเราตื่น เวลา เมื่อเราตาย” เป็นเส้นทางในช่วงเวลาของการ การระลึกถึง (สิ่งที่เป็นปัจจุบัน) ที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์ ในขั้นต่อไปของการพัฒนาผลงานการออกแบบและการสร้างโลก ดุนยา

ภาพที่ 43 งานแสดงผลงาน ในนิทรรศการ “เจอนั้น เจอนี้” ณ หอศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดแสดงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2565

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

หลังจากได้ข้อค้นพบจากผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 1 “ผ้า” กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลาม” เรื่อง วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีและการปฏิบัติตน ผ่าอารมณ์ในวิถีชีวิต สิ่งที่มีสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบดังกล่าว จากผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 มาเป็นวัตถุประสงค์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 2 ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการดำเนินชีวิตประเพณี พิธีกรรม การประกอบสร้างรูปทรงด้วยวัสดุจากผ้าท้องถิ่น สู่งานสร้างสรรค์
2. เพื่อทดลองกระบวนการมีส่วนร่วม ด้วยเทคนิคการผูก มัด ผ่า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร จากการร่วมมือทำของคนในชุมชนจ.นราธิวาส
3. เพื่อนำผลสรุปและข้อค้นพบไปใช้กับผลงานสร้างสรรค์ การทดลองครั้งที่ 3 ต่อไป

แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบไปด้วยแนวคิด 2 หัวข้อหลัก ดังนี้

1. แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 2 ในแนวคิดผลงานชุด การศึกษาเชิงสัญลักษณ์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ่า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร การเล่าเรื่องผ่านกระบวนการศึกษาในหลักการวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีศาสนกิจ การนิกะฮ์ หรือการแต่งงานในศาสนาอิสลาม ประเพณีและพิธีกรรม การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างคนและวิถีชีวิต ผ้า กับการผูกความเชื่อที่ใช้สัญลักษณ์สร้างเอกภาพของวัตถุ โดยใช้ผ้าเชื่อมความประสานร่วมกัน การผูกเพื่อก่อให้เกิดรูป การมัดเพื่อก่อให้เกิดพื้นที่ และสัมพันธ์ภาพที่ก่อตัวขึ้นจากวัตถุ จากแนวคิดการใช้ทฤษฎีสัญวิทยาและทฤษฎีทางศิลปะในการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งที่ 1 ที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์และศึกษาข้อค้นพบ ผ่านแนวคิดและกรรมวิธีการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ระหว่างประเพณีคน พื้นที่ และปฏิทินชุมชน เพื่อจัดลำดับข้อมูลในการช่วยอธิบายความหมายให้สมบูรณ์

2. แนวคิดทางการศึกษา

ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 2 เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีและความสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน และศึกษาความสำคัญโครงสร้างวิถีชีวิตมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีของคนในชุมชน โดยนำข้อมูลและประเด็นจากผลของแนวทางในการทดลองผลงานสร้างสรรค์ กิจกรรมการยึดเหนี่ยวสังคมผ่านพิธีกรรมด้วยการทบทวนจากทฤษฎีและการสนทนา สอบถามจากข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ เพื่อทดลอง

การออกแบบวัสดุจากผ้าท้องถิ่น ด้วยเทคนิค วิธีการด้านหัตถกรรมผ้า การผูก การมัดผ้าและการจับถัก เป็นทักษะและฝีมือจากความร่วมมือของชุมชน ที่สามารถสร้างความสามัคคี ในการสร้างประโยชน์ และประยุกต์ใช้ในการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ ต่อยอดโอกาสในการสร้างรายได้การปฏิสังสรรค์ จากการผลิตลงมือทำ เพื่อสร้างศักยภาพที่มีในตนเองได้ เปลี่ยนแปลงภาวะแรงกดดันให้คลายลง

ขั้นตอนการสร้างสรรคผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ จากการผูก มัด ผ้าในลักษณะรูปทรงสามกลุ่มที่ประกอบด้วย รูปทรงสัตว์ รูปทรงดอกไม้ รูปทรงอิสระ โดยใช้การมัดเป็นกรรมวิธีหลัก ในการประกอบรูปทรง จากวัสดุผ้าท้องถิ่น ที่มีการประกอบและวางจัดเรียง โดยกลุ่มรูปทรงและประเภทของ ผ้า ทั้งสีและ ลวดลายในขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรกมีการสร้างภาพแบบลายเส้น Sketch ของกลุ่มรูปทรง จากการศึกษาและ การกำหนดรูปทรงในลักษณะต่าง ๆ ทั้งแบบพุ่ม เป็นกลุ่ม แบบกิ่งนามธรรมที่มีการมัดอย่างอิสระ การเรียงต่อ และจังหวะการซ้ำของรูปทรง ขั้นตอนต่อมาเป็นกระบวนการมัดโครงสร้าง การผูก ลวดลาย สำหรับการจัดวางตำแหน่งและสัดส่วน

ภาพที่ 44 กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ้า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร โดยนำวัสดุและขั้นตอนของการผูก มัด ระหว่างผ้าท้องถิ่นและผ้าสีขาว โดยการนำผ้า ทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน

การประกอบติดตั้งและสถานที่จัดแสดง

การประกอบและติดตั้งผลงานในโครงสร้างของรูปทรงสี่เหลี่ยม การประกอบกันของผ้า และเย็บติดกันในแต่ละชิ้นส่วนให้เป็นกลุ่มรูปทรงเดียวกัน เป็นงานที่จัดเรียง และมีการจัดวาง การซ้ำของผ้า กลุ่มขนาด สัดส่วน ตำแหน่ง และพื้นที่ว่าง การติดตั้งบนพื้นผนังเป็นชุดของผลงาน สร้างสรรค์

ภาพที่ 45 งานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “ชุด มะฮัร”ขนาด 200 x 60 CM

ผลที่ได้จากผลงานสร้างสรรค์

จากการจัดทำผลงานสร้างสรรค์ การศึกษาเชิงสัญลักษณ์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ้า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร ได้แนวความคิดการใช้วัฒนธรรมชุมชน ที่สะท้อนภาพภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่ออธิบายความหมายของ ผ้ากับวิถีชีวิต

1. วัสดุ ผ้า กับประเพณี พิธีกรรมในวัฒนธรรมชุมชน
2. ประเพณีศาสนกิจ การนิกะฮ์ หรือ การแต่งงานในศาสนาอิสลาม ประเพณีและพิธีกรรม การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างคนและวิถีชีวิต ผ้า กับการผูก มัด
3. ออกแบบพื้นที่นันทนาการ การรับรู้ของผลงาน การจัดวางของตำแหน่ง สัดส่วนที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์ ในขั้นต่อไปของการพัฒนาผลงานการออกแบบ

ภาพที่ 46 งานแสดงผลงาน ในนิทรรศการ “Silpa” ณ หอศิลป์ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดแสดงวันที่ 15-30 กันยายน 2566

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการครั้งที่ 3 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

หลังจากได้ข้อค้นพบจากผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 2 “ฝัน ในโลกดุนยา” เรื่องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอิสลามในโลกดุนยา โลกปัจจุบันกับความตาย ความผูกพันสัมพันธ์กับชีวิต

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบดังกล่าว จากผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 มาเป็นวัตถุประสงค์ในการทำผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 2 และนำการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการต่อใน ครั้งที่ 3

1. เพื่อศึกษาวิถีการดำเนินชีวิตในโลกดุนยา (ปัจจุบัน) ความเชื่อมโยงและผูกพันกับชีวิต
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล การใช้ ผ้า ในประเพณี ความเชื่อ การประกอบสร้างรูปทรง
3. เพื่อออกแบบผลงานสร้างสรรค์จากหัตถกรรม ผ้า การรับรู้ สร้างความเข้าใจด้วยเครื่องมือทางศิลปะ

แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ประกอบไปด้วยแนวคิด 2 หัวข้อหลัก กดังนี้

1. แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 3 ในแนวคิดผลงานชุด “ฝัน ในโลกดุนยา” การดำเนินชีวิตปัจจุบัน การเข้าใจและรับรู้บนพื้นฐานของความจริง แก่นแท้ในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ผ้าที่ใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของมุสลิม การสะท้อนประเด็นในมุมมองความเชื่อ ความผูกพัน อารมณ์ที่มุสลิมทุกคนใช้ในวิถีชีวิตการดำเนินชีวิต (ในโลกดุนยา) ที่ได้ถูกวางรูปแบบไว้ในพฤติกรรม “ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ตื่นจนหลับ” ความสัมพันธ์ที่ส่งผลให้เกิดปัจจัยภายในของมุสลิม การตระหนักรู้ที่ถูกต้อง และส่งผลภายนอกต่อคนต่างศาสนิกที่นับถือศาสนาต่างกัน แต่สามารถรับรู้และเข้าใจหลักการพื้นฐาน “เวลา เมื่อเราตื่น เวลา เมื่อเราตาย” เป็นเส้นทางในช่วงเวลาของการพัฒนารูปแบบและแนวคิดใน สัญลักษณ์ การแทนค่าความตาย ด้วยพืชสมุนไพรจากธรรมชาติ การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ในขั้นต่อไปของการพัฒนาผลงาน การออกแบบและการสร้างโลกดุนยา การอยู่กับปัจจุบันและพร้อมที่จะใช้ชีวิตอย่างมีสติ ในแง่มุมของงานศิลปะ ทุกสิ่งทีปราศจากรูป เพื่อให้ผู้ชมได้ตีความใหม่ ในคติความเชื่อและโลกปัจจุบันขณะของตนเอง

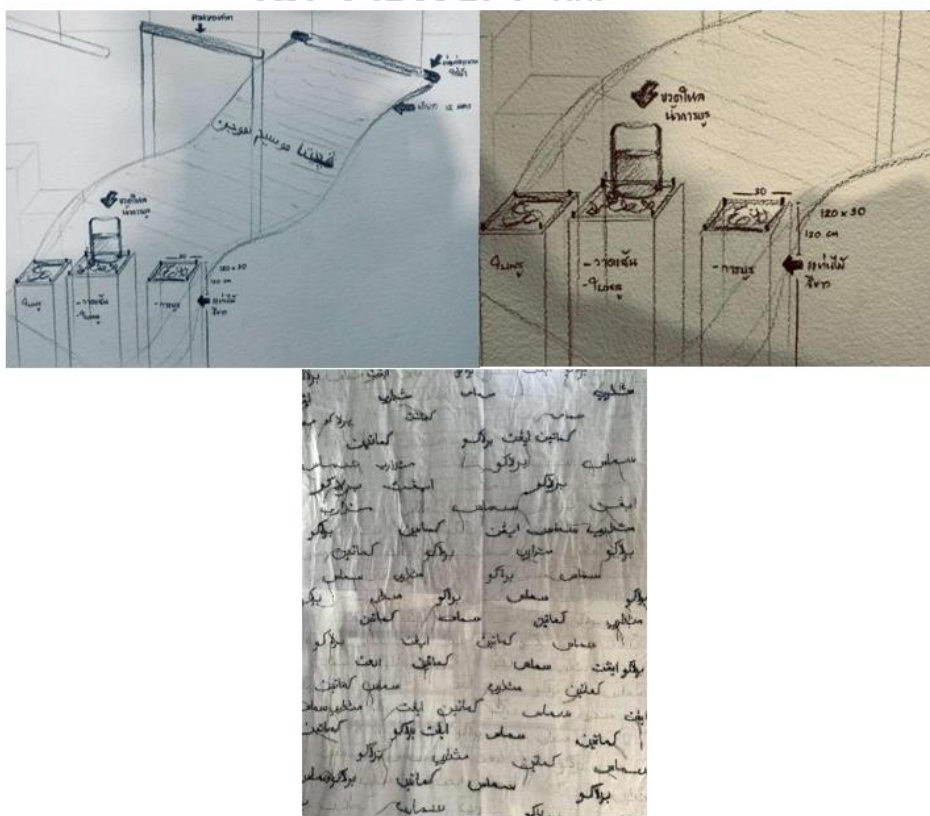
2. แนวคิดทางการศึกษา

ในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งที่ 3 เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรม ประเพณีและความสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน รับรู้และเข้าใจหลักการพื้นฐาน การระลึกถึงจากโครงสร้างวิถีชีวิตมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการวัฒนธรรมอิสลาม ความเชื่อ ประเพณีของคนในชุมชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยกระบวนการทดลองผลงานสร้างสรรค์เพื่อเก็บข้อมูล ในการใช้ผ้า ประเพณี ความเชื่อ วิถีการดำเนินชีวิตในโลกดุนยา ผ่านวัตถุในพิธีกรรม กิจกรรมการยึดเหนี่ยวสังคม ด้วยการทบทวนจากทฤษฎี สัญลักษณ์วิทยาและการสัมภาษณ์ กลุ่มอาสาสมัครที่มีแรงกดดันสูงในครอบครัว จากข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบวัสดุจากผ้าในพิธีกรรม ด้วยเทคนิค ด้านหัตถกรรมผ้า การเย็บปักผ้า การพิมพ์วัสดุลงบนผืนผ้า การสื่อสารผ่าน อัญมณีภาษา ที่แสดงออกผ่านความรู้สึกและอารมณ์ จากแรงกดดันภายในที่ไม่ได้เปิดเผย เป็นวิธีการระบายและการแสดงออก เพื่อให้สภาวะความเครียดและแรงกดดันคลายลง

ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

กระบวนการสร้างสรรค์ การเย็บ การพิมพ์ ในลักษณะการจัดวาง ผ้า ขนาดผืนยาว 12 เมตร ในรูปทรงยาว ที่ประกอบด้วย รูปทรงการสื่อสารผ่านภาษา โดยใช้การปักเป็นกรรมวิธีหลัก ในการประกอบวัสดุจากผ้าท้องถิ่น ผ้ามะยัด คือ ผ้าขาวสีเรียบ โดยมีการประกอบและวางจัดเรียง โดยกลุ่มรูปทรงและประเภทของ ผ้า ทั้งสีและลวดลายตัวอักษรในขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรกมีการสร้างภาพแบบลายเส้น Sketch ของกลุ่มรูปทรง จากการศึกษาและการกำหนดรูปทรงตัวอักษรในลักษณะต่าง ๆ ของลายเส้น ซึ่งมีที่มาเป็นกลุ่ม แบบกึ่งนามธรรม ที่มีการจัดวางกับพื้นที่ได้ศาลา ขั้นตอนต่อมาเป็นกระบวนการประกอบโครงสร้าง Installation สำหรับการจัดวางตำแหน่งและสัดส่วน ในการกำหนดจากชุดภาพร่าง

ภาพที่ 47 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน สื่อผสม การทดลองงานปักบนผืนผ้า ชุด “ฝน ในโลก ดุนยา” โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด) ความยาว 12 เมตร ขั้นตอนของการเย็บ และปักผ้าตามรอยเส้นเย็บ เพื่อทดลองการสร้างสรรค์ ที่ผ่านกรรมวิธี การใช้วัสดุที่ประกอบด้วย น้ำการบูร ผงถ่านจากวัสดุธรรมชาติทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ ในผลงาน

ผลที่ได้จากผลงานสร้างสรรค์

จากการจัดทำผลงานสร้างสรรค์ ในแนวคิดผลงานชุด “ฝัน ในโลกดุนยา” การดำเนินชีวิตปัจจุบัน ผ้าที่ใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของมุสลิม การสะท้อนประเด็นในมุมมองความเชื่อ ความผูกพัน อารมณ์ที่มุสลิมทุกคนใช้ในวิถีชีวิตการดำเนินชีวิต (ในโลกดุนยา) ที่ได้ถูกวางรูปแบบไว้ในพฤติกรรม ความตาย การศึกษาเชิงสัญลักษณ์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ สื่อผสม การทดลองงานปักบนผืนผ้าและการ Installation โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด) ความยาว 12 เมตร มาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน

1. วัสดุ ผ้า กับประเพณี ความเชื่อ เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของมุสลิม
2. ประเพณี มะยัด หรือ การตาย ในศาสนาอิสลาม สู่ความเชื่อในพิธีกรรม
3. การทดลองงานปักบนผืนผ้าและการ Installation โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด)

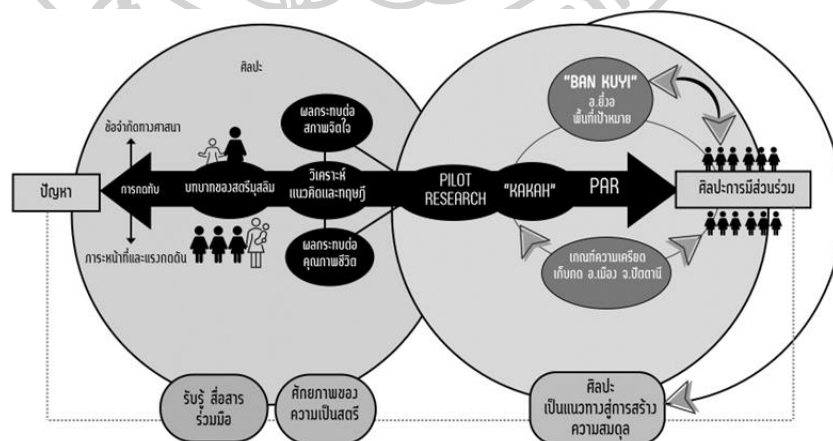
ความยาว 12 เมตร มาประกอบสร้างสรรค์ในผลงานออกแบบพื้นที่นิทรรศการ การรับรู้ผ่าน รส กลิ่น สิ่งแวดล้อมของพื้นที่ในชุดของผลงาน การจัดวางของตำแหน่ง สัดส่วน ที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบและแนวคิดในการสร้างสรรค์ ในขั้นตอนไปของการพัฒนาผลงานการออกแบบ และการรับรู้จากการเข้าร่วมชมนิทรรศการ

ภาพที่ 48 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน สื่อผสม การทดลองงานปักบนผืนผ้า ชุด “ฝัน ในโลกดุนยา” โดยนำวัสดุ ผ้าสีขาว (ผ้ามะยัด) ความยาว 12 เมตร เท่ากับจำนวนในการใช้หอคศพคนหนึ่งคน และขั้นตอนของการเย็บ และปักผ้าตามรอยเส้นเย็บ โดยมาจากบทสนทนาของผู้หญิงในพื้นที่ การสื่อสารเพื่อทดลองการสร้างสรรค์ ที่ผ่านกรรมวิธี การใช้ รูป รส กลิ่น ในการใช้วัสดุ ที่ประกอบด้วย น้ำการบูร ผงถ่าน จากวัสดุธรรมชาติทั้งสองชนิดมาประกอบสร้างสรรค์ในผลงาน

ภาพที่ 49 การประกอบติดตั้งกับพื้นที่ จากการทดลองวัสดุ และการใช้พื้นที่ สิ่งแวดล้อม อาคาร การจัดวางภายนอก ในการประกอบติดตั้ง โดยให้ผู้คนที่เข้าไปได้สัมผัส ถึง รูป รส กลิ่น ที่เกิดขึ้นจากผลงาน โดยกระบวนการทดลองชิ้นงานครั้งที่ 3 ชุด “ฝน ในโลก ดุนยา” โดยจัดแสดงในเทศกาลศิลปะ เชียงรายเบียนนาเล่ 2566 ผลงานการ Installation Art จัดแสดงที่ร้านชาสวรรค์บนดิน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 50 ข้อค้นพบแนวทางการแก้ปัญหาวิจัย ได้กำหนดกระบวนการวิเคราะห์ที่นำไปสู่ศิลปะ การมีส่วนร่วม เป็นแนวทางที่นำไปสู่การสร้างสมดุล

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการศึกษานำร่องใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 1 ชุดผลงานสร้างสรรค์ คุยกะก๊ะห์ ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัย ปฏิบัติการมีส่วนร่วม

ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม ชุดผลงาน คุยกะก๊ะห์ KAKAH พบว่า

วัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ผลงาน

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม และผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตในบริบทสังคมปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาและพัฒนาแนวทางกิจกรรมปฏิบัติการเชิงทดลอง ผ่านกระบวนการเย็บปักสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ของกลุ่มมุสลิมะฮ์ ในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 51 การศึกษานำร่อง ครั้งที่ 1 “KAKAH” คุยกะก๊ะห์

จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ข้อคำถามตามกรอบวัตถุประสงค์ ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิม จากการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีมุสลิม ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและสตรีมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานีพบว่า กลุ่มมุสลิมะฮ์ ในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18-35 ปี และได้กล่าวถึงปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ไว้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านใดที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ “สตรีมุสลิม”

1.1 ด้านสังคม

1.1.1 ความเสมอภาค

ในปัจจุบันผู้ชายกับผู้หญิงมีความเสมอภาค ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิงมีการจับเนื้อต้องตัวกัน โดยไม่คิดอะไร ทำเป็นเรื่องปกติในปัจจุบัน เลยทำให้มีผลกระทบหลาย ๆ อย่างตามมา

1.1.2 การขาดโอกาสและสิทธิในการแสดงออก

ขาดโอกาสในด้านการแสดงออก เพราะด้วยสถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสิทธิหลาย ๆ อย่าง เริ่มเข้าถึงทุก ๆ คน แต่ด้วยมาตรการในเขตพื้นที่สามจังหวัด เป็นพื้นที่การปกครองพิเศษ การถูกตัดโอกาสของคนบางกลุ่ม เพียงเพราะเขาอาจจะไม่ได้มีข้อคิดเห็นหรือมุมมองที่เหมือนกับคนทั่วไป

1.1.3 สิทธิและความเท่าเทียม

ศาสนา มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ทั้งการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการปฏิบัติศาสนกิจและบทบาทในครอบครัว และข้อกฎหมาย อิทธิพลทำให้สิทธิของสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ สังคม และครอบครัว

1.1.4 ประเพณีนิยมทางศาสนา

1) วัฒนธรรมและประเพณี การเปลี่ยนแปลงและการถูกตัดแปลงจากสังคมนิยมหรือกระแสต่าง ๆ เช่น วิธีการพันผ้าคลุม การแต่งตัว การใช้ชีวิต สิ่งต่าง ๆ แตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือประเพณีแบบดั้งเดิม ที่ควรรักษาไว้

2) วิถีชีวิตชนบประเพณีดั้งเดิม ส่งผลต่อสตรีในยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดการปรับตัวที่ผสมผสานระหว่างบทบาทความเชื่อ ที่เข้ากับศาสนาอิสลาม สตรีมุสลิมยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทศาสนา เช่น การแต่งตัวที่เหมาะสม ครอบครัว การศึกษา ความท้าทายที่มีมุมมองต่างกันออกไป

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

1.2.1 โอกาสและข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ

ปัญหาการทำงานและอาชีพของมุสลิมในสังคมไทย บางครั้งในสถานที่ที่ไม่รับมุสลิมเข้าในการทำงาน และมีข้อจำกัดในการทำงาน ทำให้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม และรายได้ในการประกอบอาชีพมีขีดจำกัด

1.2.2 การหารายได้หลักของครอบครัว

ปัจจัยด้านการเงินและการใช้ชีวิต ประกอบอาชีพ มีรายได้และสามารถเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็งดูแลครอบครัวที่ดีได้

1.3 ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

1.3.1 สื่อออนไลน์ที่สะท้อนผ่านสตรีมุสลิม

สื่อโซเชียลที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมา ทำให้สตรีหลาย ๆ คน ไม่สามารถที่จำเป็นในการดำรงอยู่ และปฏิบัติตัวให้เป็นมุสลิมให้ได้ดีตามที่ควรจะต้องเป็น ซึ่งต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา ให้เข้ามามีบทบาทแทรกแซงเป็นอย่างมาก เพื่อให้สตรีมุสลิมหลายคน ได้ตระหนักถึงการเข้าถึงการดำเนินชีวิตของตนเองในสังคม เพื่อให้คงอยู่ในเส้นทางที่ศาสนาต้องการ

1.3.2 การแต่งกายและการดำเนินชีวิต

สภาพแวดล้อมในส่วนของ การตั้งกฎเกณฑ์ เช่น ในที่ทำงาน เรื่องการแต่งกาย ไม่ให้มีการใส่ผ้าคลุม ในเวลาทำงาน ทำให้มุสลิมะห์ต้องเลือกศาสนา มากกว่าการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรนั้น ทำให้มุสลิมที่มีศักยภาพอาจจะไม่ได้ทำงานที่ตนถนัดได้อย่างเต็มที่ เพราะเลือกที่จะไม่ทำ

1.3.3 อาหารฮาลาล ปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต

ปัจจัยด้านอาหารการใช้ชีวิตในปัจจุบัน อาหารเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ตลอด และในบางพื้นที่ที่ไม่มีอาหารมุสลิม ทำให้ดำรงชีวิตยากมากขึ้น เพราะมุสลิมต้องรับประทานอาหารที่ฮาลาลเท่านั้น อาหารจึงเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต

2. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม

2.1 ด้านสังคม

2.1.1 เป็นมุสลิมะห์ที่ดี

- 1) การใช้ชีวิตโดยไม่ต้องหวาดระแวง เมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตคนเดียว
- 2) ความเข้าใจ ความรักและการช่วยเหลือ
- 3) การมีหน้าที่การงานที่มั่นคง สามารถดูแลตัวเองได้ หากมีสามีที่เคารพเรา มีกิจการที่ดี ไม่ติดยาเสพติด ไม่ติดการพนัน อยู่ในอีมาน สามารถพาเราไปในหนทางที่ถูกที่ต้องที่สำคัญ ต้องเห็นคุณค่าในตัวเอง

2.2.2 การแสดงตัวตนของมุสลิมะห์

- 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และมีการปฏิบัติอย่างไม่เลือกเพศ สตรีก็สามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างได้มากกว่าที่คุณคิด
- 2) การใช้ชีวิตในสังคมแบบไม่รู้สึกรังเกียจแปลกแยก สตรีมุสลิมก็คือบุคคลที่ควรได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันในสังคม โดยไม่มีการแบ่งแยก
- 3) การเป็นผู้หญิงและสตรีที่ควรให้เกียรติเป็นอย่างยิ่ง การแสดงตัวตนของมุสลิมะห์ ในสังคมพื้นที่สามจังหวัด ที่ต้องการพื้นที่ส่วนตัวและต้องการความยุติธรรม เหมือนกับพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิตที่ดี

2.2.1 รายได้ และอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัว

2.2.2 มีอาชีพ ครอบครัวที่มั่นคง

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

การใช้ชีวิตในวิถีอิสลาม

มีความสุขทั้งทางกายและทางใจอย่างแท้จริง ในการใช้ชีวิต ในวิถีอิสลาม เช่น เรื่อง การแต่งกาย การคลุมฮิญาบไม่ใช่เรื่องหน้าแปลก เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแต่งกายแบบมุสลิมะห์

ทั้งนี้ สำหรับการสัมภาษณ์ สตรีมุสลิม ในพื้นที่ชุมชนคลองช้าง อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 40-55 ปี พบปัจจัยการปรับตัวของสตรีมุสลิม ผลกระทบในวิถีการดำเนินชีวิต ในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

คนที่ 1 สัมภาษณ์ กะยา (อายุ 44 ปี) ได้กล่าวถึง ปัจจัยการปรับตัวของสตรีมุสลิม ผลกระทบในวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ว่า

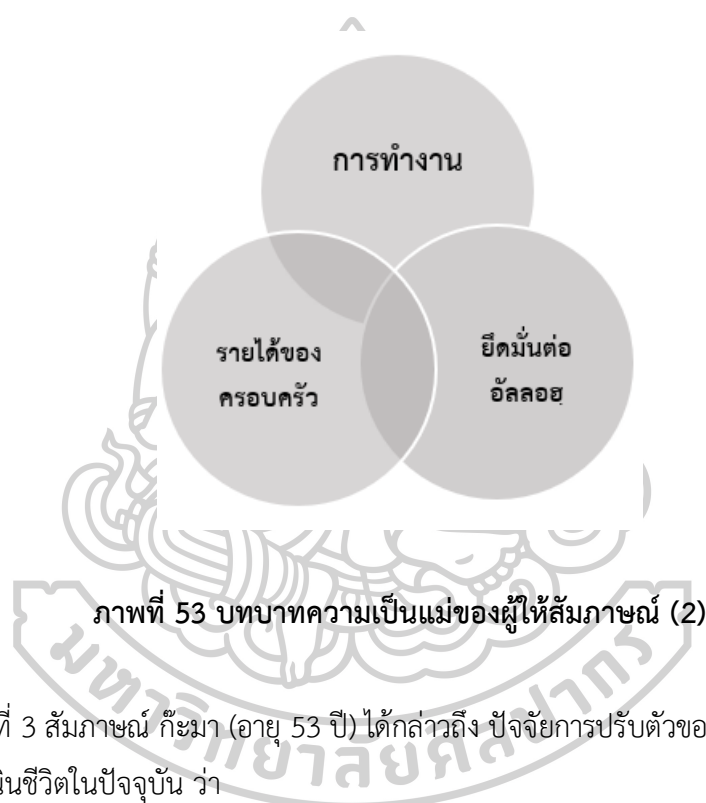
“มีอาชีพเป็นอาสาสมัคร ในพื้นที่เขตเมือง ในชุมชนคลองช้าง อาเนาะรู จังหวัดปัตตานี เป็นหลักในครอบครัวในการทำงานและเลี้ยงลูก ด้วยหลักการทางศาสนา สอนลูกด้านการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลง การปรับตัวเข้าสังคม และมีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในหน้าที่การดูแลลูกและครอบครัว ปัจจัยการทำงานนอกบ้าน เพื่อการสร้างรายได้”

ภาพที่ 52 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (1)

คนที่ 2 สัมภาษณ์ กะนา (อายุ 51 ปี) ได้กล่าวถึง ปัจจัยการปรับตัวของสตรีมุสลิม ผลกระทบในวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ว่า

“มีอาชีพเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และต้องดูแลลูก 6 คน ปัจจุบันเป็นเสาหลักของครอบครัว ทั้งพ่อและแม่ การทำงานและเลี้ยงเด็ก ๆ ในบ้านเด็กกำพร้า ปัจจัยของการเติบโตมาในครอบครัวและสังคมด้วยกรอบของหลักการทางศาสนา ที่ส่งผลถึงการแต่งกายของผู้หญิง การเริ่มสวมใส่ผ้าคลุม ตั้งแต่อายุได้ 9 ปี ปัจจัยของการดูแลครอบครัวและลูก คือ รายได้ที่ไม่เพียงพอ ส่งผลต่อการเลี้ยงดูลูก ในหน้าที่ความรับผิดชอบของแม่เป็นหลัก หน้าที่ของสตรีมุสลิม คือ การยึดมั่นต่ออัลลอฮ์”

ภาพที่ 53 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (2)

คนที่ 3 สัมภาษณ์ กะมา (อายุ 53 ปี) ได้กล่าวถึง ปัจจัยการปรับตัวของสตรีมุสลิม ผลกระทบในวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ว่า

“มีอาชีพเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ซึ่งอาชีพหลักที่หารายได้และเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว มีบทบาทของการทำงานเพื่อประกอบอาชีพ เลี้ยงดูตัวเองตั้งแต่สมัยเรียน และมาแต่งงานมีครอบครัว ตอนอายุมากขึ้น เมื่อหลังแต่งงาน ต้องรับผิดชอบตนเองและสามีมากขึ้น การศึกษาเล่าเรียนหนังสือ และโรงเรียนปอเนาะห์ (โรงเรียนศาสนา) ตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ถูกที่บ้านบังคับให้เรียน พอเรียนจบ การศึกษาก็ตัดสินใจ ทำงานสายวิชาชีพ เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว สำหรับหน้าที่ของสตรีมุสลิม คือ การทำความดีต่ออัลเลาะห์ ที่นำไปสู่หนทางของโลกอาคีเราะห์”

ภาพที่ 54 บทบาทความเป็นแม่ของผู้ให้สัมภาษณ์ (3)

การดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในพื้นที่ชุมชนคลองช้าง อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี โดยงานหัตถกรรมผ้า การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม

ประกอบไปด้วย

1. ผู้วิจัยมีการวางแผน กำหนดรูปแบบ การจัดกิจกรรมสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากงานหัตถกรรม ผ้า โดยมีการสื่อสาร ผ่านตัวแทนของแต่ละตำบล เพื่อกำหนดหมายเวลา และสถานที่ ณ พื้นที่ชุมชนคลองช้าง อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี โดยมีการประสานงานทางโทรศัพท์ โดยตรงเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการนัดหมาย และยืนยันการเข้าร่วม
2. ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประมาณ 90-180 นาที โดยให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจกระบวนการขั้นตอนของเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคนิค และกรรมวิธีในการปฏิบัติขั้นตอนพื้นฐาน ของการเรียนรู้ งานผ้าและวัสดุท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชน ในครั้งที่ 1 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 เทคนิค 1) งานวาดเส้นด้วยวัสดุ 2) งานวัสดุผสม จากการใช้ ผ้าปัก รอยเย็บ ผ่านกิจกรรมการทดลองเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทดลองกิจกรรม คุยกะกะห์ (KAKAH) เพื่อสร้างเครื่องมือ PILOT TESTING ปฏิบัติการเชิงทดลองผ่านรอยเย็บสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ หากผู้เข้าร่วมไม่สะดวกในการอยู่จนจบกิจกรรม สามารถออกจากกิจกรรมได้ตลอดเวลา
3. หลังจากผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติ และสร้างสรรค์งานหัตถกรรมผ้า ในกระบวนการขั้นตอนพื้นฐาน เพื่อเข้าสู่การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมในการ

สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุมชน โดยงานหัตถกรรมผ้า โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิม จากตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มประชากรที่สนใจ

4. ผู้วิจัยนำเสนอผลงานและเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและผ้าแสดงความคิดเห็น และระบายความรู้สึกภายในใจ เพื่อกำหนดหัวข้อตัวชี้วัดในเกณฑ์ ระดับความเครียดที่มาจากการสัมภาษณ์ การสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าร่วม ในการวางแผนที่กำหนดที่มาจากการคุยกันที่ส่งผลให้ผู้เข้าร่วม ในการทดลองกิจกรรมขณะทำงานศิลปะ เป็นการกำหนดเกณฑ์เพื่อการทดลองจากกิจกรรมในการทดลอง กลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมในเขตพื้นที่เมือง จังหวัดปัตตานี

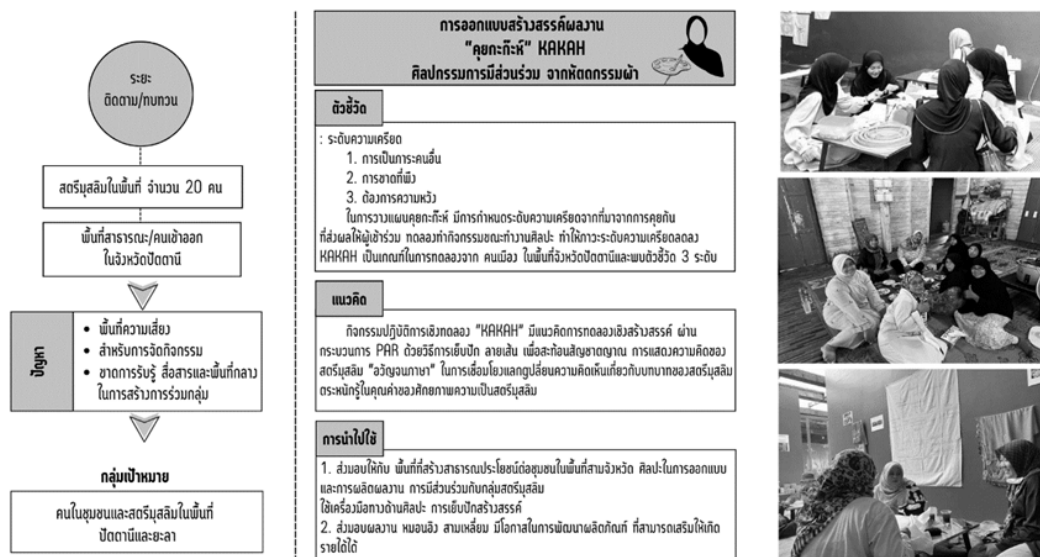
5. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาทบทวน สังเคราะห์ และสรุปผลการปฏิบัติ พร้อมทั้งจัดทำบทความทางวิชาการ

6. ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม รวมถึงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

7. ผู้วิจัยจัดนิทรรศการศิลปะในพื้นที่ชุมชน เขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำเสนอผลงานศิลปกรรมต้นแบบจากงานหัตถกรรมผ้า โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมแสดงความคิดเห็น ซึ่งช่วยสะท้อนผลการปฏิบัติและสร้างพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงผลงานสร้างสรรค์ในอนาคต

ข้อค้นพบและแนวทางการแก้ปัญหาวิจัย เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในพื้นที่

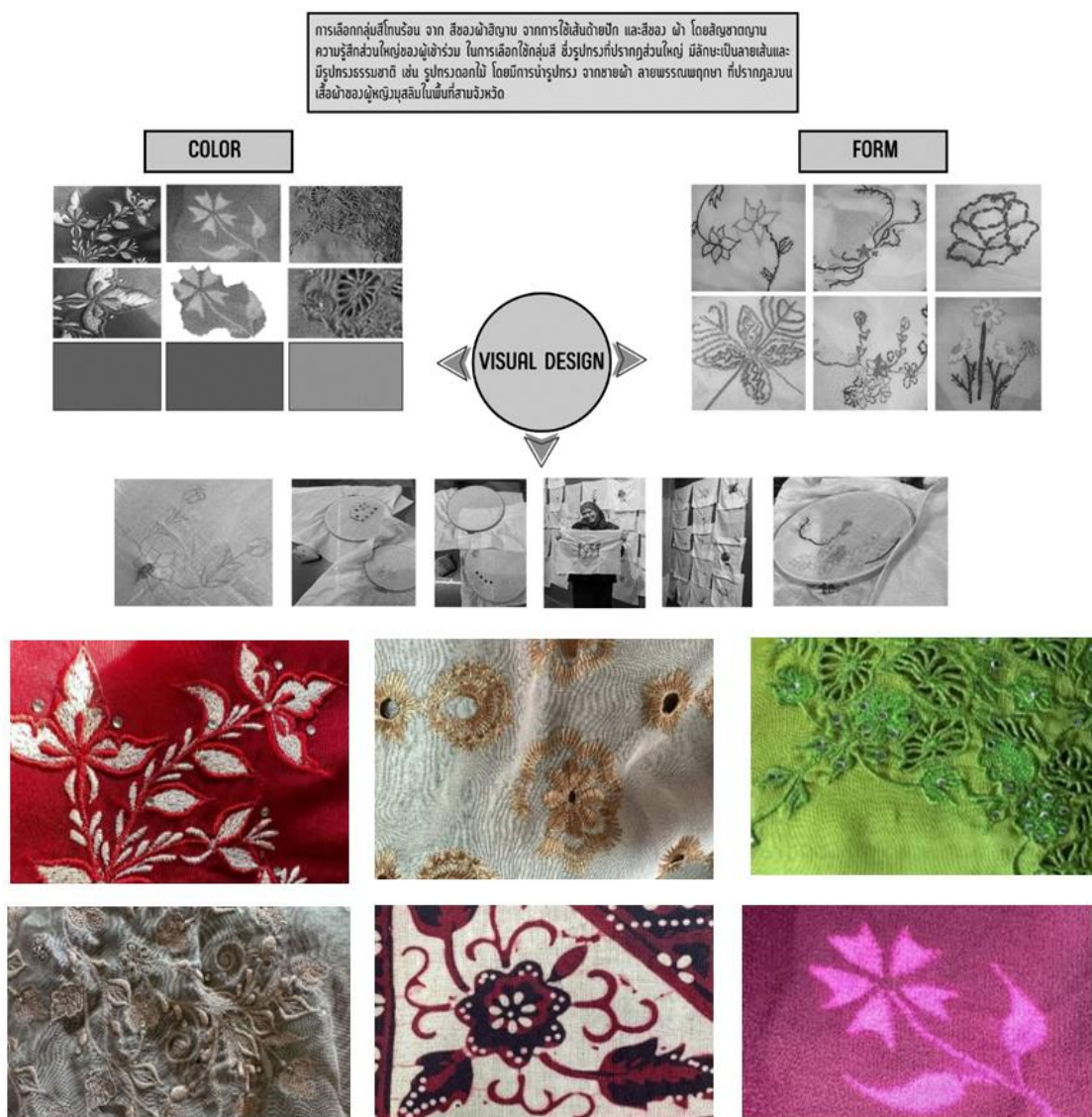
THE MUSLIMAH EQUILIBRIUM IN ISLAMIC CULTURE THROUGH PARTICIPATORY FABRIC ART : CASE STUDY AMPHORA V4-N00, NARATHIHWAT PROV

ภาพที่ 55 กระบวนการสำรวจพื้นที่ สังเกตเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการสร้างสรรค์ “คุยกะกะห์”

KAKAH

7.1 การศึกษาลวดลายจากการสำรวจพื้นที่ชุมชน โดยวิเคราะห์วัสดุและลวดลาย เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าผ่านโครงสร้างลายเส้นในลักษณะต่าง ๆ

ภาพที่ 56 ตัวอย่างลักษณะ รูปทรงและลวดลายพรรณพฤกษา จากเทคนิคบนผืนผ้าในรูปแบบต่าง ๆ

7.2 การร่างแบบ ลายเส้นดินสอ ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะลายเส้นอิสระ และลักษณะลายเส้นจากการสังเกตลวดลายดั้งเดิม โดยกำหนดทิศทางและจังหวะลายเส้นตามจินตนาการของผู้สร้างสรรค์

ภาพที่ 57 ตัวอย่างลักษณะ ลวดลายพรรณพฤกษา จากเทคนิคการสร้างแบบลายปักผ้า

7.3 การเย็บ รอยเส้น ตามแบบร่างของจิ้งหะและรูปทรงของลวดลาย ที่ได้กำหนดไว้ ด้วยการกำหนด เส้นขาวดำ และลายเส้นจากแบบร่างขั้นต้น ในลักษณะของรูปทรงจากลวดลายพรรณไม้ โดยการกำหนดรูปร่าง-รูปทรงที่ปรากฏลงบนผืนผ้า สีขาว ขนาด 60 x 60 เซนติเมตร

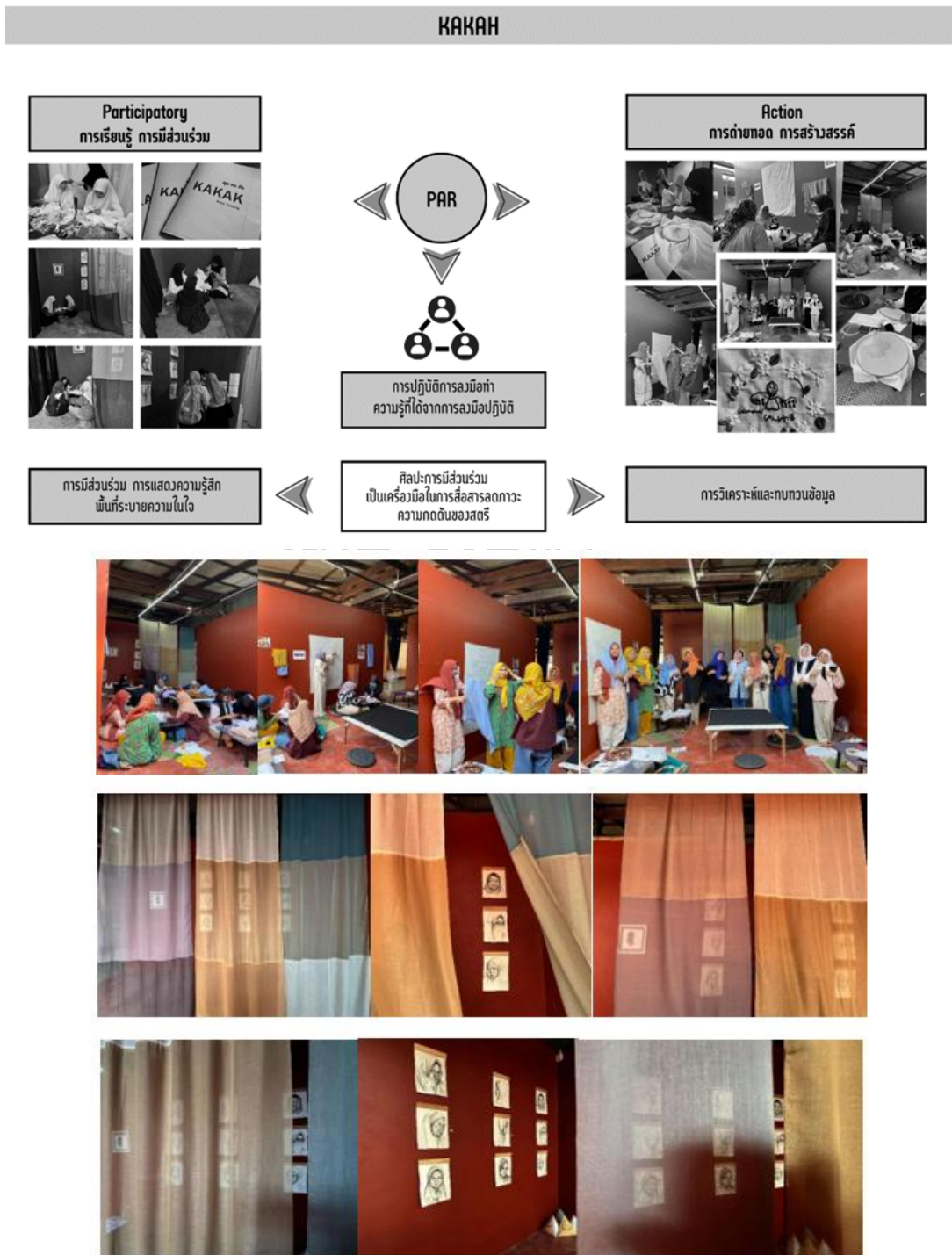
ภาพที่ 58 ผลงานสร้างสรรค์ “สร้างรอยเย็บ” ตัวอย่างการทดลอง ปักผ้า จากกลุ่มมุสลิมมะห์
 ที่มาจากการทดลองกิจกรรมการปฏิบัติงานสร้างสรรค์

7.4 การศึกษาขั้นตอน ในกระบวนการ สร้างสรรค์ผลงาน “รอยเย็บ” การพูดคุยและ
 ถาม-ตอบ จากการสัมภาษณ์ และการทดลองกิจกรรมสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ จากการกำหนดตัวชี้วัด
 3 ระดับ จากการทดลองกิจกรรมพบว่า ผู้เข้าร่วมมีระดับความเครียดลดลงและเกิดความสุขใจ
 ทำให้ลายเส้นที่ปรากฏ สะท้อนภาพความรู้สึกผ่านรูปทรงและลายเส้นจากภาพตัวอย่างชิ้นงาน
 ที่ปรากฏ

ภาพที่ 59 ผลงานสร้างสรรค์ ในกระบวนการ “สร้างรอยเย็บ” จากการทดลองกิจกรรมจาก ผู้เข้าร่วม

7.5 การออกแบบพื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ โดยการนำเสนอผลงาน “คุยกะก๊ะห์” กระบวนทัศน์ของกลุ่มสตรีมุสลิม ผ่านรอยเย็บสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมปฏิบัติการเชิงทดลอง ของกลุ่มมุสลิมะฮ์ ในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ ในรูปแบบของการจัดกิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในการติดตั้งผลงาน ในลักษณะการจัดวางกับพื้นที่ เพื่อออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ในการทดลองในครั้งนี้

ภาพที่ 60 ภาพการจัดวางพื้นที่กิจกรรมและพื้นที่นิทรรศการ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ 61 การพัฒนาการออกแบบและผลการวิเคราะห์ PAR

ภาพที่ 62 หมอนอิงสามเหลี่ยม จากวัสดุ การประกอบเย็บปักบนผืนผ้า

จากผลการศึกษาคั้งนี้ ได้มีการจัดรูปแบบการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยสามารถจำแนกออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มที่ 1 สตรีมุสลิมะห์ช่วงวัย 18-35 ปี

กลุ่มนี้ให้คำตอบในลักษณะของการมุ่งเน้นสังคม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เห็นถึงกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม การเมือง

ชุมชน รวมถึงกิจกรรมที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางสังคมเป็นหลัก บุคคลในกลุ่มนี้มักให้ความสำคัญกับการเข้าสังคมและการแสดงออกถึงความคิดเห็นต่อประเด็นที่พวกเขาถือว่าสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พวกเขามีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางสังคม การพัฒนาชุมชน การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ และการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่สามารถสร้างผลกระทบในวงกว้าง

กลุ่มที่ 2 สตรีมุสลิมะห์ช่วงวัย 40-55 ปี

กลุ่มนี้ให้คำตอบในลักษณะของการมุ่งเน้นบ้านและครอบครัว หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และชีวิตภายในบ้านมากกว่ากลุ่มแรก พวกเขาให้ความสำคัญกับบทบาทในฐานะแม่ ภรรยา และผู้ดูแลครอบครัว โดยมุ่งเน้นไปที่การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูบุตร การดูแลบ้าน และการปฏิบัติตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดมา พวกเขาอาจมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อองค์ความรู้ดั้งเดิมและค่านิยมทางศาสนาให้กับคนรุ่นใหม่ ทั้งในแง่ของวิถีชีวิต การแต่งกาย และบทบาททางสังคมภายในกรอบของข้อกำหนดทางศาสนาและวัฒนธรรม

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจเบื้องต้น (Pilot Survey) และทบทวนแนวทางการงานวิจัยจากการสำรวจเบื้องต้นและการทบทวนแนวทางของงานวิจัย ทำให้เกิดตัวแปรที่สำคัญจากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มประชากรในชุมชน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ผ่านมิติด้านสังคม โดยอาศัยระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคน พื้นที่ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประชากรที่ศึกษา โดยพบว่าประชากรในช่วงวัย 18-35 ปี มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคมมากกว่ากลุ่มวัย 40-55 ปี ซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับเรื่องภายในครอบครัวและชีวิตส่วนตัวเป็นหลัก เมื่อพิจารณาในเชิงลึก จะพบว่าแนวทางการศึกษานี้มีความคล้ายคลึงกับการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสตรีมุสลิมะห์ ซึ่งต้องการทำความเข้าใจแนวทางการดำรงชีวิตของพวกเขาภายใต้บริบทของศาสนา วัฒนธรรม และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของการศึกษาอาจอยู่ที่

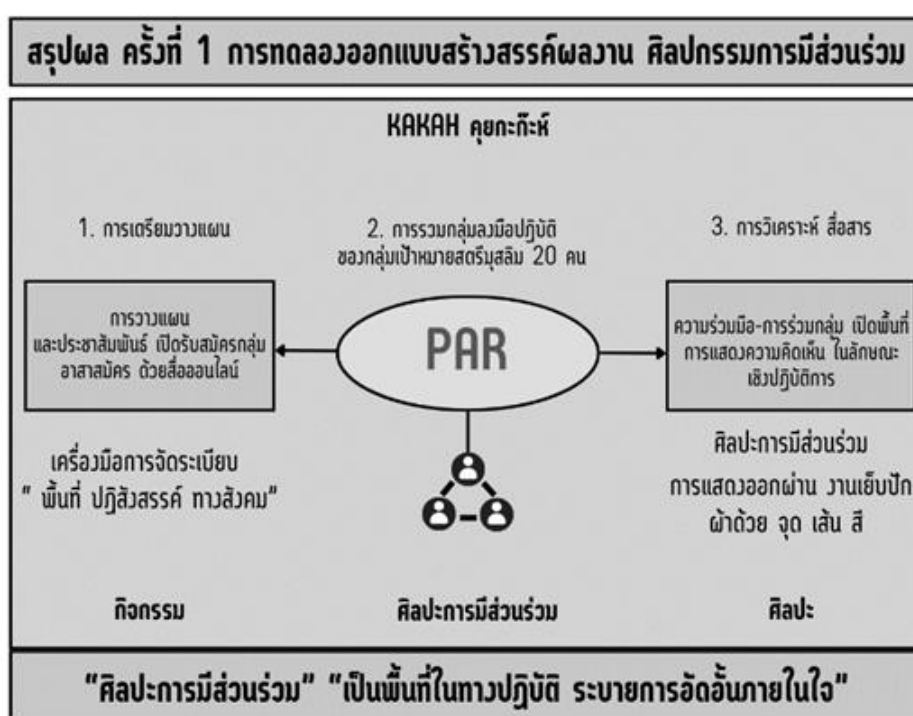
1. บริบทเชิงพื้นที่ แต่ละพื้นที่มีบริบททางวัฒนธรรมและโครงสร้างสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิมะห์ในแต่ละชุมชน
2. ช่วงเวลาและบริบททางสังคม สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรีมุสลิมะห์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย
3. กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา กลุ่มประชากรที่ศึกษาอาจมีความแตกต่างกันในด้านอายุ ระดับการศึกษา และการเข้าถึงโครงสร้างทางสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อผลลัพธ์ของงานวิจัย

4. กฎระเบียบและข้อกำหนดทางศาสนา กรอบของกฎระเบียบทางศาสนาและวัฒนธรรม มีอิทธิพลโดยตรงต่อแนวทางการปรับตัวของสตรีมุสลิมในสังคมสมัยใหม่

5. ความเชื่อมโยงของวิถีปฏิบัติและความสัมพันธ์ทางสังคม การสร้างสมดุลระหว่างบทบาทส่วนตัวและบทบาททางสังคมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม

6. ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของความแตกต่างและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างดุลยภาพ ในการศึกษาการปรับตัวของสตรีมุสลิมสมัยใหม่ ต้องคำนึงถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างดุลยภาพในชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พวกเขาสามารถดำรงตนได้ภายในกรอบของศาสนาและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิเคราะห์และสรุปข้อค้นพบ 6 ข้อ ดังกล่าว สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับสตรีมุสลิม โดยเน้นแนวทางการสร้างดุลยภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านการทำงานร่วมกับชุมชน รวมถึงการศึกษากระบวนการทัศน์ของสตรีมุสลิมในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิต การปรับตัว และบทบาทของพวกเธอในสังคมสมัยใหม่นำไปสู่การปรับตัวของ สตรีมุสลิมในปัจจุบัน

ภาพที่ 63 ครั้งที่ 1 การทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน คุยกะกะ๊ะห์ ศิลปกรรมมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 6 ผลของการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ราย ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลของการวิเคราะห์ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ราย ในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

ตารางที่ 11 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ

คนที่	ข้อมูล
1	เพศ : หญิง อายุ : 32 ปี บทบาท : ครูสอนศาสนา/แม่บ้าน พื้นที่อยู่อาศัย : พื้นที่ชุมชนคลองช้าง จังหวัดปัตตานี ระดับการศึกษา : มัธยมศึกษาตอนปลาย
2	เพศ : หญิง อายุ : 35 ปี บทบาท : ประกอบอาชีพอิสระ/ทำงานภาคประชาสังคม พื้นที่อยู่อาศัย : อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ระดับการศึกษา : ปริญญาตรี
3	เพศ : หญิง อายุ : 35 ปี บทบาท : พนักงานมหาวิทยาลัย พื้นที่อยู่อาศัย : อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ระดับการศึกษา : ปริญญาเอก
4	เพศ : หญิง อายุ : 62 ปี บทบาท : กลุ่มแม่บ้านงานหัตถกรรมผ้า พื้นที่อยู่อาศัย : อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ระดับการศึกษา : ปริญญาตรี

ตาราง 11 (ต่อ)

คนที่	ข้อมูล
5	เพศ : หญิง อายุ : 43 ปี บทบาท : สถาปนิก พื้นที่อยู่อาศัย : อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ระดับการศึกษา : ปริญญาโท
6	เพศ : หญิง อายุ : 50 ปี บทบาท : ช่างตัดเย็บ พื้นที่อยู่อาศัย : อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ระดับการศึกษา : มัธยมศึกษาตอนปลาย

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสังคมและศาสนาในวัฒนธรรมท้องถิ่น และศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า ที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 6 ราย พบว่า

1. วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชนมีความจำเป็นมากในด้านศาสนา และความดีงาม ที่ปลูกฝังการสอนและอบรมให้เด็ก ๆ ได้เรียนศาสนาพื้นฐาน ตามหลักปฏิบัติในการละหมาด การอ่าน ในระดับชั้นที่ 1 ที่เด็ก ๆ สามารถอ่าน ออกเสียง และดูอาอ์ได้ สำหรับในด้านยาเสพติดของชุมชน มีจำนวนมากที่ไม่สามารถควบคุมได้ ขึ้นอยู่กับวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัวในพื้นที่ฐานของการอบรมเลี้ยงดู”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนิน ชีวิตของชุมชน บริบท มลายูกับอิสลาม แบ่งเป็นสองภาคส่วน ระหว่างวิถีชีวิตกับศาสนา ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามการเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายมลายู ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงได้ ในระบบการคุยหรือการสื่อสาร ผ่านการประชุมร่วมกัน โดยถูกให้แบ่งเส้นของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง ทั้งนี้ปัจจุบัน ความเป็นสมัยใหม่ หรือความเท่าเทียม ตลอด 30 ปี การรับรู้ การวางตัวว่าจุดไหนแบบสากล หรือจุดที่ศาสนาเข้ามา ในการมีเพื่อนเป็นผู้ชายเข้ามา การระงับตัว การถูกมองและการถูกตัดสินโดยสังคม รวมไปถึงการวางกรอบของสังคม การแต่งกายในความคิดของศาสนา และการสื่อสารในมัสยิด

ช่องว่างระหว่างสังคม เมื่อผู้หญิงถูกฝึกให้เป็นผู้นำได้ แต่ถูกแบ่งชั้นในการกระทำทางด้านสังคม และถูกแบ่งอย่างชัดเจน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“ในจังหวัดปัตตานีดั้งเดิม ด้วย บริบททางประวัติศาสตร์ (ของชุมชนกรือเซะ) การนับถือ ศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดในหลักการของผู้นำใน ชุมชน วิถีชีวิต ในการยึดหลักปฏิบัติและคำสอน โดยวิถีวัฒนธรรมอิสลาม มีหลักคำสอน และแนวคิด สร้างแนวทางการรับรู้ โดยผู้นำ และสถาบัน ครอบครัวมีการขัดเกลา จากรากฐาน ของวิถีการดำเนินชีวิต”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“วิถีการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ ในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส การใช้ ชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ลักษณะพื้นที่ลุ่ม การทำนา ทำสวน เช่น ตื่นเช้า มาเหยียบฟ้า มีการทำผ้าในลักษณะการตัดเย็บ เป็นอาชีพควบคู่กับการนำหลักศาสนามาใช้ในการ ประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“วิถีวัฒนธรรม และอัตลักษณ์หลาย ในลักษณะการสร้างชนบและประเพณีทางวัฒนธรรม จากแบบชนบดั้งเดิม ในพื้นที่ลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์มลายู สุวีธิติด ที่นำไปสู่การใช้ชีวิต สิ่งที่ส่งผล กระทบหรือภาพสะท้อนมาสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความง่าย ๆ และมีลักษณะการจับต้องได้ โดยไม่ กำหนดพิธีรีตอง กระบวนการเข้าใจแบบสบายๆ ง่ายๆ สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวในชีวิตประจำวัน สุวีธิติดที่ส่งผล กับถึงความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมในเขตพื้นที่เมือง และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ชนบท เมือง การกำหนดวิถีชีวิตในบริบทของพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง มีลำดับขั้นในกลุ่มคนเมือง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“ตั้งแต่สมัยเล็ก ครอบครัวอาศัยในพื้นที่วังจะบัง แม่เป็นนางในวัง ย่า ครอบครัว วังและ เขตพื้นที่วัง คือกลุ่มครอบครัวเดียวกัน ลักษณะการใช้ชีวิต ตั้งแต่เกิด ในระบบความสัมพันธ์แบบ เครือญาติ ญาติพี่น้อง ครอบครัว ช่วยเหลือการดำเนินชีวิต มีหลักปฏิบัติในพื้นที่ท้องถิ่น สอนศาสนา ให้กับลูก ๆ หลานในครอบครัว เรียนโรงเรียนตาดีกา เรียนภาษามลายู เรียนกุรอาน เริ่มต้นจาก ความรักภายในครอบครัว การสอนของพ่อ การสอนศาสนา ภายในบ้าน เป็นลักษณะ การสื่อสารของ ความเป็นครอบครัวใหญ่ พื้นฐานการเรียนรู้ศาสนา”

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชน มีความ จำเป็นมาก ในด้านศาสนา และความดีงาม ที่ปลูกฝังการสอนและอบรมให้เด็ก ๆ ได้เรียนศาสนา พื้นฐาน ตามหลักปฏิบัติ ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายมลายู ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงได้ ในระบบการคุยหรือการสื่อสารผ่านการประชุม ร่วมกัน โดยถูกให้แบ่งเส้นของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในส่วนของวิถีการดำเนินชีวิต

การประกอบอาชีพ ในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีการประกอบอาชีพในลักษณะการตัดเย็บ ควบคู่กับการนำหลักศาสนามาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน ทั้งนี้วิถี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์มลายู ในลักษณะการสร้างชนบและประเพณีทางวัฒนธรรมจากแบบ ชนบดั้งเดิมในพื้นที่ที่มีลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์มลายูสู่วิถีคิด ที่นำไปสู่การใช้ชีวิต สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อ หรือ ภาพสะท้อนมาสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีลักษณะการจับต้องได้ โดยไม่กำหนดพิธีรีตองหรือกระบวนการ เข้าใจ แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานของการเริ่มต้นจากรักภายในครอบครัว การสอนของพ่อ การสอนศาสนา ภายในบ้าน เป็นลักษณะการสื่อสารของความเป็นครอบครัวใหญ่ ที่นำมาสู่พื้นฐาน การเรียนรู้ศาสนา

2. กลุ่มผู้นำหรือกลุ่ม/องค์กรในการดูแลชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“ศาสนาในพื้นที่ของชุมชน โรงเรียนตาดีกา จำนวนเด็ก มียอดถึง 40 : 1 หรือ 2 คน ใต้ฮีม่านของชุมชน ฮีม่านต้องวางยิบให้ผู้ปกครอง ลูก หลานต้องมาเรียน โดยการบังคับไม่ได้ ขึ้นอยู่กับผู้ปกครองสมัครใจ ทั้งนี้ในอดีตฮีม่านคือผู้ชายและเป็นครูสอนศาสนา ซึ่งในพื้นที่ชุมชน ผู้นำที่เป็นผู้ชายมักถูกเพ่งเล็งในด้านการเป็นผู้นำหรือการรวมกลุ่มทำให้อับอายของครูสอนศาสนา ผู้หญิงเริ่มเข้ามาในช่วง 10 ปีหลังจากช่วงสถานการณ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“จากสังคมนอกข้างใน เรื่องการถูกแบ่งให้เป็นผู้หญิง โดย (ความเสียหาย) ที่เป็นผู้หญิง แต่กลับกัน ผู้หญิงมีจุดแข็ง และข้อดีรองในการทำงาน ทั้งในตำแหน่งงาน หน้าที่ หรือการมอบหมายงาน เช่น การทำงานในตำแหน่งเลขานุการ หรืองานด้านเงิน ความละเอียดอ่อนของผู้หญิง ถูกกำหนดให้มีข้อ ต่อดรองทางสังคม การสื่อสาร การยอมรับ ข้อแสดงความคิดเห็น และหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อบทบาท ความเท่าเทียมความเป็นผู้หญิงและผู้ชายของการกระทำภายใต้อำนาจและแนวคิดของผู้ชาย ในฐานะ เพศสภาพ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“เป็นระบบการสืบทอด โดยผู้นำ (Modeling) ต้นแบบของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ อบอุ่น. อาสาสมัคร โดยมีกลุ่มผู้หญิงที่มีบทบาทการดูแลชุมชนมากกว่าผู้ชาย โดยผู้หญิง มีอาชีพ การสอน ในโรงเรียนตาดีกา และอาชีพการส่งเสริม ด้านอาหาร การสืบทอด วัฒนธรรมที่ส่งต่อ จากบรรพบุรุษ โดยให้อาหารมีการถ่ายทอดเป็นอาชีพ สืบทอดทางความรู้จากรุ่นสู่รุ่น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“บทบาทของกลุ่มผู้นำ ที่มีผู้ใหญ่บ้านในการขับเคลื่อนช่วยเหลือชุมชนในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาคนและการพัฒนาชุมชนที่ส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิต การอาศัยอยู่ร่วมกันในชุมชน

การเรียนรู้ พัฒนาพื้นที่ผ่านการสื่อสารชุมชน (ผู้คน-การดูแล-พัฒนาโดยคนในพื้นที่) ในลักษณะ การดูแลของคนในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“ผู้นำ ในระบบสังคมเมือง ไม่มีผลต่อพื้นที่ กลับกันการรับรู้หรือการเข้าใจผ่านช่วงอายุ วัย ที่ส่งผลกับความคิดในกลุ่มเฉพาะชุมชน ซึ่งมีผลกับความคิดสูง มีกรอบรอบความคิด ที่รับผลจาก ผู้ที่อยู่จากผู้นำ Idea โดยนำวิธีคิดใหม่ สื่อสารผ่านกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งวิธีคิดที่ผ่านผู้นำบอกให้เราเป็น ผู้ตาม และเชื่อให้ถูกทำตาม ระดับวัดของช่วงอายุมีอิทธิพลของผู้นำเข้ามา มีบทบาทในความสามารถ ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ผ่านสื่อของผู้นำ Leader ในภาคส่วน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“กลุ่มผู้นำในชุมชน การได้เรียนรู้ให้ผู้นำได้สื่อสารและเข้าใจในการสอน แยกแยะ ปฏิบัติการนำและนำไปใช้ วิเคราะห์จากสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ โดยให้ประธานชุมชน อีหะมาน กรรมการชุมชน สื่อสารผ่านระบบการดูแลประชากร เพราะชุมชนมีอาสาสมัครชุมชน มีการดูแล ครัวเรือนและครอบครัว”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มผู้นำหรือกลุ่ม/องค์กรในการดูแลชุมชนและระบบสังคม ถูกแบ่ง ให้เป็นผู้หญิง และผู้ชายอย่างชัดเจน ทั้งในตำแหน่งงาน หน้าที่ หรือการมอบหมายงาน แต่ทั้งนี้ ต้นแบบของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยมีกลุ่มผู้หญิง ที่มีบทบาทการดูแลชุมชนมากกว่าผู้ชาย ซึ่งผู้หญิงมีอาชีพการสอนในโรงเรียนตาดีกา และอาชีพ การส่งเสริม การสืบทอดในวัฒนธรรมที่ส่งต่อจากบรรพบุรุษ โดยถ่ายทอดผ่านอาชีพการทำอาหาร ที่สืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้กลุ่มผู้นำในชุมชนได้เรียนรู้ให้ผู้นำได้สื่อสารและเข้าใจในการสอน วิเคราะห์ แยกแยะ ไปสู่การปฏิบัติ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต จากสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำผ่านระบบ การสื่อสารโดยประธานชุมชน อีหะมาน กรรมการชุมชน ในการดูแลครัวเรือนและครอบครัวในระบบ ความสัมพันธ์ภายใน

3. ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของคนในชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“ชุมชนมีทั้ง เด็ก เจ๊ะกู โต๊ะอีหะมานและผู้ปกครองเกินครึ่ง ความเข้าใจและการรับรู้ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ถ้าเรามีศาสนา ในวิถีการดำเนินชีวิต ที่ส่งผลต่อความเชื่อ ความสงบใน มารยาท การคุมอารมณ์ การสร้างอุปนิสัย ตัวอย่างของนบี บนบรรทัดฐานทางศาสนา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“คนในชุมชนมีความเข้าใจในวิถี วัฒนธรรมอิสลามพื้นฐาน ตามลักษณะตาม และความ เข้มแข็งของผู้หญิง ความเป็นมลายู ในวิถีวัฒนธรรม โดยมีการยกระดับความคิด การรับความรู้จาก สามี (หัวหน้าครอบครัว) การสอน (โต๊ะอีหะมาน) การสื่อสารในระบบครอบครัวอิสลามหรือมุสลิม

มีความเข้าใจในเชิงโครงสร้างจากผู้นำในครอบครัวเมื่อผู้หญิงขาดปัจจัยและความรู้ ในด้านการศึกษา การถูกมองและการวิจารณ์จากการกระทำระดับครอบครัว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“คนในชุมชนมีความเข้าใจในวิถีชุมชน ผู้นำมีการสอนศาสนา เสนอหลักการ ร่วมกับคนในชุมชน แต่กลับกันภาคส่วน อย่างเช่น อบต.หรือ หน่วยงานภาครัฐไม่เต็มทีในการส่งเสริมการทำงานกับชุมชนอย่างจริงจัง หน่วยงานที่ส่งมาถึงระดับชุมชนการสร้างกิจกรรมกับหน่วยงาน ที่ไม่เข้าถึง หรือสร้างความร่วมมือได้ เป็นปัญหาที่ส่งถึงโครงสร้างการปกครอง โดยมีทหาร (เป็นสื่อกลาง) ที่สร้างผลกระทบให้เกิดปัญหาในชุมชนและชาวบ้าน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“คนในชุมชนเข้าใจ รับรู้ วิถีของวัฒนธรรมในลักษณะเชิงพื้นที่ ผู้นำไม่ได้เข้าถึงทุกปัญหา หรือการแก้ไขของกลุ่มเป้าหมายจากคนในพื้นที่ โดยใช้ทักษะการสื่อสารของคนในชุมชนเป็นหัวใจ สำคัญ โดยการเข้าใจ คนในพื้นที่ สร้างการหลอมรวมผ่านคนในชุมชน หรือหน่วยงานพัฒนาชุมชน และการสื่อสารภาคความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“การรับรู้ ในวัฒนธรรมที่ถูกนำมาทำซ้ำ ๆ ต่อกันมา และส่งต่อกันมาแบบทำถึงง่าย กลายมาเป็นวิธีไม่ค่อยมีกระบวนการที่เข้าถึง กลุ่มคนและถูกนำไปเชื่อ ไม่มีถูกไม่มีผิด ถูกมองว่า อะไร ใช้ ไม่ใช่เป็นการพยายามปรับให้เข้าใจในคำตอบ การกระทำและถูกทำให้ทำตาม โดยสามารถนำมา วิเคราะห์ แยกแยะ การสร้างสิ่งที่เชื่อให้ไม่เชื่อ การถูกมอง เป็นพวกเดียวกันการรับง่าย และ ถูกมอง ให้กลายเป็นพวกเดียวกัน ในระบบสังคมปิด ถูกให้ทำเป็นต่อ ๆ กัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“คนในชุมชนจะยังมีลักษณะการเรียนรู้ การเข้าใจด้านศาสนาเป็นพื้นฐาน การดูแลของครอบครัว พ่อแม่ ปฏิบัติให้เห็น ลูกทำตาม การสอนลูก การพูด การกล่าว ถูกสอน ให้เป็นตัวอย่าง ให้เห็นการเป็นอยู่ของครอบครัว ในหลักพื้นฐานทางศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในสร้างความเข้าใจ”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเข้าใจในวิถี วัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของคนในชุมชนนั้น มีความเข้าใจและการรับรู้ที่เป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนา มีการยกระดับความคิด การรับรู้จากสามี (หัวหน้าครอบครัว) การสอน (โต๊ะอิหม่าม) การสื่อสารในระบบครอบครัว อิสลามหรือมุสลิม มีความเข้าใจในเชิงโครงสร้างจากผู้นำในครอบครัว เมื่อผู้หญิงขาดปัจจัยและความรู้ ในด้านการศึกษา การถูกมองและการวิจารณ์ จากการกระทำระดับครอบครัว แต่ทั้งนี้ ผู้นำชุมชน ยังไม่สามารถเข้าถึงทุกปัญหาหรือการแก้ไขปัญหา เพื่อลดความกดดันของผู้ นำ ที่นำไปสู่ ความเข้าใจในระดับพื้นที่ ส่งผลให้การรับรู้ในวัฒนธรรมที่ถูกนำมาทำซ้ำ ๆ ต่อกันมา ถูกนำไปเชื่อ

ไม่มีถูกไม่มีผิด ถูกมองว่า อะไรใช่ ไม่ใช่ จึงถูกมองให้กลายเป็นพวกเดียวกันในระบบสังคมปิดของชุมชน

4. ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“ความเปลี่ยนแปลงของผู้ปกครอง การรับรู้และความเข้าใจ ส่งผลถึงลูกและชีวิตของผู้ปกครอง ปัจจัยที่ลึกซึ้งของผู้ปกครอง มีรากฐานมาจากครอบครัว การสั่งสอน เลี้ยงดู การประกอบอาชีพ ชีวิตของเด็ก โดยการปูพื้นฐาน กิจกรรม การบ่มเพาะและปลูกฝัง ในกลุ่มผู้ปกครองที่อยู่นอกชุมชน ตาติกา โดยมีโครงสร้างการจัดการผ่านระบบคณะกรรมการของมัสยิด และคณะกรรมการชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“มีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลามมาจากครอบครัว พวกพ้อง กลุ่มผู้นำ ไม่มีใครพูดถึงปัญหาของตนเอง ปัจจัยของปัญหาในหมู่บ้านหรือชุมชน ถูกมองว่าไม่เป็นปัญหา และถูกทำให้ลืม ต่างกันเมื่อครอบครัวเข้มแข็งหรือชุมชนที่ร่วมกัน โดยมีผู้นำที่เห็นถึงปัญหาร่วมกัน สามารถสื่อสารกับชาวบ้าน ในระบบ การทำถึง และเข้าถึงปัญหา รายได้ อาชีพ ปากท้องได้อย่างจริงจัง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“มีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลามผ่านผู้นำ เนื่องด้วยอดีดมัสยิดกรือเซะ เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์และเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในช่วงปี 2548 ที่ส่งผลต่อปัญหาโครงสร้างสังคม ทหาร เข้าไปในหมู่บ้านกรือเซะ ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ ทั้งที่จุดเริ่มต้นทางประวัติศาสตร์ กรือเซะ คือศูนย์กลาง ในวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลามที่หล่อหลอมการร่วมกลุ่มของทุกชาติพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมาอย่างยาวนาน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“ปัจจัยที่ทำให้ชุมชน ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ เกิดจากการสื่อสารของผู้นำที่ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ โดยการส่งเสริมอาชีพ ทักษะความสนใจของชาวบ้านเกิดจากการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเชิงพัฒนา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“เรื่องความเชื่อ การรับรู้ให้มีความเข้าใจอย่างหลากหลาย โดยการนำความรู้ ความเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่น ห้ามในพื้นที่ชุมชน หลักศาสนายังเหมือนเดิม การตัดทอนใหม่ก็ยังคงสร้างให้ไม่เข้าใจ เช่น สายใหม่ น้ำละหมาดโดนตัวแล้วไม่หมด ห้ามแตะต้องตัวกัน การปรับตัวและ ความเชื่อต้องสร้างความความเข้มแข็งอย่างเข้าใจโดยที่ไม่ทำลายความคิด”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“ความเข้าใจของศาสนา ทำให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี สอนให้ลูกชายได้เห็นจากตัวอย่าง โดยการเรียนรู้ ปรับตัว รับฟังความคิดเห็น แสดงถึงโครงสร้างในระบบของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดู คือ พื้นฐานสำคัญ”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม สามารถส่งผลถึงคนในครอบครัว ซึ่งวัฒนธรรม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติมีรากฐานมาจากครอบครัว การสั่งสอน เลี้ยงดู การประกอบอาชีพ ชีวิตของเด็ก โดยการปูพื้นฐาน กิจกรรมการบ่มเพาะและปลูกฝัง ของคนในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม ผ่านผู้นำที่มีจุดเริ่มต้นความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ศูนย์กลางของวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลามที่หล่อหลอมการร่วมกลุ่มของทุกชาติพันธุ์ในพื้นที่สามจังหวัดอย่างยาวนาน ทำให้ชุมชนขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ เกิดจากการสื่อสารของผู้นำที่ไม่สามารถเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ โดยการส่งเสริมอาชีพ ทักษะ ความสนใจของชาวบ้านเกิดจากการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเชิงพัฒนา

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตใน วัฒนธรรมอิสลาม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง การส่งลูกเรียนด้านศาสนา แต่ในขณะเดียวกัน ชุมชนและครอบครัวมีเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดของคนในพื้นที่ 50% ขึ้นไป ส่งผลถึง อบจ. หรือภาคส่วนของหน่วยงาน ที่ส่งผลถึงชุมชนในอนาคต เพื่อการสร้างฐานโอกาส ที่ส่งเสริมรายได้ให้สามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัวได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตใน วัฒนธรรมอิสลาม ผลกระทบ สืบเนื่อง ที่สร้างปัญหาในสังคม คือการมียาเสพติด และมีพื้นที่ซื้อขายง่าย รวมทั้งการขายตัว ในหมู่บ้าน ที่ขาดผู้นำในการแก้ไขปัญหา เมื่อการให้ค่านิยมการยอมรับผิดโดยเจตนา ที่ก่อให้เกิดการขายตัวในชุมชน เป็นภาวะการถูกจำนนด้วยความจำยอมจากครอบครัวในระดับรากฐาน ที่ส่งผลต่อปัญหาจากภายนอกของสังคม”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“ปัญหาและปัจจัยของพื้นที่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพยาเสพติดและเป็นแม่บ้าน ทำอาหาร ประกอบอาชีพทำขนมขาย ขนมหุ้งถักรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัว ในขณะที่พื้นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ต้องอาศัยความร่วมมือของการพัฒนาให้พื้นที่ ได้ส่งเสริมการกระจายรายได้ของแหล่งตลาดการสร้างอาชีพให้ได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“การร่วมกลุ่มของชุมชน ต้องมีจุดยืนในฐานะของความเป็นผู้หญิง ผลักดันและส่งเสริมความเข้มแข็งร่วมกับคนในชุมชนในหมู่บ้าน โดยนำความถนัดในแต่ละด้านของผู้หญิงมาทำงานร่วมกัน เช่น ด้านอาหาร ด้านงานผ้า ด้านงานปักเย็บ ซึ่งเป็นอาชีพที่ส่งเสริมกำลัง ทั้งในด้านกายภาพ พื้นที่ และการรวมแรงรวมใจ การลงมือทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของความร่วมมือ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“วิถีชีวิต การดำเนินชีวิต ที่ส่งผลสู่ความเปลี่ยนแปลงในศาสนา เช่น การแต่งกาย ที่ถูกต้อง และสิ่งที่ถูกห้าม สิ่งที่ถูกห้ามยังคงอยู่ในสังคมมุสลิม อาหารการกิน สภาพแวดล้อมที่ส่งผลถึงการรับวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง และความพยายามสร้าง Core ของตนเอง เพื่อให้ถูกเชื่อโดยให้ความเปลี่ยนแปลงส่งผลถึงปัจจัยที่มีอยู่ในชีวิต การถูกมองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกว่า โดยผ่านการคิด วิเคราะห์ แยกแยะปัจจัยได้อย่างเหมาะสม”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“ปัจจัยของครอบครัว การถอยและออกจากสิ่งแวดล้อม หรือยาเสพติดสิ่งรอบตัวเหล่านี้ สร้างปัญหาในเชิงระดับโครงสร้างของชุมชน การคบหาเพื่อน สังคมในกลุ่มพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่น การสร้างให้สังคม กลุ่มเพื่อน การอยู่ด้วยกันช่วงอายุวัย ด้วยวัยหรือเพศ ส่งผลต่อปัจจัยการในการประกอบอาชีพ สู่รายได้ของครอบครัว รายได้การทำมาหากิน การทำงานประกอบอาชีพตั้งแต่อายุ 13 ปี เลี้ยงดูครอบครัว การเอาตัวรอดเลี้ยงครอบครัวให้อยู่ได้ในพื้นที่”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตใน วัฒนธรรมอิสลาม ที่ส่งผลถึงชุมชนในอนาคต ด้านการสร้างฐานโอกาสที่ส่งเสริมรายได้ให้สามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัว แต่ยังคงได้รับผลกระทบในเรื่องของการมียาเสพติด รวมทั้งการขายตัวในหมู่บ้าน ที่ขาดผู้นำในการแก้ไขปัญหา เป็นภาวะการถูกจําหนด้วยความจํายอมจากครอบครัวในระดับฐานราก ที่ส่งผลต่อปัญหาจากภายนอกของสังคม ทำให้เกิดการร่วมกลุ่มของชุมชน เพื่อสร้างจุดยืนในฐานะของความเป็นผู้หญิง ผลักดันและส่งเสริมความเข้มแข็งร่วมกับคนในชุมชนในหมู่บ้าน โดยนำความถนัดในแต่ละด้านของผู้หญิงมาทำงานร่วมกัน เช่น ด้านอาหาร ด้านงานผ้า ด้านงานปักเย็บ ซึ่งเป็นอาชีพที่ส่งเสริมกำลัง ทั้งในด้านกายภาพ พื้นที่ และการรวมแรงรวมใจ การลงมือทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของความร่วมมือ

6. ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมอิสลาม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“ความเปลี่ยนแปลงในหลักการและความเข้าใจที่ส่งผลต่อศาสนา การเข้าถึงพื้นที่ด้วยความพร้อมของส่วนกลาง พื้นที่ สถานการณ์ โต๊ะปาเก ศาสนามีความรุนแรง ในลักษณะการมองด้วยทัศนคติจากโครงสร้างของสังคมภายใต้ปัญหา ข้อจำกัดของวัฒนธรรมดั้งเดิม การปกครอง

เชิงระบบส่งผลให้ชุมชน ขาดแหล่งหลอมรวมที่เข้มแข็ง พื้นฐานในโรงเรียนตาติกา ครู ไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำที่มั่นคง อาศัยเพียงความเสียสละของความเป็นผู้หญิงในการดูแลชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่ความคาดหวังที่เกินการควบคุม ด้วยปัญหาภายในครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะตามมาสู่ความต้องการของรายได้ และการทำมาหากิน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“รายได้กับเศรษฐกิจดีขึ้น รายได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ปัญหาเทคโนโลยี การเข้าไม่ถึง และส่งผลต่อปัจจัยสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการสื่อสาร ความเข้าใจที่เข้าถึง รับรู้ได้อย่างรวดเร็ว และมีกระแสในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยในปัจจุบัน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“การเปลี่ยนแปลงและความเห็นต่าง สิ่งที่น่ามาซึ่งความขัดแย้งในที่น่าไปสู่ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริม ความร่วมมือที่ช่วยเหลือ เกื้อหนุน พึ่งพา กำลังคนและกำลังของคนในพื้นที่ จากการพัฒนาความร่วมมือ จากหน่วยงานของ ชุมชน / ชาวบ้าน ที่ส่งผลการสร้างรายได้ สู่การประกอบอาชีพ เพื่อมีการผลักดันและสร้างโอกาสให้ ผู้นำ, ชาวบ้าน, หน่วยงาน ความร่วมมือกันของชาวบ้าน คือ ผู้ตาม ผู้อาศัยภายในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“ความเปลี่ยนแปลง ความเชื่อ สิ่งที่ทำให้คงอยู่ เฉพาะเจาะจงในผลกระทบ หรือให้ความรู้ ในการปรับตัวสอน วัฒนธรรมในโรงเรียนสอนศาสนา ในระบบของโรงเรียนตาติกา ผ่านการเรียน การสอน ที่ส่งผลกระทบต่อในระบบโรงเรียนสอนศาสนา ผ่านชุดความคิดในแบบเดิม ๆ ความเชื่อที่ยังถูกฝังในระบบไม่ให้ถูกเลือก ทั้ง ๆ ที่โรงเรียน มีบทบาทในการสอนและการเรียนรู้ให้ถูกเปลี่ยนวิถีชีวิต ที่เขาต้องปรับตัวเพื่อให้การถูกสอน ถูกฝังในชุดความคิด แต่กล้าที่จะทดลองในสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด เกิดความอยากรู้ อยากรูเห็น ไม่มีความพอดี การคิดนอกกรอบ การอยู่ในกรอบและการรับรู้ใหม่ เพื่อพร้อมที่จะปรับตัว ด้วยช่วงอายุช่วงวัย การอยากรู้อยากทดลอง การไม่ถูกบังคับ และเปิดโอกาส ให้การถูกสอน ได้รู้จักแนวทางของการสมดุล โดยการเสนอแนะทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อเปลี่ยนแปลงใหม่”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“ความเปลี่ยนแปลง ในด้านอาชีพ การทำมาหากิน รายได้หรือปัจจัยค่าครองชีพ มีผลกับการบริโภคคุณภาพชีวิตในสังคม พื้นที่เอื้อกับปัจจัยยังชีพ เงินทองสำคัญกับการเลี้ยงดูครอบครัว ทักษะอาชีพ ด้านงานตัดเย็บ 30 กว่าปี ในการตัดเย็บผ้า ทักษะวิชาชีพที่ติดตัว สามารถสอนคนที่ไม่มีอาชีพได้ด้วยการแบ่งปันความรู้ ประโยชน์จากการมาสร้างอาชีพด้วยกัน การกระจายทักษะวิชาชีพให้ชุมชนสามารถเรียนรู้ได้”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ทำให้ชุมชนขาดแหล่งหลอมรวมที่เข้มแข็ง พื้นฐานในโรงเรียนตาดีกา ครู ไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำที่มั่นคง อาศัยเพียงความเสียสละของความเป็นผู้หญิงในการดูแลชุมชน เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมที่ความคาดหวังที่เกินการควบคุมด้วยปัญหาภายในครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะตามมาสู่ความต้องการของรายได้ และการทำมาหากิน ทั้งนี้ถ้ารายได้กับเศรษฐกิจดีขึ้น จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสาร ที่สามารถเกิดความเข้าใจที่เข้าถึงรับรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีกระแสในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยในปัจจุบัน ในส่วนของความเปลี่ยนแปลงความเชื่อสิ่งที่ให้คงอยู่ เฉพาะเจาะจงในผลกระทบ หรือให้ความรู้ในการปรับตัวสอน วัฒนธรรมในโรงเรียนสอนศาสนา ผ่านการเรียนการสอน ที่ส่งผลกระทบในระบบโรงเรียนสอนศาสนา ผ่านชุดความคิดในแบบเดิม ๆ ความเชื่อ ที่ยังถูกฝังในระบบไม่ให้เกิดถูกเลือก ถูกเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เขาต้องปรับตัวเพื่อให้การถูกสอน ถูกฝังในชุดความคิด แต่กล้าที่จะทดลองในสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด เกิดความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น ไม่มีความพอดี การคิดนอกกรอบ การอยู่ในกรอบและการรับรู้ใหม่ เพื่อพร้อมที่จะปรับตัว ด้วยช่วงอายุช่วงวัย การอยากรู้อยากทดลอง การไม่ถูกบังคับ และเปิดโอกาส ให้การถูกสอน ได้รู้จักแนวทางของการสมดุล โดยการเสนอแนะทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อเปลี่ยนแปลงใหม่

ส่วนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ ผลงานสร้างสรรค์ การใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 2 ชุดผลงานสร้างสรรค์ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิเคราะห์แบบการสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม

ผลการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากกลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมจำนวน 30 คน จาก 6 ตำบลในพื้นที่อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส โดยใช้แบบประเมินการสัมภาษณ์วิธีการสนทนากลุ่ม ผลการสัมภาษณ์พบว่า

ตารางที่ 12 ข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

n = 30

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	30	100.00
อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	6	20.00
25-35 ปี	9	30.00
36-45 ปี	8	26.70
มากกว่า 45 ปี	7	23.30
อาชีพ		
รับจ้าง	14	46.70
แม่บ้าน	8	26.70
เกษตรกร	1	3.30
ครู	1	3.30
ค้าขาย	2	6.70
นักศึกษา	1	3.30
ไม่ระบุ	3	10.00
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	6	20.00
มากกว่า 10,000 บาท	1	3.30
ไม่ระบุ	23	76.70

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าทั้งหมดเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 100.00 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 ประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 46.70 และไม่ระบุรายได้เฉลี่ยต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 76.70 ตามลำดับ ผลจากการสรุปข้อมูลทั่วไปพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพรับจ้างและมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 20 และ ไม่ระบุ ร้อยละ 76.70

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องของคุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“วัฒนธรรมทางบ้านมีวัฒนธรรมหลากหลายอย่าง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย การแต่งกายชุดกุรงในการจัดกิจกรรมเดินพาเหรดในโครงการของชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8

“วัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น งานขบวนแห่ช้างและงานแข่งขันเรือกอลและงาน อาซูรอ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14

“วัฒนธรรมในชุมชนมีมากมาย เช่น การทำอาซูรอ งานเมอลิดในทุก ๆ เดือนแรกของเดือนอิสลาม บางชุมชนทำที่บ้าน บางชุมชนทำที่มัสยิด คนที่ทำคือคนในชุมชนนั้น ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21

“ปัจจัยด้านความแตกต่างในเรื่องการแต่งกายมุสลิมต้องปกปิดทุกส่วนของร่างกาย และสวมฮิญาบทุกครั้งก่อนออกจากบ้าน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29

“วัฒนธรรมสังคมในชุมชน มีการทำตูปะในวันรายอ และทำข้าวหมักในวันรายอ”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม พบว่าวัฒนธรรมของสตรีมุสลิมมีความหลากหลายอย่าง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่จะต้องปกปิดทุกส่วนของร่างกาย และสวมฮิญาบทุกครั้งก่อนออกจากบ้านงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมในชุมชนที่มีมากมาย เช่น การทำอาซูรอ งานเมอลิดในทุก ๆ เดือนแรกของเดือนอิสลาม การทำตูปะในวันรายอ และทำข้าวหมักในวันรายอ เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8

“การปรับตัวในปัจจุบันมีทั้งช่วงอายุ สภาพแวดล้อม อยู่ในสังคมอิสลามสตรีมุสลิมต้องใส่ผ้าคลุมตลอดเวลา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“การปรับตัวภาวะเบียบในสังคม การวางตัวที่ดีในชุมชนอิสลาม”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

“การปรับตัวให้เข้ากับสังคมในชุมชนมุสลิม และความกล้าแสดงออก”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16

“การปรับตัววิถีการปฏิบัติของคนในชุมชน การทำอาซูรอ งานเมอลิด ทุกคนต้องไปช่วย ๆ กันทำ ไม่ใช่หน้าของคนใดคนหนึ่ง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26

“เข้าใจธรรมชาติของคนในชุมชน อาหารการกิน เลือกกินเฉพาะสินค้าที่มีตราฮาลาลเท่านั้น”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม พบว่า การปรับตัวในปัจจุบันมีทั้งช่วงอายุ สภาพแวดล้อม อยู่ในสังคมอิสลามสตรีมุสลิมที่จะต้องใส่ผ้าคลุมตลอดเวลา การปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบในสังคม การวางตัวที่ดีในชุมชนอิสลาม ความกล้าแสดงออก และเข้าใจธรรมชาติของคนในชุมชนในเรื่องของอาหาร และวิถีการใช้ชีวิต

3. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม ในโลกดุนยา (โลกปัจจุบัน)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และเป็นแม่ที่ดีของลูก ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8

“เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ความใฝ่ฝันอยากสอบติดมหาวิทยาลัยที่ดี และเรียนเก่ง ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

“ความใฝ่ฝันเป็นภรรยาที่ดีของสามี และอยากไปเมกกะ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20

“มีงานที่มั่นคง มีรายได้ที่ดี สามารถเลี้ยงครอบครัวได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24

“มีรายได้ที่มากขึ้น ดูแลครอบครัวได้ดี”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม ในโลกดุนยา (โลกปัจจุบัน) พบว่า สตรีมุสลิมใฝ่ฝันที่จะเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และเป็นแม่ที่ดีของลูก ๆ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ อยากสอบติดมหาวิทยาลัย เป็นภรรยาที่ดีของสามี มีงานที่มั่นคง รายได้ที่ดี และดูแลครอบครัวได้ดี

4. บทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพ หน้าที่ของสตรีมุสลิม ส่งผลต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“ทำงานเลี้ยงครอบครัว หาเงิน และเลี้ยงลูก”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11

“มีบทบาทหน้าที่ดูแลครอบครัวให้อยู่ในหนทางที่ถูกต้อง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19

“หน้าที่ปัจจุบันทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว และเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22

“เป็นแม่บ้านที่ดี สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ดี”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28

“การได้แสดงความสามารถออกมา และได้เปลี่ยนแปลงบางเรื่องให้ดีขึ้น”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพ หน้าที่ของสตรีมุสลิม ส่งผลต่อแนวทางในการเปลี่ยนแปลง พบว่า หน้าที่ของสตรีมุสลิมจะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว หาเงิน เลี้ยงลูก ดูแลครอบครัว และเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์

ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องการใช้เครื่องมือสำหรับการสร้างให้คุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

รหัสข้อมูล 001

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“ก่อนที่จะเป็นชุมชนหรือหมู่บ้าน เป็นป่ามาก่อน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

“อดีตลักษณะชุมชนเป็นป่า ต่อมาเป็นชุมชนหรือหมู่บ้าน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25

“ชื่อหมู่บ้านมาจากต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ชื่อ ลูโยะบายะ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26

“ชื่อหมู่บ้านมาจากต้นไม้ชนิดหนึ่ง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่.....

“นำสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติรอบหมู่บ้านมาตั้งชื่อหมู่บ้าน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ประวัติความเป็นมาของชุมชน พบว่า มีการตั้งชื่อของชุมชนตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่ชุมชนจะเป็นป่ามาก่อน

รหัสข้อมูล 002

2. วิถีวัฒนธรรมอิสลาม/ประเพณีและความเชื่อของชุมชน ช่วงเวลา อุปกรณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

“ประเพณีวัฒนธรรมของอิสลามมีวันรายอ (วันเฉลิมฉลองของคนมุสลิม) จัดขึ้น 2 ครั้งต่อปี มีวันรายออฮ์ดิฟตรี และวันรายออฮ์ดิลฮัจฮา และในวันนั้นมุสลิมทุกคนจะแต่งกายเป็นพิเศษ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“ประเพณีวัฒนธรรมมีการกวนอาซูรอ จัดขึ้นในช่วงเดือนแรกของเดือนอิสลาม พิธีกรรมคือคนในชุมชนนั้น ๆ ที่เป็นคนกวน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18

“อัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชน คือ การแต่งกายที่โดดเด่น ผู้หญิงต้องแต่งกายปกปิดทุกส่วนของร่างกาย ส่วนผู้ชายต้องใส่กางเกงเลยหัวเช่า”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22

“พิธีกรรมทางศาสนาอิสลามมีการละหมาด 5 เวลาในทุก ๆ วันตั้งแต่อายุ 7 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29

“ประเพณีวัฒนธรรมมีการเข้าสู่หน้ตสำหรับเด็ก ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิถีวัฒนธรรมอิสลาม/ประเพณีและความเชื่อของชุมชน ช่วงเวลาอุปกรณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า วิถีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของชาวอิสลาม ประกอบด้วย ประเพณีวัฒนธรรมของอิสลามมีวันรายอ (วันเฉลิมฉลองของคนมุสลิม) จัดขึ้น 2 ครั้งต่อปี มีวันรายออีดิลฟิตรี และวันรายออีดิลอัฎฮา และในวันนั้นมุสลิมทุกคนจะแต่งกายเป็นพิเศษ ประเพณีวัฒนธรรมมีการกวนอาซูรอ จัดขึ้นในช่วงเดือนแรกของเดือนอิสลาม พิธีกรรมคือคนในชุมชนนั้น ๆ ที่เป็นคนกวน พิธีกรรมทางศาสนาอิสลามมีการละหมาด 5 เวลาในทุก ๆ วันตั้งแต่อายุ 7 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง และประเพณีวัฒนธรรมมีการเข้าสู่หน้ตสำหรับเด็ก ๆ ที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

รหัสข้อมูล 003

3. อัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5

“อัตลักษณ์ของชุมชนมีอาหารประจำชุมชน คือ ข้าวย่ำยาโงะ เป็นสูตรตำรับของชุมชนที่คิดค้นขึ้นมา”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8

“อัตลักษณ์ของชุมชนมีอาหารประจำชุมชน คือ สะเตะ เป็นสูตรของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12

“ปัจจุบันคนในชุมชนมีการทำนา ปลูกข้าว เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว และเอาไปค้าขายได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21

“เห็นด้วยอย่างยิ่งที่มีกลุ่มนักกิจกรรมเข้ามาจัดกิจกรรมภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26

“อัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชนมีน้ำพุเสด็จ และมีการแสดงป็นจักสีลัต ปัจจุบันมีการแสดงตามงานแต่งงาน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชน พบว่า มีอาหารประจำชุมชน คือ ข้าวยาโยงะ และสะเต๊ะ ที่เป็นสูตรตำรับของชุมชนที่คิดค้นขึ้นมา โดยในปัจจุบันคนในชุมชนมีการทำนา ปลูกข้าว เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว และเอาไปค้าขายได้ อีกทั้งยังมีน้ำพุเสด็จ และมีการแสดงป็นจักสีลัต เป็นต้น

รหัสข้อมูล 004

4. มุมมองกับกลุ่มนักกิจกรรมในการเข้ามาในพื้นที่ชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“ยินดีที่มีกลุ่มนักกิจกรรมเข้ามาจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน ได้ความรู้ และอยากให้มีกิจกรรมเพิ่มขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15

“เป็นสิ่งที่ดีสำหรับผู้เข้าร่วม เพื่อได้เรียนรู้ สามารถต่อยอดได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20

“การที่มีกลุ่มนักกิจกรรมเข้ามาในพื้นที่ชุมชน ทำให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่ดี อยากให้จัดกิจกรรมบ่อย ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22

“ยินดีที่มีกลุ่มนักกิจกรรมเข้ามาจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน เพราะนักกิจกรรมได้เข้ามาให้ความรู้และได้นำมาใช้ประโยชน์ได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27

“ทำให้ได้ความรู้และประสบการณ์ที่ดีจากการจัดกิจกรรม”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า มุมมองกับกลุ่มนักกิจกรรมในการเข้ามาในพื้นที่ชุมชน พบว่า สตรีมุสลิมยินดีกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ และการต่อยอด และอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก

รหัสข้อมูล 005

5. การใช้เครื่องมือเพื่อสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10

“ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15

“ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20

“ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25

“ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30

“ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การใช้เครื่องมือเพื่อสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม พบว่า สตรีมุสลิมที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด ต้องการใช้เครื่องมือเพื่อสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม ด้วยวิธีการใช้เครื่องมือทางด้านศิลปะ/ศิลปกรรมผ้า เพื่อสร้างความร่วมมือ ผ่านการเขียนลวดลายผ้า

ดังนั้นจึงสรุปได้ตามขั้นตอนวิธีการจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การอ่านทบทวนจากข้อมูล รับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม โดยวิธีการอ่านทวนการสัมภาษณ์ พิจารณาจากข้อความแบบคำต่อคำและมีการตรวจสอบข้อมูล

2. การทำรหัสข้อมูล โดยกำหนดการรหัสช่วยให้นักวิจัยจำแนกข้อมูลเป็นกลุ่ม โดยใช้รหัสการอธิบาย เพื่อแสดงความสัมพันธ์จากข้อค้นพบของตัวแปร

ตารางที่ 13 การบันทึกข้อมูล กำหนดรหัสข้อมูล และกำหนดบทสรุป เรื่องของดุลยภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล

การบันทึกข้อมูล	รหัสข้อมูล	บทสรุป
1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน	001	ข้อบทสรุปย่อย 1 ระเบียบวินัย การเตรียมแผน
2. วิถีวัฒนธรรมอิสลาม/ประเพณีและความเชื่อของชุมชน ช่วงเวลา อุปกรณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	002	ข้อบทสรุปย่อย 2 สร้างการจัดระเบียบ การรวมกลุ่มผ่านพิธีกรรมทางสังคม
3. อัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชน	003	ข้อบทสรุปย่อย 3 การผนวกและการยึดมั่น ในอัตลักษณ์ของชุมชน
4. มุมมองกับกลุ่มนักกิจกรรมในการเข้ามาในพื้นที่ชุมชน	004	ข้อบทสรุปย่อย 4 ระบบความสัมพันธ์ของกลุ่ม
5. การใช้เครื่องมือเพื่อสร้างให้ดุลยภาพของสตรีมุสลิม	005	ข้อบทสรุปย่อย 5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

โดยการนำทฤษฎีในการจำแนก แนวคิดของเอมีล เดอเคย์ม์ (Durkheim, E. 1951) ซึ่งระบุว่าศาสนามีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ โดยกำหนดกระบวนการออกแบบจากข้อค้นพบ จากผลงาน “คุยกะกะห์” กระบวนการทัศน์ของกลุ่มสตรีมุสลิม ผ่านรอยเย็บสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ ของกลุ่มมุสลิมะฮ์ จากจำนวน 30 คน ในพื้นที่ 6 ตำบล อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส สู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” การปฏิสังสรรค์ทางสังคมผ่านสัญลักษณ์ รูปทรง เส้น สี บนผืนผ้า

ตารางที่ 14 แนวคิดทฤษฎีของอีเมล เดอโคม์ ในการจำแนกชนิดข้อมูล

แนวคิดหน้าที่และกลไกทางศาสนา	การจำแนกชนิดข้อมูล
<p>1. ระเบียบวินัย การเตรียมแผน</p> <p>“ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา”</p> <p>ศาสนาอิสลามให้ความสำคัญกับความสะอาดเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการกิน การเป็นอยู่ และที่อยู่อาศัย</p>	<p>1. การกระทำ</p> <p>ขั้นตอนของการปฏิบัติและการวางแผนพื้นที่กิจกรรม ในระบบการเตรียมแผนโครงการวิจัยย่อย เพื่อออกแบบกิจกรรมปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ ร่วมกับกลุ่มอาสาสมัคร สตรีมุสลิมจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน จาก 6 ตำบลในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส</p> <p>- การตระเตรียมและจัดพื้นที่กิจกรรม ณ บ้านกุย ตำบลเมือง จังหวัด นราธิวาส</p>
<p>2. สร้างการจัดระเบียบ การรวมกลุ่มการปฏิสังสรรค์ ผ่านพิธีกรรมทางสังคม เอกภาพของการทำงานร่วมกัน</p>	<p>2. กิจกรรม</p> <p>กิจกรรมการสาธิตและการปฏิบัติสร้างสรรค์ ออกแบบผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” ผ่านการกระทำและปฏิสัมพันธ์ การสนทนา ในรูปแบบ Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์ และพื้นผิวบนลายผ้า “ การออกแบบลวดลายบนผืนผ้า โดยการกำหนดรูปทรง ให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจ หลักองค์ประกอบของการออกแบบลายผ้าและวิธีการเย็บผ้า (ผ้า แบ่งปันคืนชุมชน)” โดยใช้สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนผืนผ้า ที่มีขนาด 90 x 120 ซม. จำนวน 30 ผืน โดยนำกรรมวิธีการย้อมสีบาติก การเย็บปัก การประกอบสร้างรูปทรง ในการผสมผสาน ลักษณะของงานหัตถกรรมในชุมชน กลุ่มแม่บ้านของบ้านกุย</p>

ตารางที่ 14 (ต่อ)

แนวคิดหน้าที่และกลไกทางศาสนา	การจำแนกชนิดข้อมูล
<p>3. การผนวกและการยึดมั่น กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน บ้านกุย กรอบแห่งความคาดหวังทางศาสนา ของคนใน ชุมชน ให้มีความสมดุล</p>	<p>3. ความร่วมมือ กระบวนการ Collaborative กระบวนการสร้างพื้นที่ PAR (Participatory Art) ในกรณีศึกษาพื้นที่ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน บ้าน กุย Collective Representation กิจกรรมและ การร่วมมือกันทางสังคมหรือระบบความสัมพันธ์ ของกลุ่มคน</p> <p>4. ความสัมพันธ์ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ของกลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมจำนวน 30 คน จาก 6 ตำบลในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัด นราธิวาส การสนใจเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ “ การออกแบบและประกอบติดตั้ง โดยทักษะ การร่วมมือของกลุ่ม ผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ สร้างสรรค์ เช่น การปัก การเย็บ การวาด การ ติดตั้ง เพื่อนำผืนผ้าไปสร้างประกอบ กลับคืนผ้า สูชุมชน ด้วยวิธีการในกรณีศึกษา การเย็บผ้า ละหมาด ” เพื่อแจกจ่ายให้กับโรงเรียนตาดีกา ในระบบความสัมพันธ์ของพื้นที่ชุมชน BAAN KUYI Collaborative ความร่วมมือภายใน ภายใต้โครงสร้างของผู้นำในกลุ่มของชุมชน</p>
<p>4. ความสุขของการมีชีวิต การรักษาสสมดุลทางศาสนา ระหว่างการปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันกับเป้าหมายชีวิต การปรับตัว ในบริบทของสตรีมุสลิม</p>	<p>5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ การออกแบบ สร้างสรรค์ ร่วมมือ ผ่านคนใน ชุมชน โดยกลุ่มสตรีมุสลิม เพื่อนำ ผ้า มา ประกอบการเย็บ ” เพื่อแจกจ่ายให้กับโรงเรียน ตาดีกา ในพื้นที่ชุมชน ให้กับโรงเรียนศาสนาใน บริเวณ บ้านกุย ตำบล ตะปอเยาะ อำเภอเมือง</p>

ตารางที่ 14 (ต่อ)

แนวคิดหน้าที่และกลไกทางศาสนา	การจำแนกชนิดข้อมูล
	<p>จังหวัดนราธิวาส การปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงาน การมีส่วนร่วมกับผลงานศิลปะชุมชน โดยงานหัตถกรรมผ้า โดยนำกลุ่มผู้นำชุมชน ประสานและร่วมมือกับคนในชุมชนตามกลุ่ม จำนวนเป้าหมายประชากร เพื่อมาร่วมกัน ออกแบบผ้าปูละหมาด ร่วมกัน</p>
	<p>6. สภาพสังคมในพื้นที่</p> <p>ลักษณะของพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 6 ตำบล BAAN KUYI Collaborative ที่ประกอบด้วย</p> <p>พื้นที่ปฏิบัติการมีส่วนร่วม บ้าน พื้นที่กลางแจ้ง มัสยิด ในพื้นที่ชุมชน 3 จุด โรงเรียน ในพื้นที่ชุมชน 4 จุด</p> <p>เอกภาพของการทำงานร่วมกันในลักษณะ โครงสร้างของสภาพสังคมในพื้นที่</p> <p>เครื่องมือทางด้านศิลปกรรม</p> <p>ประสบการณ์ ทางสุนทรียะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศิลปะเชิงสัมพันธ์ - ศิลปะแนวคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสตรีมุสลิม และศิลปะการมีส่วนร่วม เป็นระบบการจัดสรรพื้นที่ ART AND CULTURE LEARNING <p>ในบ้านกูย ตำบลตอปอเยาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส</p>

ส่วนที่ 8 วางแผนและออกแบบ ผลงานครั้งที่ 2 ชุดผลงานสร้างสรรค์ (BAN KUYI) ผลการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ผลการประเมินผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปกรรม โดยการยึดแนวคิดทฤษฎีในการจำแนก แนวคิดของเอมิล เดอไคม์ (Durkheim, 1951) หน้าที่ของศาสนากลไก ในการออกแบบ ผลงานสร้างสรรค์

การวางแผนการดำเนินการ BAN KUYI ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การออกแบบ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และความสนใจของอาสาสมัคร

โดยมีการจำแนกชนิดข้อมูล ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม และผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต ในบริบทสังคมปัจจุบัน

2. เพื่อศึกษาและพัฒนาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างคุณภาพของสตรีมุสลิม พื้นที่ อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส

แนวคิดในการออกแบบ

กิจกรรมปฏิบัติการ BAN KUYI การนำทฤษฎีในการจำแนก แนวคิดของเอมิล เดอไคม์ (Durkheim, E. 1951) ซึ่งระบุว่าศาสนามีบทบาทหน้าที่สำคัญ 4 ประการ โดยกำหนดกระบวนการ ออกแบบจากข้อค้นพบ จากการศึกษากระบวนการนำร่องในผลงาน “คุยกะกะห์” กระบวนทัศน์ของกลุ่มสตรีมุสลิม ผ่านรอยเย็บสู่งานศิลปะสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ ของกลุ่มมุสลิมะฮ์ โดยกำหนดแนวทางการออกแบบกิจกรรม ผู้เข้าร่วมเป้าหมายจากจำนวน 30 คน ในพื้นที่ 6 ตำบล อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส สู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” การปฏิสังสรรค์ทางสังคม ผ่านสัญลักษณ์ รูปทรง เส้น สี บนผืนผ้า

การกระทำ

ขั้นตอนของการปฏิบัติและการวางแผนพื้นที่กิจกรรม ในระบบการเตรียมแผนโครงการวิจัยย่อย เพื่อออกแบบกิจกรรมปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ ร่วมกับกลุ่มอาสาสมัคร สตรีมุสลิมจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน จาก 6 ตำบลในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส การตระเตรียมและจัดพื้นที่กิจกรรม ณ บ้านกูยิ ตำบลยี่งอ จังหวัด นราธิวาส

โดยผู้วิจัยมีการวางแผนการดำเนินการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การออกแบบ กิจกรรม วางแผน ขั้นตอนกระบวนการในการเตรียมดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

บ้าน กูยิ ครั้งที่ 2 การทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปกรรมมีส่วนร่วม BAN KUYI
สร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากหัตถกรรมผ้า อ.ยี่งอ จันทันบุรี

ครั้งที่ 2 "BAN KUYI"

สตรีมสลิม : กลุ่มเป้าหมาย 6 ตำบล อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส จำนวน 30 คน

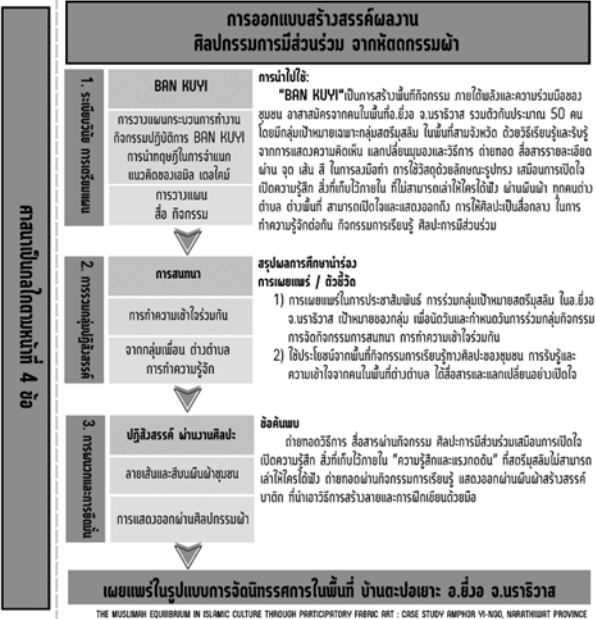
ออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปกรรมมีส่วนร่วม "BAN KUYI"

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมสลิม และผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในบริบทสังคมปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาและพัฒนาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม "ผ้า" ร่วมสมัย ในการสร้างดุลยภาพของสตรีมสลิม พื้นที่ อ.ยี่งอ จ.นราธิวาส

แนวคิดในการออกแบบ

กิจกรรมปฏิบัติการ BAN KUYI การนำทฤษฎีในการจำแนก แนวคิดของเอมิล เดอไคม์ (Dürkheim, E. 1951) ซึ่งระบุว่าคุณสมบัติทางหน้าที่สำคัญ 4 ประการ โดยกำหนดกระบวนการออกแบบจากข้อค้นพบ จากผลงาน "ศุลกะ-กี-หิ" กระบวนการที่เชื่อมโยงสตรีมสลิม ผ่านรอยเขี้ยวศิลปะสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ ของกลุ่มสตรีมสลิม-ฮิ จากจำนวน 30 คน ในพื้นที่ 6 ตำบล อำเภอ ยี่งอ จันทันบุรี สู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม "ผ้า" การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านสัญลักษณ์ รูปทรง เส้น สี บนผืนผ้า

สรุปผล ครั้งที่ 2 การออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปกรรมมีส่วนร่วม

ภาพที่ 64 ครั้งที่ 2 การทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปกรรมมีส่วนร่วม BAN KUYI

1. ผู้วิจัยมีภาพที่ 59 การวางแผนออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ BAN KUYI การเตรียมทำ ความสะอาดเรื่องของพื้นที่/ระยะของการพัฒนา ออกแบบและวางแผนร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

จากงานหัตถกรรม ผ้า โดยการประชาสัมพันธ์ เปิดรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีกลุ่ม ประชากรเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 65 วางแผนออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ BAN KUYI การเตรียมทำความสะอาดเรื่องของพื้นที่/ระยะของการพัฒนา ออกแบบและวางแผนร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

2. ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อออกแบบการจัดกิจกรรม กับอาสาสมัครในชุมชน โดยนำข้อมูลบางส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาสร้างสรรค์และออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ เพื่อสอดคล้องกับแนวทางในวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม

ภาพที่ 66 วางแผนออกแบบพื้นที่การสร้างสรรค์ BAN KUYI การเตรียมทำความสะอาดเรื่องของพื้นที่/ระยะของการพัฒนา ออกแบบและวางแผนร่วมกับอาสาสมัครในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop การปฏิบัติการ “ปฏิสัมพันธ์
สร้างสรรค์กิจกรรมทางด้านศิลปกรรมกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่อำเภอเยื่อ จังหวัดนราธิวาส ตาม
จำนวนกลุ่มเป้าหมาย”

ภาพที่ 67 การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop การปฏิบัติการ “ปฏิสัมพันธ์
สร้างสรรค์กิจกรรมทางด้านศิลปกรรม จากหัตถกรรมผ้า การออกแบบลายเส้น สี
องค์ประกอบการสร้างลวดลายบนกระดาษ

กิจกรรม

กิจกรรมการสาธิตและการปฏิบัติสร้างสรรค์ ออกแบบผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม
“ผ้า” ผ่านการกระทำและปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ การสนทนา ในรูปแบบศิลปะและการสร้างปฏิสัมพันธ์
ร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดรูปแบบ และแนวทางการดำเนินงาน กิจกรรม การวาดเส้น
Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า “การออกแบบลายเส้น” โดยใช้
สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนกระดาษ ก่อนขั้นตอนวางแผน เพื่อสร้างแบบลายเส้นบน
ผืนผ้า ที่มีขนาด 90x120 จำนวน 30 ผืน โดยนำกรรมวิธีการย้อมสีบาติก การเย็บปัก การประกอบ
สร้างรูปทรง ในการผสมผสานเทคนิคและกรรมวิธี จากลักษณะของงานหัตถกรรมในพื้นที่ชุมชน
จากกลุ่มแม่บ้านของบ้านกูย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอเยื่อ จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 68 กิจกรรม การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า
“การออกแบบลายเส้น” โดยใช้สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนกระดาษ
เป็นกระบวนการสร้างแบบลายพื้นฐาน

**การจัดกิจกรรม การสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า
ในชุมชน BAN KUYI**

กระบวนการมีปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ร่วมกับสตรีมุสลิมผู้ที่เข้าร่วม จำนวน 30 คน ในการอธิบายและการแบ่งกลุ่มการสนทนา ปฏิบัติสร้างสรรค์ร่วมกัน

ภาพที่ 69 กิจกรรม การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า
“การออกแบบลายเส้น” โดยใช้สัญลักษณ์ของ สี และรูปทรง ที่ปรากฏลงบนกระดาษ
โดยอธิบายและให้ความรู้การสร้างสรรค์ สู่การลงมือทำ

ผู้วิจัยจัดกิจกรรม การสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า
โดยออกแบบผลงานศิลปะชุมชน BAN KUTI COLLABARATIVE ART AND DESIGN LEARNING
โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้เข้าใจกระบวนการขั้นต้นของเครื่องมือ อุปกรณ์ เทคนิค และกรรมวิธี
ในการปฏิบัติขั้นตอนพื้นฐาน ของการเรียนรู้ งานผ้าและวัสดุท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชน โดยแบ่ง

กระบวนการตามขั้นตอน ในครั้งที่ 1 การวาดเส้น Symbolic of Art และครั้งที่ 2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมบนผืนผ้า Frabric Art

หากผู้เข้าร่วมไม่สะดวกใจในการเข้าร่วม เพื่ออยู่จนจบกิจกรรม สามารถออกจากกิจกรรมได้ตลอดเวลา หลังจากผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติ และสร้างสรรค์งานหัตถกรรมผ้าทั้งสองครั้ง ในกระบวนการขั้นตอนพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุมชน โดยวางแผนงานหัตถกรรมผ้า จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จากการแบ่งกลุ่มเพื่อออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า

ในการออกแบบและใช้เครื่องมือ ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตำบลละ 5 คน ในชุมชนบ้านกุย ตำบล ตะปอเยาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วยผ้าจำนวน 30 ผืน และนำมาเย็บต่อกัน ที่มีความยาวประมาณ 200 เซนติเมตร กระบวนการสร้างสรรค์จากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่การแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ในการทำงานศิลปะร่วมกัน

ภาพที่ 70 การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า “การออกแบบลายเส้น บนผืนผ้า”

ภาพที่ 71 การวาดเส้น Symbolic of Art การสร้างสัญลักษณ์และพื้นผิวบนลายผ้า การออกแบบลายเส้น บนผืนผ้า โดยการนำผ้ามาขึ้นและประกอบโครงสร้าง ดึงให้ตึงทุกด้านก่อน มีการร่างทับลายเส้นด้วย จันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์

การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า

การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า ครั้งที่ 2 เป็นการนำผ้ามาขึ้น และประกอบโครงสร้าง ดึงให้ตึงทุกด้านก่อนมีการร่างทับลายเส้นด้วย จันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์

การออกแบบผ้ากระบวนการสร้างแบบลายบนผืนผ้าสร้างสรรค์ ตามแบบร่างของ Sketch ในช่วงที่ 1

ภาพที่ 72 การนำผ้ามาขึ้นและประกอบโครงสร้าง ดึงให้ตึงทุกด้านก่อนมีการร่างทับลายเส้นด้วย
จันดิง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์ผ้า ก่อนการวางแผนเพื่อลงมือ
ปฏิบัติจริง

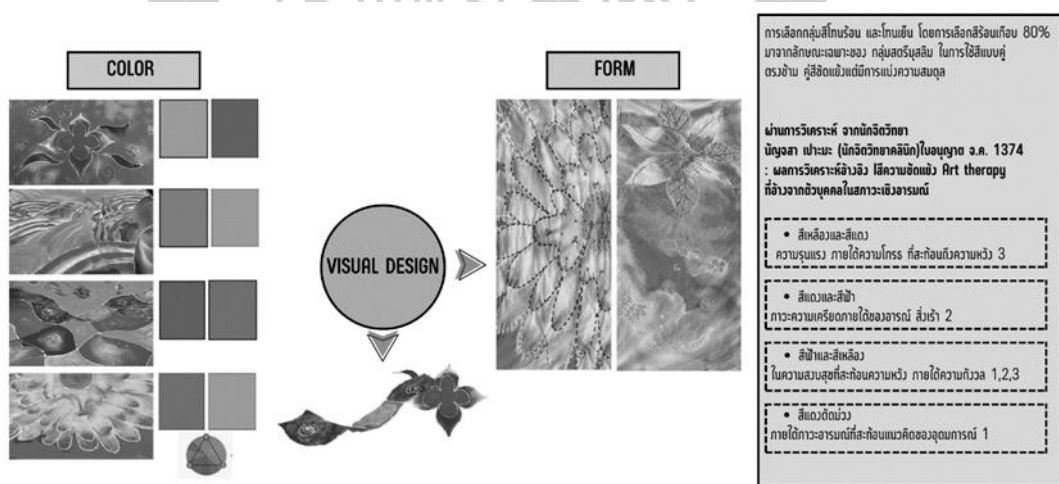
การออกแบบผ้า ช่วงที่ 2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะบนผืนผ้า โดยการกำหนด
เส้นเทียน และสีจากบาติก เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ออกแบบและสร้างสรรค์ หลักการองค์ประกอบทาง
ศิลปะ การใช้เส้น สี จุด พื้นผิวที่ได้เรียนรู้การประสานและเชื่อมโยงลายเส้น กำหนดขอบเขตอย่าง
มีทิศทาง

ภาพที่ 73 การเขียนลายเส้นด้วย จันตึง สำหรับการกำหนดขอบเขตของงานสร้างสรรค์ผ้า

ภาพที่ 74 ขั้นตอนของการเตรียมผ้า หลังจากเสร็จในกระบวนการเขียนเทียน และการสร้างสรรค์ เพื่อปรากฏรูปทรงและลวดลายโดย การใช้สี เส้น การสร้างพื้นผิวบนผืนผ้า

ภาพที่ 75 การเลือกกลุ่มสีโทนร้อน และโทนเย็น โดยการเลือกสีร้อนเกือบ 80% มาจาก ลักษณะเฉพาะของ กลุ่มสตรีมุสลิม ในการใช้สีแบบคู่ ตรงข้าม คู่สีขัดแย้งแต่มีการแบ่งความสมดุล

การเลือกกลุ่มสีโทนร้อนและโทนเย็น โดยการเลือกจากลักษณะเฉพาะของตัวบุคคลเชิงอารมณ์ ที่ผ่านการวิเคราะห์ สี จากนักจิตวิทยา พบว่า ผลการใช้สีขัดแย้งส่งผลต่อความรู้สึก และตัวชี้วัดในระดับความเครียด ที่เกิดจากทดลองและผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม ในชุดผลงานนำร่อง คุยกะก๊ะห์ ภายใต้สภาวะแรงกดดันที่สะท้อนความเครียดได้ อารมณ์ความรู้สึก ความหวัง และความกังวลใจที่เก็บไว้ภายใน ซึ่งภาพที่ปรากฏ ผ่าน สี ลายเส้น การแสดงออก ผ่านผืนผ้า คือการแสดงอารมณ์ที่สะท้อนความหมาย

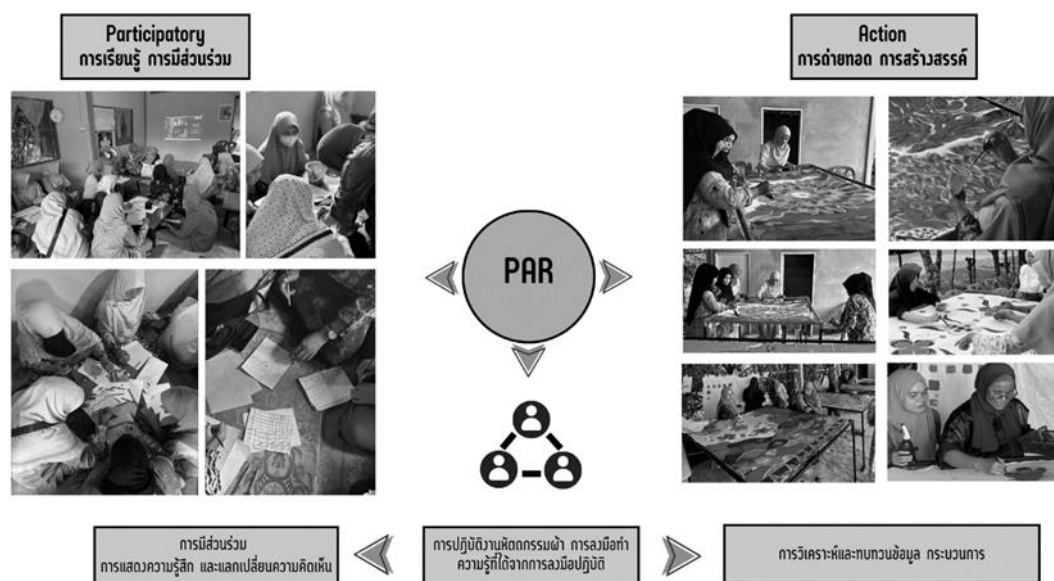
โดยผู้วิจัยรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม โดยมีการนำเสนอผลงานและรับฟังความคิดเห็น ผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมผ้า โดยมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และจัดทำการประเมินผล การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม โดยผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะจาก ผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าร่วมกิจกรรม มาทบทวน สังเคราะห์ ผลการปฏิบัติงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 76 การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม โดยมีการนำเสนอผลงานและรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อออกแบบกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านผืนผ้า

กระบวนการสร้างพื้นที่ PAR (Participatory Art) ในกรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส โดยมีกลุ่มแม่บ้านของบ้านกุย Collective Representation สร้าง

กิจกรรมและการร่วมมือกันทางสังคมหรือระบบความสัมพันธ์ของกลุ่มคน โดยมีการแสดงความคิดเห็น จากตัวแทนของกลุ่มตำบล 6 กลุ่ม เพื่อให้ความคิดเห็นร่วมกัน และจัดทำการประเมินผลการปฏิบัติ สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม วัตจากคนที่มาเข้าร่วมทำกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยงานหัตถกรรมผ้า จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตำบลละ 5 คน โดยมีการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยน สนทนาในการทำงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 77 กระบวนการสร้างพื้นที่ PAR (Participatory Art)

ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การสื่อสาร ถ่ายทอด หรือการรับรู้องค์ความรู้ ของพื้นที่สร้างสรรค์การมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4

“ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้รู้สึกสนุกสนาน ได้ความคิดสร้างสรรค์ สามารถ ถ่ายทอดให้ลูก ๆ คนในครอบครัวที่อยู่ที่บ้านได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9

“ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้รู้สึกสนุกสนาน สามารถนำไปถ่ายทอดให้กับคน ในชุมชนที่เราอยู่ และสร้างผลงานให้กับชุมชน ด้วยวิธีการสอนหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18

“เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ได้ความรู้และประสบการณ์ในการทำผ้าบาติก สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับคนอื่น ๆ ต่อไป”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23

“ได้ความรู้และประสบการณ์ในการทำผ้าบาติก สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับคนอื่น ๆ ต่อไป และสามารถสร้างอาชีพให้คนในชุมชนได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27

“ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้รู้สึกสนุกสนาน ได้ความรู้เพื่อมาเพิ่มวิชาชีพของตนเอง”

ดังนั้นสรุปได้ว่า การสื่อสาร ถ่ายทอด หรือการรับรู้องค์ความรู้ ของพื้นที่สร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้รู้สึกสนุกสนาน ได้ความคิดสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดให้ลูก ๆ คนในครอบครัว ที่อยู่ที่บ้านได้ และยังสามารถประกอบได้

2. การส่งเสริมทักษะและอาชีพของกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

“สามารถนำกลุ่มงานหัตถกรรมผ้าท้องถิ่นไปสร้างอาชีพ การค้าขายได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13

“พัฒนาในด้านการสร้างอาชีพ การค้าขายได้ และสามารถพัฒนาเป็นสินค้า O-TOP ได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16

“กลุ่มงาน หัตถกรรม “ผ้า” ท้องถิ่น ผ้าบาติกสามารถนำไปทำกระเป๋า ผ้าคลุม และเสื้อผ้าได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19

“ทำขนม ตัดเย็บ และต่อยอดด้านบาติก เพราะได้ทำการอบรมอยู่แล้ว”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23

“นำทักษะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ไปต่อยอดในการประกอบอาชีพได้”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมทักษะและอาชีพของกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ทักษะและอาชีพ สามารถนำกลุ่มงานหัตถกรรมผ้าท้องถิ่นไปสร้างอาชีพ การค้าขายได้ พัฒนาเป็นสินค้า O-top ด้วยการทำกระเป๋า ผ้าคลุม และเสื้อผ้า

3. การนำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การมีส่วนร่วม

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6

“ถ้านำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
สามารถเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12

“สามารถเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง และการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 19

“ในการสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านพื้นผ้าในครั้งนี้ สามารถแสดงถึงการมีส่วนร่วมและ
ความร่วมมือของคนในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24

“อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้ไปเรื่อย ๆ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25

“ควรมีการจัดกิจกรรมในลักษณะเพื่อเพิ่มความสามัคคีให้กับคนในชุมชน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การนำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์
ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม พบว่า การนำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์
ผลงานศิลปะ สามารถเพิ่มทักษะได้ รวมทั้งการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ และควรมีการจัดกิจกรรม
ในลักษณะเพื่อเพิ่มความสามัคคีให้กับคนในชุมชน

4. รูปแบบ และความเหมาะสมสำหรับใช้สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์สู่งานศิลปะ การมี ส่วนร่วมระหว่างคนพื้นที่และชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

“การจัดกิจกรรมกีฬาตากาลัมพันธ์ภายในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10

“การทานอาหารร่วมกันในการทำกิจกรรม เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมกันมากขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15

“ช่วงกิจกรรมอบรม และบรรยายอัลกุรอานในทุกๆ วันศุกร์ภายในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20

“กิจกรรมการทำความสะอาดมัสยิด”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28

“กิจกรรมการเรียนอัลกุรอาน สัปดาห์ละ 1 วัน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รูปแบบ และความเหมาะสมสำหรับใช้สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์สู่ งานศิลปะ การมีส่วนร่วมระหว่างคนพื้นที่และชุมชน พบว่า รูปแบบในการจัดกิจกรรม ควรจัด กิจกรรมควบคู่ไปกับกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชน เช่น กีฬาตาดีกาสัมพันธ์ กิจกรรมอบรม และ บรรยายอัลกุรอาน และกิจกรรมการทำความสะอาดมัสยิด เป็นต้น

5. ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างให้ความสมดุลของวิถี ชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7

“ศิลปะสามารถต่อยอดอาชีพในอนาคตให้กับชุมชนและหมู่บ้าน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12

“ศิลปะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนได้ และเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21

“การสร้างความรู้ผูกพันหรือความสัมพันธ์คนในชุมชน ผ่านศิลปะบนผืนผ้า”

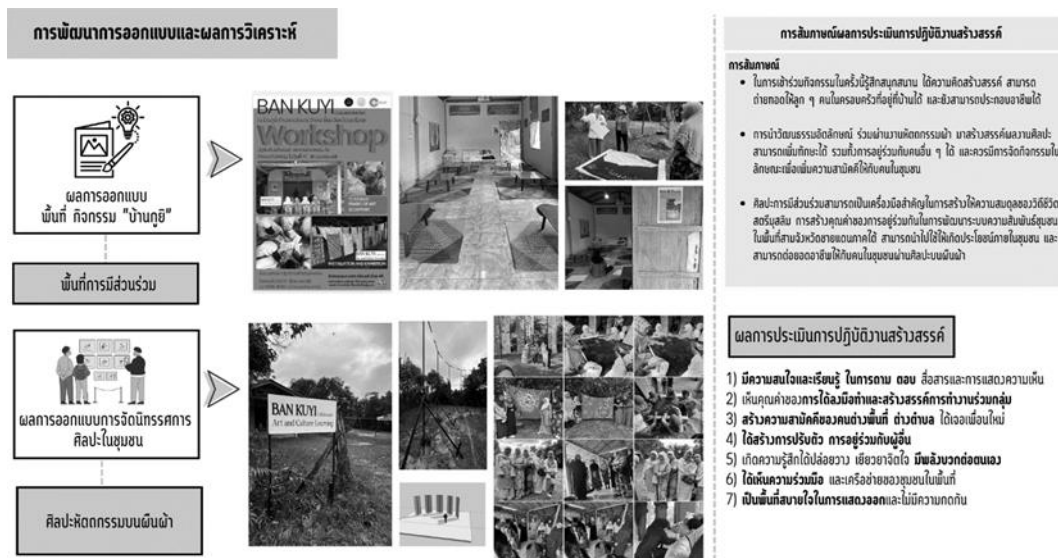
ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24

“ศิลปะสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในชุมชน”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30

“ศิลปะได้ทำให้มีความสุขในการเรียน และทำให้คนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง ให้ความสมดุลของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาระบบ ความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็น เครื่องมือสำคัญในการสร้างให้ความสมดุลของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ภายในชุมชน และสามารถต่อยอดอาชีพให้กับคนในชุมชนผ่านศิลปะบนผืนผ้า

ภาพที่ 78 การพัฒนาการออกแบบและผลการวิเคราะห์ PAR

สำหรับผลการวิเคราะห์แบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะชุมชน ผ่านงานหัตถกรรมผ้า โดยกลุ่มประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน จาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละหัวข้อ ในเอกสารภาคผนวก ตัวอย่างแบบประเมินดังต่อไปนี้

การจัดวางและสร้างพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ของกลุ่มอาสาสมัครกลุ่มเป้าหมายสตรีมุสลิมจำนวน 30 คน จาก 6 ตำบลในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส การสนใจเข้าร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ “การออกแบบศิลปะบนผืนผ้า เพื่อนำไปแบ่งปันและสร้างประโยชน์ การเย็บเป็นผ้าละหมาดในชุมชน” เพื่อจ่ายแจกให้กับโรงเรียนตาดีกา มัสยิด ในระบบความสัมพันธ์ของพื้นที่ชุมชน BAAN KUYI Collaborative โดยแบ่งเป็น การประกอบติดตั้งพื้นที่ ในระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 3 ดังนี้

การออกแบบและการประกอบติดตั้ง ตัวอย่างแบบ ในระยะ ที่ 1

แบบร่างการ SKETCH พื้นที่ในการออกแบบ การจัดวางร่วมกับพื้นที่สิ่งแวดล้อม บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 79 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง การประกอบกับพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณ
พื้นที่บ้านกวย ตำบล ตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

การออกแบบและการประกอบติดตั้ง ตัวอย่างแบบ ในระยะ ที่ 2

ภาพที่ 80 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง การประกอบกับพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณ
พื้นที่บ้านกวย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

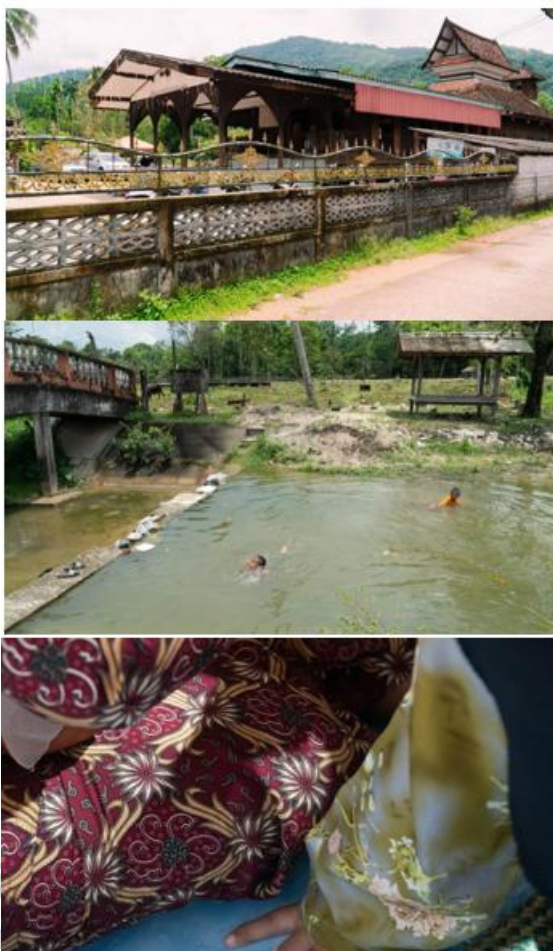
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยวิเคราะห์จากพื้นที่เชิงกายภาพ ของอำเภอยี่งอ
จังหวัดนราธิวาส ลักษณะในพื้นที่ชุมชน บ้านกวย ตำบล ตะปอเยาะ จังหวัดนราธิวาส มีระบบ
ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะเชิงโครงสร้างและมีผู้ใหญ่บ้านในการดูแลพื้นที่ในวิถีสังคมมุสลิม

ชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย มัสยิด โรงเรียน โรงเรียนศาสนา (ตาดีกา) ในพื้นที่ชุมชน บ้านเรือน ซึ่งลักษณะบ้านกูกิ ได้จัดตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน ของกลุ่มแม่บ้าน ที่มีการประกอบอาชีพกลุ่มงาน หัตถกรรมผ้า ที่เกิดจากการร่วมกลุ่มโดยกะมาและสำนักงานเกษตรอำเภอยิ่งอให้การส่งเสริม

ภาพที่ 81 BAN KUYI/ระยะของการจัดวาง พื้นที่การประกอบติดตั้ง ในลักษณะระบบพื้นที่ทางกายภาพ บ้านกูกิ ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

ลักษณะพื้นที่ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส ด้วยบริบทของสังคมในพื้นที่ ลักษณะเชิงกายภาพของพื้นที่อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 6 ตำบล BAAN KUYI Collaborative ที่ประกอบด้วย พื้นที่ปฏิบัติการมีส่วนร่วม มัสยิด ในพื้นที่ชุมชน 4 จุด โรงเรียน ในพื้นที่ชุมชน 4 จุด ในเอกภาพของการทำงานร่วมกันในลักษณะโครงสร้างของสภาพสังคมในพื้นที่ จากเครื่องมือทางด้านศิลปกรรม 1) ประสบการณ์ทางสุนทรียะ 2) ศิลปะเชิงสัมพันธ์ 3) ศิลปะแนวคิดของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มสตรีมุสลิม และ 4) ศิลปะการมีส่วนร่วม

ภาพที่ 82 ในลักษณะระบบพื้นที่วิถีชีวิตมุสลิม ทางกายภาพ บ้านกูยิ ตำบลตะโปยาะ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

การเข้าใจระบบโครงสร้างทางวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ ที่ประกอบกันทั้งในเชิงพื้นที่ กายภาพ พื้นที่ทางสังคม ระบบของการเข้าใจชุมชนที่สามารถส่งเสริมและร่วมกัน เพื่อส่งต่อและ แบ่งปัน กระบวนการสื่อสารของคนที่สามารถสื่อสารกันได้ ผลลัพธ์ของ “ การออกแบบสร้างสรรค์ การประยุกต์ลายผ้า ด้วยเทคนิคการเย็บปักผ้าด้วยมือ ประกอบเป็น ผ้า ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าละหมาด ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองนั่ง ” สำหรับใช้ต่อไปกับพื้นที่ชุมชน และแบ่งปันแจกให้กับโรงเรียน ตาติกา ในพื้นที่ชุมชน ณ บ้านกูยิ ตำบลตะโปยาะ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส จากการจัดกิจกรรม ปฏิบัติการสร้างสรรคผลงาน การมีส่วนร่วมกับผลงานศิลปะชุมชนโดยงานหัตถกรรมผ้า โดยนำกลุ่ม คนตามกลุ่มจำนวนเป้าหมาย ในแต่ละชุมชน และกลุ่มตำบล เพื่อมาร่วมกันออกแบบผ้าปูละหมาด ร่วมกัน BAN KUYI COLLABORATIVE คือ ระบบการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจ ในการทำงาน

ศิลปะร่วมกันภายใต้เครื่องมือในการสร้างความสมดุล ของคน พื้นที่ กิจกรรม จัดวาง พื้นที่ การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกวยี ตำบลตะโปะเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

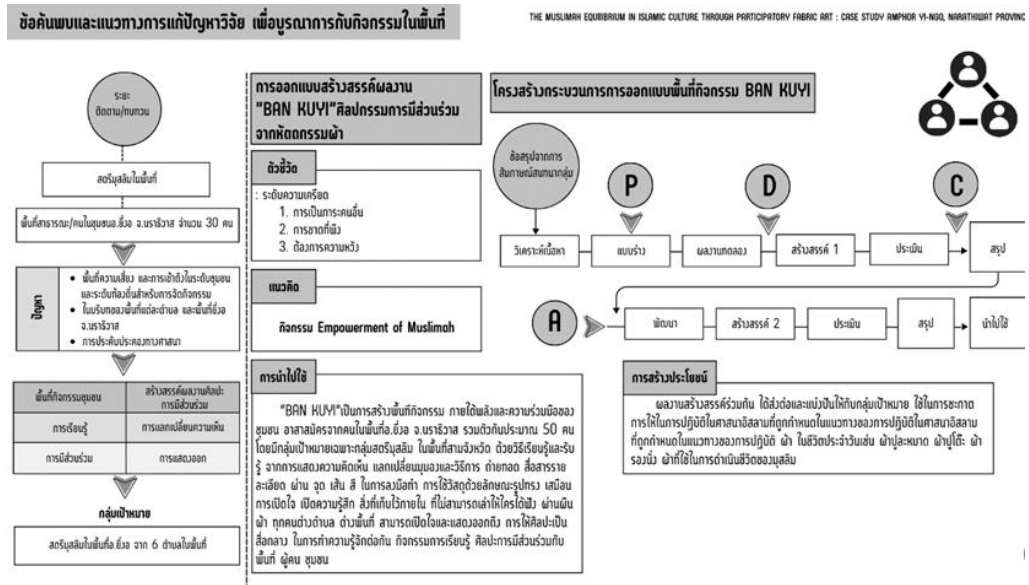

ภาพที่ 83 BAN KUYI INSTALLATION ระยะของการจัดวาง พื้นที่การประกอบติดตั้ง การนำเสนอ ผลงานในบริเวณพื้นที่บ้านกวยี ตำบลตะโปะเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ในภาพ การจัดวางกับพื้นที่ที่มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผ้า ในพื้นที่อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

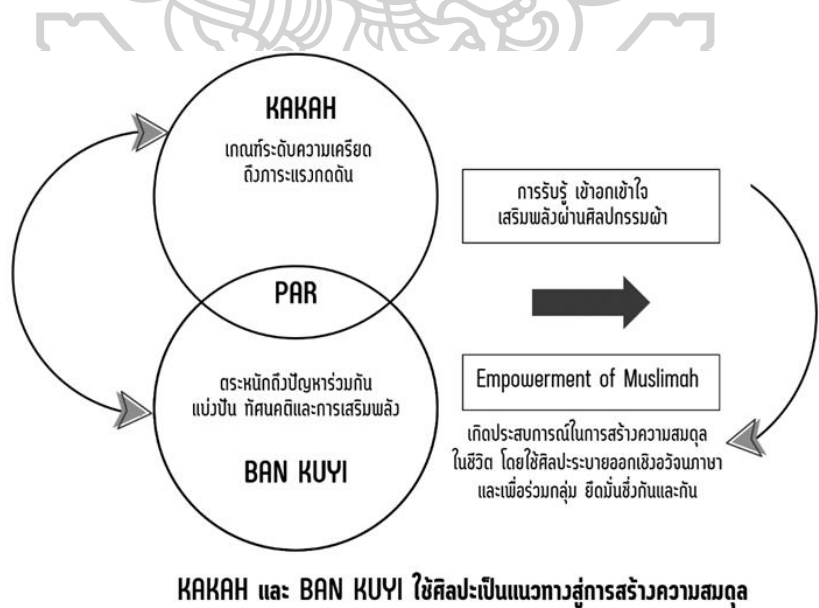
หลังจากจบกิจกรรมการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

โดยผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรม ในรูปแบบการจัดนิทรรศการศิลปะชุมชน เพื่อเผยแพร่ผลงาน ศิลปกรรมจากหัตถกรรม ผ้า ดันแบบ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการสะท้อนผลการปฏิบัติ จากการรับฟัง ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าชมนิทรรศการในสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมและความร่วมมือ

ของคนในชุมชน ในการให้ข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุง โดยผู้วิจัยส่งมอบ ผลงานต้นแบบ และข้อมูลทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยสามารถแจ้งช่องทางหรือประสานตัวแทนของชุมชน ในการจัดส่งข้อมูลทางผู้วิจัยจะดำเนินการให้

ภาพที่ 84 ข้อค้นพบและแนวทางการนำไปใช้และสร้างประโยชน์ เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในพื้นที่ "BAN KUYI"

ภาพที่ 85 ข้อค้นพบและแนวทางการแก้ปัญหาวิจัย เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในพื้นที่ "BAN KUYI"

ส่วนที่ 9 สรุปผลการดำเนินงาน จากแบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม
การจัดนิทรรศการศิลปะชุมชน ตำบลบ้านกูด อำเภอยิ่ง จังหวัดนราธิวาส

จากผลการประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากกลุ่มเป้าหมาย
สามารถอธิบายผลการศึกษาดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การประเมินผลและระดับความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม

n = 30

ความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
ด้านการออกแบบ	4.42	0.56	มากที่สุด
1. ความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้	4.40	0.71	มากที่สุด
2. การออกแบบเครื่องมือและขั้นตอนในการ ดำเนินการ	4.44	0.51	มากที่สุด
ด้านการสื่อสาร	4.37	0.61	มากที่สุด
3. กิจกรรมการสื่อสาร และความเหมาะสมของ ข้อมูล	4.36	0.80	มากที่สุด
4. การตอบคำถามและวิธีการนำเสนอ	4.40	0.65	มากที่สุด
5. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ฟัง	4.36	0.64	มากที่สุด
ด้านคุณค่าและการสร้างคุณประโยชน์ต่อชุมชน	4.40	0.65	มากที่สุด
6. การสร้างประโยชน์การนำไปประยุกต์ใช้ต่อชุมชน	4.36	0.49	มากที่สุด
7. ความรู้ความเข้าใจในคุณค่าที่ส่งต่อให้ชุมชน	4.44	0.58	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วม พื้นที่สร้างสรรค์	4.46	0.62	มากที่สุด
8. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำ แผนการดำเนินงานในชุมชน	4.52	0.65	มากที่สุด
9. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรม เช่น การ พูดคุยแลกเปลี่ยน การสื่อสารและการเข้าร่วมของ ชุมชน	4.36	0.80	มากที่สุด
10. ส่วนร่วมในการติดตามและการปฏิบัติงาน สร้างสรรค์พื้นที่	4.52	0.51	มากที่สุด
รวม	4.41	0.63	มากที่สุด

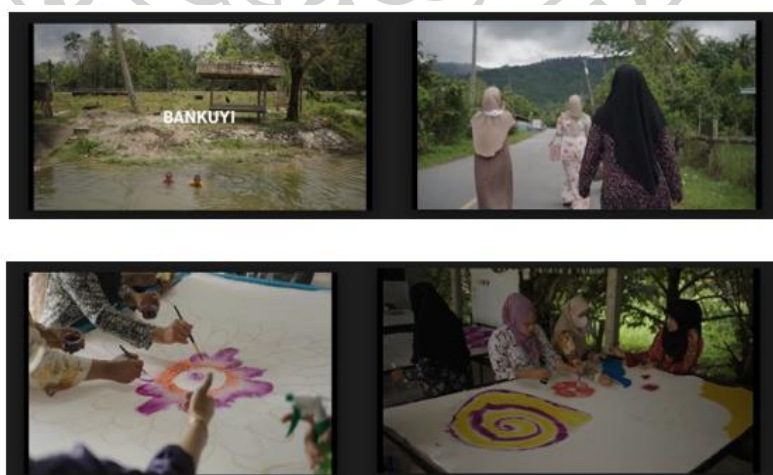
จากตารางที่ 15 การประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม พบว่า ด้านการออกแบบ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการออกแบบ เครื่องมือและขั้นตอนในการดำเนินการ ด้านการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการตอบคำถามและวิธีการการนำเสนอ ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ต่อชุมชน กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการรู้ความเข้าใจในคุณค่าที่ส่งต่อให้ชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมพื้นที่สร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำแผนการดำเนินงานในชุมชน และส่วนร่วมในการติดตามและการปฏิบัติงานสร้างสรรค์พื้นที่ ตามลำดับ

จากการสังเกตพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้เข้าร่วม แล้วพบว่า

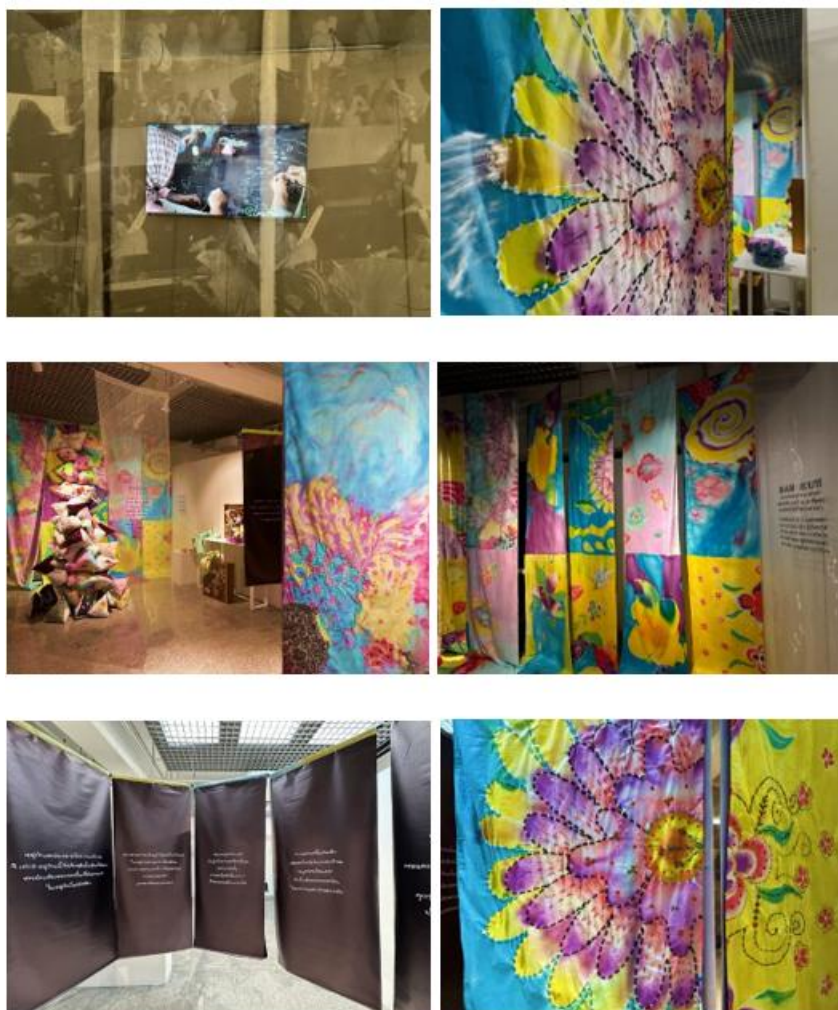
1. มีความสนใจและเรียนรู้ ในการถาม ตอบ สื่อสารและการแสดงความคิดเห็น
2. เห็นคุณค่าของการได้ลงมือทำและสร้างสรรค์การทำงานร่วมกลุ่ม
3. สร้างความสามัคคีของคนต่างพื้นที่ ต่างตำบล ได้เจอเพื่อนใหม่
4. ได้สร้างการปรับตัว การอยู่ร่วมกับผู้อื่น
5. เกิดความรู้สึกได้ปล่อยวาง เยียวยาจิตใจ มีพลังบวกต่อตนเอง
6. ได้เห็นความร่วมมือ และเครือข่ายของชุมชนในพื้นที่
7. เป็นพื้นที่สบายใจในการแสดงออกและไม่มีความกดดัน

การสังเกตพฤติกรรมและความรู้สึกของผู้เข้าร่วมจากภาพประกอบสารคดีชุด BAN

KUYI

ภาพที่ 86 ภาพประกอบผลงานสร้างสรรค์ ในการสื่อสารผ่านภาพประกอบกิจกรรมการปฏิบัติงาน
สร้างสรรค์ ชุดBAN KUYI

ภาพที่ 87 การจัดนิทรรศการ ชุดผลงานสร้างสรรค์ คูกะกะห์ (KAKAH) และ ชุดผลงาน
 สร้างสรรค์ (BAN KUYI) ผลงานที่จัดแสดง เผยแพร่ผลงานด้านศิลปะการออกแบบ
 เชิงวัฒนธรรม “CBDA Academic Exhibition 3rd” ในหัวข้อ “Art-Culture and
 Wellness ศิลปวัฒนธรรม กับชีวิตที่เป็นสุข”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส” ตามกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้แสดงในบทที่ผ่านมา ก็ได้เกิดข้อค้นพบต่าง ๆ แนวคิดการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิม ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตัวของสตรีในชีวิตประจำวัน จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถนำเครื่องมือการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิมผ่านงานศิลปกรรมได้ ในกระบวนการของวิจัย

สรุปผล

วัตถุประสงค์ที่ได้ชี้แจงไปในบทก่อนหน้านี้ แบ่งเป็นประเด็นศึกษาได้ 3 ข้อด้วยกัน ซึ่งแจกแจงข้อค้นพบตามประเด็นที่ได้ศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

1. ผลการวิเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับวิถีสตรีมุสลิมผลกระทบต่อทัศนคติ การดำเนินชีวิตและการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า ในบริบทของสตรีมุสลิม บทบาทและอัตลักษณ์ ถูกกำหนดโดยทั้งหลักศาสนาและโครงสร้างทางสังคม ตามแนวคิดของเอมิล เดอเคิร์ม (Durkheim, 1951) ซึ่งระบุว่าศาสนามีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หน้าที่ในการเตรียมและจัดระเบียบ (Discipline and Preparation) 2) หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวสังคม (Cohesive Function) 3) หน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (Revitalizing Function) และ 4) หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกรักของคุณค่าและความสุขในการมีชีวิต (Euphoric Function) โดยการปฏิบัติตามหลักศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรมของมุสลิมอิสลามสามารถควบคุมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากฎหมายบ้านเมืองในบางกรณี เนื่องจากแนวคิดทางศาสนามีแรงจูงใจที่ลึกซึ้งกว่ากฎหมายทางโลก

2. ผลการวิเคราะห์ที่มาจากการศึกษาทบทวน แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาพบว่า “อิสลามสายกลาง” (Middle Way Islam) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีมุสลิม การปรับตัว ในการรักษาดุลยภาพของวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งศาสนาไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยกำหนดวิถีชีวิตของสตรีมุสลิม แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างอัตลักษณ์ การต่อรองทางวัฒนธรรม และการปรับตัวต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยภายใต้

บริบทที่แตกต่าง และศาสนายังมีอิทธิพลต่อแนวทางการดำรงชีวิตของพวกเขาอย่างมากเพียงใดในโลกสมัยใหม่ ทั้งนี้ปรากฏการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก มุสลิมจำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและเรียกร้องให้มีการนำกฎหมายชารีอะห์ (Sharia Law) มาใช้ในระบบการปกครองมากขึ้น การตีความหลักคำสอนทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงจากการผูกขาดของนักวิชาการศาสนาไปสู่การมีส่วนร่วมของกลุ่มชนมุสลิมที่กว้างขึ้น ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนแนวคิดทางสังคมและศาสนาในลักษณะที่หลากหลายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ มุสลิมทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัว โดยการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลกเข้าด้วยกัน

3. ผลงานสร้างสรรค์ครั้งที่ 1 “ผ้า” กับวิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักความศรัทธาและหลักปฏิบัติทางวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณี ที่เป็นศาสนาที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนในชีวิตประจำวัน และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ผ้าสีขาวกับวิถีชีวิตในวัฒนธรรมของมุสลิม ประกอบสร้างรูปทรงด้วยวัสดุจากผ้า ผ่านงานเย็บ ปัก ผูก พับ แล้วนำไปจัดวางกับพื้นที่ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานด้วยการนำหลักการและแนวคิดการใช้ทฤษฎีสัญวิทยาและทฤษฎีทางศิลปะ รวมทั้งหลักศรัทธาหลักปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยนำเอาปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์กับวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผ้ากับประเพณี พิธีกรรมในวัฒนธรรม การใช้ผ้าในวิถีชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนตายผ่าน “ผ้าสีขาว” มาสร้างสรรคและจัดแสดงผลงาน ในรูปแบบศิลปะการจัดวาง (Installation Art) โดยการนำผ้าและดินมาสร้างพื้นผิวจากวัสดุ ในสัดส่วนของการผสมน้ำดินชนิดต่าง ๆ จากพื้นที่ ในสัดส่วนของการทำขึ้นพื้น ด้วย ผ้า และดิน แสดงผ่านผลงานสร้างสรรค์ “โลกดุนยา”

4. ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีและความสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์ข้อมูล วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ในปฏิทินชุมชน การประกอบสร้างรูปทรงด้วยวัสดุจากผ้าท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ้า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร และนำผลสรุปและข้อค้นพบไปใช้กับผลงานสร้างสรรค์ การทดลองครั้งที่ 3 ต่อไป โดยใช้แนวคิดผลงานชุด การศึกษาเชิงสัญญาผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ผูก มัด ผ้า สู่ประเพณีในวัฒนธรรมอิสลาม ชุด มะฮัร การเล่าเรื่องผ่านกระบวนการศึกษาในหลักการวัฒนธรรมอิสลาม ประเพณีศาสนกิจ การนิกะฮ์ หรือการแต่งงาน ในศาสนาอิสลาม ประเพณีและพิธีกรรม การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างคนและวิถีชีวิต ผ้า กับการผูกความ เชื่อที่ใช้สัญลักษณ์สร้างเอกภาพของวัตถุ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างสรรคผลงาน จากการผูก มัด ผ้าในลักษณะรูปทรงสามกลุ่มที่ประกอบด้วย รูปทรงสัตว์ รูปทรงดอกไม้ รูปทรงอิสระ โดยใช้การมัดเป็นกรรมวิธีหลัก

ในการประกอบรูปทรง จากวัสดุผ้าท้องถิ่น ที่มีการประกอบและวางจัดเรียง โดยกลุ่มรูปทรงและประเภทของ ผ้า ทั้งสีและลวดลาย ผ่านงานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “ชุด มะฮัร”

5. ผลการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และการทดลองใช้ศิลปะแบบมีส่วนร่วม พัฒนาการ ครั้งที่ 3 ในกระบวนการสู่ผลลัพธ์ ในรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิถีวัฒนธรรมอิสลาม ในโลกดุนยา (ปัจจุบัน) ความผูกพันสัมพันธ์กับชีวิตของมุสลิม วิเคราะห์ข้อมูลการใช้ผ้าในวิถีการดำเนินชีวิตประเพณี ประเพณี ความเชื่อ การประกอบสร้างรูปทรงด้วยวัสดุจาก ผ้า สร้างสรรค์ศิลปะการจัดวางกับพื้นที่ และนำผลสรุปและข้อค้นพบไปใช้กับผลงานสร้างสรรค์ การทดลองครั้งที่ 4 ต่อไป โดยนำแนวคิดผลงานชุด “ผืน ในโลกดุนยา” การดำเนินชีวิตปัจจุบัน การเข้าใจและรับรู้บนพื้นฐานของความจริง แก่นแท้ในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ผ้าที่ใช้สัญลักษณ์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวันของมุสลิม การสะท้อนประเด็นในมุมมองความเชื่อ ความผูกพัน อาภรณ์ที่มุสลิมทุกคนใช้ในวิถีชีวิตการดำเนินชีวิต (ในโลกดุนยา) มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนการสร้างสรรค์ การเย็บ การพิมพ์ ในลักษณะการจัดวาง ผ้า ขนาดผืนยาว 12 เมตร ในรูปทรงยาว ที่ประกอบด้วย รูปทรงการสื่อสารผ่านภาษา โดยใช้การปักเป็นกรรมวิธีหลัก ในการประกอบวัสดุจากผ้าท้องถิ่น ผ้ามะฮัร คือ ผ้าขาวสีเรียบ โดยมีการประกอบและวางจัดเรียง โดยกลุ่มรูปทรงและประเภทของ ผ้า ทั้งสีและลวดลายตัวอักษร ผ่านงานแสดงผลงานสร้างสรรค์ “ผืน ในโลกดุนยา”

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

1. ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

จากผลการศึกษาพบว่า จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ข้อคำถามตามกรอบวัตถุประสงค์ ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิม จากการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีมุสลิม ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและสตรีมุสลิมในพื้นที่จังหวัดปัตตานีพบว่า กลุ่มมุสลิมะฮ์ ในพื้นที่ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18-35 ปี และได้กล่าวถึงปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยด้านใดที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ “สตรีมุสลิม”

1.1.1 ด้านสังคม

1) ความเสมอภาค

ในปัจจุบันผู้ชายกับผู้หญิงมีความเสมอภาค ทำให้ผู้ชายกับผู้หญิง มีการจับเนื้อต้องตัวกัน โดยไม่คิดอะไร ทำเป็นเรื่องปกติในปัจจุบัน เลยทำให้มีผลกระทบหลาย ๆ อย่างตามมา

2) การขาดโอกาสและสิทธิในการแสดงออก

ขาดโอกาสในด้านการแสดงออก เพราะด้วยสถานการณ์หลาย ๆ อย่าง ถึงแม้ว่าในปัจจุบันสิทธิหลาย ๆ อย่าง เริ่มเข้าถึงทุก ๆ คน แต่ด้วยมาตรการในเขตพื้นที่สามจังหวัด เป็นพื้นที่การปกครองพิเศษ การถูกตัดโอกาสของคนบางกลุ่ม เพียงเพราะเขาอาจจะไม่ได้มีข้อคิดเห็น หรือมุมมองที่เหมือนกับคนทั่วไป

3) สิทธิและความเท่าเทียม

ศาสนา มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ทั้งการแต่งกายที่ถูกต้องตาม หลักการปฏิบัติศาสนกิจและบทบาทในครอบครัว และข้อกฎหมาย อิทธิพลทำให้สิทธิของสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ สังคม และครอบครัว

4) ประเพณีนิยมทางศาสนา

4.1) วัฒนธรรมและประเพณี การเปลี่ยนแปลงและการถูกตัดแปลง จากสังคมนิยมหรือกระแสต่าง ๆ เช่น วิธีการพันผ้าคลุม การแต่งตัว การใช้ชีวิต สิ่งต่าง ๆ แตกต่าง จากสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือประเพณีแบบดั้งเดิม ที่ควรรักษาไว้

4.2) วิถีชีวิตชนบประเพณีดั้งเดิม ส่งผลต่อสตรีในยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิด การปรับตัวที่ผสมผสานระหว่างบทบาทความเชื่อ ที่เข้ากับศาสนาอิสลาม สตรีมุสลิมยังคงให้ความสำคัญกับบทบาทศาสนา เช่น การแต่งตัวที่เหมาะสม ครอบครัว การศึกษา ความท้าทายที่มี มุมมองต่างกันออกไป

1.1.2 ด้านเศรษฐกิจ

1) โอกาสและข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ

ปัญหาการทำงานและอาชีพของมุสลิมในสังคมไทย บางครั้งในสถานที่ที่ไม่ได้รับมุสลิมเข้าในการทำงาน และมีข้อจำกัดในการทำงาน ทำให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานดำเนินชีวิตของสตรีมุสลิม และรายได้ในการประกอบอาชีพมีขีดจำกัด

2) การหารายได้หลักของครอบครัว

ปัจจัยด้านการเงินและการใช้ชีวิต ประกอบอาชีพ มีรายได้และสามารถเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็งดูแลครอบครัวที่ดีได้

1.1.3 ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

1) สื่อออนไลน์ที่สะท้อนผ่านสตรีมุสลิม

สื่อโซเชียลที่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมา ทำให้สตรีหลาย ๆ คน ไม่สามารถที่จำเป็นในการดำรงอยู่ และปฏิบัติตัวให้เป็นมุสลิมให้ได้ดีตามที่ควรจะต้องเป็น ซึ่งต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา ให้เข้ามามีบทบาทแทรกแซง

เป็นอย่างมาก เพื่อให้สตรีมุสลิมหลายคน ได้ตระหนักถึงการเข้าถึงการดำเนินชีวิตของตัวเองในสังคม เพื่อให้คงอยู่ในเส้นทางที่ศาสนาต้องการ

2) การแต่งกายและการดำเนินชีวิต

สภาพแวดล้อมในส่วนของการตั้งกฎเกณฑ์ เช่น ในที่ทำงานเรื่องการแต่งกาย ไม่ให้มีการใส่ผ้าคลุม ในเวลาทำงาน ทำให้มุสลิมะห์ต้องเลือกศาสนามากกว่าการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรนั้น ทำให้มุสลิมที่มีศักยภาพอาจจะไม่ได้ทำงานที่ตนถนัดได้อย่างเต็มที่ เพราะเลือกที่จะไม่ทำ

3) อาหารฮาลาล ปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต

ปัจจัยด้านอาหารการใช้ชีวิตในปัจจุบัน อาหารเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ตลอด และในบางพื้นที่ที่ไม่มีอาหารมุสลิม ทำให้ดำรงชีวิตยากมากขึ้น เพราะมุสลิมต้องรับประทานอาหารที่ฮาลาลเท่านั้น อาหารจึงเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต

2. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม

2.1 ด้านสังคม

2.1.1 เป็นมุสลิมะห์ที่ดี

- 1) การใช้ชีวิตโดยไม่ต้องหวาดระแวง เมื่อต้องออกไปใช้ชีวิตคนเดียว
- 2) ความเข้าใจ ความรักและการช่วยเหลือ
- 3) การมีหน้าที่การงานที่มั่นคง สามารถดูแลตัวเองได้ หากมีสามีที่เคารพเรามีการงานที่ดี ไม่ติดยาเสพติด ไม่ติดการพนัน อยู่ในอิมาน สามารถพาเราไปในหนทางที่ถูกต้องที่สำคัญต้องเห็นคุณค่าในตัวเอง

2.1.2 การแสดงตัวตนของมุสลิมะห์

- 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆและการปฏิบัติอย่างไม่เลือกเพศ สตรีก็สามารถทำอะไรหลาย ๆ อย่างได้มากกว่าที่คุณคิด
- 2) การใช้ชีวิตในสังคมแบบไม่รู้สึกรู้สีกแปลกแยก สตรีมุสลิมก็คือบุคคลที่ควรได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกันในสังคม โดยไม่มีการแบ่งแยก
- 3) การเป็นผู้หญิงและสตรีที่ควรให้เกียรติเป็นอย่างยิ่ง การแสดงตัวตนของมุสลิมะห์ ในสังคมพื้นที่สามจังหวัด ที่ต้องการพื้นที่ส่วนตัวและต้องการความยุติธรรม เหมือนกับพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ

2.2 ด้านเศรษฐกิจ

2.2.1 คุณภาพชีวิตที่ดี

- 1) รายได้ และอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัว
- 2) มีอาชีพ ครอบครัวที่มั่นคง

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี

2.3.1 การใช้ชีวิตในวิถีอิสลาม

มีความสุขทั้งทางกายและทางใจอย่างแท้จริง ในการใช้ชีวิต ในวิถีอิสลาม เช่น เรื่องการแต่งกาย การคลุมฮิญาบไม่ใช่เรื่องหน้าแปลก เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการแต่งกายแบบมุสลิมะห์

ทั้งนี้ การดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยงานหัตถกรรมผ้า การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม ประกอบไปด้วย 1) การศึกษาลวดลายจากการสำรวจพื้นที่ชุมชน 2) การร่างแบบลายเส้นดินสอ 3) การเย็บ รอยเส้น ตามแบบร่างของจังหวัดและรูปทรงของลวดลาย ที่ได้กำหนดไว้ 4) การศึกษาขั้นตอน ในกระบวนการ สร้างสรรค์ผลงาน “รอยเย็บ” การพูดคุยและถาม-ตอบ 5) การออกแบบพื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ โดยการนำเสนอผลงาน “คุยกะก๊ะห์” ซึ่งจากผลการดำเนินงานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับสตรีมุสลิม โดยเน้นแนวทางการสร้างดุลยภาพแบบมีส่วนร่วมผ่าน การทำงานร่วมกับชุมชน รวมถึงการศึกษากระบวนการทัศน์ของสตรีมุสลิมในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับ แนวทางการดำเนินชีวิต การปรับตัว และบทบาทของพวกเขาในสังคมสมัยใหม่

สำหรับความเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ผลการศึกษาพบว่า

1. วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชน มีความจำเป็นมาก ในด้านศาสนา และความดีงาม ที่ปลูกฝังการสอนและอบรมให้เด็ก ๆ ได้เรียนศาสนาพื้นฐาน ตามหลักปฏิบัติในวิถีวัฒนธรรมอิสลามการเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ชายมลายู ผู้หญิงไม่สามารถเข้าถึงได้ ในระบบการคุยหรือการสื่อสารผ่านการประชุมร่วมกัน โดยถูกให้แบ่งเส้นของเพศระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในส่วนของวิถีการดำเนินชีวิตการประกอบอาชีพ ในพื้นที่เขตอำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส มีการประกอบอาชีพในลักษณะการตัดเย็บ ควบคู่กับการนำหลักศาสนามาใช้ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน ทั้งนี้วิถีวัฒนธรรม และอัตลักษณ์มลายู ในลักษณะการสร้างชนบและประเพณีทางวัฒนธรรมจากแบบชนบดั้งเดิม ในพื้นที่มีลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์มลายู สุวีริศคิด ที่นำไปสู่การใช้ชีวิต สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อหรือภาพสะท้อนมาสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีลักษณะการจับต้องได้ โดยไม่กำหนดพิธีรีตองหรือกระบวนการเข้าใจ แต่อย่างไรก็ตามพื้นฐานของการเริ่มต้นจากความรักภายในครอบครัว การสอนของพ่อ การสอนศาสนา ภายในบ้าน เป็นลักษณะการสื่อสารของความเป็นครอบครัวใหญ่ ที่นำมาสู่พื้นฐานการเรียนรู้ศาสนา

2. กลุ่มผู้นำหรือกลุ่ม/องค์กรในการดูแลชุมชนและระบบสังคม ถูกแบ่งให้เป็นผู้หญิง และผู้ชายอย่างชัดเจน ทั้งในตำแหน่งงาน หน้าที่ หรือการมอบหมายงาน แต่ทั้งนี้ต้นแบบของคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยมีกลุ่มผู้หญิงที่มีบทบาทการดูแลชุมชน

มากกว่าผู้ชาย ซึ่งผู้หญิงมีอาชีพการสอนในโรงเรียนตาดีกา และอาชีพการส่งเสริม การสืบทอด ในวัฒนธรรมที่ส่งต่อจากบรรพบุรุษ โดยถ่ายทอดผ่านอาชีพการทำอาหาร ที่สืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้กลุ่มผู้นำในชุมชนได้เรียนรู้ให้ผู้นำได้สื่อสารและเข้าใจในการสอน วิเคราะห์ แยกแยะ ไปสู่ การปฏิบัติ และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต จากสิ่งที่ควรทำไม่ควรทำ ผ่านระบบการสื่อสารโดย ประธานชุมชน อีหม่าน กรรมการชุมชน ในการดูแลครัวเรือนและครอบครัวในระบบความสัมพันธ์ ภายใน

3. ความเข้าใจในวิถี วัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของคนในชุมชนนั้น มีความเข้าใจและ การรับรู้ที่เป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนา มีการยกระดับความคิด การรับความรู้ จากสามี (หัวหน้าครอบครัว) การสอน (โต๊ะอีหม่าน) การสื่อสารในระบบครอบครัวอิสลามหรือมุสลิม มีความเข้าใจในเชิงโครงสร้างจากผู้นำในครอบครัว เมื่อผู้หญิงขาดปัจจัยและความรู้ ในด้านการศึกษา การถุ่่มองและการวิจารณ์ จากการยกระดับครอบครัว แต่ทั้งนี้ผู้นำชุมชนยังไม่สามารถเข้าถึง ทุกปัญหาหรือการแก้ไขปัญหา เพื่อลดความกดดันของผู้นำ ที่นำไปสู่ความเข้าใจในระดับพื้นที่ ส่งผล ให้การรับรู้ในวัฒนธรรมที่ถูกนำมาทำซ้ำ ๆ ต่อกันมา ถูกนำไปเชื่อ ไม่มีถูกไม่มีผิด ถุ่่มองว่า อะไรใช่ ไม่ใช่ จึงถูกมองให้กลายเป็นพวกเดียวกันในระบบสังคมปิดของชุมชน

4. ความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติ ในวัฒนธรรมอิสลาม สามารถ ส่งผลถึงคนในครอบครัว ซึ่งวัฒนธรรม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติมีรากฐานมาจากครอบครัว การสั่งสอน เลี้ยงดู การประกอบอาชีพ ชีวิตของเด็ก โดยการปูพื้นฐาน กิจกรรม การบ่มเพาะและปลูกฝังของคน ในครอบครัวและชุมชน อีกทั้งยังมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม พื้นฐาน และวิถีปฏิบัติ ในวัฒนธรรมอิสลาม ผ่านผู้นำที่มีจุดเริ่มต้นความเป็นมาของประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ศูนย์กลางของ วิถีชีวิตวัฒนธรรมอิสลามที่หล่อหลอมการร่วมกลุ่มของทุกชาติพันธุ์ในพื้นที่สามจังหวัดอย่างยาวนาน ทำให้ชุมชนขาดความรู้ ขาดความเข้าใจ เกิดจาก การสื่อสารของผู้นำที่ไม่สามารถเข้าถึงประชาชน ในชุมชนได้ โดยการส่งเสริมอาชีพ ทักษะ ความสนใจของชาวบ้านเกิดจากการช่วยเหลือจากหน่วยงาน ภายนอก ที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในเชิงพัฒนา

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตใน วัฒนธรรมอิสลาม ที่ส่งผลถึงชุมชนในอนาคต ด้านการสร้างฐานโอกาสที่ส่งเสริมรายได้ให้สามารถเลี้ยงดูคนในครอบครัว แต่ยังคงได้รับผลกระทบ ในเรื่องของการมียาเสพติด รวมทั้งการขายตัวในหมู่บ้าน ที่ขาดผู้นำในการแก้ไขปัญหา เป็นภาวะ การถูกจ่ำนด้วย ความจำยอมจากครอบครัวในระดับฐานราก ที่ส่งผลต่อปัญหาจากภายนอกของ สังคม ทำให้เกิดการร่วมกลุ่มของชุมชน เพื่อสร้างจุดยืนในฐานะของความเป็นผู้หญิง ผลักดันและ ส่งเสริมความเข้มแข็งร่วมกับคนในชุมชนในหมู่บ้าน โดยนำความถนัด ในแต่ละด้านของผู้หญิง มาทำงานร่วมกัน เช่น ด้านอาหาร ด้านงานผ้า ด้านงานปักเย็บ ซึ่งเป็นอาชีพที่ส่งเสริมกำลัง ทั้งในด้าน กายภาพ พื้นที่ และการรวมแรงรวมใจ การลงมือทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของความร่วมมือ

6. ความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมอิสลาม ทำให้ชุมชนขาดแหล่งหลอมรวมที่เข้มแข็ง พื้นฐานในโรงเรียนตาดีกา ครู ไม่มีรายได้ ไม่มีงานทำที่มั่นคง อาศัยเพียงความเสียสละของความเป็นผู้หญิงในการดูแลชุมชน เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่ความคาดหวังที่เกินการควบคุมด้วยปัญหาภายในครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะตามมาสู่ความต้องการของรายได้ และการทำมาหากิน ทั้งนี้ถ้ารายได้กับเศรษฐกิจดีขึ้น จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสาร ที่สามารถเกิดความเข้าใจที่เข้าถึงรับรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีกระแสในการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยในปัจจุบัน ในส่วนของความเปลี่ยนแปลงความเชื่อ สิ่งที่ทำให้คงอยู่ เฉพาะเจาะจงในผลกระทบหรือให้ความรู้ในการปรับตัวสอน วัฒนธรรมในโรงเรียนสอนศาสนา ผ่านการเรียนการสอน ที่ส่งผลกระทบในระบบโรงเรียนสอนศาสนา ผ่านชุดความคิดในแบบเดิม ๆ ความเชื่อ ที่ยังถูกฝังในระบบไม่ให้ถูกเลือก ถูกเปลี่ยนวิถีชีวิตที่เขาต้องปรับตัวเพื่อให้การถูกสอน ถูกฝังในชุดความคิด แต่กล้าที่จะทดลองในสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด เกิดความอยากรู้ อยากรู้เห็น ไม่มีความปลอดภัย การคิดนอกกรอบ การอยู่ในกรอบและการรับรู้ใหม่ เพื่อพร้อมที่จะปรับตัว ด้วยช่วงอายุช่วงวัย การอยากรู้อยากทดลอง การไม่ถูกบังคับ และเปิดโอกาส ให้การถูกสอน ได้รู้จักแนวทางของการสมดุล โดยการเสนอแนะทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อเปลี่ยนแปลงใหม่

จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับเรื่องของคุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม พบว่า วัฒนธรรมของสตรีมุสลิมมีความหลากหลายอย่าง เช่น วัฒนธรรมการแต่งกายที่จะต้องปกปิดทุกส่วนของร่างกาย และสวมฮิญาบทุกครั้งก่อนออกจากบ้านงานประเพณีต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมในชุมชนที่มีมากมาย เช่น การทำอาซูรอ งานเมาลิดในทุก ๆ เดือนแรกของเดือนอิสลาม การทำตูปะในวันรายอ และทำข้าวหมักในวันรายอ เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลการปรับตัวของสตรีมุสลิม พบว่า การปรับตัวในปัจจุบันมีทั้งช่วงอายุ สภาพแวดล้อม อยู่ในสังคมอิสลามสตรีมุสลิมที่จะต้องใส่ผ้าคลุมตลอดเวลา การปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบในสังคม การวางตัวที่ดีในชุมชนอิสลาม ความกล้าแสดงออก และเข้าใจธรรมชาติของคนในชุมชนในเรื่องของอาหาร และวิถีการใช้ชีวิต

3. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม ในโลกดุนยา (โลกปัจจุบัน) พบว่า สตรีมุสลิมใฝ่ฝันที่จะเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ และเป็นแม่ที่ดีของลูก ๆ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ อยากรอบดีตามหลัก เป็นภรรยาที่ดีของสามี มีงานที่มั่นคง รายได้ที่ดี และดูแลครอบครัวได้ดี

4. บทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพ หน้าที่ของสตรีมุสลิม ส่งผลต่อแนวทางในการเปลี่ยนแปลง พบว่า หน้าที่ของสตรีมุสลิมจะต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว หาเงิน เลี้ยงลูก ดูแลครอบครัว และเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์

ในส่วนของการใช้เครื่องมือสำหรับการสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล ผลการศึกษาพบว่า “วิถีวัฒนธรรมอิสลาม วิถีในการดำเนินชีวิต และปัจจัยผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่ ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ด้วยการสร้างดูคุณภาพสตรีมุสลิม เพื่อสร้างความสมดุลในวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกัน ในแนวทางระยะยาว ศิลปะที่เป็นแนวทางในการสมดุลที่ส่งเสริมวิถีชีวิต ควบคู่ไปกับศาสนาอิสลาม ระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สื่อสารและสร้างความเข้าใจในระดับพื้นฐานลดความขัดแย้งและปัญหาได้ตั้งแต่ระดับฐานรากของสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดูคุณภาพของสตรีมุสลิม

จากผลการศึกษาพบว่า การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัย ในการสร้างดูคุณภาพของสตรีมุสลิม ประกอบด้วย

1. การวางแผนการดำเนินการ ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และความสมัครใจของอาสาสมัคร
2. การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop การปฏิบัติการ “ปฏิสัมพันธ์สังสรรค์กิจกรรมทางด้านศิลปกรรมกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตามจำนวนกลุ่มเป้าหมาย”
3. กิจกรรมการสาธิตและการปฏิบัติสร้างสรรค์ ออกแบบผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” ผ่านการกระทำและปฏิสัมพันธ์สังสรรค์ การสนทนา ในรูปแบบศิลปะและการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย
4. การจัดกิจกรรม การสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า
5. การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงานหัตถกรรมผ้า ซึ่งในส่วนนี้ ศิลปะกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็น ได้แก่

5.1 การสื่อสาร ถ่ายทอด หรือการรับรู้องค์ความรู้ ของพื้นที่สร้างสรรค์การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้รู้สึกสนุกสนาน ได้ความคิดสร้างสรรค์ สามารถถ่ายทอดให้ลูก ๆ คนในครอบครัวที่อยู่ที่บ้านได้ และยังสามารถประกอบได้

5.2 การส่งเสริมทักษะและอาชีพของกลุ่มสตรีมุสลิมในพื้นที่ชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า ทักษะและอาชีพ สามารถนำกลุ่มงานหัตถกรรมผ้าท้องถิ่นไปสร้างอาชีพ การค้าขายได้พัฒนาเป็นสินค้า O-top ด้วยการทำกระเป๋า ผ้าคลุม และเสื้อผ้า

5.3 การนำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม พบว่า การนำวัฒนธรรมอัตลักษณ์ ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สามารถเพิ่มทักษะได้ รวมทั้งการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้ และควรมีการจัดกิจกรรมในลักษณะ เพื่อเพิ่มความสามัคคีให้กับคนในชุมชน

5.4 รูปแบบ และความเหมาะสมสำหรับใช้สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์สู่งานศิลปะการมีส่วนร่วมระหว่างคนพื้นที่และชุมชน พบว่า รูปแบบในการจัดกิจกรรม ควรจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับกิจกรรมที่จัดขึ้นภายในชุมชน เช่น กีฬาตีกอล์ฟ กอล์ฟ กีฬาตีกอล์ฟ กิจกรรมอบรม และบรรยายอัลกุรอาน และกิจกรรมการทำความสะอาดมัสยิด เป็นต้น

5.5 ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสมดุลของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสมดุลของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในชุมชน และสามารถต่อยอดอาชีพให้กับคนในชุมชนผ่านศิลปะบนผืนผ้า

6. การจัดวางและสร้างพื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ประกอบไปด้วย 3 ระยะ ได้แก่

6.1 การออกแบบและการประกอบติดตั้ง ตัวอย่างแบบในระยะที่ 1 แบบร่างการ SKETCH พื้นที่ในการออกแบบ การจัดวางรวมกับพื้นที่สิ่งแวดล้อม บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

6.2 การออกแบบและการประกอบติดตั้ง ตัวอย่างแบบในระยะที่ 2 BAN KUYI / ระยะของการจัดวาง การเย็บและการประกอบกับ พื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

6.3 การออกแบบและการประกอบติดตั้ง ตัวอย่างแบบในระยะที่ 3 BAN KUYI INSTALLATION ระยะของการจัดวาง พื้นที่การประกอบติดตั้ง ในบริเวณพื้นที่บ้านกุย ตำบลตะปอเยาะ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส ในภาพการจัดวางกับพื้นที่มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผลการปฏิบัติการสร้างสรรค์ผืนผ้า ในพื้นที่อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส

7. หลังจากจบกิจกรรมการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม ผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรมในรูปแบบการจัดนิทรรศการศิลปะชุมชน เพื่อเผยแพร่ผลงาน ศิลปกรรมจากหัตถกรรมผ้าต้นแบบของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในการสะท้อนผลการปฏิบัติ จากการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เข้าชม นิทรรศการในสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของคนในชุมชน ในการให้ข้อมูลเพื่อนำไป

ปรับปรุง โดยผู้วิจัยส่งมอบ ผลงานต้นแบบ และข้อมูลทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยสามารถแจ้งช่องทางหรือประสานตัวแทนของชุมชน ในการจัดส่งข้อมูลทางผู้วิจัยจะดำเนินการให้

สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ด้านการออกแบบ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการออกแบบ เครื่องมือและขั้นตอนในการดำเนินการ ด้านการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการตอบคำถามและวิธีการการนำเสนอ ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ต่อชุมชน กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการรู้ความเข้าใจในคุณค่าที่ส่งต่อให้ชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมพื้นที่สร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำแผนการดำเนินงานในชุมชน และส่วนร่วมในการติดตามและการปฏิบัติงานสร้างสรรค์พื้นที่ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง “การสร้างตุลย์ภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส” ครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

วิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า บริบทของสตรีมุสลิม บทบาทและอัตลักษณ์ ถูกกำหนด โดยทั้งหลักศาสนาและโครงสร้างทางสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หน้าที่ในการเตรียมและจัดระเบียบ (Discipline and Preparation) 2) หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวสังคม (Cohesive Function) 3) หน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (Revitalizing Function) และ 4) หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกของคุณค่าและความสุขในการมีชีวิต (Euphoric Function) โดยการปฏิบัติตามหลักศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญในการกำกับพฤติกรรมของมุสลิมอิสลามสามารถควบคุมสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากฎหมายบ้านเมืองในบางกรณี เนื่องจากแนวคิดทางศาสนามีแรงจูงใจที่ลึกซึ้งกว่ากฎหมายทางโลก ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของเอมิล เดอเคอ์ม (Durkheim, 1951) ซึ่งระบุว่า ศาสนามีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) หน้าที่ในการเตรียมและจัดระเบียบ เป็นกลไกที่ฝึกฝนบุคคลให้มีระเบียบวินัยและเตรียมพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมพิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเอง 2) หน้าที่ในการยึดเหนี่ยวสังคม ศาสนาและพิธีกรรมช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่สอดคล้องกัน ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของผู้ศรัทธา 3) หน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น เป็นกลไกที่ช่วยธำรงขนบธรรมเนียมประเพณีโดยทำให้หลักคำสอนในอดีตยังคงมีบทบาทในสังคมปัจจุบัน สิ่งนี้เป็นสัญลักษณ์ที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน

มุสลิม และ 4) หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกรักของคุณค่าและความสุขในการมีชีวิต พิธีกรรมทางศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดความสุขและความสงบทางจิตใจ แต่ยังทำหน้าที่ลดความตึงเครียดและความทุกข์ในสังคม

สำหรับปรากฏการณ์และแนวคิดเกี่ยวกับสตรีมุสลิมในโลกสมัยใหม่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการฟื้นฟูอิสลามที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ทั่วโลก มุสลิมจำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและเรียกร้องให้มีการนำกฎหมายฮารีอะห์ (Sharia Law) มาใช้ในระบอบการปกครองมากขึ้น การตีความหลักคำสอนทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลง จากการผูกขาดของนักวิชาการศาสนาไปสู่การมีส่วนร่วมของกลุ่มชนมุสลิมที่กว้างขึ้น ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนแนวคิดทางสังคมและศาสนาในลักษณะที่หลากหลายภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ มุสลิมทั่วโลกจำเป็นต้องปรับตัว โดยการผสมผสานองค์ความรู้ทั้งทางศาสนาและทางโลกเข้าด้วยกัน อิทธิพลของทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้นำมาสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับแนวทางการมองโลกและการเข้าถึง “ความจริง” (Truth) ของสิ่งต่าง ๆ ทฤษฎีนี้เน้นการรื้อสร้าง (Deconstruction) แนวคิดที่เคยถูกยอมรับว่าเป็นแก่นแท้ของอัตลักษณ์และความหมาย ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในบริบทของสังคมไทย แนวคิดเหล่านี้มีผลกระทบต่อการกำหนดอัตลักษณ์ของมุสลิมไทยโดยเฉพาะสตรีมุสลิม ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนากับกระแสสมัยใหม่ การทบทวนวรรณกรรมจึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ การปรับตัว และบทบาทของสตรีมุสลิมในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาสินี สุขกา และคณะ (2562) ที่กล่าวว่า การรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเป็นความท้าทายที่สำคัญของมุสลิมยุคใหม่ โลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและแนวคิด ซึ่งอาจทำทลายต่อค่านิยมดั้งเดิมของสังคมมุสลิม การปรับตัวของมุสลิมจึงต้องอาศัยแนวทางที่ยืดหยุ่น โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของศาสนาไว้ ในขณะที่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมสมัยใหม่ได้อย่างสมดุล เนื่องจากในสังคมสมัยใหม่ สตรีมุสลิมต้องรักษาสมดุลระหว่างหลักศาสนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลกาภิวัตน์เปิดโอกาสให้พวกเขาเข้าถึงการศึกษาและบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็สร้างแรงกดดันที่อาจทำทลายอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาจึงยังคงเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมพฤติกรรมและสร้างเอกภาพในชุมชนมุสลิม

ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนใต้

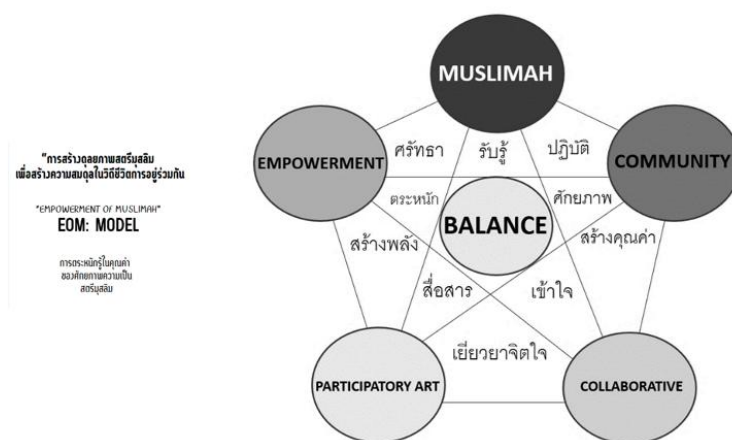
จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของ “สตรีมุสลิม” ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านสังคม ในเรื่องของความเสมอภาค การขาดโอกาสและสิทธิในการแสดงออกสิทธิและความเท่าเทียม และประเพณีนิยมทางศาสนา 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของโอกาสและข้อจำกัด

ในการประกอบอาชีพ และการหารายได้หลักของครอบครัว 3) ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ในเรื่องของสื่อออนไลน์ที่สะท้อนผ่านสตรีมสลิม การแต่งกายและการดำเนินชีวิต และอาหารฮาลาล ปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ความใฝ่ฝันของสตรีมสลิม แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสังคม ด้วยการเป็นมุสลิมมะห์ที่ดี และการแสดงตัวตนของมุสลิมะห์ 2) ด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ในเรื่องของการใช้ชีวิตในวิถีอิสลาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมีลี เดอร์โคม (Emile, 1951) ที่พบว่า การมีดุลยภาพของสังคม เกิดจากการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social solidarity) โดยในสังคมขนาดเล็กที่มีโครงสร้างง่าย ๆ จะมีการยึดเหนี่ยวทางสังคมโดยยึดถือค่านิยม จารีต ประเพณี ความคิด ความเชื่อ เจตคติแบบเดียวกัน (Mechanical solidarity) ส่วนสังคมขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน การยึดเหนี่ยวทางสังคมจะเป็นไปตามสถานภาพและบทบาทที่บุคคลดำรงอยู่ (Organic solidarity) การยึดเหนี่ยวทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากผู้หญิงที่เป็นกำลังสำคัญสร้างแรงผลักดันที่ส่งต่อเมื่อความจริงที่ไม่สามารถจะโต้แย้งได้ว่า ความไม่รู้นำไปสู่ความไม่เข้าใจกัน และความไม่เข้าใจกันนั้นก็นำไปสู่สิ่งที่ร้ายแรงกว่านั้นคือความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน การทำความเข้าใจกับหลักคำสอนของอิสลามจะทำให้รู้และเข้าใจในสังคมมุสลิม เป็นเกราะป้องกันความเข้าใจผิดที่จะนำมาซึ่งการเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัยในการสร้าง ดุลยภาพของสตรีมสลิม

การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัยในการสร้าง ดุลยภาพของสตรีมสลิม จากผลการศึกษาพบว่า การออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน ประกอบไปด้วย 1) การวางแผนการดำเนินการ 2) การปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม Workshop 3) กิจกรรมการสาธิตและการปฏิบัติสร้างสรรค์ ออกแบบผลงานศิลปกรรม จากหัตถกรรม “ผ้า” ผ่านการกระทำและปฏิสัมพันธ์สร้างสรรค์ การสนทนาในรูปแบบศิลปะและการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ของกลุ่มเป้าหมาย 4) การจัดกิจกรรม การสาธิต การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากงาน หัตถกรรมผ้า 5) การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 6) การจัดวางและสร้างพื้นที่การประกอบติดตั้ง 7) หลังจากจบกิจกรรมการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม ส่งมอบ ผลงานต้นแบบ และข้อมูล ทั้งหมดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยสามารถแจ้งช่องทางหรือประสานตัวแทนของชุมชน สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ด้านการ ออกแบบ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการออกแบบเครื่องมือและ ขั้นตอนในการดำเนินการ ด้านการสื่อสาร กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่อง ของการตอบคำถามและวิธีการการนำเสนอ ด้านคุณค่าและการสร้างประโยชน์ต่อชุมชนกลุ่มเป้าหมาย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของการรู้ความเข้าใจในคุณค่าที่ส่งต่อให้ชุมชน และ ด้านการมีส่วนร่วมพื้นที่สร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องของ

การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำแผนการดำเนินงานในชุมชน และส่วนร่วมในการติดตาม และการปฏิบัติงานสร้างสรรค์พื้นที่ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ของ Kerlinger (1988) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก็คือ การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยการมีบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อมให้เห็นปัญหาของตัวเองและเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหาโดยลงมือปฏิบัติจริงได้ผลจริงแก้ปัญหาได้จริง ซึ่ง “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิม ๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์ไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย ผ่านงานทางด้านศิลปกรรม โดยวิธีการที่ให้ชุมชน-พื้นที่-กลุ่มคน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัย การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาการดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม เพื่อทดลองและปฏิบัติการลงมือทำ โดยคนในชุมชน (Community center) ร่วมกันเรียนรู้เรื่องชุมชนของตนเอง เห็นปัญหาของตัวเอง เห็นทางออก หรือทางแก้ปัญห ของชุมชนร่วมกัน และทุกคนในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสรรค์ ส่งเสริม สื่อสาร ส่งต่อ เพื่อปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชน เข้าใจและเล็งเห็นคุณค่าในปัญหา หน้าที่ และร่วมกันแก้ปัญหาของตนเอง ศิลปะคือการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการสร้างสมดุล ระหว่างปัญหาการแก้ปัญหา การพัฒนาและการสร้างโอกาสอันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนได้ดีขึ้น และเกิดแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืนและบูรณาการความเข้าใจได้อย่างมีเอกภาพ

ภาพที่ 88 EOM: MODEL

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบและผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การสร้าง ดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส” นี้ทำให้เกิดข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการศึกษา ซึ่งจะ แบ่งเป็น ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถี วัฒนธรรมอิสลาม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ควรจะมีการศึกษาเชิงลึกในเรื่องที่เกี่ยวกับ ลักษณะบริบทของชุมชน วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็น ลักษณะเฉพาะ เพื่อไม่ให้กิจกรรมที่จัดขึ้นเกิดความขัดแย้งกับสภาพสังคมและวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

1.2 ระบบความสัมพันธ์ของชุมชน จะต้องมีการศึกษาเชิงลึกในรูปแบบของการเขียน โครสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน และศึกษาเปรียบเทียบระบบความสัมพันธ์ของชุมชนระหว่าง ในอดีตกับปัจจุบัน เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษาที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ออกมา สอดคล้องกับระบบความสัมพันธ์ของชุมชน

1.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการและแนวทางของการปรับตัวในสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรม ตามแนวคิดสัญวิทยาวิทยาพื้นฐานให้นำมา ประยุกต์ศาสตร์มาใช้กับทัศนธรรมและวัฒนธรรม เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการ ออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 สามารถนำต้นแบบ “คุยกะกะห์” ในขั้นตอนของการพัฒนาในกระบวนการ สู่ผลลัพธ์ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทางการสร้างดุลยภาพแบบมีส่วนร่วมผ่านการทำงานร่วมกับ ชุมชน เพื่อศึกษาถึงกระบวนการทัศน์ของสตรีมุสลิมในแต่ละช่วงวัย

2.2 สามารถนำต้นแบบ “BAN KUYI COLLABRATIVE+” มาเป็นโครงการต้นแบบ ในระบบความสัมพันธ์ชุมชน สภาวะการสร้างสมดุลในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรมีการนำเสนอผลงาน และการจัดกิจกรรมในรูปแบบการทดลอง ผลงานทางด้าน ศิลปกรรม ผ่านงานหัตถกรรมผ้า ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนโดยเฉพาะ เพื่อนำแนวคิดของ เยาวชนยุคใหม่มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลงานหัตถกรรมผ้า ประยุกต์ใช้และแปรรูปให้เกิด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่เข้ากับยุคสมัยและสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมมุสลิม

4. การศึกษาในอนาคต

ควรทำการศึกษาและพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ทางด้านศิลปะและวิถีวัฒนธรรมอิสลาม โดยชุมชนเป็นฐาน เพื่อให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมอิสลามเพิ่มขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการสร้างผลงานศิลปะที่ส่งเสริมและสร้างประโยชน์ให้ชุมชน ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามต่อไป

รายการอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2561). **ศาสนาอิสลาม**. กระทรวงการต่างประเทศ.
- เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. (2559). **จักรวรรดิอเมริกันกับกำเนิดของสาขาวิชามานุษยวิทยาในประเทศไทย**. ศูนย์อาเซียนและการระหว่างประเทศศึกษา มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- จามะรี เชียงทอง. (2563). แนวคิดสตรีนิยมจากมุมมองและประสบการณ์ของ อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์. **วารสารจุดยืน**, 7(1), 1-28.
- ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ. (2555). บทบาทของมหาวิทยาลัยอิสลามยะลาในการอิสลามานาวัตการศึกษา. **วารสารวิชาการ อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา**, 2(4), 17-29.
- ซอลีฮะห์ หะยีสะมะแอ. (2557). **มโนทัศน์การศึกษาในอิสลาม**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอิสลาม.
- ดวงหทัย บุรณเจริญกิจ. (2560). **แนวคิดสตรีนิยมและขบวนการทางสังคมของผู้หญิงในประเทศไทย: วิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อถกเถียงและยุทธศาสตร์**. มูนิธิพีริตริช เอแบร์ท.
- ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์. (2513). **ความหมายของอัล-กูรอาน**. ม.ป.พ.
- นฤมล ป่านภูมิ. (2564). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมกับการเปิดพื้นที่ความหลากหลายทางเพศในสังคมมาเลเซีย กรณีศึกษา เทศกาลเฉลิมฉลองสิทธิทางเพศ (Seksualiti Merdeka)**. ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุรุลฮุดา อับรู. (2565). สตรีมุสลิม: ชีวิตและบทบาทในการเป็นนักเคลื่อนไหวทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. **Journal of Social and Humanities Research in Asia**, 28(3), 17-32.
- ประชาไท. (2558). **วิถีมุสลิม: อิสลามกับวัฒนธรรมมลายู**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2015/03/58625>.
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2564). **ภูมิรัฐศาสตร์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ภาควิชา ภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.
- มุฮัมหมัด อาลี อัล-ฮาซิมิ. (2005). **The Ideal Muslimah**. Emile Durkheim, Suicide. New York: The free Press.
- ยูซุฟ กือรฎอวีย์. (2561). **สตรีในสังคมมุสลิม**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <https://skthai.org/th/articles/>.
- ยูไซ๊ะ สาและ. (2557). **ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานการณ์ความไม่สงบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- รอฮานี ดาโอ๊ะ และคณะ. (ม.ป.ป.). **ผู้หญิงมุสลิมในพื้นที่สาธารณะ: เสียงสะท้อน ประสบการณ์และความหวังในชายแดนใต้**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี สาดเปรม. (2521). **บทบาทของชาวไทยมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2453**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลักษณะวัต เจริญพงศ์. (2544). **ปรัชญาภาวะสตรี**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรรณพิมล อังคศิริสรรพ. (2544). **มายาคติ : สรรนิพนธ์จาก Roland Barthes**. คบไฟ.
- วรารณณ์ สำเภา. (2565). **วัฒนธรรมการแต่งกายสตรีมุสลิม: มุมมองอัตลักษณ์การดำรงอยู่ของความศรัทธาและความงามในบริบทปัจจุบัน**. *The Fine & Applied Arts Journal*, 15(2), 106-128.
- วารุณี ฟองแก้ว. (2535). **ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม “ตีไม้จับ” ของคนไทย : กรณีศึกษาจังหวัดนครนายก**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ.
- วุฒิชัย สายบุญจวง. (2554). **ความเป็นธรรมในทัศนะของชาวมุสลิม : กรณีศึกษา ชุมชนธณีคำ แขวงโคกแฝก เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง. (2560). **ข้อมูลชุมชนต้นแบบศูนย์เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลเมือง**. สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนราธิวาส
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2566). **ชาติพันธุ์ในประเทศไทย**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2551). **การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี**. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2557). **คนหนุ่มสาวกับโลกสมัยใหม่**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุदारัตน์ ศรีอุบล. (2566). **มลายู**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุทิน สนองผัน. (2555). **กระบวนการแห่งความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย**. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 4(2), 31-45.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2535). **วัฒนธรรมอิสลาม**. กองทุนสง่า รุจิระอัมพร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). **กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน**. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. (2561). **กลยุทธ์ในการส่งเสริมบทบาทสตรีมุสลิมต่อการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักจุฬาราชมนตรี. (2561). **หลักทางสายกลาง (الوسطية)** ในอัลกุรอานและอัลชะดีซ.

สำนักจุฬาราชมนตรี.

สำนักจุฬาราชมนตรี. (2561). **สตรีในสังคมมุสลิม**. สำนักจุฬาราชมนตรี.

องค์การความร่วมมืออิสลาม. (2551). **วัตถุประสงค์และภารกิจขององค์กร**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก

www.oic-oci.org.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส. (2566). **บริบทพื้นที่จังหวัดนราธิวาส**. องค์การบริหาร

ส่วนจังหวัดนราธิวาส.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส. (2568). **แผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับ**

ทบทวน). องค์การบริหารส่วนจังหวัดนราธิวาส.

อภิชาติ แจ่งจันทร์. (2553). **ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน**

ของประชาชนในโครงการนักเรียนนายร้อยตำรวจฝึกรับใช้ประชาชนในชนบท.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อะบู อีสรอฟิล อัลฟะฎอนีย์. (2563). **อัลกุรอานภาษาไทย**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/>

อะมีน บิน อับดุลลอฮ์ อัซ-ชะกอวีย์. (2565). **การศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์ผู้จดบันทึก**. Islamhouse.

อิบราฮิม, ไอเอ, อาบู-ฮาร์บ, อิบราฮิม อาลี อิบราฮิม. (2540). **คู่มือสั้น ๆ พร้อมภาพประกอบเพื่อทำ**

ความเข้าใจศาสนาอิสลาม ดารุสซาลาม. [ออนไลน์] สืบค้นจาก ISBN 978-9960-34-

011-1-

อิมรอน ซาเหาะ และยาสมิน ชัดดาร์. (2016). **แนวคิดสันติภาพและการจัดการความขัดแย้งในอิสลาม**.

Kasetsart Journal of Social Sciences, 37, 333-344.

ฮาฟิส สาและ. (2557). **โลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์มุสลิม: พลวัตของกระแสอิสลาม**

‘บริสุทธิ์’ ในสังคมมุสลิมไทย คนหนุ่มสาวมุสลิมกับโลกสมัยใหม่. คณะทำงานวาระทาง

สังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฮิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2560). **ญาณวิทยาในอิสลาม**. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย**

สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2(3), 63-83.

Alfred, S. (1967). **Phenomenology of the Social World**. Northwestern University Press.

Alex, N. (2017). **ALEX NABAUM ILLUSTRATION: REFUGEES' PATH**. [Online] Review

from: [https://www.theispot.com/whatsnew/2017/12/alex-nabaum-](https://www.theispot.com/whatsnew/2017/12/alex-nabaum-illustration-refugees-path.htm)

[illustration-refugees-path.htm](https://www.theispot.com/whatsnew/2017/12/alex-nabaum-illustration-refugees-path.htm)

- Fabian, M. (2014). **Fabian Muir Mon**. [Online] Review from:
<https://www.theguardian.com/artanddesign/gallery/2014/oct/20/a-burqa>
- Bartley, G.B. (1993). The Blindness of John Milton. **Doc Ophthalmol**, 15-28.
<https://doi.org/10.1007/bf01203397>.
- Chadri, A. (1972). **Chadri Afghan 20th century**. [Online] Review from: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/81128>
- Charles, S.P. (1958). Collected Papers of Charles Sanders. **Peirce**, Vols. 1-6,
- Daily Mail. (1990). **Century-old images reveal life in Cairo in the early 1900s**. [Online] Review from: <https://www.pinterest.com/pin/673358581799216803/>
- Duncan, B.M. (1903). **DEVELOPMENT OF MUSLIM THEOLOGY**. Scribner.
- Emile, D. (1951). **Suicide**. The free Press.
- Gehmacher, W.B. (1974). **Asian American Ethnicity and Communication**. Sage.
- Halil, A. (2012). **Carpet Land**. [Online] Review from: <https://halilaltindere.com/project/carpet-land/>
- Jack Shaiman Gallery. (2024). **El Anatsui TSIATSIA**. [Online] Review from: https://jackshaiman.com/artists/el_anatsui
- Jonathan, B. & Stephen Friedman Gallery. (2025). **La Casa Encendida**. [Online] Review from: <https://www-stirworld-com.translate.goog/see-features-jonathan-baldock-talks-about-folk-art-motifs-paganism->
- John, G. & Bryan, S. (2009). **World Textiles: A Visual Guide to Traditional Techniques**. [Online] Review from: ISBN-13978-0500282472.
- Khanum, R.A. (2008). Feminism Status of Women and Islam. **Empowerment**, 15, 67-83.
- Kerlinger, F.N. (1988). **Foundations of Behavioral Research**. Holt.
- Lalla, E. (2021). **Lalla Essaydi**. [Online] Review from: <https://awarewomenartists.com/en/artiste/lalla-essaydi/>
- Merrily, K. (2015). **Pinaree Sanpitak at Tyler Rollins Fine Art**. [Online] Review from: <https://newyorkarttours.com/blog/2015/10/18/pinaree-sanpitak-at-tyler-rollins-fine-art/>
- Multicolores Guatemala. (2023). **Women's Rug Hooking Project**. [Online] Review from: <https://www.facebook.com/multicoloresguatemala/>

- Nadel, S.F. (2006). **Role Theory**. Prentice-Hall.
- Nickerson, R.S. (2004). **Enhancing Creativity**. First.
- Paffenholz, T. (2015). “**Results on Women and Gender**” brief Paper. **Center on Conflict, Development and Peacebuilding**. The Graduate Institute of International and Development Studies.
- Pelto, G.H. (1981). **Anthropological Contributions to Nutrition**. Routledge.
- Radcliffe-Brown. (1922). **The Andaman Islanders**. The Free Press.
- Roland, B. (1973). **Roland Mythologies**. Paladin.
- Ropers, N. (2002). **Peace-Building, Crisis Prevention and Conflict Management Technical Cooperation in the Context of Crises, Conflicts and Disasters**. GTZ.
- Stir world. (2025). **Aravani Art Project: The-Future is Femme, Installation shotImage: Courtesy of India Art Fair**. [Online] Review from: <https://www-stirworld-com.translate.goog/tags-multidisciplinary>
- Semeion. (2553). **แนวคิดสัญลักษณ์วิทยา**. [ออนไลน์] สืบค้นจาก <http://semeion.multiply.com/journal/>
- Shirin, N. (2011). **Shirin Neshat, Iranian Visual Artist**. [Online] Review from: https://islamicartsmagazine.com/magazine/view/shirin_neshat_iranian_visual_artist/
- Tylor, E.B. (1889). **Primitive Culture**. New York: J.P.
- UKEssays. (2018). **Introduction to demand forecasting business essay**. [Online] Review from: <https://www.ukessays.com/essays/business/introduction-to-demand-forecastingbusiness-essay.php?vref=1>
- Wolfgang Volz c. (1995). **Wrapped Reichstag, Berlin**. [Online] Review from: https://www.researchgate.net/figure/Wrapped-Reichstag-Berlin-1971-95-Christo-and-Jeanne-Claude-Photo-Wolfgang-Volz-c-1995_fig2_311470952

ภาคผนวก

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โทรศัพท์ 09 8547 9738

ที่ อว 8603.16/0744

วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2568

เรื่อง ผลการพิจารณาการขอรับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เรียน นางสาวศิศา อีสรัน (นักศึกษาคณะมัณฑนศิลป์)

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัย เรื่อง การสร้างคุณภาพสตรีมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วมจากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส (เลขที่โครงการ REC 67.1029-168-8570) ไปยังสำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์ เพื่อขอรับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว นั้น

บัดนี้ สำนักงานบริหารการวิจัยฯ ขอแจ้งผลการพิจารณา ให้ทราบว่าโครงการวิจัยดังกล่าว เป็นโครงการวิจัยที่มีลักษณะได้รับการพิจารณาแบบรวดเร็ว (Expedited review) จึงออกหนังสือรับรองให้กับโครงการวิจัยดังกล่าวตามเอกสารแนบ โดยขอให้ดำเนินการ ดังนี้

1. รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน
2. รายงานแจ้งปิดเมื่อโครงการเสร็จสิ้น
3. ผู้วิจัยต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในหนังสือรับรองจากคณะกรรมการฯ แล้วเท่านั้น หากมีการเปลี่ยนแปลงจากเอกสารที่ได้รับรองดังกล่าว ต้องแจ้งต่อคณะกรรมการฯ พิจารณาก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย และหากคณะกรรมการฯ พบว่ามีการดำเนินการวิจัยไปก่อนได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผลการดำเนินการวิจัยนั้น ถือเป็นโมฆะ

อนึ่ง เมื่อหนังสือรับรองหมดอายุและผู้วิจัยยังดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จ หากผู้วิจัยประสงค์จะขอต่ออายุเอกสารรับรองโครงการวิจัย ผู้วิจัยต้องยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการไม่เกิน 30 วัน หลังจากรับรองโครงการเสร็จสิ้น กรณีที่ผู้วิจัยไม่ยื่นเสนอขอต่ออายุการรับรองโครงการเกิน 30 วัน หลังจากรับรองโครงการจะถือว่าผู้วิจัยมีความประสงค์ปิดโครงการ ซึ่งผู้วิจัยจะไม่สามารถดำเนินการวิจัยนั้นต่อไป หากผู้วิจัยต้องการดำเนินการวิจัยต่อ ต้องยื่นโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาใหม่

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ หากผู้วิจัยมีข้อสงสัยสามารถสอบถามเพิ่มเติมได้ที่นางสาววาริ จิตต์รัตนสุข (เบอร์สำนักงาน) โทรศัพท์ 09 8547 9738

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อัครมงคลพร)
ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

สำเนาเรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวนาท รัตนรังสิกุล (อาจารย์ที่ปรึกษา)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

รหัสโครงการ: REC 67.1029-168-8570

ชื่อโครงการ (ภาษาไทย): การสร้างคุณภาพสตรีมุสลิมในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

ชื่อโครงการ (ภาษาอังกฤษ): The Muslimah equipoise in Islamic culture through participatory fabric art: case study Amphor Yi-ngo, Narathiwat province

ผู้วิจัยหลัก: นางสาวศีตดา อีสร์น

สังกัด: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กวนาพ รัตนรังสิกุล

สังกัด: คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เอกสารที่รับรอง:

1. แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ฉบับภาษาไทย) เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568
2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568
3. แบบการสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568
4. แบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม เวอร์ชัน 02 ฉบับลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568
5. ประวัติผู้วิจัย

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยยึดหลักเกณฑ์ ตามรายงานเบลมองด์ และมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมายข้อบังคับ และข้อกำหนด ภายในประเทศ โดยขอให้รายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยทุก 6 เดือน และรายงานผลการวิจัยเมื่อโครงการเสร็จสิ้น

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ยี่क्रमงคลพร)
ประธานกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

หมายเลขใบรับรอง COA 68.0211-010

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569

สำนักงานบริหารการวิจัย นวัตกรรมและการสร้างสรรค์

6 ถนนราชพรรคาโน ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

โทรศัพท์ 09 8547 9738

email: humanethics@su.ac.th

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง
การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม
จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

คำชี้แจง

ขอความกรุณาท่าน แสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม

โดยสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลประกอบการวิจัยในวิทยานิพนธ์ หัวข้อ การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส ของนางสาว คีตดา อีสรัน รหัสนักศึกษา 650430061 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบเชิงวัฒนธรรม คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

ในการศึกษางานวิจัย การสร้างดุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิถีวัฒนธรรมอิสลามวิเคราะห์ผลกระทบการดำเนินชีวิตการเปลี่ยนแปลงอิสลามในโลกสมัยใหม่
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยการปรับตัว ความสัมพันธ์ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามของสตรีมุสลิมพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้
3. เพื่อศึกษาการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมจากหัตถกรรม “ผ้า” ร่วมสมัยในการสร้างดุลยภาพของสตรีมุสลิม

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
 วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
 วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การสร้างตุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม
จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาส

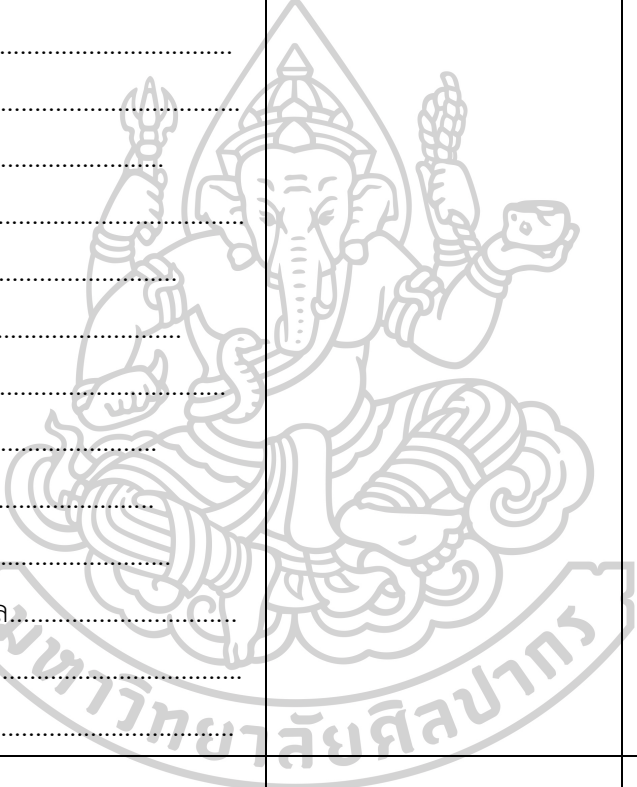
โดยกรุณาแสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับ
พิจารณาปรับปรุงต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการ
สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จำนวน 6 คน

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
คำถามคัดกรอง		
ท่านมีความยินดีที่ตอบแบบสอบถาม หรือให้สัมภาษณ์หรือไม่		
ท่านมีอายุมากกว่า 18 ปี หรือไม่		
ท่านพักอาศัย หรือทำงานในเขตพื้นที่ อำเภอเย็งอ จังหวัดนราธิวาสหรือไม่		
ท่านยินดีให้มีการอ้างอิงชื่อและนามสกุล ของท่านในงานวิจัยหรือไม่		

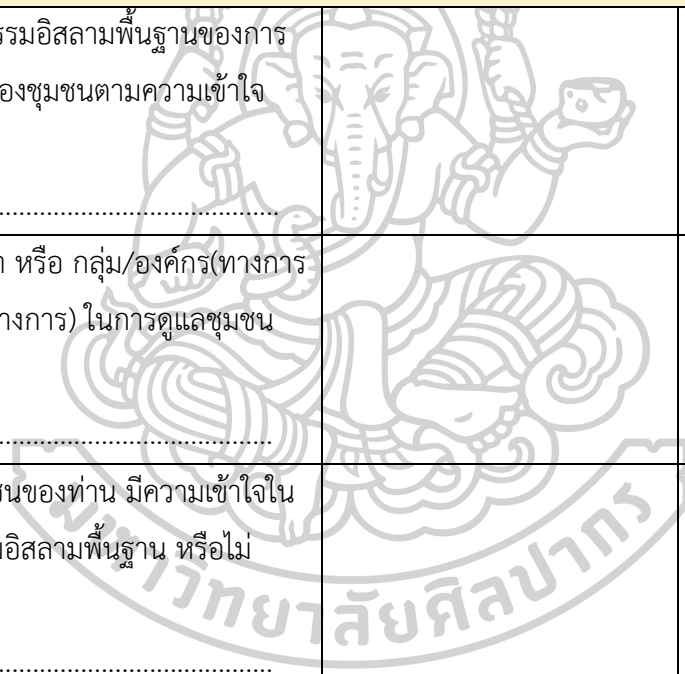

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป		
ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ รหัส.WK..... เบอร์โทรศัพท์..... เพศ..... อายุ..... กลุ่ม / อาชีพ..... ที่อยู่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... บริเวณที่เก็บข้อมูล..... วัน/เดือน/ปี ..... เวลา.....		
ระดับการศึกษา		
รายได้ต่อเดือน		

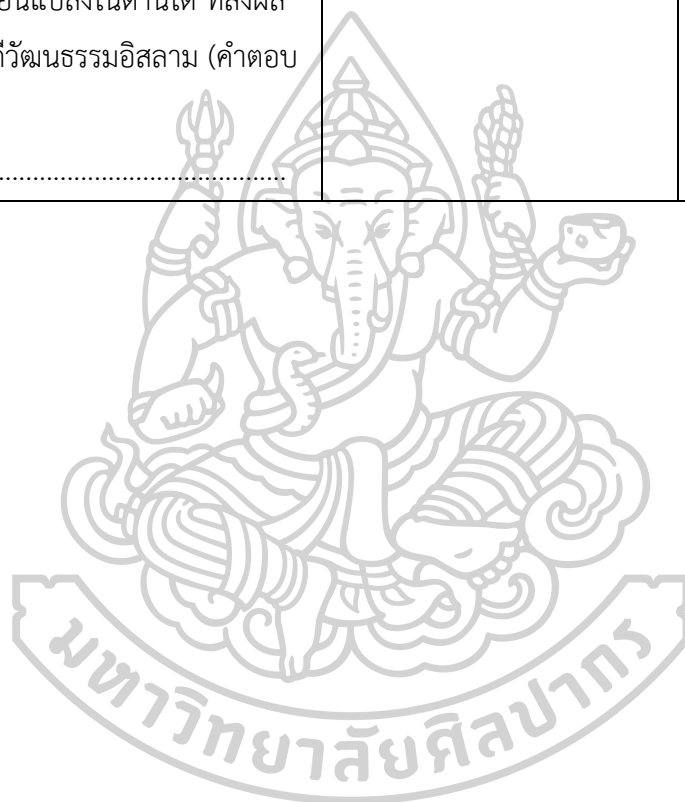
เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
 วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
 วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
<p>ตอนที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม</p> <p>แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเป้าหมายกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่</p> <p>กลุ่มที่ 1 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านสังคมและศาสนาอิสลาม</p> <p>กลุ่มที่ 2 ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น</p> <p>กลุ่มที่ 3 ผู้มีความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับผลงานด้านศิลปกรรมและงานหัตถกรรมผ้า</p> <p>รวมจำนวน 6 คน</p>		
<p>1. วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชนตามความเข้าใจของท่าน</p> <p>.....</p>		
<p>2. มีกลุ่มผู้นำ หรือ กลุ่ม/องค์กร(ทางการและไม่เป็นทางการ) ในการดูแลชุมชนอย่างไรบ้าง</p> <p>.....</p>		
<p>3. คนในชุมชนของท่าน มีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐาน หรือไม่ เพราะเหตุใด</p> <p>.....</p>		
<p>4. ท่านมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลาม หรือไม่เพราะเหตุใด (คำตอบสั้น ๆ)</p> <p>.....</p>		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
5. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต ในวัฒนธรรมอิสลาม (คำตอบสั้น ๆ)		
6. ความเปลี่ยนแปลงในด้านใด ที่ส่งผล กระทบต่อวิถีวัฒนธรรมอิสลาม (คำตอบ สั้น ๆ)		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

แบบการสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม
เรื่อง การสร้างตุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม
จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

โดยกรุณาแสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป

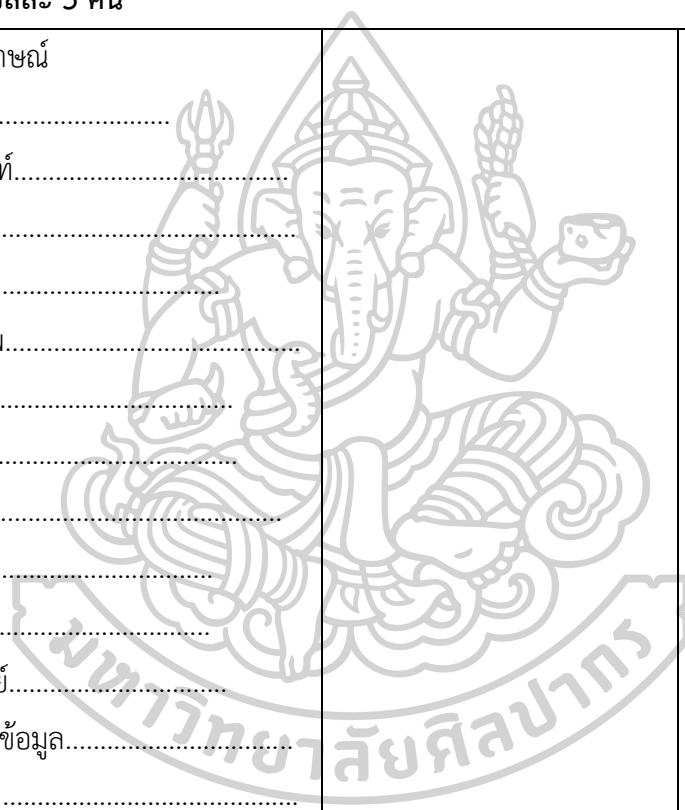
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

แบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
คำถามคัดกรอง		
ท่านมีความยินดีที่ตอบแบบสอบถาม หรือให้สัมภาษณ์หรือไม่		
ท่านมีอายุมากกว่า 18 ปี หรือไม่		
ท่านพักอาศัย หรือทำงานในเขตพื้นที่ อำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาสหรือไม่		
ท่านยินดีให้มีการอ้างอิงชื่อและนามสกุล ของท่านในงานวิจัยหรือไม่		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
<p>ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน แบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตำบลละ 5 คน</p>		
<p>ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ รหัส.WK..... เบอร์โทรศัพท์..... เพศ..... อายุ..... กลุ่ม / อาชีพ..... ที่อยู่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... บริเวณที่เก็บข้อมูล..... วัน/เดือน/ปี ..... เวลา.....</p>		
<p>ระดับการศึกษา .....</p>		
<p>รายได้ต่อเดือน .....</p>		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อม เขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
<p>ตอนที่ 2 ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม มีกลุ่มประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจงตำบลละ 5 คน</p>		
<p>1. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับตัวทาง วัฒนธรรม .....</p>		
<p>2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรี มุสลิม เป็นอย่างไร .....</p>		
<p>3. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม ในโลกคุณ ยา (โลกปัจจุบัน) .....</p>		
<p>4. บทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพ หน้าที่ของสตรีมุสลิม ส่งผลต่อแนวทาง ในการเปลี่ยนแปลงอย่างไร .....</p>		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

แบบประเมินผลการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม
การสร้างตุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม
จากหัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

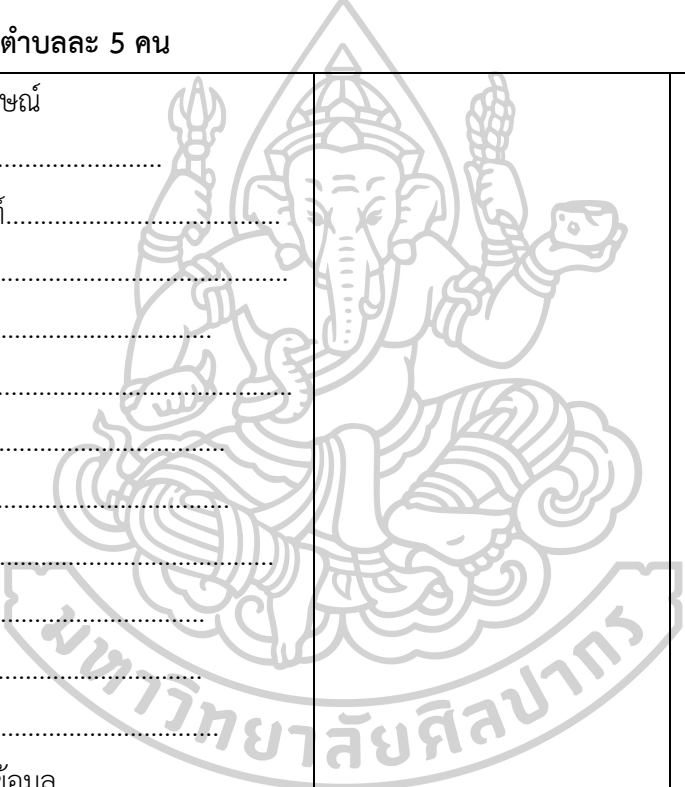
กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินผล สำหรับกิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะชุมชน

รายการคำถามสำหรับแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะ ชุมชน ในการแสดงความคิดเห็นของ ท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุง ต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
คำถามคัดกรอง		
ท่านมีความยินดีที่ตอบแบบสอบถาม หรือให้สัมภาษณ์หรือไม่		
ท่านมีอายุมากกว่า 18 ปี หรือไม่		
ท่านพักอาศัย หรือทำงานในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสหรือไม่		
ท่านยินดีให้มีการอ้างอิงชื่อและนามสกุล ของท่านในงานวิจัยหรือไม่		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570
วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568
วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

<p>รายการคำถามสำหรับแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะ ชุมชน ในการแสดงความคิดเห็นของท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สำหรับพิจารณาปรับปรุงต่อไป</p>	<p>ความคิดเห็น</p>	<p>ข้อเสนอแนะ</p>	
<p>ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะชุมชน สำหรับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง ตำบลละ 5 คน</p>			
<p>ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ รหัส.WK..... เบอร์โทรศัพท์..... เพศ..... อายุ..... กลุ่ม / อาชีพ..... ที่อยู่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... บริเวณที่เก็บข้อมูล..... วัน/เดือน/ปี ..... เวลา.....</p>			
<p>ระดับการศึกษา .....</p>			
<p>รายได้ต่อเดือน .....</p>			

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

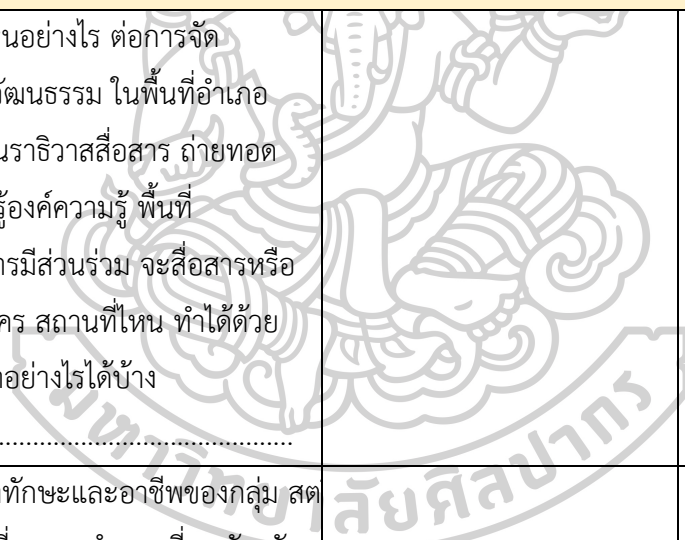
<p>รายการคำถามสำหรับแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะ ชุมชน ในการแสดงความคิดเห็นของ ท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุง ต่อไป</p>	<p>ความคิดเห็น</p>	<p>ข้อเสนอแนะ</p>
<p>1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน ตาม ความเข้าใจของท่าน .....</p>		
<p>2. วิถีวัฒนธรรมอิสลาม/ประเพณีและ ความเชื่อของชุมชน มีอะไรบ้าง จัดขึ้น ในช่วงไหน และมีอุปกรณ์ที่ปรากฏใน พิธีกรรม หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างไร .....</p>		
<p>3. ท่านคิดว่าอะไรคืออัตลักษณ์ทางวิถี วัฒนธรรมอิสลามของชุมชน ระบุสิ่งที่คง ใช้อยู่และสิ่งที่ไม่ใช่จริงแล้ว .....</p>		
<p>4. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านมี มุมมองอย่างไรกับกลุ่มนักกิจกรรมในการ เข้ามาในพื้นที่ชุมชน .....</p>		
<p>5. การใช้เครื่องมือ เพื่อสร้างให้ดูคุณภาพ ของสตรีมุสลิม เกิดความสมดุล ได้ด้วยวิธีการใด .....</p>		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะ ชุมชน ในการแสดงความคิดเห็นของ ท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุง ต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
<p>ตอนที่ 2 การใช้เครื่องมือการสร้างให้คุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล แบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะชุมชน ผ่านงานหัตถกรรม ผ้า มีกลุ่ม ประชากรสตรีมุสลิมเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยแบ่งกลุ่มจาก 6 ตำบล ในเขตพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาส จากการแบ่งกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ตำบลละ 5 คน</p>		
<p>1. ศิลปะกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการสร้างให้คุณภาพของสตรีมุสลิม การ ปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม</p>		
<p>6. ท่านคิดเห็นอย่างไร ต่อการจัด กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัดนราธิวาสสื่อสาร ถ่ายทอด หรือ การรับรู้องค์ความรู้ พื้นที่ สร้างสรรค์การมีส่วนร่วม จะสื่อสารหรือ ถ่ายทอดให้ใคร สถานที่ไหน ทำได้ด้วย วิธีใด และทำอย่างไรได้บ้าง .....</p>		
<p>7. ท่านคิดว่าทักษะและอาชีพของกลุ่ม สตรี มุสลิมในพื้นที่ชุมชน อำเภอ ยี่งอ จังหวัด นราธิวาส มีกลุ่มงานหัตถกรรม “ผ้า” ท้องถิ่น ที่ควรส่งเสริมมีด้านใดบ้าง .....</p>		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

รายการคำถามสำหรับแบบประเมินผล กิจกรรมการมีส่วนร่วมในงานศิลปะ ชุมชน ในการแสดงความคิดเห็นของ ท่าน พร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์สำหรับพิจารณาปรับปรุง ต่อไป	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
8. ท่านคิดเห็นอย่างไร ถ้านำ วัฒนธรรมอัตลักษณ์ร่วมผ่านงาน หัตถกรรมผ้า มาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การมีส่วนร่วม		
9. รูปแบบใดบ้าง ที่เหมาะสมสำหรับใช้ สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์สู่งานศิลปะ การ มีส่วนร่วมระหว่างคนพื้นที่และชุมชน		
10. ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็น เครื่องมือสำคัญ ในการสร้างให้ความ สมดุลของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้าง คุณค่าของการอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนา ระบบความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้อย่างไร		

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

ตอนที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจ การปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม					
ระดับความพึงพอใจ/ความรู้ความเข้าใจ/การนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการ/ โดยใช้แบบมาตรา ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับดังนี้					
ระดับความพึงพอใจ	เห็นด้วยมากที่สุด	5 คะแนน			
	เห็นด้วยมาก	4 คะแนน			
	เห็นด้วยปานกลาง	3 คะแนน			
	เห็นด้วยน้อย	2 คะแนน			
	เห็นด้วยน้อยสุด	1 คะแนน			
	5	4	3	2	1
ด้านการออกแบบ					
1. ความสอดคล้องกันและสามารถสื่อความหมายได้					
2. การออกแบบเครื่องมือและขั้นตอนในการดำเนินการ					
ด้านการสื่อสาร					
3. กิจกรรมการสื่อสาร และความเหมาะสมของข้อมูล					
4. การตอบคำถามและวิธีการการนำเสนอ					
5. ความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ให้ผู้ฟัง					
ด้านคุณค่าและการสร้างคุณประโยชน์ต่อชุมชน					
6. การสร้างประโยชน์ การนำไปประยุกต์ใช้ต่อชุมชน					
7. ความรู้ ความเข้าใจ ในคุณค่าที่ส่งต่อให้ชุมชน					
ด้านการมีส่วนร่วม พื้นที่สร้างสรรค์					
8. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำแผนการดำเนินงานในชุมชน					
9. การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกิจกรรม เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยน การสื่อสารและการเข้าร่วมของชุมชน					
10. ส่วนร่วมในการติดตามและการปฏิบัติงานสร้างสรรค์พื้นที่					

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะ สำหรับการอบรมในครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เลขที่โครงการวิจัย REC 67.1029-168-8570

วันที่รับรอง: 11 กุมภาพันธ์ 2568

วันหมดอายุ: 10 กุมภาพันธ์ 2569

ภาคผนวก ค

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมต่อเครื่องมือการวิจัยด้วยวิธีหาค่าดัชนี
ความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC)

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมต่อเครื่องมือการวิจัยด้วยวิธีหาดัชนี
ความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC) ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเรื่อง
“การสร้างตุลยภาพสตรีมุสลิม ในวิถีวัฒนธรรมอิสลามด้วยศิลปกรรมแบบมีส่วนร่วม จาก
หัตถกรรมผ้า : กรณีศึกษา อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส”

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
คำถามคัดกรอง					
ท่านมีความยินดีที่ตอบแบบสอบถามหรือให้ สัมภาษณ์หรือไม่ ☐ ยินดี ☐ ไม่ยินดี	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ท่านมีอายุมากกว่า 18 ปี หรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ท่านพักอาศัย หรือทำงานในเขตพื้นที่อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาสหรือไม่ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ท่านยินดีให้มีการอ้างอิงชื่อและนามสกุล ของท่านในงานวิจัยหรือไม่ ☐ อนุญาต ☐ ไม่อนุญาต	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

สำหรับคำถามในการสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มประชากรทั่วไปในชุมชน					
ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์					
ข้อมูลผู้สัมภาษณ์ รหัส.WK..... เบอร์โทรศัพท์..... เพศ..... อายุ..... กลุ่ม / อาชีพ..... ที่อยู่..... หมู่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... บริเวณที่เก็บข้อมูล..... วัน/เดือน/ปี ..... เวลา.....	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ระดับการศึกษา ☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
อาชีพ ☐ นักเรียนนักศึกษา ☐ ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ครู/อาจารย์ ☐ เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการ ☐ งานด้านบริการ ☐ พนักงานบริษัทเอกชน ☐ ไม่ได้ทำงาน ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
รายได้ต่อเดือน ☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 5,000 – 15,000 บาท ☐ 15,001 – 20,000 บาท ☐ 20,001 – 25,000 บาท ☐ มากกว่า 25,000 บาท	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมอิสลาม					
1. วิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของชุมชนตามความเข้าใจของท่าน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
2. มีกลุ่มผู้นำ หรือ กลุ่ม/องค์กร(ทางการและไม่เป็นทางการ) ในการดูแลชุมชนอย่างไรบ้าง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
3. คนในชุมชนของท่าน มีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐาน หรือไม่เพราะเหตุใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4. ท่านมีความเข้าใจในวิถีวัฒนธรรมอิสลามพื้นฐาน และวิถีปฏิบัติในวัฒนธรรมอิสลามหรือไม่เพราะเหตุใด(คำตอบสั้น ๆ)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
5. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมอิสลาม (คำตอบสั้น ๆ)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
6. ความเปลี่ยนแปลงในด้านใด ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมอิสลาม (คำตอบสั้น ๆ)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม					
7. ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
8. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของสตรีมุสลิม เป็นอย่างไร	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
9. ความใฝ่ฝันของสตรีมุสลิม ในโลกดูนยา (โลกปัจจุบัน)	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
10. บทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพหน้าที่ของสตรีมุสลิม ส่งผลต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลงอย่างไร	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
ตอนที่ 4 การใช้เครื่องมือการสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม เพื่อให้เกิดความสมดุล					
11. ประวัติความเป็นมาของชุมชน ตามความเข้าใจของท่าน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
12. วิถีวัฒนธรรมอิสลาม/ประเพณีและความเชื่อของชุมชน มีอะไรบ้าง จัดขึ้นในช่วงไหน และมีอุปกรณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรม หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างไร	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
13. ท่านคิดว่าอะไรคืออัตลักษณ์ทางวิถีวัฒนธรรมอิสลามของชุมชน ระบุสิ่งที่คงใช้ อยู่และสิ่งที่ไม่ใช้จริงแล้ว	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
14. จากประสบการณ์ของท่าน ท่านมีมุมมองอย่างไรกับกลุ่มนักกิจกรรมในการเข้ามาในพื้นที่ชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
15. การใช้เครื่องมือ เพื่อสร้างให้ดูคุณภาพ ของสตรีมุสลิม เกิดความสมดุลได้ด้วย วิธีการใด	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
4.1 ศิลปะกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการสร้างให้ดูคุณภาพของสตรีมุสลิม (คำถามแบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม)					
16. ท่านคิดเห็นอย่างไร ต่อการจัดกิจกรรม เชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่อำเภอ ยี่งอ จังหวัด นราธิวาส สื่อสาร ถ่ายทอด หรือ การรับรู้องค์ ความรู้ พื้นที่สร้างสรรค์การมีส่วนร่วม จะ สื่อสารหรือถ่ายทอดให้ใคร สถานที่ไหน ทำ ได้ด้วยวิธีใด และทำอย่างไรได้บ้าง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
17. ท่านคิดว่าทักษะและอาชีพของกลุ่มสตรี มุสลิมในพื้นที่ชุมชน อำเภอ ยี่งอ จังหวัด นราธิวาส มีกลุ่มงานหัตถกรรม “ผ้า” ท้องถิ่น ที่ควรส่งเสริมมีด้านใด บ้าง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
18. ท่านคิดเห็นอย่างไร ถ้านำวัฒนธรรม อัตลักษณ์ร่วมผ่านงานหัตถกรรมผ้า มา สร้างสรรค์ผลงานศิลปะการมีส่วนร่วม	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
19. รูปแบบใดบ้าง ที่เหมาะสมสำหรับใช้ สร้างกิจกรรมสร้างสรรค์สู่งานศิลปะ การมี ส่วนร่วมระหว่างคนพื้นที่และชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

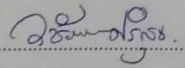

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
20. ศิลปะการมีส่วนร่วม สามารถเป็น เครื่องมือสำคัญ ในการสร้างให้ความสมดุล ของวิถีชีวิตสตรีมุสลิม การสร้างคุณค่าของ การอยู่ร่วมกัน ในการพัฒนาระบบ ความสัมพันธ์ชุมชน ในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ได้อย่างไร	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ส่วนที่ 5 แบบประเมินความพึงพอใจ/ความเข้าใจ/ผลงานสร้างสรรค์จากงานวิจัย					
ด้านการออกแบบ 1. ความสอดคล้องกันและสามารถสื่อ ความหมายได้ 2. การออกแบบเครื่องมือและขั้นตอนใน การดำเนินการ	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านการสื่อสาร 3. กิจกรรมการสื่อสาร และความเหมาะสม ของข้อมูล 4. การตอบคำถามและวิธีการการนำเสนอ 5. ความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ให้ ผู้ฟัง	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ด้านคุณค่าและการสร้างคุณประโยชน์ต่อ ชุมชน 6. การสร้างประโยชน์ การนำไปประยุกต์ใช้ ต่อชุมชน 7. ความรู้ ความเข้าใจ ในคุณค่าที่ส่งต่อให้ ชุมชน	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

รายการคำถามสำหรับแบบสัมภาษณ์	การประมาณค่าความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC	แปล ผล
	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้ เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
ด้านการมีส่วนร่วม พื้นที่สร้างสรรค์ 8. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมคิด จัดทำแผนการดำเนินงานในชุมชน 9. การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกิจกรรม เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยน การสื่อสารและ การเข้าร่วมของชุมชน 10. ส่วนร่วมในการติดตามและการ ปฏิบัติงานสร้างสรรค์พื้นที่	+1	+1	+1	1	ใช้ได้
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ					
ข้อเสนอแนะสำหรับการอบรมในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	1	ใช้ได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จากการตรวจหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจหาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามทั้ง 2 เครื่องมือ ดังนี้ แบบสัมภาษณ์ (เชิงคุณภาพ) โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนจากข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อคำถาม โดยรูปแบบคำถามจะมีลักษณะที่เป็นไปในเชิงวิชาการ พบว่าทั้ง 20 ข้อคำถามมีผลสรุปมีค่าความสอดคล้องทั้งหมด 20 ข้อคำถาม จากเครื่องมืองานวิจัย และผลจากการตรวจหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามดังกล่าวสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากภาคผนวก เพื่อแปลผลการตรวจหาค่าความสอดคล้องข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ด้วยวิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency: IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม เครื่องมือทั้งสามชิ้นใช้ข้อคำถามเหมือนกัน ข้อคำถามทั้งหมดมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีการวิจัยและตัวแปร โดยแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หลังจากได้นิยามปฏิบัติการของตัวแปร ผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในด้านศิลปกรรมและการออกแบบ-สร้างสรรค์ การสรุปการประเมินผลค่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินผลค่าความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

<p style="text-align: center;">(..........)</p> <p style="text-align: center;">ดร. พิสนธ์ สุวรรณภักดี</p> <p style="text-align: center;">ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ</p> <p style="text-align: center;">หน่วยงาน : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p> <p style="text-align: center;">ผู้เชี่ยวชาญด้าน : ความรู้ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์</p> <p style="text-align: center;">วันที่.....17.../.....ต.ค...../67.....</p>	<p>ปรับคำถามจากข้อคำถาม ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ง่าย ขึ้น สำหรับผู้ร่วมให้ สัมภาษณ์ที่ไม่ได้เป็น นักวิชาการโดยตรง</p>
<p style="text-align: center;">(..........)</p> <p style="text-align: center;">ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัชรพร ศรีสุข</p> <p style="text-align: center;">ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำภาควิชาทัศนศิลป์</p> <p style="text-align: center;">หน่วยงาน : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี</p> <p style="text-align: center;">ผู้เชี่ยวชาญด้าน : ความรู้ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์</p> <p style="text-align: center;">วันที่ 17 /10 / 2567</p>	<p style="text-align: center;">-ไม่มี-</p>
<p style="text-align: center;">(..........)</p> <p style="text-align: center;">คุณ ชัลวา หะยิเจะหลง</p> <p style="text-align: center;">ตำแหน่ง : นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ</p> <p style="text-align: center;">หน่วยงาน : สำนักงานเกษตรอำเภอยิ่งอ จังหวัดนราธิวาส</p> <p style="text-align: center;">ผู้เชี่ยวชาญด้าน : ความรู้ทางการปฏิบัติงาน กระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน</p> <p style="text-align: center;">วันที่.....16...../.....ต.ค...../.....67.....</p>	<p style="text-align: center;">-ไม่มี-</p>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	คีร์ดา อีสร์น
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2564 สำเร็จการศึกษาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี
ผลงานตีพิมพ์	คีร์ดา อีสร์น และภวนาท รัตนรังสิกุล. (2568). สตรีมุสลิมในกระแสโลก สมัยใหม่: อัตลักษณ์ เสียง และการปรับตัว. วารสารวิชาการ DEC Journal, 4(1), 34-57. คีร์ดา อีสร์น และภวนาท รัตนรังสิกุล. (2569). "คุยกะกะห์" กระบวนทัศน์ ของกลุ่มสตรีมุสลิมผ่านรอยเย็บสู่งานศิลปะสร้างสรรค์. วารสารที่ทัศน์ วัฒนธรรม, 25(1), อยู่ระหว่างการเผยแพร่.

